

IV. GORENJSKA

Prebivalstvu gorenjske pokrajine je nemški okupator namenil usodo kot slovenski Štajerski. Po prečiščenju, to je po izgonu slovenskih intelektualcev in pretežnega dela ostalega prebivalstva so nacisti nameravali to pokrajino priključiti rajhu kot sestavni del države. Prvotni načrt je predvideval izgon ca 80.000 prebivalcev iz Gorenjske. Južni del pokrajine, škofjeloško in kamniško območje so nameravali dotalno izseliti nato pa naseliti z Nemci. Preostalo prebivalstvo pa so upali, da bodo pridobili in ga pomemčenega vključili v svoj, takoimenovani nemški red.

Toda gorenjskega prebivalstva še tako močna hitlerjanska propaganda, niti prisilna opredelitev za Koroško domovinsko fronto niti različne grožnje niso prisilile, da bi sodelovalo z okupatorjem.

Že v poletju 1941 se je na Gorenjskem razmahnilo narodnoosvobodilno gibanje, ki je prešlo v pravo narodno vstajo. Začne se julija na Kamniškem območju, kjer se pojavijo prve partizanske čete. 24. julija je ustanovljena Rašiška četa, 17. avgusta se iz Kamniške, Rašiške in Radomeljske čete ustanovi Kamniški bataljon z 92 borci. Že prej, 4. avgusta je pod Storžičem ustanovljen Storžiški bataljon s 64 borci, dan pozneje je ustanovljen bataljon Ivana Cankarja, v katerem je 130 borcev. Vse te enote imajo močno oporo v terenskih organizacijah OF, v katere se vključuje prebivalstvo.

Da bi zatrle uporniško gibanje, okupator močno poveča stalež policijskih sil in orožništva v pokrajini. Za velike pregone proti partizanom pripeljejo še policijo in vojaštvo iz Štajerske in iz Koroške. 27. septembra 1941 požgejo vas Rašico.

Cankarjev bataljon 12. decembra napade na cesti Škofja Loka — Blegoš kolono nemške policije; pri tem pade 45 policistov. Na

Gorenjskem se začne splošna vstaja. Iz Poljanske doline pride v bataljon 245 novih borcev, prihajali pa so tudi iz drugih krajev. Iz 15 bohinskih in drugih gorenjskih vasi se je 15. decembra na Gorjušah zbralo okoli 350 borcev, iz katerih je ustanovljen bataljon Franceta Prešerna. Istega dne je bila ustanovljena Jeseniška četa z 52 borci, na Mežakliji pa Triglavska četa.

Največja težava pa je bila, ker je bilo večina ljudi neoboroženih, manjkalo pa je tudi sposobnega kadra za vodenje enot. Huda zima z izredno visokim snegom ter izredno močan pritisk policijskih sil, vse to je imelo za posledico, da je bila vstaja zadušena.

Cankarjev bataljon v tej zimi doseže še eno pomembno zmago. V tridnevni frontalni borbi, od 9. do 11. januarja 1942 v Dražgošah njegovi borci bijejo boj z nadmočnim sovražnikom in mu prizadenejo hude izgube. Na enega partizanskega borca je prišlo 14 sovražnikov z neprimerno boljšo oborožitvijo. Množična vstaja na Gorenjskem in Dražgoška bitka sta bila dva najpomembnejša dogodka v zgodovini slovenskega partizanstva v prvem obdobju NOB.

Meja, ki je nasilno ločevala Gorenjsko od Ljubljane in od vodstva osvobodilnega gibanja, ni mogla zadržati oziroma preprečiti stikov in zvez med njima. Takoj po okupaciji so obnovili zveze, ki so pred vojno povezovalе organizacije komunistične partije v gorenjski pokrajini s centralnim komitejem KPS. Kurirske zveze, ki so jih v začetku vzdrževali s pomočjo legalcev skozi mejni blok v Vižmarjih, so kmalu dobile vzporedni liniji iz Gorenjske preko Dolomitov v Ljubljano in proti Štajerski. Zveze so bile vse pogostejše, pa tudi bolj skrite.

Julija 1941 je bilo ustanovljeno poverjeništvo centralnega komiteja KPS za Gorenjsko, že pred tem pa je bil organiziran vojno revolucionarni komite partije. Tako se je oblikovalo politično in vojaško pokrajinsko vodstvo, ki je bilo povezano s centralnim v Ljubljani. Sprva so bili stiki osebni, saj so voditelji partije in osvobodilnega gibanja Gorenjske prihajali v Ljubljano na konference in posvete.

Kurirska zveza med centralnim vodstvom v Ljubljani in političnimi forumi na Gorenjskem je delovala od okupacije preko mejnega bloka v Šentvidu pri Ljubljani. Legalci, večinoma člani partije, so prenašali pošto v obe smeri peš, s kolesi, z avtomobili ali vlakom. Tako sta kmalu po aprilskem zlomu Tine Zaletel in Milan Juvan prenesla večje količine tiskarskega materiala za par-

tijsko tiskarno na Jesenicah, ki ga je na nemški strani prevzel Jože Gregorčič in ga spravil na Jesenice.

Centralni komitee KPS pa je vzdrževal z Gorenjsko redne stike tudi preko svoje predstavnice v pokrajinskem komiteju za Gorenjsko, Mire Tomšič-Vlaste, ki je po okupaciji ostala v Tacnu in bila povezana z Ljubljano. Prek meje je najprej hodila z legalnimi in deloma ponarejenimi dokumenti, kasneje pa ilegalno čez Vižmarsko polje, mimo Ježice ali pa skozi gozdove pri Šentvidu in Dravljah. Med drugim je 1. in 2. junija 1941 organizirala in vodila prehod udeležencev plenuma CK KPS s Štajerske in Gorenjske. Do konca maja 1942 je bila Tomšičeva glavna zveza med CK KPS in okrožnima komitejema Kranj in Kamnik.

Vodstvo osvobodilnega gibanja v Ljubljani je pošiljalo na Gorenjsko mnogo literature, ki so jo tiskale ilegalne partijske tiskarne v Ljubljani. Legalci je niso mogli prenašati, zato so to opravljali ilegalni kurirji. Pri tem so jim zlasti pomagali železničarji, ki so v letu 1941 v tovornih vagonih prepeljali cele zaboje literature in drugega dobro skritega materiala. Pošiljke, naslovljene z izmišljenimi imeni, so železničarji oddajali v Kranju, na postajah v Otočah, Globokem in na Jesenicah, pa tudi v Kamniku. Na Otoče in v Globoko je hodil po literaturo kurir Cankarjevega bataljona.

Med železničarji v Ljubljani in na progah je obstajala dobro povezana organizacija Osvobodilne fronte. Nemci so slučajno odkrili tri zaboje z literaturo s šifrirnimi naslovi na gorenjskem vlaku, ko so temeljito pregledovali kompozicijo. Tako so odkrili delovanje podtalne organizacije med železničarji v Ljubljani, Kranju, Kamniku in drugje ter jih mnogo aretirali. Vendar se dostava literature na Gorenjsko nikoli ni ustavila. Prenašalo in širilo jo je mnogo ljudi, pripadnikov OF.

Julija 1941 so okupatorji poosttrili kontrolo na obmejnem bloku v Šentvidu in na meji sploh. Od tedaj so pošto prenašale največ ženske — kurirke. Pošto in literaturo so od Šentvida prenesli na medvoški teren, kjer so jo prevzemali takratni terenski politični delavci in kurirji Avgust Barle-Ambrož, Janez Kalan-Kosec in Stane Bugar. Pošto so odlagali na določeno mesto in jo tam pustili. Naslednjega dne so hodili na isto mesto, vzeli pošiljke in oddali svojo pošto. Tako je glavna žila zveze med centralnim forumom v Ljubljani in kranjskim okrožjem ter preko nje ga do jeseniškega okrožja potekala od Ljubljane in Šentvida do Medvod, kjer so puščali pošto na javki v Bergantovem mlinu na Seničici. Kasneje so javko premestili v gozd pri Jeprci, od tam pa na Medanski hrib, kjer so v zemljo zakopali pločevinast zaboj, v

katerega so odlagali pošiljke. Sem so hodili kurirji iz Ljubljane ter iz kranjskega okrožja. Ker se med seboj niso poznali, je tudi njihova imena nemogoče navesti, ker niso znana. Taka je bila prva kurirska linija, ki je potekala iz Ljubljane preko Šentvida in Medvod do Kranja in dalje do Jesenic.

Do požiga Rašice je imela Rašiška četa redno zvezo z Ljubljano preko komande Kamniškega bataljona. Pošto iz italijanske okupacijske cone je preko meje prenašal Albin Novak. Tako je prav ob napadu na Rašico pripeljal v Rašiško četo Aleša Beblerja-Primoža in Franca Rozmana-Staneta, ki je kmalu nadaljeval pot proti Štajerski. Ko se je Rašiška četa na svojem umiku proti Dolomitom za krajši čas ustavila v gozdovih Medanskega hriba blizu Medvod, se je pri njej po prihodu iz Ljubljane oglasil tudi Marjan Dermastja-Urban.

Rašiška četa je bila vključena v Cankarjev bataljon, kot tudi vsi partizani na Gorenjskem, predvsem na desnem bregu Save. V bataljonu so bili tudi trije voditelji gorenjskega osvobodilnega gibanja — Stane Žagar, Jože Gregorčič in Alojz Kebe. Verjetno so se že med Leskovškovim obiskom v Dolomitih dogovorili za redno zvezo med Cankarjevim bataljonom in vodstvom v Ljubljani. Stane Žagar je določil za kurirja borca Rašiške čete Cveta Novaka-Iztoka iz Tacna pri Ljubljani. Na njegovem domu se je pred vojno nekaj časa skrival Franc Leskošek. Dogovorili so se za dve javki, ena je bila pri neki družini na sedanjem Prešernovem trgu, druga pa v Šiški.

S prihodom Rašiške čete proti koncu septembra v Polhograjske Dolomite, se je zveza med Gorenjsko in Ljubljano prenesla na povsem novo smer: Ljubljana — Dolomiti — Polhograjska Grmada — Igale — Ožbolt — Poljanska dolina. Od oktobra 1941 do aprila 1942 jo je vzdrževal Cveto Novak-Iztok. Ta je enkrat, včasih tudi dvakrat tedensko prehodil vso pot od Poljanske do Ljubljane in nazaj. Nekaj časa je hodil celo do Jelovice, kasneje pa je zvezo preko Selške doline na Jelovico vzdrževal partizan Tonček, domačin iz Selške doline. Na vsej opisani relaciji so bile tudi javke, kamor so hodili po pošto kurirji partizanskih enot. Tako se je oblikovala poznejša I. gorenjska linija.

Ko je bilo po aretacijah železničarjev jeseni 1941 pošiljanje literature in materiala za tehnike po železnici onemogočeno, je Mirko Zlatnar, tedanji šef partijske tehnike pri CK, organiziral na Gorenjsko dva nova kanala, po katerih so pošiljali literaturo in material ter po njih vodili tudi aktiviste, namenjene na Gorenjsko. Pri Podutiku je bil kanal za zvezo s Kranjem in drugimi kraji, pri

Šmartnem pa za kamniško področje. Pri Podutiku so hodili čez mejo trije borci, vodja Pavle Zibelnik-Pajo, Anton Kovač-Ožbolt in Drago Erlah. Kadar je bilo treba prenesti več materiala, so se jim priključili še Štefan Šlosar, Alojz Filipič, Ivan Selan in Jože Prebil. Poleg literature in materialov za tehnike so prek meje nosili tudi orožje.

Meja, ki je bila speljana od Šentvida čez Toško čelo in naprej proti Dolomitom, jeseni še ni bila zaprta z bodečo žico. Zelo pogosto, tudi ponoči, pa so ob njej hodile nemške patrulje, zato so morali biti kurirji zelo tihi in previdni. Včasih patrulje z Gorenjske ni bilo na javko in takrat se je morala patrulja po nekaj urah čakanja s polnimi nahrbtniki spet vrniti čez mejo. Da se to ne bi dogajalo, so si blizu meje zgradili skladišče. Pri kmetu Prevojniku pod Toškim čelom so v pesek blizu hiše zakopali sod, v katerega so lahko shranili pet polnih nahrbtnikov materiala in nekaj pušk. Ko je zapadel sneg, je postalo skladišče zaradi sledi neuporabno. Sod so zato zakopali v kup gnoja, vendar se tudi to ni obneslo.

Novo, večje skladišče so si uredili pod podom zapuščenega svinjaka pri kmetu Krašču pod Toškim čelom. Kraščeva družina je kurirjem vedno pomagala, zlasti mati je bila zelo pogumna in iznajdljiva ženska. Na nemški strani pa so si uredili skladišče na Medenskem hribu. Klepar Nino Tomažič iz Dravelj jim je izdelal dve pločevinasti škatli, veliki pol kubika, ki so ju zakopali pod »smreko s tremi križi«, kakor so ta prostor imenovali. Tudi to skladišče je patrulja večkrat napolnila, Gorenjci pa so ga potem izpraznili.

Ko je zapadel sneg, jim je Mirko Zlatnar s pomočjo nekega železničarja našel novo javko, v nekem opuščenem mlinu v Seničici, ki pa je bila kmalu izdana. Tako so se z gorenjskimi kurirji dogovorili za novo javko v nekem drugem opuščenem mlinu pod Toškim čelom. Maja 1942 je bil tudi ta kraj izdan. Takrat je padel kurir, ki je prihajal na zvezo z Gorenjske.

Maja 1942 so okupatorji obdali Ljubljano z žično pregrajo. Kurir Cveto Novak-Iztok zato ni mogel več v mesto na zvezo. Maja 1942 so se glavno poveljstvo in ostala vodstva NOG preselila v Kočevski Rog, s čimer so se zveze z Gorenjsko zelo podaljšale. Zvezo, ki jo je vzdrževala Zibelnikova patrulja, so konec maja 1942 ukinili. Poslej sta to opravljala kurir Cankarjevega bataljona oziroma v aprilu ustanovljene I. grupe odredov Cveto Novak-Iztok in Marjan Borštnar-Tarzan, kurir Dolomitskega odreda. Pošto sta prevzemala na javki v Gaberju pri Polhovem Gradcu, kamor

so jo prinašali kurirji-legalci iz Ljubljane. Od tam je potekala linija preko Polhogradske Grmade v Igole, od koder so preko Ožbolta in Poljanske doline do Krivega brda vzdrževali zvezo Janez Bradeško-Taras, Franc Bradeško-Janošič in Janez Šubic-Narigar. Na javko v Krivem brdu so hodili kurir Poljanske čete Jože Galičič-Marko, kurir Tonček iz Selške čete in kurir Janko Bernik-Bohun iz Loške čete.

Ko je bila v aprilu 1942 iz gorenjskih partizanskih enot ustanovljena I. grupa odredov, so morali zvezo od Dolomitov od Jelovice vzpostavljati dvakrat tedensko. Zvezo med javko v Krivem brdu in štabom grupe pa sta vzdrževala kurirja Stane Krsnik-Jelovčan in Vinko Hafner. Takrat je bilo pošte že toliko, da so jo morali prenašati v nahrbtnikih.

V drugi polovici leta 1942 je doživela kurirska organizacija na Gorenjskem težke udarce. Junija je prišel med kurirje Polde Krainer, gestapovski zaupnik. Z izredno prizadevnostjo si je znal pridobiti zaupanje, tako da je postal bataljonski kurir. Ko je poznal vse položaje enot in njihovih štabov, je bil premeščen v domače, škofjeloške hribe. Konec avgusta je pobegnil v Škofjo Loko in tam Nemcem izdal celotno organizacijo zvez od Igol do Jelovice. Že naslednjega dne je policija napadla javko v Krivem brdu, ko so kurirji ravno izmenjevali pošto. K sreči niso imeli žrtev. Za tem so se kar vrstili napadi na posamezne kurirje na celotni liniji. Kljub težkemu položaju je bila zveza vzdrževana z manjšimi zastoji dvakrat tedensko, tako da je prišla pošta od glavnega štaba na Jelovico v treh dneh.

Ker so se napadi stopnjevali in ker so Nemci povečali kontrolo na italijansko-nemški meji na področju Polhogradske Grmade, kjer so maja 1942 prepletli mejni pas z bodečo žico in ga utrdili z minami, je bilo treba linijo Dolomiti-Igole-Ožbolt-Poljanska dolina-Krivo brdo-Tomaž-Selška dolina-Jelovica prenesti na novo že prej načrtovano pomožno linijo, od Dolomitov, Butajnovce, Klobocije (Rovte), zahodno od Črnega vrha nad Polhovim Gradcem, preko Poljanske doline, Gabrške gore, Martinj vrha, Podlonka do Jelovice.

Zaradi Krainerjevega izdajstva je bila 29. oktobra 1942 v Tomažkovem gozdu pod Ožboltom obkoljen kurir Janez Bradeško-Taras. Da ga Nemci ne bi dobili živega, prav tako tudi pošte, si jo je dal na prsi, legel na francosko bombo in se ubil.

17. novembra je Krainer pripeljal policijo na javko v Igale pod Kozjekom, kjer je padel kurir Marjan Borštnar-Tarzan, doma iz Brezovice pri Ljubljani, ujeli pa so Janeza Šubica-Narigarja. Že

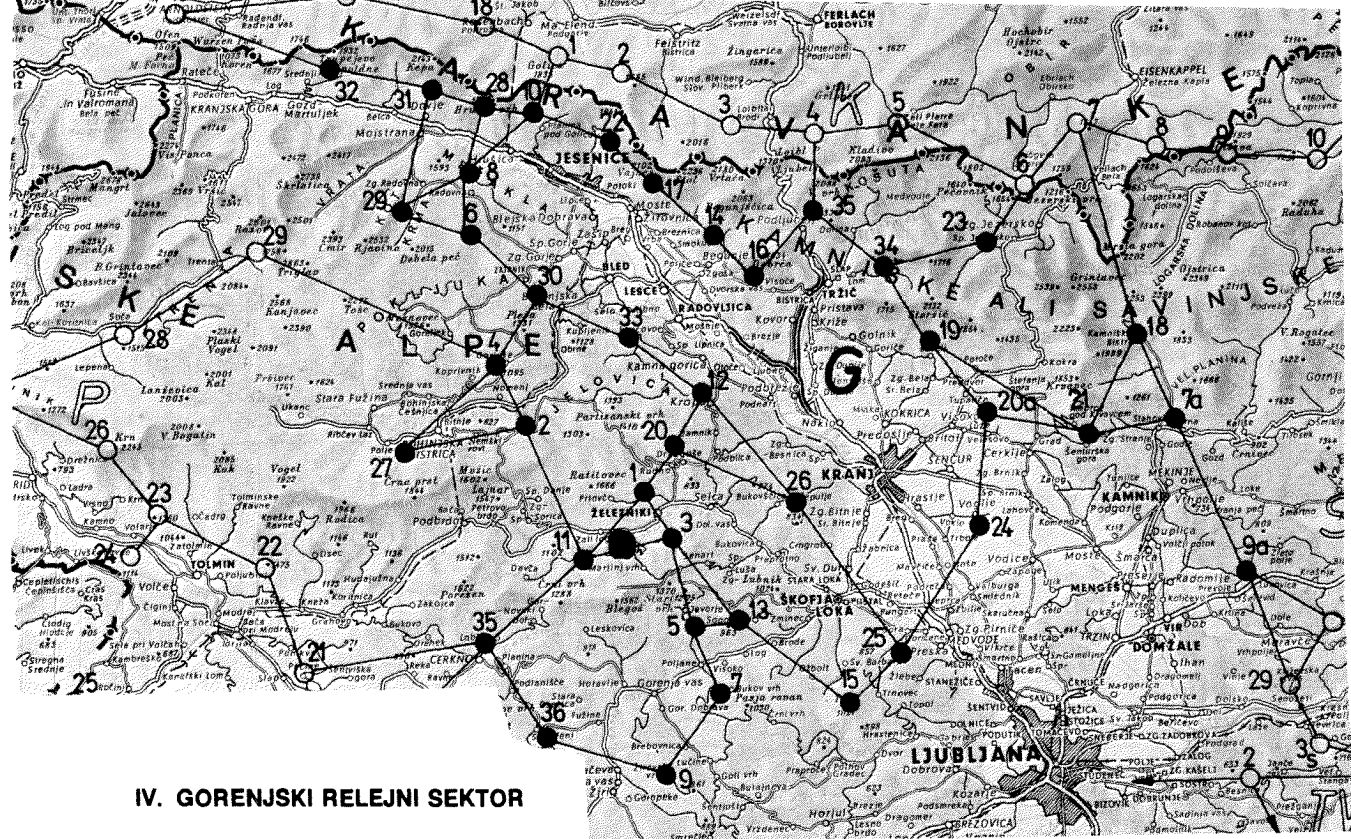
naslednji dan je bil pri Dražnerju pri Andreju ujet Franc Bradeško-Janošik, na Gabrški gori pa Janko Bernik-Bohun. V letu 1942 je na Gorenjskem padlo več kurirjev, ki so vzdrževali zveze med posameznimi enotami, odredom in I. grupo odredov. Nekaj je bilo tudi ujetih, vendar niso ničesar izdali.

V letu 1942 je na Gorenjskem močno primanjkovalo literature, saj so že v prvih mesecih propadle vse tehnike. Do jeseni 1942 so bili gorenjski aktivni odvisni od partizanskega tiska iz Ljubljane oziroma iz centralne tehnike KPS, v kateri so do italijanske ofenzive pripravili večjo količino literature za Gorenjsko. Po ofenzivi pa je bila zveza prekinjena, tako da je literatura prispela šele konec julija.

Sredi novembra 1942 se je vodstvo osvobodilnega gibanja naselilo v Polhograjskih Dolomitih. Takoj so v neposredni bližini organizirali skupino kurirjev, ki so jo imenovali TV 2, in je spadala v tedaj že organizirani sistem kurirskih zvez v Ljubljanski pokrajini. TV 2 je vzdrževala zvezo s sosednjo postajo TV 1 onstran Barja, v vznožju Krima. Istočasno so vzpostavili zvezo tudi med TV 2 in gorenjskim kurirskim omrežjem. Kot prvi je hodil na to javko Tine Hren-Kljukec, kurir Poljanskega bataljona, ki je prej vzdrževal zvezo s kurirji Dolomitskega odreda v Butajnovi. Pošto je prenašal čez Pasjo ravan in Gabrško goro na javko v Krivem brdu, kjer jo je prevzemal Jože Galičič, ki jo je dostavljal štabom vojaških enot Gorenjskega odreda v Selški dolini.

Kmalu po preselitvi vrhovnega vodstva v Dolomite se je Boris Kidrič politični komisar Glavnega poveljstva napotil na Gorenjsko, na sedež Pokrajinskega komiteja. Ob tej priliki je namesto padlega Lojzeta Kebeta za sekretarja KP imenoval Maksa Krmelja. V navodilih je Kidrič gorenjskemu partijskemu vodstvu poudaril velik pomen kurirskih zvez.

V zimskem obdobju 1942-43 so bili kurirji pri delu zelo ovirani zaradi vse večje aktivnosti nemške policije. Od jeseni se je število političnih aktivov v pokrajini močno povečalo, saj je tedaj odšlo na teren za politične delavce in aktiviste večje število najboljših borcev. Okrožni komiteji so spet organizirali tehnike in tiskarne in tako se je število poštnih pošilk izredno povečalo. Tedaj so organizirali tudi mrežo terenskih kurirskih zvez, ki je do marca 1943 povezovala politične aktivne, tehnike in tiskarne preko javk z glavno zvezo med Dolomiti in Gorenjsko na liniji Ključ, Butajnova — Kolobocija (Rovte) — Poljanska dolina — Gabrška gora — Krivo brdo — Martinj vrh — Podlonk — Jelovica.



V sestavu tega sektorja je ob koncu 1944. delovalo 40 kurirskih postaj, ki so bile razdeljene na 4 relejne linije. V sestavi 1. linije so bile postaje G 11, 3, 5, 7, 9, 36, 13, 15 in P 35. V 2. liniji G 1, 2, 4, 27, 30, 33, 6, 8, 12, 20, 26 in 29. Tretja linija G 14, 17, 22, 10, 28, 31 in 32. Na 4. relejni liniji so bile postaje G 9a, 7a, 21, 18, 20a, 24, 19, 34, 23, 35 in 16.

Ko je vodja centralne tehnike KPS Miha T dobil iz Gorenjske poročilo, da njihovim tehnikam primanjkuje ciklostilnega papirja je takoj pisal Maksu Krmelju, sekretarju PK KPS Gorenjske. V pismu 8. februarja 1943 mu sporoča, da so za centralno tehniko dobili pošiljko papirja iz Primorske, s sporočilom, da so tamkaj možnosti za nabave vsakovrstnega tehničnega materiala. Pporočil mu je, naj vzpostavi zvezo s Primorsko, odkoder bi potem lahko po mnogo krajši poti dobivali papir kakor čez Dolomite. »Treba je, da prevzame pri Vas nekdo odgovornost za zveze kot je to urejeno v ostalih pokrajinah. Tovariš, ki bo prevzel zveze, naj bi prišel čimpreje sem na razgovor, da mu dam navodila in da pride v stik s primorskimi kurirji, s katerimi bi se dogovorili o možnostih vzpostavitve zgoraj omenjene zveze . . .«

Sekretar Maks Krmelj poroča 25. februarja Centralnemu komiteju da so vzpostavili zvezo s Primorsko. Pri pokrajinskemu komiteju je bila postavljena komanda kurirskih zvez. Tine Hren je bil imenovan za komandanta, Jože Galičič pa za političnega komisarja. Ta komanda pa je bila kmalu razformirana, mesto nje je bil postavljen Alfonz Pelič za kontrolorja kurirskih zvez.

Na pobudo sekretarja PK začnejo spomladi 1943 organizirati posebne skupine, ki so se zadrževale na določenih krajih. Tako so bile vzpostavljene prve kurirske postaje, tedaj imenovane karavle, in sicer v Todražu, ki je pozneje dobila ime G 7, druga na Gabrški gori G 5, na Martnij vrhu G 3 in v Podlonku G 1. Kurirji so na določenih javkah prevzemali in oddajali pošto kurirjem partizanskih enot, tehnik in političnih organizacij. Zveze so septembra 1943 vzpostavljali vsak drugi dan.

V prvi polovici leta 1943 se je narodnoosvobodilno gibanje na Gorenjskem zelo razširilo. V sklopu Gorenjskega odreda in I. grupe odredov se je formiralo več novih enot. Številčno in organizacijsko so se okrepili tudi terenski odbori, skoraj vsak kraj je že imel svojo partizansko četo in politični aktiv. Za organizacijsko povezavo vseh aktivov so bili ustanovljeni okrajni in rajonski forumi, partizanske čete pa so bile vključene v bataljone in odrede.

Novim razmeram je bilo treba prilagoditi tudi organizacijo kurirskih zvez, tako so se glavni pridružile še tri pomožne linije. Ena je vodila od G 7 na Todražu čez Žirovski vrh, kjer je bila G 9. Za povezavo vojaških enot in terenskih aktivov v Davški dolini, predvsem pa za zvezo s Primorsko, je bila v Davški grapi ustanovljena postaja G 11, ki je bila povezana tudi s kurirji na Martinj vrhu. Na medvoškem in loškem območju sta bili ustanovljeni G 13 v Stanišah in G 15 v okolici Andreja nad Škofjo Loko. Ta linija

je potekala od G 7 na Todražu preko omenjenih postaj na medvoški teren. Za tako razpredeno kurirsko omrežje je bil potreben še en kontrolor in tako je to delo prevzel Ivan Kralj-Zvonko, vodja postaje G 3 na Martinj vrhu.

Konec marca 1943 se je vrhovno vodstvo NOG preselilo iz Dolomitov v Kočevski Rog. S tem je postaja TV 2 izgubila svoj pomen ter je bila januarja 1944 celo ukinjena. Nova zveza iz Kočevskega Roga na Gorenjsko je potekala preko Notranjske na TV 17 na Ljubljanskem vrhu, od tam pa preko TV 2a v Kališah pri Logatcu na G 7. Vse druge zveze so ostale nespremenjene.

Zaradi spremenjenih razmer po kapitulaciji Italije, so bile v organizacijo kurirskih zvez na Gorenjskem vnešene nekatere spremembe. Glavna linija je bila razdeljena na dve. I. gorenjska relejna linija je potekala od Kališ čez Podlipo, Todraž, Gabrško goro, Martinj vrh do Selške doline, II. pa od Selške doline čez Podlonk, Jelovico in naprej proti Karavankam. Tako je bila od prve odcepljena postaja G 1 v Podlonku in priključena II. liniji.

Zaradi vedno večjega števila domobranskih postojank v Dolomitih se je položaj na tem območju močno zaostрил, zato je bila zveza z Gorenjsko preusmerjena čez Primorsko. Pri Cerknem je bila postavljena kurirska postaja P 35, ki se je povezala z gorenjsko pokrajino po I. liniji čez Novake, Črni vrh, Davško grapo do G 11, preko Martinj vrha (G 3), Gabrške gore (G 5), Poljanske doline, preko Todraža (G 7), Staniš (G 13) in Andreja (G 15) do medvoškega področja. Poleg glavne zveze je I. gorenjska relejna linija vzdrževala tudi pomožno, ki je potekala od Cerknega — P 35 preko Žirovskega vrha — G 9 in Podlipe do Kališ na TV 2a. Na Martinj vrhu je bila tudi javka za II. relejno linijo.

Jeseni 1943 je bil pri štabu Gorenjskega odreda ustanovljen odsek za zveze, ki ga je vodil Miran Torkar. Tako je bila že realizirana organizacijska oblika relejnih kurirskih zvez v pokrajini. Miran Torkar in Ivan Kralj-Zvonko sta posvetila vse svoje sile in organizacijske sposobnosti izgradnji kurirskega omrežja na Gorenjskem. Kurirska postaja G 1 v Podlonku, ki je bila najbližja štabu odreda, ki se je zadrževal pod Ratitovcem, je postala izhodišče za večino zvez na Gorenjskem. Do jeseni 1943 so bile od tu organizirane postaje proti Koroški, na Jelovici, Gorjušah, na Stari Pokljuki, Mežakliji in v Karavankah pod Golico. Izboljšana je bila zveza prek postaje v Davči do Cerknega, na Tolminsko pa je šla zveza prek karavle št. 10, poznejše G 27.

Vse tri gorenjske linije so do avgusta 1944 spadale pod primorski sektor. Njegov komandant je bil Zvonko Zvodar, politični

komisar pa Slavko Jež. Sektorski instruktor Franc Kordiš-Jure je nekajkrat obiskal gorenjske linije oziroma njihova vodstva. Ker pa je komanda II. sektorja le stežka obvladovala tako obsežen teren, ki je segal od Benečije na zahodu preko južne in severne Primorske do Trsta in celotne gorenjske pokrajine do Koroške, je komanda relejnih kurirskih zvez Slovenije v začetku avgusta 1944 ustanovila za gorenjsko pokrajino poseben, to je IV. relejni sektor kurirskih zvez.

Ustanovitev IV. (Gorenjskega) relejnega sektorja

4. avgusta 1944 je bil v Farjem potoku ustanovljen IV. sektor relejnih kurirskih zvez za Gorenjsko. Pri tem so sodelovali Maks Krmelj, sekretar oblastnega komiteja za Gorenjsko, komandant II. relejnega sektorja Zvonko Zvodar in Vladimir Mohar-Cene, ki je zastopal komando relejnih postaj Slovenije. Imenovano je bilo vodstvo sektorja:

Za komandanta Franc Gartner-Lado, za njegovega namestnika Janko Polajnar-Vane, za političnega komisarja Jože Peklaj-Krištof in za njegovega namestnika Drago Višnar-Stojan.

Naslednje dni so štab dopolnili še z dvema administratorjema, Tilko Šegula in Jožetom Žagarjem-Zagorjanom. Kuhar je bil Jože Lotrič, štabni kurir pa Florjan Lotrič. Nekaj dni po ustanovitvi je k njim prišel politični komisar komande relejnih postaj Slovenije Ludvik Kukavica. Dogovorili so se, da bodo delo organizirali tako, da bo en član štaba vedno na terenu. Prvi je opravil to nalogo politični komisar Jože Peklaj-Krištof. Obiskal je vse kurirske postaje na območju sektorja.

Štab sektorja se je vselil v leseno barako v strmini nad grapo pod Pučem v Martinj vrhu, kakih 500 metrov od Muštrove domačije, ki je imela ilegalno ime Sarajevo. Tam so se zadrževali člani štaba do preselitve v Novakov hrib nad Rudnim, v že prej zgrajene barake, v kateri so imeli iz elektrarne spodaj v grapi napeljan električni vod, za razsvetljavo in da so lahko poslušali radio. Radijska poročila so jim omogočala, da so za najbližje kurirske postaje na pisalni stroj razmnoževali dnevne novice s front.

V sestav gorenjskega sektorja so spadale že pred tem organizirane tri kurirske relejne linije, ki so s svojo mrežo obvladovale celotno gorenjsko pokrajino. V sestav IV. sektorja je bila vključena tudi P 35 blizu Cerknega, ki je bila vez med pokrajina-

ma. Ena glavnih postaj je bila G 11 na začetku Davške grape, pod vasjo Potok. Ta je bila preko Farjega potoka povezana s P 35 blizu Novakov pri Cerknem preko katere je šla glavna zveza gorenjskih političnih forumov s CK v Kočevskem Rogu in s Primorsko. Druga zveza je potekala preko Martinj vrha proti vzhodu do Medvod na G 25, tretja pa je nekaj časa potekala preko G 3 pod Martinj vrhom na G 1 v grapi na Podlonku, preko Prtovča, pozneje pa preko Železnikov. Od tam je šla zveza preko Jelovice na G 2 nad Bitenjsko planino, kjer se je razcepila v dve smeri. Če je bil prehod varen, so kurirji hodili mimo vasice Log na G 4 na Gorjušah. Tu je treba omeniti železničarsko družino iz čuvajnice v Logu, ki je skrbela za varen prehod preko Save Bohinjke, železnice in ceste ter je kurirje opozarjala z različnimi znamenji.



Komanda IV. relejnega sektorja: Od leve: Polajnar Janko-Vane namestnik komandanta, Gartner Franc-Lado komandant, Peklaj Jože-Krištof politkomisar. Posneto v začetku leta 1945 v Potoku.

Če je bil prehod od G 2 na G 4 nemogoč, je šla zveza na G 27 nad vasjo Polje nad Bohinjskim jezerom. Tam preko so poleti 1943 vzpostavili zvezo s primorsko postajo P 22, pozimi pa so jo ukinili. Od G 27 na G 4 so hodili mimo Stare Fužine in Srednje vasi. Kurirska postaja G 6 je bila na Stari Pokljuki nad Radovno. Med G 4 in G 6 je bila javka in odcep na G 30 nad Bohinjsko Belo in G 33 na Taležu. Kurir, ki je šel na G 30 mimo Bleda, je moral mimo straž sezut, tudi pozimi, da mu ni škripalo pod nogami. Od postaje G 6 je šla zveza na postajo G 29 nad Radovno, od tam na Mežakljo, na G 8, od koder so posredovali pošto na G 28 nad Plavškim Rovtom. Od tam je šel odcep v Zgornjo Savsko dolino, kjer sta bili postaji G 31 v kotlini Mlinca (Dovje-Mojstrana) in G 32 nad Gozdom Martuljkom, od koder je šla zveza na Koroško, na K 13, onstran Karavank.

Desno od G 28 je bila pod Golico postaja G 10, od katere je šla zveza visoko pod Karavankami nad Jeseniškimi in Javorniškimi Rovti mimo G 22, nato pod obronke Stola, kjer je bila nad vasjo Potoki G 17, nato mimo požgane Valvazorjeve koče, Žirovniške planine in nato v dolino Drage na G 14. Te zveze in poti se bistveno niso spreminjale in tako so delovale do osvoboditve.

Največje težave so se pojavljale na kuriskih zvezah IV. linije, ki je potekala od G 16 v Hudem grabnu pod Dobrčo proti Štajerski in Dolenjski. Od tam je šla zveza do pozne jeseni 1944 pod Tržičem čez vas Gozd v Bašelj, nad katerim je bila postaja G 19, od tu dalje pa skozi dolinske gozdove pod vasjo Bela pod Predvdvorom čez Kokro na Šentjurško goro mimo G 20, ki pa je bila pozneje ukinjena. Nekaj časa je bila vzpostavljena zveza tudi med G 20 in G 26, z javko v Bičkovih skalah. S postaje G 21 v Sirdražu pod Krvavcem je šla pot v dolino Kamniške Bistrice do G 7a, od tam pa po dolini Črne mimo vasi Gozd skozi gozdove do vasi Prevoje pri Lukovici do G 9a, pa dalje na TV 21 in preko Save na Dolenjsko.

Poleg teh so obstajale še druge zveze. Tako iz Martinj vrha od G 2 preko Lenarta na Čepule, kjer je bila v bližini Lavterskega vrha G 26, nato dalje preko Sorškega polja do G 25 pri Medvodah, nato čez Savo na pirniško stran na Štefanjo goro ali pa preko Mengeškega polja do G 9a pri Prevojah. Poleg navedenih je bila vzpostavljena še zveza od G 1 v Podlonku na G 20, nato do G 12 in dalje na G 14, pozneje na G 16. Od G 12 pri Kropi je morala zveza preko Save, ki so jo kurirji največkrat bredli nekje med Otočami in Radovljico, prevažali pa so se tudi s čolnom. Nekoč je pri tem nek kurir utonil.

Kmalu po ustanovitvi sektorja so dobile vse postaje male štamčiljke s številko in prostorom za vpis časa sprejema in oddaje pošte. Štab pa je imel večjo okroglo štamčiljko z oznako IV. rejejni sektor. Zaradi čuvanja poti pred sovražnikom je vodstvo sektorja vpeljalo tako imenovane prepustnice ali dovolilnice, ki sta jih podpisovala komandant in politični komisar sektorja. Vsakdo s tako dovolilnico je lahko potoval s kurirji po rejejni zvezi. Dovolilnice so izdajala tudi politična vodstva, OBKOM in okrožni komiteji.

Kakor drugod je tudi gorenjskim kurirjem delala mnogo preglavic ekspresna pošta, ki jo je bilo treba takoj prenesti do naslednjega oziroma do sosednje postaje.

Kurirsko omrežje IV. sektorja je povezovalo vse politične forume, ki so delovali na raznih krajih gorenjske pokrajine, tiskarne, tehnike, bolnišnice in vojaške enote. Te so imele po ustanovitvi IX. korpusa svojo štafetno linijo, vendar so se posluževale tudi rednih zvez rejejnih linij IV. sektorja.

Štab IV. rejejnega sektorja
pri Komandi rejejnih stanic
Slovenije
Št. 9/44

Na položaju, dne 8.8.1944

Pokrajinski tehnik za Primorsko,
tov. Anjo

Prosimo, da se uredi, če je to le mogoče, da bi bil tolet
Partisankega Dnevnika zjutraj ob 6. uri že na stanici P 35, ker s
tem mi dosežemo, da pošta 1 dan prej pride na mesto.

Prosimo, da nam takoj odgovorite in sicer preko 3G.
Smrt fašizmu - svoboda narodu!

Politkomisar:

Komandant:

Dopis štaba IV. rejejnega sektorja pokrajinskemu tehniku za Primorsko

Gorenjski kurirji so kot drugi pošto predajali na javkah, premagovali pa so napore planinske poti, zato so morali biti zelo vzdržljivi. Velikokrat so vodili skupine, včasih cele male kolone političnih delavcev, raznih misij, novih partizanov, včasih pa je bil med temi tudi kak nemški vrtnjenec.

Najtežje je bilo kurirjem, ki so morali na poteh prečkati reko, železnico in ceste, tako pri Medvodah, Radovljici, nad Hrušico pri Jesenicah in pri Bohinju. Nekatere prehode so sovražniki zelo nadzirali, predvsem cesto v Poljanski dolini, bohinjske, jezerske in kamniške ceste. Vsaka postaja je bila hkrati tudi operativna enota z lastno taktiko.

Med kurirji na postajah je bilo precej domačinov, ki so se dobro znašli. V manjših zaselkih so kurirji politično delovali, ljudem so prinašali najnovejše novice, zato so bili močno priljubljeni. Če med ofenzivami kurirji niso mogli na zvezo, so to opravili domačini. Tako so se kurirji G 12 pri Kropi dogovorili s poštarjem Knificem iz Podnarta, da je pošiljke dostikrat prenesel na drugo stran Save in jih tam oddal. Podobno so Verličeva mati in njene hčerke iz Vikrč pomagale kurirjem G 25, ko so prenašale pošto preko višeečega mostu preko Save v Mednem.

Okrog novega leta 1944 – 45 se je štab IV. sektorja naselil na Jesenovcu, približno 1 km nad Železniki proti Zalemu logu, kjer je ostal do zadnje nemške ofenzive. Takrat si je štab prizadeval, da bi se prebil v sovražnikovo zaledje. S seboj so odnesli le najnujnejše, orožje in nekaj hrane, vse drugo so zakopali in drugače poskrili. Krenili so proti Prtovču. Ko so se drugi večer skušali prebiti čez cesto proti Ratitovcu, jim to zaradi nemških straž ni uspelo. Naslednji dan proti večeru so se pod Podlonkom prebili v Draboslavico in prišli nemškemu obroču za hrbet. Po ofenzivi se je štab sektorja naselil v zaselku Dašnjica med Podlonkom in Rudnim, kjer je ostal do osvoboditve.

Že pred septembrom je komanda IV. sektorja dobila navodila od komande relejnih zvez Slovenije, kako ravnati po kapitulaciji. Predvsem naj bi kurirji čimprej zasedli vse pošte in preprečili sovražniku, da jih ob umiku poškoduje. Kurirjem je to uspelo. Štab sektorja pa je zasedel pošto v Kranju.

Na Gorenjskem je v letu 1944 delovalo 40 kurirskih postaj, nekatere so bile že v letu 1944 ukinjene. Najvišjo številko, G 36, je imela postaja v Jarčji dolini. Število kurirjev na posameznih postajah je danes že težko ugotavljati, saj se je le to spreminjalo. Največ jih je bilo 375, od tega jih je samo pozimi 1944 – 45 padlo 42, večina teh v tretji relejni liniji.

Pripisal Ivan Kralj-Zvonko:

V veliki hajki na Štajersko, del Koroške in pod Karavanke je Nemcem in domačim sovražnikom uspelo pod Karavankami v zimi 1944 – 45 uničiti kurirske postaje, ki so bile povezane s Koroško. Zato smo bili tedaj odrezani od najbližje kurirske zveze na Koroško. Sam sem bil takrat določen, da odidem na štab IV. relejnega sektorja na Jesenovci pri Železnikih, da bi zveze ponovno vzpostavili. Ko smo urejali zveze v Karavankah, se je začela velika nemška ofenziva na IX. korpus. Štab IV. sektorja je tedaj sklenil, da se bodo premaknili na Primorsko, kar pa sem jim odsvetoval, ker sem vedel, kako je bilo med ofenzivo na Štajerskem. Svetoval

sem jim, naj se raje umaknejo proti Jelovici. Tako so ofenzivo dobro prestali.

Viri: Pavle Zibelnik-Pajo: S patroljo na Gorenjsko, Zbornik Kliče glavni štab, stran 234. Oris partizanskih zvez v Sloveniji, kliče glavni štab, stran 7. Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, PTT arhiv, zvezek 21, izdaja Muzeja PTT Beograd. Franc Fojkar-Jelovski: Po skritih stezah tih junakov, Loški razgledi 1956, stran 7. Mira Svetina: izjava, ustni vir. Cveto Novak: izjava, ustni vir. Zbornik dokumentov, VI. del, knjiga 4, dokument 144. Metod Mikuž: Pregled zgodovine NOB v Sloveniji, knjiga II, stran 206. Zbornik Jesen 1942, dokument št. 195. Pismo Lojzeta Rojca Maksu Krmelju 8. II. 1943, Dokumenti, knjiga 5, dok. št. 136. Pismo M. Krmelja CK 25. II. 1943, Dokumenti 5, stran 547. Franc Konobelj: O kurirjih in kurirskih zvezah na Gorenjskem, rokopis. Jože Peklaj-Krištof: IV. relejni sektor, rokopis. Franc Dobnikar-Branko: Razvoj in organizacija kurirskih zvez v Medvoški dolini, rokopis. Janez Kavčič-Orlov: II. gorenjska linija, rokopis. Ivan Kralj-Zvonko: izjava, ustni vir.

I. relejna kurirska linija

Na Gorenjskem so obstojale tri relejne linije že od ustanovitve komande II. (primorskega) relejnega sektorja, kamor so tedaj spadale tudi kurirske zveze na Gorenjskem. Med prvimi kontrolorji zvez na Gorenjskem se omenja Alfonz Pelič iz Šentvida pri Ljubljani, ki so ga decembra 1943 s skupino kurirjev postaje G 9 ujeli in nato ustrelili.

Odsek za zveze pri štabu Gorenjskega odreda je za prvega komandanta I. gorenjske linije imenoval Franca Fojkarja-Janka Jelovškega, do tedaj komandirja postaje P 35. Doma je bil iz Ožbolta pri Škofji Loki, po prihodu v partizane je bil nekaj časa politični komisar Škofjeloške čete. Za političnega komisarja linije je bil takrat imenovan Janko Polajnar-Vane.

I. gorenjska linija je vključevala P 35 izhodiščno postajo s Primorske, G 11 v Davški grapi, G 5 v Delnicah na Gabrški gori, G 13 v Sopotnici, G 15 pri Ožboltu nad Zmncem in G 25 pri Medvodah, od koder je šla zveza čez Savo proti Štajerski in Dolenjski. Od postaje G 5 je šel odcep na G 7 v Todražu, oziroma Vinharjih nad Poljanami, nato do G 9 v Žirovskem vrhu, dokler je ta obstojala, nato pa na G 36 v Jarčji dolini (Stara Oselica).

Kurirji I. gorenjske linije so imeli veliko težav pri vzdrževanju kurirskih zvez zaradi domobrancev, katerih postojanke so bile na tem območju zelo številne. Že v novembru so postavili svojo postojanko v Lučinah, v Suhem dolu, na Črnem vrhu in kmalu nato v Gorenji vasi. Med letom so se te postojanke še zgostile, tako so

bile poleg navedenih še v Škofji Loki, Sopotnici-Breznici, Hotavljah, v Goričanah, Žabnici, v Prašah in Mavčičah. V vseh večjih krajih pa so bile tudi policijske in orožniške postojanke. Na domobranskih postojankah je bilo precej domačinov, pa tudi partizanskih dezertirjev in bivših kurirjev. Vsi ti so se hoteli prikupiti novim gospodarjem, zato so bili še zlasti aktivni pri patroljiranju, postavljanju zased in zasledovanju kurirjev. 2. decembra 1943 so domobranci s Črnega vrha ujeli 8 kurirjev postaje G 9.

Zveza med TV 2 v Dolomitih in G 7 je postajala od aprila 1943, ko se je vrhovno vodstvo preselilo v Kočevski Rog, vedno manj pomembna, zato je bila TV 2 januarja 1944 ukinjena. Maja 1944 so ukinili tudi G 9, ker je postal pritisk domobrancev na to območje prehud, ustanovljena pa je bila G 36 v Jarčji dolini.

V začetku novembra 1944 je dobila I. linija precej oblačil od zavezniške pomoči. Komandant Fojkar je razdelil med 59 kurirjev I. linije veliko oblek, perila, čevljev. Že sredi leta 1944 je bil komandi linije dodeljen intendant Franc Krajnik-Jernač, ki je za kurirje zelo dobro skrbel. Za popravilo in izdelavo kurirskih čevljev je organiziral čevljarsko delavnico pri vasi Selo, ki so jo pozneje preselili v Tomažkovo pod Ožboltom.

Komandant Franc Fojkar-Janko Jelovski je bil spomladi 1945 premeščen na drug položaj, nasledil ga je Franc Dobnikar-Branko. Politični komisarji so se pogosteje menjavali. Tako je bil prvi komisar Janko Polajner-Vane, februarja in marca 1944 Jože Kržišnik, od tedaj do osvoboditve pa Vinko Arhar-Vojko.

V desetih kurirskih postajah I. relejne linije je bilo 111 kurirjev, vključno s komandirji in politdelegati, padlo jih je 16.

Viri: Vinko Arhar, pripoved, zapisal Stane Pečar, rokopis. Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, PTT arhiv. Poročilo komande linije junija 1944 Komandi relejnih postaj Slovenije, duplikat v arhivu kurirjev. Franc Fojkar: Po sledeh skritih steza kurirjev, Loški razgledi.

Kurirske postaje I. relejne linije

Postaja P 35 v Poljanah pri Cerknem

Po kapitulaciji Italije je bila potrebna dodatna zveza med Gorenjsko in Primorsko. Tako je Miran Torkar, šef odseka za zveze v štabu alpske zone, ustanovil v Cerknem kurirsko postajo, ki jo

je označil s P 35. Povezovala je osrednjo postajo na Primorskem P 7 pri Čepovanu, s kurirsko postajo G 11 v Davči na Gorenjskem. Ta povezava je postala pomembnejša s 1. junijem 1944, ko je začel izhajati na Vojskem Partizanski dnevnik. Ta je bil medpokrajinsko glasilo za Primorsko in Gorenjsko. S tem v zvezi je bilo določeno, da je moral biti kurir s P 35 vsak dan med 9. in 10. uro na javki, da je prevzel časopis in drugo pošto ter se vrnil na P 35, od koder je moral drug kurir takoj naprej na G 11.

Pri organiziranju postaje P 35 je sodeloval Franc Fojkar-Janko Jelovski, ki ga je Torkar premestil s postaje G 9, kjer je bil komandir. Na P 35 je opravljal enako funkcijo, kurirji pa so bili: Janez Kobal, Pavle Brišar, Vencelj Klemenčič, oba iz Šebrelj, Janez in Viktor Mauri iz Zakojce, Franc Likar, Jernej Troha, Mirko Bogataj, Anton Jeram, Pavel Jezeršek, Janko Kristan in Štefan Prezelj.

Kurirska postaja P 35 je bila ustanovljena v bivši italijanski vojašnici, kjer je bil nekaj časa tudi njen sedež. Nato se je preselila v šolo, kjer je ostala do novembra. Komandir Fojkar je bil decembra 1943 imenovan za kontrolorja kurirskih postaj na Gorenjskem. Njegovo mesto je prevzel Janez Trdina-Bolti, ki je vodil postajo do osvoboditve.

Poleg že omenjene zveze s P 7 in G 11 je bila P 35 povezana tudi s P 21 na Pečinah na Šentviški planoti.

Najpomembnejša je bila povezana s P 7. Zvezo so vzdrževali podnevi, vsako jutro ob 7. uri so šli kurirji s P 35 do Podkorita v Dolenji Trebuši, kjer so se sestali s kurirji P 21 in P 7, in prevzeli zavitke Partizanskega dnevnika, namenjenega aktivom na Gorenjskem. Po italijanski kapitulaciji so se kurirji vozili na javko s kolesi, z vprežnim vozom, nekaj časa pa tudi z avtobusom. Leta 1944 je nekaj mesecev vozil iz Cerknega skozi Dolenjo Trebušo v Čepovan redni avtobus. Pozneje kadar so bile v okolišu nemške patrulje in je bil položaj nevaren, so hodili kurirji preko Šebrelj in Oblakovega vrha, na P 21 pa preko Polic. S P 7 so dobivali vedno toliko pošilk, predvsem literature, da sta jo dva kurirja komaj zmogla. Nekaj časa so za prenos uporabljali tudi mulo.

Tudi z G 11 je bila zveza v letu 1944 organizirana podnevi. Kurirji P 35 in G 11 so se okrog poldneva srečali v Slugovi dolini pod Blegošem. Na postajo so se vračali v jutranjih urah. Na javko sta nosila polne nahrbtnike, vračala pa sta se z le malo pošte.

Omeniti velja, da je bilo izdajanje dnevnika, ki je bilo glasilo Osvobodilne fronte slovenskega naroda, menda edinstven primer v okupiranih deželah tretjega rajha. Časopis je bil pomemben za narodnoosvobodilno gibanje na Primorskem in Go-

renjskem. Zato je Oblastni komite skrbno spremljal redno delovanje kurirskih zvez, da je časopis prihajal čimprej in redno med ljudi.

V začetku novembra 1943 so Nemci začeli z ofenzivo proti enotam NOV na Cerkljanskem. 14. novembra so vdrl v Cerkno, kurirji so se morali umakniti v vas Labinje, kamor pa so tudi prišli Nemci. Zato so se kurirji umaknili v strmine Porezna. Med ofenzivo je bil en kurir ranjen, Nemci so ga ujeli, vendar jim je kljub ranam ušel. Ob reki Idrijci se je privlekel do nekega kmeta, kjer so mu nudili prvo pomoč, nakar so ga odpremili v bolnišnico Pavlo. Istega dne je bil smrtno zadet kurir Janez Mauri, padel je pred svojo domačo hišo.

Po koncu ofenzive se kurirji niso vrnili v Cerkno, nastanili so se v mlekarni na Poljanah pri Novakih. Poleg že omenjenih treh zvez se je oblikovalo še nekaj točk, s katerimi so vzpostavili zveze. Z bolnišnico Franjo so imeli zvezo dvakrat dnevno, dopoldne ob deseti in zvečer ob osmi uri. Prav tako je bila vzpostavljena zveza tudi z neko terensko karavlo v Jarčji dolini pri Žireh. Na javko s kurirji te točke, ki je bila na Stari Oselici vsak dan ob 19. uri zvečer, je hodil en sam kurir. Poleg teh so vzdrževali zvezo tudi s komando mesta Cerkno, s tehniko Porezen in z delavnicami IX. korpusa.

Ker je bilo malo kurirjev za toliko zvez, so bili postaji dodeljeni še Miha Gotej iz Novakov, Andrej Kaušicer iz Gorij pri Cerknem, Vencelj Cvetličič in Anton Benedičič iz Malenskega vrha.

Po zvezi na P 35 so prihajali tudi številni vojaški in politični funkcionarji, ki so potovali bodisi z Gorenjske na Primorsko ali obratno.

Ob nenadnem napadu na partijsko šolo v Cerknem je bil težko ranjen kurir Franc Likar-Rafael. Zadelo ga je šest krogel, zdravil se je v bolnišnici Franji. Sredi junija 1943 so Nemci streljali po dveh kurirjih, ki sta bila na zvezi v Dolenji Trebuši, a sta se tako spretno umikala, da ju niso zadeli.

Kurirji so bili dobro oboroženi, trije so imeli puške, ostali pa brzostrelke. Na postaji so imeli tudi mitraljez — češko zbrojevko in zaboj municije. Prehrambene artikle je kurirjem dobavljala gospodarska komisija, deloma pa tudi domačini. Mladinke so ob neki priliki, bilo je pozimi 1943—44, prinesle kurirjem velik zavoj, v katerem je bilo polno raznih dobrot, od klobas in kruha do cigaret. V pošiljki je bilo tudi perilo, majice, nogavice in drugo, česar so se ti močno razveselili. Kurirji so kmalu vzpostavili stike s pre-

bivalstvom okoliša, kjer so taborili. Ljudje so jih vzljubili in jim po svojih močeh pomagali, nadvse so skrbeli za njihovo varnost.

Na postaji so imeli tudi harmoniko, na katero je Pavel Brišar večkrat zaigral kakšno poskočno, še največkrat tisto: Na oknu glej obrazek bled ali Kmet pravico terja, ali je ne najde, pa še druge.

Marca 1945 so Nemci začeli z veliko ofenzivo proti enotam IX. korpusa. Ponoči na 21. marec so se kurirji umaknili na hrib Trnovo. Popoldne tega dne so opazili, da so skoraj sredi nemškega obroča. Ponoči so se splazili mimo nemških zased, nakar so se pomaknili še višje v pobočja Porezna. Dva dni zatem so se Nemci spopadali s partizanskimi silami na Poreznu, ki so stisnjene v obroč imele zelo hude žrtve. Kurirjem je že pred tem uspelo umakniti se, s Porezna so se napotili v Gorenje Novake.

Med ofenzivo so bile zveze prekinjene, kurirske postaje so morale zapustiti svoja taborišča, nekaj skupin pa se je razšlo. Kurirji P 35 so se trudili da zveze znova vzpostavijo. Še pred koncem ofenzive so se po dva in dva odpravljali na pot, da bi poiskali tovariše sosednjih postaj.

Po tej ofenzivi se je življenje na kurirski postaji spet normaliziralo. V prostem času so skupno z vaščani prirejali mitinge, uprizarjali igre in podobno. Redno so imeli partijske sestanke in politične ure ter vaje z orožjem. V prostem času je bil vsakdo na postaji zadolžen za določeno delo. Anton Jeram je skrbel za konje in njihovo krmo, drugi je bil zadolžen za kuho. Živež jim je dobavljala gospodarska komisija v Cerknem, pa tudi tista v Sovodnjem.

Kurirja Miha Gatej in Pavel Jezeršek-Daki sta bila poslana proti Gorenjski, da poiščeta kurirje G 11. Janez in Vencelj sta šla preko Zakriža in Polic proti Šentviški planoti, da najdeta stik s kurirji G 21. Jernej Troha, Mirko Bogataj in Anton Jerom so šli proti Žirem. Na hribu Škofije so naleteli na domobransko zasedo, ki je vžgala po njih. V Podplečem so prišli do nemške zasede, postavljene med Kumrovo in Joškovo domačijo. Ko so nato prečkali cesto in potok, so Nemci izstrelili raketo in začeli streljati. Kurirji so se potuhnili ob potoku, nato pa nadaljevali pot v bližnji hrib. Ker se je že danilo, niso mogli naprej. Skrili so se v gosto zaraščen jarek in tam čakali noči. Ko so se po nekaj dneh vrnili v svojo bazo, so našli samo pogorišče. Nemci so požgali tudi tri hiše, odpeljali konje, kolesa in vse drugo, kar so lahko odnesli ali odpeljali.

Po tej zadnji ofenzivi so se kurirji naselili v gozdu nad vasjo, kjer so nato prebivali v šotorih do osvoboditve. Tik pred koncem

vojne so se preselili v Narodni dom v Cerknem, ob kapitulaciji Nemčije pa jih je komanda relejne linije poklicala v Žiri. Tam so jih mladinke pričakale z zastavo, ki so jo same zašile zanje. Nastanili so se na pošti.

Ker so imeli kurirji že povsem iztrošene čevlje, so jim jih Žirovci hiteli popravljati. Ko so dobili ukaz, da morajo priti v Škofjo Loko na zbirališče gorenjskih kurirjev, so opazili, kako se jim približuje oborožena kolona sovražne vojske, namenjene proti avstrijski meji. Kurirji so obvestili prebivalce, naj se umaknejo v hiše, sami pa so postavili zasedo. Komandir je šel koloni naproti in umikajoči se vojski zapovedal, naj se preda in odloži orožje. Toda Nemci in ustaši na to niso pristali. Komandir se je vrnil k zasedi in zapovedal streljanje. Sovražniki so poiskali zaklone ter med umikom streljali proti partizanom. Na bojišču je obležal eden od njih, ranjence pa so vzeli s seboj. Te so nato kurirji odkrili v neki hiši med potjo proti Škorji Loki. Tako so se kurirji P 35 na tem območju poslednji spopadli z okupatorjem. V Škofji Loki so bili kurirji uvrščeni v brigado VDV.

Od ustanovitve so bili na P 35 Franc Fojkar-Janko Jelovski, prvi komandir in Janez Trdina-Bolti, drugi komandir; kurirji: Janez Kobal, Pavle Brišar, Vencelj Klemenčič, oba iz Šebrelj, Janez in Viktor Mauri iz Zakojce, Jernej Troha, Franc Likar, Mirko Bogataj, Anton Jeram, Pavel Jezeršek-Daki, Janko Kristan, Štefan Prezelj, Miha Gotej iz Novakov, Andrej Kaušicer iz Gorij pri Cerknem, Vencelj Cvetličič iz Šebrelj, Anton Benedičič z Malenskega vrha, Andrej Makuc, Anton Tavčar-Majski, Alojz Šink-Rudi, Štefan Primožič, Tone Benedik, Franc Krek in Jernej Rejec. Pavel Jezeršek-Daki je bil na postaji politični delegat.

Viri: Franc Fojkar-Janko Jelovski: Po sledovih skritih steza tihih junakov, rokopis. Anton Jeram: Kurirska postaja P 35, rokopis. Maks Burgar: Relejna stanica P 35, rokopis. Mirko Bogataj: Izjava, rokopis. Albin Možina: Partizanski kurirji Gorenjske obeležujejo kurirske postaje, rokopis. Franc Prezelj: Karavla P 35 v Poljanah nad Cerknim, rokopis.

Kurirska postaja G 3 na Martinj vrhu nad Železniki

Maja 1943 sta gorenjska kurirja Janko Kralj-Zvonko in Franc Mesec zgradila majhno zemljanko v Megušnici, ki je postala prva baza kurirske postaje, kasneje imenovane G 3 in vključene v I. relejno linijo na Gorenjskem. Zvonko in Krištof — Maks Kos sta na javki v Studenski grapi vzdrževala zvezo s kurirjema štaba Go-

renjskega odreda in še z dvema drugima kurirjema z Gabrške gore. Proti koncu maja je Zvonko pridobil še Janeza Klopčiča in kmalu za tem tudi Franca Bertoncija-Borisa. Med poletjem in na jesen so prišli na postajo še Mirko Bogataj, Jakob Lotrič, Miloš Ravhekar-Miki, Anton Pegam in Štefan Demšar. Ker je postala zemljanka pretesna, so si v sosednji grapi zgradili novo.

Kurirji z G 3 na Martinj vrhu so vzdrževali zveze z G 1 v Podlonku, z G 11 v Davči in z G 5 v Gabrški gori ter pozneje tudi z G 13. In sicer v začetku dvakrat na teden, proti koncu leta 1943 vsak drugi, leta 1944 pa že vsak dan. Občasno so hodili na zvezo z G 26 k Tomažu ali v bližino Podlubnikarja. Leta 1945 so bili povezani tudi z G 36 pri Žireh.

Postaja G 3 je spadala med glavna kurirska vozlišča v križpotju kurirskih linij na Gorenjskem. V okolišu Martinj vrha so se namreč pogosto zadrževali pokrajinski in okrožni politični aktivni, štabi vojaških enot, komanda gorenjskega vojnega področja, tehnika gorenjskega odreda in drugi. Zato je bila ta postaja ves čas ena najpomembnejših na Gorenjskem.

Prvi komandir G 3 je bil Ivan Kralj-Zvonko, ki je bil junija 1943 imenovan za komandanta I. relejne linije. Novi komandir je postal Štefan Demšar, politični komisar pa je bil Anton Pegam-Željko. Na postaji je bilo hkrati največ osem kurirjev.

V letu 1944 se je število kurirjev na postaji precej povečalo. Januarja 1944 je prišel na postajo Franc Gašperšič-Franc, prej borec Gorenjskega odreda. Komandir postaje je bil tedaj Štefan Demšar. Takrat se je postaja preselila v leseno barako v grapi pod Mohoričem. Zveze s sosednjimi postajami sta po dva kurirja vzdrževala vsak dan, pretežno podnevi.

Komandir Štefan Demšar je bil pomladi 1944 imenovan za komandanta III. relejne linije, njegov naslednik Franc Bernard-Jurko je nato vodil postajo do osvoboditve.

Najbližja orožniška postojanka s 30 orožniki je bila v Železnikih, druga pa v Selcah. Kurirji Nemcev niso napadali, da ne bi postavljali kurirskih poti in zvez. Včasih so padli v nemško zasedo, vendar na srečo med njimi ni bilo žrtev.

13. septembra 1943 pa je na poti iz Smoleve v Ovčjo vas padel v zasedo eden prvih kurirjev te postaje, Janez Klopčič-Brzi.

Ker so bili odnosi med kurirji in vaščani zelo dobri, niso bili nikoli izdani. Vedno so bili tudi pravočasno obveščeni o vsaki nemški hajki. Poleg tega so jim pomagali tudi s hrano, sicer pa je za

to največ skrbela gospodarska komisija; včasih so šli kurirji tudi sami po hrano. Pri kaki oddaljeni nemčurski družini so zaplenili nekaj živil.

Baraka, ki jim je služila vse od avgusta 1944, je bila kar udobna, saj so vanjo napeljali celo električni tok. V zadnji aprilski ofenzivi leta 1945 pa so Nemci odkrili napeljavo in nato tudi barako, ki so jo požgali. Kurirji so se že prej umaknili in se preselili na Zapotokarjevo domačijo, kjer so dočakali osvoboditev.

Štefan Primožič v svojih spominih opisuje zanimiv dogodek. 5. junija 1944, ko so Nemci hajkali v bližini, sta šla s Francem Lotričem na javko s kurirji G 13. V Rovtah sta opazila uniformirane postave, vendar nista vedela, ali so partizani ali Nemci. Plazila sta se po pobočju griča, da bi prišla do hiše, kjer naj bi dobila informacije. Takrat pa so Nemci krenili iz vasi, po cesti, ki pelje na Blegoš, in se jima bližali. Kurirja sta sklenila, da jih napadeta. Vrgla sta mednje dve ročni bombi in Nemci so se panično razbežali. Šele čez kakih deset minut so začeli proti njima streljati z minometom. Za to dejanje ju je komandant sektorja Zvodar pohvalil.



Kurirji postaje G-3 v Martinj vrhu. Posnetek v zimi 1943–44 pod Mohoričevo domačijo. Od leve: Franc Bernard-Jurko, komandir, Anton Pegam-Zelko, Franc Eržen-Sine, Lojze (izgubil se marca 1945), Franc Gašperšič-Franc, Štefan Primožič-Štefko in Alojz Bernik-Gorenc.

Na G 3 so bili: Ivan Kralj-Zvonko, prvi komandir, Štefan Demšar, drugi komandir, Franc Bernard-Jurko, tretji komandir in kurirji Maks Krištof, Franc Mesec, Janez Klopčič-Brzi, Franc Bertoneelj-Boris, Mirko Bogataj, Jakob Lotrič, Miloš Ravhekar-Miki, Anton Pegam-Željko, Franc Gašperšič-Franc, Franc Eržen-Sine, Alojz Bernik-Gorenc, Ivan Kosem, Jože Kržišnik, Štefan Primožič, Janko Gruden, Ciril Sušnik, Franc Lotrič-Frjan, Alojz Debeljak, Drago Bilban in Alojz Kordež.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, PTT arhiv. Franc Fojkar: Po sledovih skritih steza tihih junakov, rokopis. Franc Gašperšič: Kurirska postaja G 3 na Martinj vrhu, rokopis. Štefan Primožič: Stanica G 3, spomini.

Kurirska postaja G 5 v Delnicah nad Poljanami

Kurirska postaja v Delnicah na Gorenjskem je bila ustanovljena med prvimi. Razvila se je iz terenske kurirske skupine, ki je v letu 1943 vzdrževala zvezo med Poljansko in Selško dolino. Kot ustanovitelja postaje omenjajo domačina Maksa Kosa-Krištofa, po domače Močnikarjevega iz Podobena, ki je bil od decembra 1941 borec v Cankarjevem bataljonu, tako da je sodeloval tudi v dražgoški bitki. Oktobra 1942 je bil poslan v Poljansko četo, da bi vzdrževal kurirsko zvezo od Dolomitov preko Gabrške gore in Selške doline na Jelovico, kjer se je tedaj zadrževalo gorenjsko vojaško in politično vodstvo.

Krištofu se je marca 1943 pridružil Ivan Kralj-Zvonko. Oba sta skrbela za zvezo na glavni liniji Dolomiti — Selška dolina — Jelovica. Njuni javki sta bila Bukov vrh in Studenska grapa, kjer sta srečevala kurirje štaba Gorenjskega odreda in Pokrajinskega komiteja.

Maja 1943 je Ivan Kralj-Zvonko postavil kurirsko postajo G 3 na Martinj vrhu. Krištofu je bil v pomoč dodeljen Ivan Demšar-Kolomb, po domače Ferjanov iz Delnic, kmalu za tem pa še Bolte Šubic-Matjaž, Čužev iz Loma. Krištof pa je ostal na Gabrški gori, kjer je ustanovil G 5. Tisto pomlad sta bili ustanovljeni še postaji pri Vinharjih, ki je ob vključitvi v relejno linijo dobila številko G 7, in G 13 na Polhovcu.

Zveze s sosednjimi tremi postajami, G 1 v Podlonku, G 11 v Davči in z G 5 v Delnicah, so v začetku vzdrževali dvakrat tedensko, nato trikrat, večinoma ponoči, le s kurirji postaje na Martinj vrhu podnevi. V letu 1943, zlasti pa v letu 1944, je prišlo na postajo G 5 več novih kurirjev.

V drugi polovici maja 1943 sta komandir Krištof in kurir Demšar zgradila zemljanko v Poličevem gozdu v strmini nad poto-
kom, ki teče izpod Lužarjeve domačije po dolini med Močinkarje-
vo in Mihcovo hišo v Podobenu. Že čez tri mesece pa so ob
potočku med Ocvirkovo in Zajčevo hišo v območju Delnic zgradi-
li novo zemljanko, ki je bila vsa v zemlji in zelo zakrita. Zgrajena je
bila iz drobnih smrekovih hlodov in desk, v njej so imeli pogo-
rade in štedilnik.

Dne 17. julija 1943 je padel komandir Maks Kos-Krištof. Kurirji
so skupaj s terenskimi aktivisti postavili zasedo nemški patrulji, ki
je vsak drugi dan šla iz Javorjev proti Poljanam. Priključila sta se
jim tudi komandant Gorenjskega odreda Franc Biček-Bruno in
komisar Evgen Matejka-Pemc, ki sta tistega dne prišla mimo.

Zasedo so postavili na obeh straneh poti, da bi Nemce dobili
v križni ogenj. Polovica napadalcev je zasedla položaje v gozdu
nad stezo, ki pelje od mosta na Brezovcah tih pod gozdom proti
Zevnikarjevi hiši na Volči, druga polovica pa ob potoku v koritu
Ločilnice. Nemci pa tisto jutro niso šli po običajni poti, česar pa
kurirji zaradi gostega grmovja niso opazili. Ko so Nemce zagleda-
li, je bilo že prepozno. Del zasede, ki je bil sovražnikom najbliže,
je ustrelil proti njim, toda kaj; od sedmih pušk sta počili le dve,
ostale pa so zatajile. V drugi salvi so počile le tri puške. Tako so
Nemci lahko zavzeli položaje in začeli streljati.

Komandirja Krištofa je napadel policijski pes. Ko ga je hotel
ustreliti, je puška zatajila. Tako ga je ustrelil s pištolo. Tisti trenu-
tek je izkoristil nemški orožnik in izza drevesa ob stezi z rafalom
iz brzostrelke zadel Krištofa v prsi, z naslednjim rafalom pa ga je
ranil v nogo in mu zdrobil kost. Preden so kurirji napadajočega
Nemca prisilili k umiku, je ta že ranjen odstrelil Krištofu nos in mu
prestrelil roko.

Krištofu so prevezali nogo nad kolenom, da so zaustavili krva-
venje. Zaradi rane v prsih je Krištof že čez kakih 20 minut umrl. V
spopadu sta padla tudi dva Nemca, nekaj je bilo ranjenih, ostali
pa so zbežali proti Poljanam.

Član VOS-a Kristijan Ribnikar-Feliks, ki se je tudi pridružil na-
padalcem, je podrl nemškega orožnika in mu zaplenil brzostrel-
ko.

Junija 1944 je v domobranski zasedi padel kurir Evgen Luz-
nar-Vinetou, nekaj dni pozneje pa komisar postaje Jakob Justin.
V avgustu 1944 so ukinili G 7, zato je G 5 vzpostavila zvezo s P
35 blizu Cerknega.

V novembru 1943 so organizirali postojanke na Črnem vrhu in v Lučinah, kmalu nato pa še v Gorenji vasi. Med letom 1944 se je domobranski pritisk močno povečal, v novembru 1944 je bilo kurirjem skoraj nemogoče živeti in vzdrževati zveze. Tako je komanda sektorja odločila, da postajo G 5 v Delnicah ukine, oziroma jo pridruži G 13 v Sopotnici.

Februarja 1945 je komanda sektorja znova vzpostavila postajo G 5 na področju Malega vrha, kjer je ta nato ostala do osvoboditve. Na G 5 je bilo nekaj domačinov iz okolice, katere vsi prebivalci so pomagali osvobodilnemu gibanju. Prvi odbor OF je bil ustanovljen že leta 1942, aktivisti so k delu pritegnili vaščane, med katerimi jih je 19 žrtvovalo življenje, 12 jih je padlo v partizanih, dva sta umrla v taborišču, pet pa so jih Nemci in domobranci pobili v zadnji ofenzivi marca 1945. Tedaj so v vasi požgali tri domačije, eno pa že prejšnje leto.

Na G 5 so bili: Maks Kos-Krištof, komandir postaje od ustanovitve do julija 1943, po njegovi smrti pa Stanko Pustovrh; kurirji Ivan Demšar-Kolumb, Bolte Šubic-Matjaž, Jaka Justin, Anton Kos-Avgust, Danilo Kolavčič, Jakob Primožič-Goran, Evgen Luznar-Vinetou, Maks Gabrijelčič, Jože Kržišnik, Alojz Zupanc, Janez Krajnik, Bernard Naglič-Miloš, Anton Demšar-Aleš in Anton Peternej-Igor.

Vi r i : Nada Holynski: Zveze V NOB na Gorenjskem, Arhiv PTT. Franc Fojkar: I. gorenjska linija, rokopis, Zbornik IV. relejnega sektorja. Tone Peternej-Igor: Dopolnitve k opisu postaje G 5, rokopis.

Kurirska postaja G 7 v Vinharjih nad Poljanami

Kurirska postaja G 7 je nastala iz kurirske baze, ki jo je na severnem pobočju polhograjskih hribov nad Poljansko dolino že v letu 1942 ustanovil in vzdrževal eden prvih gorenjskih kurirjev Tine Hren-Kljukec. Njegova baza je bila leta 1943 vključena v sistem gorenjskih relejnih zvez in je dobila ime G 7. Ob prihodu vrhovnega vodstva OF in CK v Polhograjske Dolomite, novembra 1942, je bila preko nje vzpostavljena zveza z gorenjskim Pokrajinskim komitejem in vojaškimi enotami. Tine Hren je bil kmalu premeščen na sedež Pokrajinskega komiteja, na G 7 pa so prihajali novi kurirji. Med delovanjem se je postaja zadrževala v gozdovih, v bližini zanesljivih kmetij na območju Vinharjev, Zlatega vrha, Todraža, Bačne in podnožja Pasje ravni.

G 7 je bila obmejna kurirska postaja, v bližini je bila z žično mrežo in minami zavarovana meja med takratnim nemškim rajhom in Ljubljansko pokrajino. Več kurirjev se je specializiralo

za pobiranje in odstranjevanje min, ki so jih potem uporabile partizanske enote.

V letu 1943 je bila zveza med TV 2 v Dolomitih v italijanski okupacijski coni, in G 7 vzpostavljena najprej dvakrat na teden, nato pa vsak drugi dan. Kurirji so se domenili, da bodo prehod preko meje opravljali izmenično. Kadar ni bilo dosti pošte, so preko pregrade vrgli kar nahrbtnik, da je kurir na drugi strani iz njega pobral pošto, ter ga nato vrnil. Vendar je bilo pošte vedno več, zlasti še literature, zato sta kurirja morala preko meje. Vedno so pazili, da niso puščali niti najmanjših sledi, saj so Nemci mejo strogo nadzorovali. Zato tudi niso imeli stalnega prehoda. Poleti je bila nevarnost zaradi min še večja, ker je trava prerasla in zakrila tiste tri nevarne rožičke.

S postaje v Dolomitih sta prihajala na zvezo največkrat Jože Gabrovšek-Pepe in Vencelj Martinšek, dokler le-ta ni padel. Nasledil ga je Jože Božnar-Tiger. Po odhodu vrhovnega vodstva aprila 1943 iz Dolomitov, so bile zveze precej razbremenjene. Glavna zveza med Ljubljansko pokrajino in Gorenjsko je odslej potekala preko Save pri Jevnici in preko moravškega terena (preko TV 3, S 3, S 29, S 9a in naprej).

Kurirja z G 7 sta šla na zvezo s TV 2 od Bukovega vrha čez naselje Kolobocija (Rovt) do nemško-italijanske meje. Javke so zaradi varnosti pogosto menjali, največkrat so jo imeli pri Rusovih ter v Buhovem mlinu v Pečovju, včasih pa tudi pri Rekarjevih v Reki, približno pol ure od meje.

G 7 je vzdrževala tudi zvezo z G 9 na Žirovskem vrhu, dokler je ta obstajala, s G 13 na Gabrški gori, s javko v Logu, z G 5 v Delnicah in s tiskarno Don v Martinj vrhu.

Po odhodu Tineta Hrena je prevzel vodstvo postaje Janko Polajner-Vane. V letu 1943 so bili na G 7 kurirji: Janko Fern-Vojko, Alojz Erznožnik ter Ivan Krmelj-Vencelj in Janez Platiša, ki sta prišla pozneje.

Pošta, ki so jo kurirji nosili s TV 2 v Dolomitih na G 7, je šla naprej po glavni liniji za Gorenjsko preko G 5. Na to zvezo sta hodila kurirja v mraku, javko so imeli nekaj časa nad Krnišnikom v bližini ceste Poljane — Škofja Loka. Ta pot je bila za kurirje G 5 zelo nevarna, prečkati so morali poljansko dolino, reko Soro in cesto. Na zvezo z G 13 so hodili v večernih urah, prav tako tudi s kurirji G 9. Do javke za G 9 sta šla kurirja mimo Sv. Urbana, čez Todraž do Žirovskega vrha. Prekoračiti sta morala cesto Lučine — Gorenja vas, ki so jo domobranci močno kontrolirali. Kurirji G 7 so bili povezani tudi s političnimi aktivni na tem področju.



Kurirji s postaje G-7 (Vinhari nad Poljanami). Sedijo in ležijo: Od leve: Alojz Kopač (z harmoniko), Ludvik Uršič (z bredo), Janko Mravlje. Ostali so verjetno člani VOS

Prvi kurirji so bivali najprej pod šotori, ki so si jih pred mrazom zapažili s smrečjem. Pozneje so si zgradili v Drnovškovi grapi leseno barako, ki pa so jo domobranci iztaknili in požgali. Dva kurirja sta še pravi čas ušla.

Področje G 7 je bilo skoraj obkoljeno s sovražnimi postojankami. V Poljanah je bila posadka približno 200 orožnikov in policije, na Črnem vrhu so bili nemški graničarji in domobranci, prav tako tudi v Lučinah. V Gorenji vasi je bila nemška policija in domobranci. Patrulje iz vseh postojank so vsak dan hodile po terenu, zato so bili kurirji na svojih poteh vedno v nevarnosti.

Kurirji bi le težko vzdržali na tako »vročem« terenu, če jim ne bi pomagali zavedni domačini, ki so jim dajali hrano in podatke. Pri tem je bila zlasti uspešna mladina. Tesne stike so imeli z Rekarjem v Reki, Hotovnikom, Kosmačarjem, z družino Gobovškovih, Migutovih, z vasjo Kremenik, v obmejnem pasu pa z družino

Jožeta Rusa pd. Rusova. Prav tako tudi z družino Fern, po domače Pod skalar, kajti domači sin Janko je bil kurir na G 7. Del prebivalstva je bil pod vplivom bele garde. Sinovi z nekaterih domačij so bili pri domobrancih v najbližjih postojankah, zato se kurirji v teh krajih niso smeli preveč sprehajati po okolici.

Decembra 1943 sta hodila na zvezo s TV 2 Jože Kožuh-Majski in Ivan Krmelj-Vencelj. Nemško-Italijansko mejo sta prekoračevala med Črnim vrhom in vasjo Kolobocijo — sedaj se ta kraj imenuje Rovt. S kurirji sosednje postaje sta se sestajala pri Rekarjevih v Reki. 6. januarja 1944 sta šla na zvezo zadnjič, ker je bila tedaj TV2 v Dolomitih ukinjena. Na tej poti sta naletela na domobrance, ki so imeli veselico pri kmetu Buhu v Kolobociji. Opazila sta, da imajo pripravljeno zasedo, zato sta se vrnila na postajo.

Po ukinitvi TV 2 januarja 1944 je bila vzpostavljena zveza tudi s TV 2a v Kališah pri Logatcu.

Za Majskega in Venclja pa se je kurirska služba tragično končala 29. januarja 1944, ko sta na poti na javko nenadoma naletela na patroljo, v kateri je bilo poleg štirih Nemcev 16 domobrancev iz Črnega vrha. Nemci, ki so šli spredaj, so začeli takoj streljati z brzostrelkami. Kurirja so začeli obkoljevati, da bi ju dobili živa. Ta dva sta se zavalila navzdol po strmini v grapo. Pregarjalci, videč, da ju ne bodo dohiteli, so začeli streljati z dumdumkami in ena od teh je Majskemu močno razmesarila nogo. Ker je vedel, da ne bo mogel zbežati, je odvil bombo in si jo nastavil na prsi. Že skoraj mrtvega ga je Nemec nato še ustrelil v glavo. Ivanu Krmelju, ki je dobil strel v roko, je uspelo, da se je umaknil in ušel. Skrit je počakal noči, nato se je napotil do Hotovnikove hiše, kjer so mu obvezali rano. Gospodar je obvestil kurirje in ti so prišli po Krmelja, ga odpremili v bolnišnico, kjer se je zdravil pet mesecev.

Kurir Majski, za katerega vemo, da je bil Okršlarjev iz Gabrške gore, je bil na G 7 med prvimi. Njegovi tovariši so ga pokopali, kjer je padel. Z G 7 sta razen Majskega padla še Alfonz Petrič-Dolenc na Žirovskem vrhu in Janez Ferlic v Praprotnem.

Zaradi hude sovražne kontrole, predvsem pa zaradi nenehne domobranskega zasledovanja, je komanda IV. sektorja jeseni 1944 G 7 ukinila. Njeno vlogo je prevzela G 13 pri Sopotnici na Gabrški gori, kurirji pa so bili premeščeni na sosednje postaje.

Na postaji G 7 so bili: Komandir Janko Polajner-Vane in kurirji: Janez Platiša, Alojz Erznožnik, Ivan Krmelj-Vencelj, Janko Fern-Vojko, Majski-Okršlarjev iz Gabrške gore, Karel Rihtaršič-Drago, Franc Krek, Stane Mrak-Staško, Alfonz Petrič, Jože Me-

zek-Gaberk, Lovro Demšar-Miloš, Jože Kožuh-Majski, Janez Ferlic in Julij Galičič.

Viri: Franc Fojkar: Po sledih skritih steza junakov, rokopis. Lojze Erznjnik: Kurirji čez minska polja, rokopis. Aleš Stanovnik-Iztok: TV 2 Dolomiti, zveza z G 7, rokopis. Lado Lapajne: Zapis pripovedi Ivana Krmelja o G 7, rokopis. Janko Fern: Opis dela G 7, rokopis. Lado Lapajne: Zapisnik seje kurirjev postaje G 7 z dne 27. 2. 1978. rokopis.

G 9 na Žirovskem vrhu

Avgusta 1943 je Franc Fojkar-Janko Jelovski, po nalogu Mirana Torkarja, vodje odseka za zveze pri Gorenjskem odredu, postavil kurirsko postajo na področju Žirovskega vrha. Zbral je skupino borcev in se z njimi utaboril v bližini domačij Mrovčeve in Planinškove domačije. Kmalu so se preselili v Staro Oselico, nato pa v Hobovše.

Prvi kurirji na G 9 so bili: Tone Bogataj-Edo, Mirko Bogataj-Miro, Pavel Jezeršek-Daki, Janko Kristan-Fazan, Leander Mlinar-Bogdan, Ciril Strlič, Viktor Štajer-Vojteh, Jaka Primožič-Goran in Jože Šubic-Bolte. Franc Fojkar-Janko Jelovski je bil njihov prvi komandir.

Kurirji nove postaje, ki je dobila ime G 9, so vzpostavili zvezo s postajama TV 2a v Kališah pri Logatcu in P 7 na Zlatem vrhu. Po kapitulaciji Italije, septembra 1943, je bil komandir Fojkar poslan na Cerkljansko, da bi tam ustanovil novo kurirsko postajo. To je bila Soča 35, ki se je pozneje imenovala P 35. G 9 se je povezala tudi s to postajo. Po Fojkarjevem odhodu je postal komandir Ciril Strlič-Zetov, doma iz Dobračeve. S Fojkarjem je odšel na P 35 tudi kurir Mirko Bogataj-Miro.

Omeniti je treba, da so na tem področju obstajale kurirske zveze že pred ustanovitvijo postaje G 9. To so bile tako imenovane terenske zveze med političnimi aktivci in vojaškimi enotami. Nemška ofenziva v začetku avgusta 1943 jih je onemogočila, zato je bilo treba vzpostaviti nove, bolje organizirane.

Da bi se skrajšala velika razdalja med G 9 in P 7 na Zlatem vrhu ter TV 2a na Kališču, se je G 9 preselila iz Hobovš na Žirovski vrh. Kurirji so v glavnem prebivali v šotorih, postavljenih v gozdu blizu te ali one kmetije. Ko so bili še v Stari Oselici, so se ob deževnem vremenu preselili v senik. Pozneje so se preselili v šotore v Bogatajevo grapo na Koprivniku.

Področje, kjer je delovala G 9, so »prekrivale« nemške, italijanske in domobranske postojanke. Kasneje, v letu 1944, so se v

bližini zadrževali tudi četniki. Domobranske postojanke so bile na Vrhju Treh kraljev, v Rovtah, v Šentjoštu, Suhem dolu in Lučinah. Zlasti močne so bile enote na Vrhju Treh kraljev in v Rovtah.

Kurirjem so v marsičem pomagali okoliški prebivalci, ki so jih obveščali o premikih sovražnih patrulj in o zasedah, dajali so jim tudi hrano, prali so jim perilo. Zelo tesno so sodelovali z mladino, ki je prihajala kar k njim v gozd. Kurirji so domačine obveščali o dogajanjih na frontah, saj so bili o tem bolje obveščeni, govorili so jim o Osvobodilni fronti, o ciljih borbe za osvoboditev in še o marsičem.

Kurirji pa so morali na svojih kurirskih poteh premagovati vrsto ovir. Morali so preko cest Gorenja vas — Sovodenj, Trebija — Žiri, v dolini Podlipe, Vrhnika — Logatec in tudi prek železnice pri Verdu. Najtežja ovira pa je bila močno zaprta z bodečo žico in minami zavarovana meja med nemško in italijansko okupacijsko cono.

Kurirji so ob kapitulaciji Italije z enoto VOS sodelovali pri prenosu municije in eksplozivnega materiala iz opuščene italijanske kasarne v Idriji. Tedaj je vodstvo osvobodilnega gibanja na Gorenjskem pospešeno vzpostavljalo kurirske zveze ter v ta namen ustanavljalo nove postaje. Tako je prišlo tudi na obstoječih postajah do kadrovskih sprememb. Starejši, preizkušeni kurirji so odšli za komandirje in politične delegate na nove postaje, prav tako na razne druge položaje, tudi v VOS.

Bližajoča se zima 1943—44 je prinašala kurirjem G 9 novo skrb, kako preživeti v mrazu in dobro skrivati sledi. Da bi si olajšali položaj, so si v hlevu kmeta Vencija Justina-Merlaka, partizani so to domačijo poznali pod ilegalnim imenom »Pri Jazbecu«, zgradili bunker, ki je bil odlično prikrit in če ne bi bilo izdaje, jih najbrž ne bi odkrili.

Kurirja P 35 Janko Kristan-Fazan in Jaka Primožič-Goran sta 2. decembra 1943 prinesla pošto na G 9. Ko sta že odhajala, je od nekje pritekel Jože Šubic-Bolte in povedal, da gre iz Javorč proti domačiji »Pri Jazbecu« patrulja domobrancev. Bolte je odšel naprej, Fazan in Goran sta se skrila v bližnji gozd. Videla sta, kako so domobranci domačijo že obkolili. Kmalu nato so pripeljali iz hleva osem kurirjev, s seboj so odvedli tudi gospodarja Justina-Merlaka. Zvezali so po dva in dva in jih odgnali proti Javorču, nato pa v zapore na Vrhniko, od koder je Leander Mlinar ušel in se vrnil v partizane. Bežal je tudi Merlak, pa so ga obstrelili in spet ujeli.

9. februarja 1944 so v Škofji Loki ustrelili ujete kurirje: Franca Grošlja in njegovega brata Hieronima, oba iz Dobračeve pri Žireh, Ludvika Cigaleta iz Nove vasi pri Žireh, Cirila Strliča iz Dobračeve, Jakoba Jurca iz Kladja, Hafnerjevega iz Škofje Loke in Alfonza Petriča iz Šentvida pri Ljubljani, kontrolorja gorenjske relejne linije. Z njimi je bil ustreljen tudi kmet Vencelj Justin-Merlak, ki je sodeloval s partizani že od leta 1941. Pri njem je bila ena glavnih javk za Poljansko četo v Žirovskem vrhu. Imel je tudi skladišče živil in drugega materiala, ki so ga zbirali v okolici Žirov.



Kurirji s postaje G-9 Žirovski vrh), januarja 1944. Od leve: Mlinar Leander-Bogdan, Cigale Ludvik-Čiro in Strlič Ciril. Vsi trije so skupaj z ostalimi kurirji postaje (njih 8) radi izdajstva zajeti v bunkerju na Merlakovi domačiji in skupaj z gospodarjem ustreljeni kot talci v Škofji Loki 9. februarja leta 1945.

Kakšen teden po izdaji kurirjev in tragediji pri Merlaku so na mejnem prehodu na Golem vrhu ujeli kurirja G 9 Antona Kavčiča,

njegovega spremljevalca Štefana Zajca pa iz zasede ubili. Takrat so postajali prehodi nemogoči. Zasilne zveze so vzdrževali le še obveščevalci.

V februarju 1944 so postajo G 9 spet obnovili: Jaka Primožič-Goran, Jože Šubic-Bolte, Karol Rihtaršič-Drago in Janko Kristan-Fazan. Ti so vzdrževali težko zvezo med G 3 na Martinj vrhu in P 35 v Novakih pri Cerknem. Ko pa so 11. maja 1944 »črnorokci« ubili kurirja Jožeta Šubica-Bolteta, je komanda relejnih postaj G 9 ukinila. Njeno številko je prenesla na novo ustanovljeno postajo v Stahovici pri Kamniku.

Kurirji postaje G 9 na Žirovskem vrhu so bili: komandir Franc Fojkar-Janko Jelovski, Tone Bogataj-Edo, Mirko Bogataj-Miro, Pavel Jezeršek-Daki, Janko Kristan-Fazan, Leander Mlinar-Bogdan, Ciril Strlič, drugi komandir, Viktor Štajer-Vojtek, Jaka Primožič-Goran, Jože Šubic-Bolte, Franc Grošelj, Hieronim Grošelj, Ludvik Cigale, Jakob Jurca, Anton Kavčič, Štefan Zajc, Karol Rihtaršič-Drago, Anton Erznožnik-Sulc in Alojz Erznožnik-Strnad.

Uporabljeni viri: Tone Bogataj, Franc Fojkar, Janko Kristan, Karel Rihtaršič in Viktor Štajer: Kronološki pregled dela G 9. Jože Peternejl-Mausar: Kurirska dejavnost na Žirovskem med NOB. Janko Mrovlje-Marko: Podatki o kurirjih z Žirovskega vrha, vse v rokopisih. Rajko Primožič: O bratu Jaku Primožiču-Goranu, kurirju G 9, rokopis.

Kurirska postaja G 11 v Davči

Kurirska postaja G 11 je bila ustanovljena po zlomu italijanskega fašizma v septembru 1943 na Gričku pod vasjo Potok v Davči in sicer kot vmesna postaja med G 3 in P 35, da bi skrajšala dolgo razdaljo med njima. Poleg teh dveh je G 11 vzdrževala zvezo tudi z G 3 na Martinj vrhu.

Preko tega območja je že dlje časa potekala, sicer neredno, zveza med organizatorji osvobodilnega gibanja na Gorenjskem in Primorskem. Tako je bil že v začetku leta 1943 opravljal to nalogo Franc Pajntar-Močnik. Februarja ali marca sta mu bila dodeljena še Franc Lotrič in Ludvik Frelih-Čiro, aprila pa Tone Golja-Beguš.

Ob vključitvi G 11 v sistem relejnih zvez Gorenjske je bilo na postaji pet kurirjev: Tone Golja-Beguš, Albin Jenšterle-Hribar, Ludvik Frelih-Čiro, Ferdo Gartner-Majnik, Franc Kavčič-Vohun, ki so se jim v letu 1943 pridružili še Vinko Biček-Kos, Vinko Potočnik, Viktor Štajer ter Jože Jenšterle.

Po dva kurirja sta odšla zjutraj ob petih s postaje na Martinj vrh, kjer sta oddala pošto za G 3, kurirjem G 1 ter kurirjem političnih in vojaških enot, ki so prav tako prihajali na isto javko. Od njih sta prevzela vso pošto, tudi pošiljke z literaturo, ki so bile namenjene preko G 11. Brez kakih posebnih ovir sta se kurirja na tej poti zamudila 4 do 5 ur. Med hajko sta morala delati ovinke in takrat se je pot zavlekla tudi za več ur.

Po povratku na postajo sta kurirja najprej oddala pošto komandirju, obenem pa mu poročala o doživetjih in o novicah, ki sta jih nabrala od zaupnikov po domačijah. Vaščani so kurirje sproti obveščali o gibanju sovražnih patrolj, o raztrgancih, ki so se klatili po terenu itd. Tako so se kurirji vedeli ravnati in so svojo pot situaciji primerno prilagajali.

Na poti proti Martinj vrhu so se ustavljali pri Štinovcu, pri Muštru in pri Janu, na poti proti Primorski pa pri Ocvirku, pri Marinkovcu in pri Podblegošarju.

Prispelo pošto je komandir takoj pregledal in vsa pisma ter druge pošiljke vpisal v knjigo. Ko je postaja dobila žig, je tega odtisnil na pismo ter zapisal datum in uro prejema. V letu 1944 se je poštni promet zelo povečal, kurirja sta prinesla z javke včasih tudi do 300 pisem. Vmes so bili zavoji z literaturo, paketi z živili. Kasneje je bilo sprejemanje takih paketov prepovedano, ker so kurirje preveč obremenjevali.

Podobno kot s postajo na Martinj vrhu je potekala zveza tudi s postajo P 35. Dokler je bila posadka maloštevilna, sta kurirja, ki sta se vrnila iz Martinj vrha, odšla še istega dne na P 35. Tako je pošta z Gorenjske, Štajerske in Koroške še isti dan nadaljevala pot proti Primorski in Dolenjski.

Kurirja, namenjena na P 35, sta se okrog četrte ure popoldne napotila skozi Potok mimo baze gorenjskega vojnega področja in čez Slugovo dolino do bivše italijanske kasarne. Najprej so imeli javko nad vasjo Gornji Novaki, nato so jo prestavljali vedno bliže kasarni, kjer je nato ostala do osvoboditve. Do javke sta hodila kurirja približno dve uri, nato sta morala včasih po več ur čakati na kurirje sosednje postaje.

Pozimi, v visokem snegu, sta kurirja, obložena s polnima nahrbtnikoma pošte, zavojev in drugega, kar vse je večkrat presegalo 30 in več kilogramov, le z veliko muko premagovala zame-te in se skozi trdo noč prebijala do matične postaje. Pri tem ju je mučil še glad.

Oktober 1944 je bil komandir Beguš premeščen, njegove naloge je prevzel Albin Jensterle-Hribar, njegov namestnik pa je po-

stal Lojze Hafner. Tisto jesen je dobila postaja tudi kuharja, prej so se pri tem delu vrstili kurirji sami. Kuhar Franc Jensterle jim je večkrat tudi zaigral na harmoniko. Večkrat se je zgodilo, da ni bilo kaj jesti. Da bi lačne spravil v dobro voljo, je razpotegnil meh, zaigral in pri tem zapel: »Smo cincali, smo tancali, tak dolgo, da biv je dan. . .«

Za živež je včasih s prekinitvam skrbela gospodarska komisija. Nekoč so ves mesec jedli samo fižol. Namesto hrane jim je komisija kdaj pa kdaj dala tudi denar. Zanj so si potem pri kmetu kupili tele in si tako izboljšali jedilnik. Pozimi 1944 – 45 so kurirji pri okupatorju naklonjenemu kmetu v vasi Danje pri Sorici zaplenili prašiča. Pri nekem podobnem kmetu v Sorici so se nekoč dobro založili z živežem in drugimi potrebščinami.

Mleko so redno dobivali na bližnji kmetiji. Za zajtrk so imeli največkrat že udomačeno partizansko »mešto«, zabeljeno z lojem in mlekom. V drugi polovici leta 1944 jim je kmetica Štinovčeva pd. Metevževka pekla kruh.

Za prebivališče so kurirji zgradili barako iz desk, ob vsaki preselitvi so jo lahko razdrli in jo potem na novo postavili. Tako so morali narediti trikrat. V zadnji ofenzivi, aprila 1945, so Nemci odkrili njihovo taborišče in barako požgali.

Večina kurirjev je bila včlanjenih v KP. Na sestankih celice so obravnavali medsebojne odnose ter težave pri njihovem delu. Poleg tega so se tudi politično izobraževali, tako da so prihajali med prebivalstvo kot pravi aktivisti.

Kurirji so se počutili kot družina, med njimi je vladalo pristrčno tovarštvo.

Zadnja ofenziva, ki so jo Nemci v teh krajih organizirali ob pomoči domobranstva, četnikov in vlasovcev, je imela hude posledice. 22. marca 1945 so dobili kurirji na G 11 obvestilo, da prodirajo po Poljanski in Selški dolini dolge kolone sovražnih enot. Zvečer so kurirji še prespali v svoji kolibi, zjutraj pa so se umaknili v notranjost Davče. Na vrhu Šoštarjevega hriba jih je srečala stara ženica in povedala, da je v Zgornji Davči že vse zeleno vojaštva. Kurirji vedoč, da so sredi sovražnih položajev, so krenili desno in se utaborili med grmovjem pod robom nizkega griča. Od tam se je dobro videlo proti Farjevemu potoku.

Kmalu so blizu Podgrivarjeve in Šoštarjeve domačije zagledali dolgo kolono Nemcev, ki se je pomikala proti Poreznu. S seboj se gonili naropano živino. Ta mimohod je s presledki trajal polne tri ure. Kmalu zatem se je začela »kanonada« iz Železnikov.

V mraku so prišle nove skupine Nemcev, ki so se vgnezdile po hišah, senikih in kozolcih okoliških domačij. Kurirji se niso mogli nikamor premakniti, zeblo jih je in nočne ure so se vlekle v nedogled. Ko se je začelo svitati, se je iz doline privalil gost dim in vonj po pogoriščih. Sonce je bilo že visoko, ko so se Nemci odpravili proti Cerknemu.

Pri Bregarju so kurirjem skuhalo zajtrk, nato so se vrnili v bazo. Tam so našli pogorišče, naokrog pa razmetano opremo, kuhinjsko posodo, vso prestreljeno. Pri Matevževih so že mislili, da ne bodo kurirjev več videli.

Ofenzive pa še ni bilo konec. Že naslednji dan je prišla v Železnike močna posadka domobrancev, ki je naslednje dni nenehno križarila po terenu Farjevega potoka in Davče. Tako kurirji niso mogli niti do hrane. Četrty dan blokade je bil ranjen v stegno kuhar Franc Jensterle, ki je moral nato zaviti v tanko odejo ves dan ležati na snegu, skrit v nizkem smrečju. Podnevi so domobranci odpeljali starega aktivista Matevža in ga ubili. Pri Sorici so ujeli kurirja Franceljna Golja in ga v strmih robah Zale ustrelili.

Ko so se po desetih dneh blokade tudi domobranci umaknili, so si kurirji naredili novo barako, v kateri so dober mesec kasneje dočakali svobodo.

Vesetje ob osvoboditvi je bilo neponovljivo. Že prejšnji dan so kurirji »v globeli«¹ pri Žbontarju prejeli zastavo, ki so jo izvezle mladinke in žene. Z njo so ponosni in srečni odkorakali na dan zmage v dolino, v Škofjo Loko, kjer so bili vključeni v I. brigado KNOJ oziroma VDV.

Kurirji na G 11 so bili: Franc Pajntar-Močnik, Franc Lotrič, Ludvik Frelih-Čiro, Tone Golja-Beguš, komandir, Albin Jensterle-Hribar, Ferdo Gartner-Majnik, Franc Kavčič-Vohun, Vinko Biček-Kos, Vinko Potočnik, Jože Jensterle, Lojze Hafner-Hajduk, Franc Jensterle, Peter Primožič, Mitja Košmelj, Franc Eržen-Sine, Maks Gabrijelčič, Anton Miklič, Franc Stanonik, Franc Bešter-Frankopan, Niko Koblar, Tomaž Nedožovec, Franc Golja, Ferdo Kemperle in Janez Kavčič-Orlov.

V i r i : Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, arhiv PTT. Lojze Hafner: Življenje in delo kurirske postaje G 11. Albin Možina: Partizanski kurirji Gorenjske obeležujejo TV postaje, rokopis. L. Bogataj: Kurirji Gorenjske obeležujejo TV postaje, rokopis. L. Bogataj: Kurirji so bili najbolj pogumni in predani borci, Glas Gorenjske, 12. 9. 1980.

Kurirska postaja G 13 na Gabrški gori

Julija 1943 je referent za zveze pri štabu Gorenjskega odreda Miran Torkar postavil kurirsko postajo G 13 na območju Polhovca, ki se je takoj povezala z G 7 na Todražu. Proti medvoški strani je imela najprej zvezo z medvoškim političnim aktivom, nato pa z G 15. Spočetka so imeli zvezo dvakrat tedensko, pozneje, v letu 1944, pa vsak drugi dan, vselej ponoči.

Prvi komandir G 13 je bil Franc Malovrh, doma iz Kozjeka pri Polhovem Gradcu, kurirji pa Ivan Krmelj-Vencelj, Jože Kržišnik-Ali, Janez Okorn in nekaj časa v avgustu 1943 tudi Jakob Jankovec-Ljubo. Politični delegat je bil Avgust Krek-Martin, ki je bil tudi sekretar partijske celice.

Prvo taborišče so si uredili v gozdu Valterskega vrha med Bukovim vrhom in Ožboltom. Kmalu pa so si na pol v zemlji zgradili zemljanko nad vasjo Log v Polhovcu, blizu Koširjeve kmetije, v kateri so ostali do novembra 1943. Vanjo so hodili po potoku, da niso puščali sledi. Pozimi so postajo preselili v grapo Bukovega gozda nad Sopotnico blizu Sv. Florjana. Spomladi 1944, ko je bila ustanovljena G 13a, je bil tja premeščen komandir Franc Malovrh, na G 13 pa ga je nasledil Stanko Pustovrh, njega pa kimalu Jože Jamnik-Damjan, ki je vodil postajo do osvoboditve.

Po preselitvi nad Sopotnico je G 13 vzdrževala zvezo z novo postajo G 13a, ukinili pa so zvezo z G 15. Marca 1944 je bila ukinjena G 7 na Todražu, njeno zvezo je prevzela G 5 na Gabrški gori. V novembru 1944 pa so ukinili tudi to postajo, G 13 pa se je preselila na Gabrško goro.

Na Gabrški gori so se morali kurirji večkrat seliti, ker so belogardisti nenehno stikali za njimi. Tako so se nekaj časa zadrževali v Javorju, nato v Delnicah in na Podobenem. Z ustanovitvijo domobranskih postojank v Poljanah, Gorenji vasi in Lučinah se je namreč položaj na terenu še poslabšal, saj so »beli«¹ propagandi nasedli tudi nekateri prebivalci, zlasti kmetje, ki so bili pod močnim katoliškim vplivom.

Poti na javke so bile nevarne. 12. maja 1944 je tako v domobranski zasedi v Sopotnici padel kurir Anton Kržišnik-Groga.

S kurirji z G 7 so imeli javko največkrat pri Jurjevem mlinu na Logu, včasih pa pri kmetu Ruparju na Kolskem vrhu ali pa pod Ruparjevim kozolcem, pa tudi pri kmetu v Dolinah, občasno pa tudi pri Skoblu.

Postaja je vzdrževala zvezo tudi s političnimi aktivni na terenu, s terenskim odborom OF za Bukov vrh in Črni vrh z obveščeval-

nim centrom in s tehniko Don, od koder je kurir redno prihajal na javko. Prinašal je zavoje z literaturo, odnašal pa papir in drug material za tiskarno.

V bližnjem in daljnem okolišu so bile na gosto posejane sovražne postojanke. V Gaberkah je bilo od 30 do 40 nemških orožnikov, v Poljanah je bila poleg orožništva tudi policija, približno 200 mož. Na Črnem vrhu in v Lučinah so bile posadke graničarjev, ki so vestno kontrolirale območje ob nemško-italijanski meji. Policija iz Poljan je pogosto postavljala zasede pri mostovih in drugih prehodih. Položaj se je močno poslabšal, ko so se v Gorenji vasi, Lučinah in pri Šentjoštu naselile še posadke domobrancev, v katerih je bilo tudi precej domačinov.

Spočetka so bili kurirji zelo slabo oboroženi, imeli so samo dve ali tri puške in nekaj pištol. S hrano so se oskrbovali pri domačinih, zlasti pri Ruparjevi družini v Bukovem vrhu. Včasih so tudi zaplenili živila pri nekaterih kmetih, ki s partizani niso sodelovali.

Ko je novembra 1944 komanda relejnega sektorja ukinila postajo G 5 na Gabrški gori, so bili vsi kurirji premeščeni na G 13. To so bili komandir Stanko Pustovrh, Anton Kos-Avgust, Maks Kos-Branko, Avgust Krek-Martin, Janez Krajnik, Anton Demšar-Aleš in Franc Stanonik. Ker je takrat bivač G 13 postal premajhen, so ga preselili najprej v kovačnico v Javorje, pozneje pa v Murave v bivšo mlekarino.

Po ukinitvi postaje G 5 je G 13 vzdrževala zvezo tudi z G 3 na Mlaki nad Lušo. Pot na zvezo z G 15 je bila izredno dolga, zato so se kurirji za to zvezo dnevno menjavali. Ker je bil čez cesto in Poljanščico prehod vedno bolj nevaren, je komanda sektorja ustanovila pomožno kurirsko postajo G 13a na Polhovcu, ki je predvsem obveščala o nevarnostih.

Kurirji G 13 so hodili na zvezo največkrat proti večeru, tako da so v mraku prekoračili cesto v Poljanski dolini in Soro. Z drugimi kurirji so se sestajali blizu ceste, vedno na vnaprej dogovorjenem mestu, ki so ga zaradi varnosti večkrat menjali.

Kurirji G 13 so sodelovali pri napadu na postojanko v vasi Poljane ter pri tem dobili nekaj orožja, municije, oblek in hrane.

Politdelegat Martin Krek je skrbel za politično izobraževanje. Na postaji je bila organizirana partijska celica, kurirji so bili v glavnem vsi partijci oziroma skojevci. Imeli so redne tedenske sestanke s pestrimi dnevnimi redi.

V letu 1944 so kurirji organizirali nekaj mitingov v Delnicah, kasneje pa v šoli v Javorju, kjer so imeli nekajkrat tudi vojaške vaje.

Med zadnjo nemško ofenzivo v aprilu 1945 kurirji zaradi velikega števila umikajočega se vojaštva niso mogli držati stalnega bivališča. Pretežno so bili nastanjeni pod milim nebom na Mladem vrhu in na Gabrški gori, kjer so jih za vasjo Pudaben tudi napadli.

Takrat so padli Janez Krajnik, Anton Kos-Avgust in Maks Kos-Branko. V Delnicah pa so 8. aprila 1945 ubili tudi kurirja Bernarda Nagliča-Miloša, komandir postaje Jože Jamnik-Damjan pa je bil lažje ranjen.

9. maja 1945 so se kurirji G 13 napotili z Mladega vrha, kjer so nazadnje taborili, v Železnike, od koder so po pregonu umikajočega se sovražnika po Selški dolini odšli v Škofjo Loko.

Na G 13 so službovali komandirji: Franc Malovrh-Kozjekov, Stanko Pustovrh in Jože Jamnik-Damjan, kurirji pa so bili: Ivan Krmelj-Vencelj, Jakob Jankovec-Ljubo, Jože Kržišnik-Ali, Karel Rihtaršič-Drago, Janez Kristan, Janez Košenina, Janko Gruden-Arso, Anton Kržišnik-Groga, Janez Krajnik, Anton Kos-Avgust, Bernard Naglič-Miloš, Jože Košir-Rajko, Franc Krajnik-Jernač, Pavel Kržišnik-Žerjav, Leopold Okorn, Janez Potočnik-Štefan, Martin Krek-Avgust, Jakob Primožič-Goran, Maks Kos-Branko, Janez Platiša in Rado Dagarin-Tiger.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Ivan Krmelj-Vencelj: Postaja G 13. Janez Košenina, podatki iz anketne pole, Franc Fojkar: Dopolnila h Krmeljevemu tekstu, rokopis. Lojze Hafner: Tekst govora ob odkritju plošče, rokopis. Vinko Arhar-Vojko: Dopolnilo h gradivu zgodovine kurirske postaje G 13 na Polhovcu, rokopis.

Kurirska postaja G 13a v Bodoveljski grapi

Ko je bila spomladi 1944 postaja G 13 premeščena iz Polhovca na levi breg Sore, se je pokazala potreba po ustanovitvi nove, pomožne kurirske postaje, ki naj bi predvsem obveščala in skrbela za varne ter redne prehode preko Poljanske doline, preko ceste in reke Sore do G 15. Na tej postaji so bili le štirje kurirji, ki so si naredili bivak iz smrekovega lubja.

Prvi komandir postaje je bil Franc Malovrh-Kozjek, ki je prej opravljal enako nalogo na G 13. Za njim je vodil postajo komandir Janez Platiša, nato pa Stanko Pustavrh, ki je tudi prišel z G 13.

Poleg zveze z že omenjenima kurirskima postajama je G 13a vzdrževala zvezo tudi z okrožnim komitejem Škofja Loka, s centrom VOS-a in gospodarsko komisijo okrožja. Zveze so vzdrževali v glavnem ponoči, ob določenih urah, na dogovorjenih javkah.

Tudi v bližini G 13a je bilo veliko sovražnih postojank. Velikokrat so bile zasede postavljene na Logu, Gabrški gori, v Delnicah, Polhovcu in v Bodoveljski grapi. Da bi se izognili srečanjem s sovražnikom, so kurirji večkrat menjali smeri svojih poti. Najbolj nevaren je bil prehod preko mostov čez Soro v Poljanski dolini in pod Volbenkom.

V bližini tega mosta je bil mlin. Kurirji so bili dogovorjeni z mlinarjevo služkinjo Slavko Pustovrh, da jih je s prižgano petrolejko obveščala o varnosti. Kadar pa ta ni gorela, je bila pot prosta.

24. septembra 1944 je transportna četa selila tiskarno Trilof iz Ločnice pri Medvodah proti Davči. Kolono, ki jo je spremljalo 15 borcev zaščitne čete, so vodili kurirji s postaje G 13a. Mislili so, da bodo Poljansko dolino prešli zvečer, toda neki Cveto od Obkoma, ki je tudi spremljal transport, jih je prisilil, da so se spustili v dolino in čez gola pobočja že ob šestih zvečer. Takrat pa se je večja nemška patrulja vračala s hajke po Žirovskem vrhu. Kamioni so naleteli na partizansko kolono in jo takoj napadli ter jo razbili in ubili sedem borcev. Uničenih pa je bilo tudi veliko sestavnih delov tiskarne.

Zveza med G 3 na Martinj vrhu in G 13a na drugem bregu Poljanske Sore je potekala z manjšimi preusmeritvami brez sprememb vse do konca vojne. Zveza je potekala s Primorske od P 35 v Poljanah pri Cerknem, preko Črnega vrha nad Novaki v Farji potok na G 11, od tam na G 3 na Martinj vrh, kjer se je odcepila II. gorenjska linija na G 1 v Podlonku. Od G 13 je šla v Javorje, od tam čez Poljansko Soro na G 13a v Polhovcu oziroma Bodoveljsko grapo, od tu na G 15 pri Medvodah. Od tam je šla zveza čez reko Soro, preko železniške proge Ljubljana — Jesenice in glavno cesto Ljubljana — Kranj, kjer je pri Trbojah prečkala reko Savo in prišla do G 24 v voglanski gmajni, od koder je šla zveza že proti Koroški in Štajerski.

V zadnji ofenzivi spomladi 1945 je bil ranjen kurir Ivan Osredkar, ki se je nato zatekel v Log in tam konec marca umrl.

Ponoči 30. 4. 1945 sta šla na zvezo s postajo G 15 Franc Krek-Tine in Leopold Okorn-Lado. Zvezo so imeli pri Jožetu Starmanu (Babniku) v Bodoveljski grapi. Kurirja se tega večera nista

vrnila na svojo postajo, pač pa sta prenočila kar pri Starmanovih na peči. Zjutraj ob 1.30 so domobranci iz Muretove postojanke v Sopotnici obkolili hišo, najprej ujeli Franca Kreka, ki je bil na tej postaji še malo časa, pozneje pa še Leopolda Okorna, ki so ga do onemoglosti pretepli, oba skupaj pa zaslišali, tako da sta izdala postajo G 15. Leopolda Okorna-Ladota so zverinsko mučili. 3. 5. 1945 ga je ubil belogardist Pavel Bergant in ga pokopal na desnem bregu Sore za Padršenkom. Franc Krek-Tine pa je ostal živ, ker je imel brata Korelna pri domobrancih v Škofji Loki.

Do osvoboditve so se na tej postaji zvrstili prvi komandir Franc Malovrh-Kozjekov, drugi komandir Janez Platiša, tretji komandir Stanko Pustavrh in kurirji Pavel Kržišnik-Žerjav, Leopold Okorn-Lado, Franc Krek-Tine in Ivan Osredkar.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem. Franc Fojkar, Ivan Krmelj in Franc Kozjek: Izjave. Dopolnil Vinko Arhar.

Kurirska postaja G 15 pri Andreju (Ožboltu) nad Zmincem

Na tem območju je delovala terenska postaja že od marca 1943, septembra istega leta pa je bila vključena v sistem relejnih zvez in dobila naziv G 15. Delovala je kot vmesna postaja med G 13 in G 25 in vzdrževala zvezo proti Štajerski.

Prva kurirja na G 15 sta bila Pavel Košir-Vovk in Pavel Kržišnik-Žerjav. Junija leta 1943 je prišel na postajo za kurirja še Andrej Krek-Igor.

Ob vključitvi v relejno linijo so bili na G 15 še Jože Jamnik-Damjan, Galičič Janez-Dušan, Franc Krmelj-Igor in Vinko Arhar-Vojko, komandir postaje. Kurirji so vzdrževali zvezo z G 13, z javko na Logu, in s terenskimi kurirji rajona Medvode, ki so bili spomladi 1944 vključeni kot postaja G 25 v sistem relejnih zvez.

Javko z njimi so imeli pri Sv. Barbari in nato pri Osojniku. Ko se je G 13 preselila preko Sore in je bila ustanovljena G 13a, so vzpostavili zvezo tudi z njo. Na G 15 je bilo veliko kurirjev, saj je skupina včasih štela tudi po 16 moških. Prvi kurirji so si naredili bivač v mladem smrekovem nasadu, imenovanem Sorževe smrekice, v katerem so ostali do prve polovice januarja 1944. Baraka je bila do polovice vkopana v zemljo, zgrajena iz brun in pokrita z deskami. Pozneje so si zgradili novo barako v Okornovem gozdu pod Kamnarjevo domačijo.

Od blizu je bila vidna le prednja stena, kjer so bila tudi vrata in okna. V zemljanki so imeli tudi »gašperček«, ki jim je služil za

ogrevanje in kuho. Dimnik so speljali po rovih nekaj metrov pod zemeljskim površjem, da se je dim razpršil. Kuhar je bil Franc Krmelj-Igor. Pozimi, ko je zapadel sneg, so smeli do zemljanke samo po vodi, da niso puščali sledov.

Marca 1944 je bila zemljanka izdana. Napadli so jo domobranci iz postojanke na Črnem vrhu, kurirji pa so se brez žrtev umaknili, s seboj so odnesli le orožje. Domobranci so zaplenili večjo količino raznovrstnega prehranbenega in tehničnega materiala, ki so ga prejšnji večer prinesli s terena, oziroma postaje G 25. Domobranci so potem kurirje nenehno zasledovali, si prizadevali odkriti njihovo bivališče ter jih po možnosti žive ujeti. Zato so se morali kurirji pogosto seliti. Začasno so se nastanili v neposredni bližini Blekove domačije pri Sv. Andreju, kjer je bival Janez Jakomin, ki je skrbel za njihovo prehrano.

Ker niso bili varni, so se morali v prvi polovici marca 1944 premakniti v Baronov gozd, od Sv. Barbare proti Puštalu. V gostem smrekovju so si zgradili novo brunarico, zakrito s smrečjem, mahom in suhim listjem. Ker pa je za to postajo delno vedel četni kurir Jože Bernik-Mirko (Obršk), ki se je v mesecu aprilu predal domobrancem v Škorji Loki, so bili spet v nevarnosti. Postaja v Baronovem gozdu je ostala prazna vse do zadnje ofenzive aprila 1945, ko so jo domobranci odkrili in požgali.

Maja 1944 so si kurirji uredili taborišče v Lipnikovi dolini pod stenami Dolinske gore. Že po mesecu dni so jih spet odkrili domobranci iz Škorje Loke in ob tej priliki ranili komandirja Janeza Platiša.

Kratek čas so kurirji prebivali pod šotori, ki so jih postavili v gozdu pod Toščem. Vendar so jih kmalu zasledili »belčki« s Črnega vrha, zato so se preselili v Tomažkov gozd v bližino Kopačeve domačije. Dokler je bilo toplo in je bil gozd zelen, so prebivali pod šotori. Od tu so potem pozimi 1944 in 1945 hodili na zveze, kar po potoku. Spomladi pa so domobranci s Črnega vrha spet odkrili njihovo bivališče. Kurirji pa so se že nekaj dni prej odselili, tako so sovražniki udarili v prazno.

Pogoji za bivanje so bili vse bolj nemogoči. Med belčki je bilo vse več domačinov, celo bivših partizanov. Poznali so ustroj kurirskih zvez in skupaj z Nemci postavljali zasede povsod, koder so slutili kurirska pota. Patruljirali so tudi po gozdovih. Na srečo so tudi kurirji, domačini dobro poznali vsako grapo in sleherno stezo.

Kurirjem je veliko pomagalo tudi prebivalstvo po vaseh. Skrbeli so za njihovo prehrano in jih sproti obveščali o nevarnostih.

Ko so domobranci spoznali, da kurirjem ne bodo mogli do živega, so se maščevali nad njihovimi svojci. Tako so pri Kopaču na Ožboltu ubili mater komandanta I. gorenjske linije Franca Fojkarja-Jelovškega. Aretirali so sestre kurirjev s postaje G 15, Marijo in Anico Krek ter Marijo Košir. Nekaj časa so jih imeli v zaporu v Škofji Loki, nato so jih odvedli v Begunje, kjer jih je osvobodil Kokrški odred.

Ko je bil Janez Platiša ranjen, je postal komandir Karel Rihtaršič-Drago, politični delegat pa je bil Janez Lukanc-Kostja. V letu 1944 se je število kurirjev na postaji povečalo. Zveze med postajami niso bile nikdar dolgo prekinjene. Kurirska pot je šla od Studenčic preko Govejka, Osojnika, Barbare, preko Andrejevega hriba in Bodoveljske grape, čez Petrov hrib v Poljansko dolino do vasi Log. Nekateri odseki so bili močno izpostavljeni in nevarni. Kurirje so utrujali paketi literature iz tiskarne Trilof in prinašanje papirja in drugega materiala zanj.

Po kurirski zvezi so s propustnicami VDV ali komande relejnih postaj Slovenije večkrat potovali razni vojaški in politični funkcionarji. Zaradi konspiracije potujočim, razen v izjemnih primerih, niso dovolili vstopa v kurirsko taborišče.

15. aprila 1944 je v zasedi domobrancev iz Črnega vrha padel kurir Alojz Prezelj-Lovrač.

V drugi polovici januarja 1945 sta bila ujeta pri Govejkarju na Osolniku Franc Hafner-Marko in Ciril Krmelj-Primož. Slednjemu se je posrečilo pobegniti in se je po treh tednih vrnil na postajo.

Franco Hafner-Marko se je po dogovoru s svojo ženo domobrancem sam dal ujeti. V noči na prvi maj 1945 sta kurirja G 13a Franc Krek-Tine in Leopold Okorn prenočevala pri Jožetu Starmanu-Babniku v Bodoveljski grapi. Ob pol enih ponoči so domobranci iz Muretove postojanke obkolili hišo in oba kurirja ujeli. Kar tam so oba zaslišali in Okorna do nezvesti pretepli. Domobranci so ob tej priliki izvedeli, kje je taborišče G 15, na kateri so bili takrat tudi člani obveščevalnega centra Škofja Loka.

Tisto noč je zapadlo približno 10 cm snega, zato so kurirji in obveščevalci brezskrbno počivali. Toda ob petih zjutraj so jih prebudili domobranci, ki sta jih kurirja pripeljala v neposredno bližino taborišča. Pri tem nenadnem napadu sta bila ranjena obveščevalec Franc Hribernik-Stane in Francka Hribernik, ki so jo domobranci ujeli ter odvedli na postojanko v Škofjo Loko. Zaradi mučenja in pretepanja je ostala skoraj popolni invalid. Vsi ostali so bosi zbežali izpod šotorov v sneg, se trkljali po hribu navzdol. Tako so nekaj časa tavalili okrog. Domobranci so zaplenili puško-

mitraljez, puško, vso opremo, municijo in nekaj pošte. Kurirji so odnesli brzostrelko in nekaj pušk.

Ker so bili zaradi nenadnega napada po nogah potolčeni, odrgnjeni in ozeblji, so nekaj časa zelo težko opravljali naloge, vendar zveza ni bila prekinjena.

Kurirji G 15 so izvedli tudi nekaj vojaških akcij. Septembra 1943 so napadli skupino nemških vojakov, ki so s konjsko vprego vozili živila in tobačne izdelke skozi Bodoveljsko grapo. Enega so ranili, dva pa sta zbežala. Blago so kurirji zaplenili.

Novembra istega leta so požagali telefonske drogove od Puštala do Fojške žage in odnesli kakih 5000 m žice, napeljave med Škofjo Loko in Črnim vrhom. Z desetino Tomiksove čete so trije kurirji novembra 1943 izvedli v Poljanski dolini pri Šeferski žagi skupni napad na osebni avto, v katerem so se peljali gestapovci. Dva so težje ranili in poškodovali avto. Z desetino Tomaževe čete so 4 kurirji te postaje v januarju 1944 sodelovali pri napadu na nemško kolono v Ločnici. Ubili so pet Nemcev, enega ujeli živega ter zaplenili tri brzostrelke, tri puške, dva daljnogleda, obleko in prehrambeni material, ki so ga peljali v svojo postojanko. Februarja 1944 so izvedli akcijo pri nekem zagrizenem hitlerjancu v Martančevi hiši v Puštalu. Zaplenili so mu radio in ročno blagajno, v kateri je bila večja vsota nemških mark, pobranih od ljudi za tako imenovano zimsko pomoč. Ljudje so bili prisiljeni dajati prispevke za potrebe nemške fronte.

Postaja G 15 je delovala nepretrgano od ustanovitve do osvoboditve. V letu 1943 so bili na njej kurirji: Vinko Arhar-Vojko kot prvi komandir, Andrej Krek-Igor, Pavel Kržišnik-Žerjav, Pavel Košir-Vovk, Anton Gruden-Tomo, Janez Galičič-Dušan, Franc Krmelj-Igor, Jože Jamnik-Damjan, Ciril Krmelj-Primož, Alojz Prezelj-Lovrač, Franc Krek-Tine. V letu 1944/45 pa: Janez Platiša kot drugi komandir, Karel Rihtaršič-Drago tretji komandir, Jakob Krek, Janez Lukanc-Kostja, Maks Gabrijelčič, Alojz Hafner-Živko, Vinko Novak, Alojz Porenta-Boro, Vinko Bilban-Drago in Franc Hafner-Marko.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem. Jakob Krek: Postaja G 15, rokopis. Franc Fojkar: I. gorenjska relejna linija, rokopis. Maks Gabrijelčič: Podatki iz vprašalne pole. Vinko Arhar-Vojko: Dopolnilo h gradivu zgodovine postaje G 15, rokopis.

Kurirska postaja G 25 pri Medvodah

Zaradi bližine Ljubljane so se na področju Medvod in sosednjih krajev že takoj po začetku okupacije pojavile prve kurir-

ske zveze. Že leta 1941 je šla zveza med Ljubljano in Gorenjsko mimo Medvod. Javka je bila na Medanskem hribu pri treh smrekah. Tam je bila zakopana pločevinasta škatla, v kateri so puščali pošto. Kot prvi je hodil na to zvezo Avgust Barle-Ambrož, pozneje pa Franc Kalan-Evstahij. Spočetka so prenašali pošto preko Save legalci, največkrat člani družine Verlič iz Vikrč. Ti so poskrbeli tudi, da je kurir, ki je prišel izpod Karavank in je bil namenjen na drugo stran Save, srečno prišel čez brv pri Mednem.

Evstahij je bil kmalu določen za političnega delavca na medvoškem terenu. S seboj je vzel borca Škofjeloške čete Franca Dobnikarja Branka in ga postavil za kurirja, da je vzdrževal zvezo med terenom Medvode in Škofjo Loko. Ker je bilo v letu 1943 iz meseca v mesec več pošte in pošiljk z literaturo, se je Branku pridružilo še nekaj kurirjev in tako je avgusta 1943 nastala kurirska postaja, ki je bila nato prevzeta v I. gorenjsko relejno linijo IV. sektorja z oznako G 25.

Poleg Branka, ki je postal komandir postaje, so bili kurirji Avgust Jurman, Ivan Luštrik-Štingelc in Franc Podviz.

V začetku so vzdrževali zveze med političnimi forumi na medvoškem in škofjeloškem terenu ter z bližnjimi vojaškimi enotami. Ko pa je bila septembra 1943 ustanovljena G 15 pri Andreju, so se povezali z njo, srečevali so se na javki blizu Osovnika. Na zvezo s terenskim aktivom Šentvid so hodili preko Medenskega hriba, k aktivu v Godešič pa preko Zgornje Senice. Zelo važna je bila zveza preko Save, ki sta jo najprej vzdrževala Avgust Jurman in Štingelc. Morala sta preko glavne ceste Ljubljana — Kranj in preko železnice, nato sta nekje med Mednim in Medvodami prebredla Savo. Kadar je bila reka narasla, so jima pomagali legalci. Ko je bil jeseni leta 1943 ta prehod izdan, so kurirji hodili čez reko nad Medvodami. Iz svoje postaje so odhajali po pobočju Ločnice, čez cesto Medvode — Škofja Loka, nato preko reke Sore, preko železnice, nato čez cesto Jeperca-Škofja Loka, čez glavno cesto Ljubljana-Kranj, čez cesto Medvode — Mavčiče in preko Save na Smledniško ravan.

Kurirjem so veliko pomagali domačini, ki so bili skoraj vsi vključeni v osvobodilno gibanje. Zlasti so bili povezani z Angelo Knific-Barbko in Ivanko Ovijač, ki sta še z nekaterimi drugimi dnevno pregledovali teren in nato sporočali kurirjem, kje bo verjetno postavljena zaseda.

Aprila 1944 je bila ustanovljena kurirska postaja G 24 v Vogljah, na katero sta najprej hodila dva kurirja, poleti 1944 pa trije. Vsi so bili dobro oboroženi. Spredaj je šel kurir z brzostrelko,

druga dva sta imela brzostrelko in mitraljez. Kjer je bilo še posebej nevarno, je šel prvi nekaj časa sam naprej, nato so skupaj nadaljevali pot. Če so padli v zasedo, so streljali tudi kurirji. Čez Savo so hodili na zelo širokem področju, od Zbilj pri Medvodah do Brega pred Kranjem.

Kasneje sta bila za prehod preko Save določena dva posebna kurirja, Filip Bohinc-Luka in Franc Novak-Diko. Savo je bilo zelo težko prebresti. Zato sta si omislila majhen splav, ki pa sta ga težko skrila. Nekoč je neki zavezniški bombnik odvrgel v bližini dva prazna bencinska rezervoarja, ki so ju kurirji predelali v čolna.

Po zvezi so pogosto prihajali potniki — vojaški funkcionarji in politični aktivisti. Ker je kurir vzel s seboj v čoln le po enega, se je včasih zgodilo, da je moral v isti noči tudi desetkrat preko reke. Tako sta Luka in Diko, ki sta precej časa čolnarila na Savi, dobila ime »kurirska mornarja«.

Nemci pa so jima nekega dne vzeli tudi ta čolna. Zato sta si naredila lesen čoln in tako spet vzdrževala zvezo preko reke. Vendar sta kmalu ostala brez tega. Ker so čoln težko skrili, so morali spet bresti Savo, nekaj časa pri jezu blizu nekega mlina pri Trbojah, včasih so hodili tudi čez smledniški most. Bili so iznajdljivi, samo da zveze niso bile prekinjene.

Marca 1944 je bila ukinjena zveza s političnim aktivom Zgornja Senica-Godešič, vzpostavljena z G 26 na Mohorju oziroma Bukovščici, ki je bila tedaj ustanovljena. Na javko v Crngrobu so hodili vsak drug dan preko gosto naseljenega Sorškega polja. Pozimi, ko je bila zemlja že zmrznjena, so si blizu proge Ljubljana — Škofja Loka sezuli čevlje, da jih ni bilo slišati.

Blizu Sv. Duha sta kurirja, ki sta šla na G 26, večkrat naletela na nemško patruljo, ki je pregledovala železniške tire. V pomoč jima je bil daljnogled. Zelo težko je bilo prečkati glavno cesto Ljubljana — Kranj, ki so jo Nemci kontrolirali tudi s tankom. Po navadi je stal ob cesti in prežal na vse strani. Nekega dne sta bila kurirja že blizu ceste, na zorani njivi, ko je nenadoma posvetil žaromet, ju ujel in sovražniki so začeli divje streljati s topom in mitraljezom. Njiva je bila zorana na lehe, zato sta se kurirja takoj zakopala v razore in se tako rešila. Teden dni po tem sta kurirja z minerskim vodom »Ratitovec« zaminirala tank med Jeprco in Kranjem, kjer je danes narejeno novo parkirišče.

Na cesto so dali plastik in ga posuli s konjskimi figami. Kmalu je od Jeprce priropotal tank. Posadka je opazila, da je nekaj na cesti in en vojak je zlezal ven in začel brcati v prvi kupček. Tu se

ni nič zgodilo. Odšel je k drugemu. Tedaj pa je miner stisnil baterijo in ogromen steber ognja je opravil svoje — tank je obstal.

Ko je komanda sektorja pozimi 1944 ukinila postajo G 24 v Vogljski gmajni, je bila G 25 razbremenjena, ker kurirjem ni bilo več treba hoditi preko Save.

Za prehod preko Sore so se spočetka posluževali dveh brvi. Kmalu so Nemci razdrli obe, pustili pa so žične vrvi, na katerih so bile brvi prej obešene. Kadar je bila Sora nizka, so jo bredli, ko pa je narasla, so plezali po žični vrvi. Včasih je bilo treba sredi reke poskakati v vodo, če jih je na drugem bregu pričakala zaseda. Težje je bilo, kadar so vodili tudi potnike. Ženske so večkrat kar prenesli.

G 25 se je zadrževala na področju oziroma okolišu vasi Studenčice-Ločnica. Svoje taborišče so kurirji pogosto menjavali. Živel so v šotorih, ki so jih velikokrat prestavljali, ker so jih Nemci in beli stalno zasledovali. Potnike so čez dan puščali na prej določenem kraju. Kurirjem so pomagali prebivalci bližnjih vasi, dajali so jim hrano in jih obveščali o sovražnikovih premikih.

Kurirji so se lotevali tudi raznih vojaških akcij. Že jeseni 1943 je skupina z G 25 iztirila vlak pri Zgornji Senici. Odvili so vijake in z železnim drogom razmaknili tirnice. Tako akcijo so izvedli tudi kasneje, na istem mestu.

Kmalu za tem je komandir z dvema kurirjema blizu postaje Medvode zvezal vse telefonske žice ob progi in jih povezal z električnim vodom visoke napetosti. Tako so onеспособili telefone od Šentvida do Kranja, zato tudi vlaki tisti dan niso vozili.

Spomladi 1944 se je kurir Franc Podviz-Dono sredi belega dne odpeljal s kolesom v tovarno lakov v Medvodah in tam zapolnil pisalni stroj.

Ker so bili kurirji skoraj bosi, so v papirnici Goričane razrezali pogonsko jermenje in ga odnesli. Tako so prišli do trpežnih podplatov, tovarna pa nekaj časa ni obratovala. Za 1. maj 1944 sta dva kurirja G 25 obesila jugoslovansko zastavo na vrh Štefanove lipe v Goričanah, eno pa na vrh smreke pri Starem gradu, kjer je bila zbirna baza za izgnane Slovence. Zastavi so sešile mladinke iz Goričan. Ista kurirja sta zažgala tudi nemško barako v gozdu pri vasi Meja ob glavni cesti ter spotoma pobrala 100 m telefonskega kabla.

Komandir Branko je z minerjem Barom zaminiral progo, eksplozija je poškodovala vlak in tire. Istega večera sta v neki hiši v Goričanah zaplenila večjo vsoto nemškega denarja. Naslednji dan so kurirji in terenci v zasedi pričakali nemške graničarje iz

Katarine, ki so šli po hrano v Medvode. Zaplenili so jim hrano, brzostrelko in pištolo. Eden od graničarjev je padel, drugi pa, ki je bil Slovenec s Koroške, se je predal in potem do osvoboditve delal v partizanski čevljarški delavnici.

11. novembra 1944 je bila hajka na medvoškem področju. Kurirji so imeli taborišče malo nad cesto v dolini Ločnice. Že navsezgodaj so postali pozorni na vreščanje šoj in vran, znak, da so najbrž v bližini ljudje. Res je stražar Zmago opazil nemško kolono blizu taborišča. Kurirji so ob umiku naleteli na nemško zasedo. Padla sta Filip Bohinc-Luka, doma iz Mavčič, in Ivan Bogataj-Aleš. Ranjeni pa so bili Jože Ovijač-Zmago, Anton Mrak-Jereb in Gregor Dobnikar-Kranjc. Ostali so jim zvečer oskrbeli zdravniško pomoč. Nato so se preselili na Tehovc, v bunker v hlevu kmeta Tehovca. Domači sin je bil tudi kurir, zato so najbrž Nemci kmalu po njihovem prihodu hišo pošteno preiskali. Med preiskavo so poslušali, kako so domobranci iz Dobrove pretepali dva majhna otroka, ki sta kurirjem nosila hrano. Morala sta se vleči na stol, nato so udirjali po njima, vendar nista povedala ničesar. Njuno mater so že prej odpeljali v breg nad hišo, kjer je morala šest ur stati do pasu v snegu.

Takoj zatem so se kurirji preselili v opuščeni bunker tiskarne Trilof, kjer so ostali do aprila 1945. Tudi od tam so zveze redno vzdrževali, le s prehrano je bilo dosti težje. Iz te zemljanke je bil speljan kakih deset metrov dolg rov, ki bi ga uporabili ob napadu. Tako so ga uporabili v aprilu, ko so jih napadli Nemci in domobranci. Sovražniki so presenetili stražarja in prišli že skoraj do zemljanke. Ko je stražar Jernač ustrelil, je kurir Drago vrgel bombo skozi vrata in tako Nemce nekoliko zadržal. Kurirji so se pogнали skozi rov na prosto in se rešili, trije obveščevalci, ki so bili tudi v zemljanki, pa so počakali in sovražniki so jih ujeli.

Med kurirji G 25 je bil tudi domačin Tine Tehovnik-Grabnar, doma iz vasi Sora. 12. septembra 1944 so ga belogardisti ujeli ter ga na zverinski način ubili. Odsekali so mu glavo in jo nato nataknili na kol za cerkvijo v Sori. Grabnar je imel nekaj zlatih zob, ki so mu jih tudi izpulili.

22. julija 1944 so iz medvoške kotline izselili 54 družin. Tiste dni je bilo povsod polno zased. Proti koncu vojne je bilo za kurirje najtežje, saj je bil sovražnikov pritisk vedno hujši, tako da kurirji niso mogli več ostati skupaj. Preselili so se v bližino vasi Studenčice in se posamezno namestili po skrivališčih pri aktivistih. Nekateri so se zatekli domov. Zvečer so se na določenem kraju zbrali in storili vse potrebno, da je šla pošta naprej. V tem času

je normalno potekala samo zveza z G 15, tista čez Savo je bila prekinjena. Vsa pošta za kamniško področje in kraje onstran Save je šla po zvezi pod Karavankami, manjši del pošiljk za Pirniče in sosednje kraje pa so prenašali čez Savo ilegalci.

Na G 25, ki je delovala neprekinjeno do osvoboditve, so se zvrstili: Valentin Avguštin-Zvonko, Ivan Knific-Drago, Franc Podviz-Dono, Janez Tehovnik-Ferjan, Valentin Tehovnik-Grabnar, Ivan Bogataj-Aleš, Filip Bohinc-Luka, Martin Dobnikar-Lesnjkovc, Jože Ovijač-Zmago, Franc Omejc-Lovrenc, Anton Mrak-Jereb, Andrej Babnik-Bogdan, Gregor Dobnikar-Kranjc, Franc Dobnikar-Branko, Andrej Hafner, Janez Cegnar-Čuk, Avgust Jurman-Šipko, Ivan Luštrik-Štingelc, Franc Novak-Diko, Miha Burger-Švejk.

Prvi komandir je bil Franc Dobnikar-Branko, politični delegat pa Ivan Knific-Drago. Ko je bil v začetku leta 1945 Branko postavljen za komandanta linije, ga je nasledil Martin Dobnikar-Lesnjkovc.

Viri: Nada Holynski: Veze med NOB na Gorenjskem. Franc Dobnikar-Branko: Kurirska postaja G 25, rokopis. Jože Ovijač: Ustanovitev G 25, rokopis. Franc Fojkar: I. gorenjska linija, rokopis. Manca Kajzer: Pri Smrekarici, rokopis.

Kurirska postaja G 36 v Jarčji dolini

Po tragičnem uničenju kurirske postaje G 9 pri Merlaku na Žirovskem vrhu se je pokazala potreba po novi postaji na istem območju. Razvoj narodnoosvobodilnega gibanja v gorenjski pokrajini in na Primorskem je iz dneva v dan zahteval dobro organizirano redno kurirsko zvezo med pokrajinama. Odsek za zveze pri Gorenjskem odredu je določil borca Žirovske čete Miloša Mlinarja, da organizira vse potrebno za postavitve nove postaje.

Mlinar je zbral štiri, še zelo mlade, komaj sedemnajstletne fante, in jih vključil v kurirsko postajo G 36. To so bili: Vinko Novak-Ančikov in Žirov, Lovro Bogataj-Jeričev iz Oselice, Ludvik Oblak-Zidarčkov iz Ledenice in Lojze Justin-Blažev iz Jarčje doline. Vse od ustanovitve konec decembra 1943 do konca vojne so prebivali na pobočjih hribov okrog Jarčje doline. Zavedne kmečke družine so jim dajale hrano in jih obveščale o sovražnih vdorih.

G 36 je vzdrževala zvezo samo v dve smeri, z G 3 na Martinj vrhu z javko na Mali Jelovici in s P 35 na Primorskem. Razdalje med njimi so bile zelo velike. Ker so bile kurirske poti, ki so jih

prej uporabljali kurirji G 9, izdane, so morali kurirji G 26 poiskati nove smeri.

Nekaj tednov po ustanovitvi postaje so zveze z obema postajama potekale nemoteno.

Področje okrog Cerkna so večinoma nadzirale partizanske brigade, zato tam ni bilo večjih težav. Med nemškimi napadi in daljšimi hajkami pa je bilo tudi tu zveze težko redno vzdrževati. Najtežje pa je bilo z zvezo proti Mali Jelovici. Na to deloma osvojenem področju so vse pogostejše z močnimi patruljami vdiral Nemci. Še nevarnejši pa so bili domobranci, ki so širili svoje postojanke iz Lučin v Gorenjo vas in kasneje tudi v Hotavljce. Ti so vse pogostejše postavljali zasede že odkritim nezaščitenim kurirskim zvezam.

Potrebno se je bilo drugače organizirati, predvsem pa okrepiti kurirsko postajo: usposobiti več kurirjev in z menjavanjem poti preslepiti zasledovalce.

Zato je komandir pridobil še Janeza Debeljaka-Klafutarjevega iz Oselice, Pavla Grudna-Bendetovega iz Koprivnika, Jožeta Pernelja-Pausarjevega iz Jarčje doline in Rajka Kavčiča-Savirjevega iz Dobračeve.

Tako okrepljeni so lahko imeli svoje straže in tudi občasne patrulje.

Komandir Miloš si ni preveč želel vojaških akcij. Dobro organizirano bivanje in delo so prevzeli za Milošem še drugi komandirji, zato v tej skupini kljub večkratnim napadom do konca vojne ni padel noben kurir.

Na postaji so organizirali tudi politično delo. Vsi kurirji, ki so se izkazali pri svojih težkih nalogah, so bili sprejeti v SKOJ. V mirnejšem času so lahko bivali kar po hišah.

Za njihovo prehrano je skrbela gospodarska komisija.

Kurirji so bivali v Oselici pri Jeriču, Roženci, Jesenovcu in tudi v svoji leseni baraki v Jesenovcovi grapi; na Koprivniku pri Metezu, Brezarju in Frtuncu; v Jarčji dolini pri Selaku, Svetletu, Jenku in najdlje pri Picnu.

Na zvezo v Cerkno sta hodila vsak dan po dva kurirja, obožena s puško in pištolo. Odšla sta s Koprivnika in nadaljevala pot preko Sovodnja, čez Kladje, Čeplez, se spustila v dolino čez cesto, ki pelje iz Cerknega v Novake, in se povzpela na Poljane na P 35.

Pot v eno stran je brez posebnosti trajala 4, pozimi pa 5 ur. Težje pa je bilo na poljansko stran: pot je peljala s Koprivnika čez

Sovodenjsko grapo, preko Oselice, nato v Kopačniško grapo, od koder dalje so se morali izmikati domobranskim zasedam. Včasih so šli čez Srednje brdo do Volake, drugič čez Makovce ali pa čez Kopačnico v Volaško grapo. Od tu so se povzpeli do Izgurca in naprej do Male Jelovice, kakor je bilo pač dogovorjeno.

Ta pot je v obe smeri trajala tudi do 12 ur, ker niso smeli hodi ti po shojenih poteh. Zvezo so vzpostavljali vsak dan, večinoma podnevi. Če pa je bilo prenevarno, so šli po trije na pot zvečer. Tisti z zaupno pošto je vedno hodil zadnji, da se je ob napadu lahko umaknil. Oboroženi so bili s puškami, bombami in pištolami. Pošto so nosili v kurirskih torbicah, večje zavoje literature pa v nahrbtnikih.

Za prehrano na poti ni bilo poskrbljeno, zato so se včasih ustavljali pri zanesljivih domačinih, da so poizvedeli o morebitnih sovražnikovih premikih in dobili tudi kaj za pod zob. Tako na primer pri Topličarju v Kopačniški grapi.

V lepem vremenu je bila taka pot še kar znosna, drugače pa je bilo v dežju in visokem snegu. Največ težav so kurirjem povzročali domobranci iz bližnjih postojank. Čakali so kurirje, zdaj tu, zdaj tam, zato pa se je dobro obnesla komandirjeva zamisel o stalnem nezaporednem menjavanju poti.

Kljub temu so kurirje pri Studorju napadli iz zasede, toda skovjevska trdnost se ni uklonila. Skočili so v zaklone, na vdajo niso pomislili. Srečno so se izmuznili iz klešč ter rešili zaupno pošto in sebe. Toda domobranci niso odnehali. Še vedno so na vse mogoče načine zalezovali kurirje, ki pa so spremenili taktiko. Preoblekli so se v kratke hlače, oborožili pa s pištolami. V dežju so hodili na pot tudi z dežnikom in tako, da domobranci niso bili pozorni. Tako so jih kurirji prej opazili in jih spretno obšli.

Ko te sovražne zasede niso bile preveč uspešne, pa se je nad kurirje spravila druga nadloga. Če v bližini ni bilo večjih partizanskih enot, se je ponoči v domače okolje pritihtapil zloglasni domobranec iz Kopačnice in z brzostrelko v roki strahoval civilne terence in postavljaj zasede kurirjem tik ob njihovi poti. Le dobro obveščanje »partizanskih« ljudi je reševalo kurirje. Ko je ta izdajalec ustrahoval tudi svoje sosede, da jih bo pobil, če bodo med njegovo zasedo zapustili svoje domove, se je spet dobro obnesla zvijača o menjavanju poti. Zagrizeni »belček« se je zaman bal, kako že vidi kurirja, ubita pod streli njegove brzostrelke.

Tudi te napade in zasede so kurirji spretno obšli, seveda po mnogo daljši poti in so se zato izmučeni pozno ponoči vračali na svojo postajo.

Julija 1944 je postajo zapustil komandir Miloš Mlinar, ki je odšel opravljat drugo dolžnost. Z njim pa je odšlo v brigade tudi nekaj kurirjev. Komandirjevo mesto je prevzela Vera Panjan-Maticova, doma iz Žirov.

Težave kurirskih zvez so se v poletju 1944 nekoliko zmanjšale in vse je že kazalo, da se beli zavedajo svoje zmote in dokončnega poraza. Zavezniki so tolkli Hitlerjevo Nemčijo in kurirska morala je rasla. Vendar so se zmotili.

V začetku avgusta je šel kar sam na zvezo kurir Rajko Kavčič. Ker ga je nazaj grede dobil močan naliv, se je zavlekel na bližnji kazolec in prespal. Jutro je bilo lepo. Ko se je dvignil, jo je veselo mahnil proti Mrtencovi hiši, kjer bi moral oddati nekaj partizanskega denarja za vaški odbor. Spotoma naj bi vzel s seboj domačega fanta, ki ga je že čakal, pripravljen za odhod na kurirsko postajo.

Nista se še pogovorila o odhodu, ko so domobranci že obkolili hišo. Domači fant se je zmedel in s puško v roki obstal v hiši. Kurir Rajko pa se je pognal v kamro in se skril pod posteljo.

Domobranci so vdrl v hišo, prijeli fanta, nato pa stopili v kamro. Premetali so posteljo in se, misleč, da je kurir skočil skozi okno, zadovoljili z domačim fantom, njegovo puško in denarjem, ki so ga našli v preiskavi.

Kurir Rajko pa je srečno odnesel vso pošto na svojo postajo v Jarčjo dolino.

Do jeseni so kurirji živeli brez večjih pretresov. Med tem časom so iz Žirov organizirali podaljšano zvezo s terenci iz Ledin nad Idrijo. Zvezo sta vzdrževala Franc Kenda iz Korit in njegova žena Marija.

Jeseni je Vera Panjan odšla na drugo dolžnost, za njo pa je kurirje prevzel komandir Jože Peternelj in postajo dopolnil z novimi. Ti so bili: Janez Oblak-Princov iz Nove vasi, Štefan Pišler-Mihačkov iz Jarčje doline, Rajko Rovšek-Kotlarjev iz Kladja in Janez Pavlus-Pavlusov iz Škofje Loke.

Ti so uspešno in hrabro nadaljevali delo, vse do velike nemške ofenzive spomladi 1945, ko so se zveze začasno prekinile in so se morali tudi kurirji spoprijeti s preganjalci. Priključili so se P 35 na Poljanah in se skupaj s kurirji te postaje umaknili pod Porezen. Med hajko so bili večkrat obkoljeni in napadeni. Vse pa so uspešno prebrodili in se vedno izmuznili mnogo močnejšemu sovražniku.

Najbolj pa so jih stisnili v klešče tik pred koncem vojne pri Purgarju na Kladju, kjer naj bi dobili nekaj hrane. Obkolili so jih

domobranci in nad hišo postavili močno zasedo z mitraljezom. Kam zdaj, se je vprašal komandir Drago Čebul-Srečko iz Vodic, ki je le nekaj dni pred hajko prevzel mesto komandirja na G 36.

Zadnja vrata so bila obrnjena proti zasedi. Na spodnjo stran se ni dalo, ker so bili v oknih železni križi.

Potrebno je bilo hitro ukrepati. Od glavnih vrat do prvega zaklona, ki je bil precej v bregu, je bilo dobrih sto metrov. Nekdo se je domislil. Posamezno naj bi po dolgi veži vzeli zalet in z vso silo zdrveli do bližnjega zaklona. Tako so storili. Močno se je seveda vsulo za vsakim, ki se je tako prebijal iz gotove smrti. Že prvi, ki je uspel, je vžgal po zasedi in sovražnike zmedel, tako da je bilo drugim lažje. Vsi so se rešili le z lažjimi praskami.

Vsi kurirji te postaje so dočakali konec vojne, razen Pavla Grudna, ki je odšel v brigado in padel 30. 4. 1945 v Bukovju pri Postojni.

Po veliki nemški ofenzivi spomladi 1945 so kurirji P 35 in kurirji G 36 6. maja vkorakali v osvobodeno Cerkno in nato 11. maja v Žiri, misleč, da so te končno svobodne.

Komaj so kurirji malo plegli in si odpočili, že so jim pionirji obveščevalci pritekli povedat, da se proti Žirem pomika kolona kakih petdesetih Nemcev v polni bojni opremi. Kurirji so za Katrnikom postavili močno zasedo in Nemce pričakali. Na poziv stoj! so se Nemci nervozno ustavili. Kurirji so jih pozvali k predaji, Nemci pa so zahtevali pogajanje. Ker so jih kurirji bočno držali z obeh strani, se je drzni komandir postaje P 35 Bolti spustil z naperjeno brzostrelko proti Nemcem in se začel pogajati za predajo brez boja. O tem pa nemški komandant ni hotel nič slišati.

Rekel je: »Naša skupina oficirjev se prebija s Primorske in hoče samo prosto pot domov. Z bojem smo prenehali, orožja pa ne damo, ker ga bomo rabili le v svojo obrambo.«

Pogajanja so bila po kratkem postopku zaključena in Bolti se je umaknil. Nato se je vnel še zadnji spopad. Nemci so imeli dva mrtva in štiri ranjene. Ostali so se umaknili in se prebijali po gozdovih proti Blegošu, kjer so jih kurirji, združeni v 14. četo VDV v Škofji Loki, še lovili.

V Škofji Loki je bil 9. maja zbor vseh kurirjev s postaj škofje-loškega področja. Večina jih je bila vključena v brigado VDV.

Na G 36 so službovali Miloš Mlinar, prvi komandir, Vera Panjan, drugi komandir, Jože Peternej, tretji komandir. Kurirji: Vinko Novak, Lovro Bogataj, Ludvik Oblak, Lojze Justin, Janez Debel-

jak, Pavel Gruden, Rajko Kavčič, Janez Oblak, Štefan Pišler, Rajko Rovšek in Janez Paulus.

Vir i : Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem. Jože Peternej: Kurirska dejavnost na Žirovskem vrhu med NOB, rokopis. Jože Peternej-Mausar: Kurirska postaja G 36, rokopis.

II. relejna kurirska linija na Gorenjskem

V drugo relejno linijo je bilo vključeno kurirsko omrežje s postajami G 27 v Bohinju, ki je imela nekaj časa zvezo s Primorsko preko G 2 na Bitenjski planini in G 4 pri Gorjušah nad Bohinjem, G 6 na Stari Pokljuki, G 29 nad Radovno in G 8 na Mežaklji, od koder so vzdrževali zvezo preko Save s III. relejno linijo pod Karavankami. Proti vzhodu je šla zveza od postaje G 1 na Podlonku na G 20 nad Rudnim pri Dražgošah, od tam na G 26 na Mohorju na vzhodnem koncu Jelovice, ki je bila nekaj časa povezana z G 25 pri Medvodah, na drugo stran pa z G 12 nad Kropo, od tam na G 33 na Taležu nad Kamno gorico in dalje na G 30 nad Bohinjsko Belo.

Novembra 1943 je bilo imenovano vodstvo II. relejne linije. Za komandanta je bil imenovan Ivan Kralj-Zvonko, za političnega komisarja Miran Torkar, ki pa ga je pozneje zamenjal Janez Kavčič-Orlov. Marca 1944 je bil po Zvonkovem odhodu na drug položaj imenovan za komandanta linije Janez Cesar-Metod, namestnik je postal Ferdo Gartnar-Majnik, ki je bil pozneje premeščen na III. relejno linijo. Za Kavčičem je bil sredi januarja 1945 za komisarja imenovan Anton Vidic-Todor, ki je ostal na tem položaju do osvoboditve. Ob koncu leta 1944 so bili dodeljeni komandi linije še referent za kulturo Sašo, do tedaj kurir na G 12, obveščevalec Jože Kozelj-Gašper in intendant Anton Pretnar.

Kot sem že omenil, je bila ta linija povezana s Primorsko preko G 27, druga zveza pa je šla od G 4 na Gorjušah do P 29 v Trenti. Obe zvezi sta delovali le do zime 1944 – 45. Nekaj časa je z II. linije preko postaj G 8 in G 10 pod Golico potekala zveza s Koroško. Ko je bila ustanovljena III. relejna linija, so vanjo vključili tudi ti dve postaji.

Kurirji II. relejne linije so premagovali zelo naporene poti po hribovitem ozemlju Jelovice, Pokljuke in Mežaklje. Prenašanje težkih nahrbtnikov v visoke strmine teh pogorij je bilo hudo naporno opravilo. Dolinski prehodi preko Save pa so bili polni nevarno-

sti. Najtežje je bilo pri prehodu Save pri Radovljici, preko Save Bohinjke pri Logu in pri Bohinjski Beli. Prekoračiti je bilo treba tudi ceste in železniške tire, ki so bili močno nadzorovani.

Kurirske postaje II. relejne linije

Kurirska postaja G 1 v Podlonku

Kurirska postaja G 1 je bila naslednica vojaške postaje, ki je bila organizirana že v letu 1942. Na tej postaji, ki je bila prvotno v Povharici blizu Dražgoš, so bili štirje kurirji: Jaka Dolenc, Jakob Ambrožič-Mirko, Polde Mlakar in Maks Kos-Krištof, ki so bili v sestavu Gorenjskega odreda in so vzdrževali zvezo s Poključkim bataljonom. Spomladi 1943 so si blizu Markotove domačije v Podlonku nad Železniki zgradili zemljanko in se v njej naselili.

Proti koncu maja 1943 je Miran Torkar organiziral severno od Podlonka novo postajo s sedmimi kurirji. To so bili: Janez Trdin-Bolti, Anton Šmid-Mesec, Franc Šolar-Trš, Anton Golja-Beguš, Jaka Lotrič-Bernard, Janko Šmid-Prosinc in komandir Jakob Jankovec-Ljubo. Utaborili so se nad potjo, ki vodi iz Prtovča v Brsnice. Septembra je postal novi komandir Drago Čebulj-Srečko. Z ustanovitvijo komande IV. sektorja relejnih linij za Gorenjsko je bila postaja vključena v mrežo kurirskih linij in dobila ime G 1. Jeseni 1943 je bil Bolti premeščen za komandirja na P 35, Beguš pa z isto nalogo na G 11.

G 1 je bila izhodiščna, lahko bi rekli, centralna kurirska postaja na Gorenjskem. Od nje so vodile kurirske linije na vse strani. Vključena je bila v II. relejno linijo in je imela zvezo z G 3 na Martinj vrhu, z G 11 pri Žbontu v Davči, z G 2, G 1b, pozneje pa z G 20. V letu 1944 so imeli skupno javko s kurirji G 3 in G 11 na Martinj vrhu, pozimi 1944 pa v Davči, v bližini G 11. Javko z G 12 so imeli med Dražgošami in Jamnikom, dokler ni bila ustanovljena G 20. S kurirji G 2 so imeli javko sprva med Rastovko in Pečano, nato pa na Prtovču.

Najnevarnejša pot je šla preko Sore in čez dolino. S Planšakarjevo družino so bili kurirji dogovorjeni, da so jih obveščali, če je bila pot prosta ali ne, predvsem je veljalo za prehod preko mostu v Jesenovcu. Sicer pa so kurirji uporabljali tudi mostove v Češnjici, Železnikih in pri Zalilogu.

Kljub dobro organizirani obveščevalni službi, ki je pomagala kurirjem pri prehodu Selške doline, pa so vseeno kar osemkrat padli v nemško zasedo. K sreči so se iz teh spopadov vedno rešili brez žrtev. Nemci so imeli svoje postojanke v Železnikih, kjer je

bilo vedno približno 30 orožnikov, in v Selcih, kjer je bilo približno 25 orožnikov in kakih 60 policistov.

V avgustu in septembru 1943 so tudi gorenjske partizanske enote odšle zaradi pričakovane italijanske kapitulacije na Dolensko. V tem času pa so Nemci z močnimi policijskimi patruljami iz Škofje Loke in iz Podbrda prihajali v Selško dolino.

Kurirji G 1 so prenašali velike količine pošte in literature pogosto v dveh polnih nahrbtnikih. Po liniji so prihajala zdravila in sanitetni material za bolnišnico pod Ratitovcem. Kadar je bil oblastni komite Gorenjske v Dražgošah, je bilo pošte še več. Mnogo literature je prihajalo iz Donove tiskarne v Rudnem.

Zelo naporno pot so imeli kurirji na javko v Martinj vrh. Pot jih je vodila iz Podlonka čez Selško dolino, na obe strani je bilo približno osem ur hoda. Med Prtovcem in Jesenovcem je strmina, po kateri moraš kot po strehi. Razni funkcionarji so navadno preklinjali naporno pot. Toda druge ni bilo. Treba se je bilo po strmini spustiti v dolino, nato pa se na drugi strani spet pognati v hrib. Predvsem težki nahrbtniki pa so kurirje še bolj izčrpali.

V oborožene akcije se niso spuščali, le včasih so se spopadli s kako patruljo, če jih je ta presenetila.

V Železnikih je služboval orožnik Hrastnik, Slovenec, ki je postal zagrizen hitlerjanec. Kurirji so mu nekajkrat postavili zasedo, a ga niso dobili v pest. Bil je premeščen v Preddivor, kjer ga je po vojni poiskal kurir Janez Šmid-Prosinc in ga predal varnostnim organom.

Leta 1944 je iz zaščite Oblastnega komiteja ušel domačin Gabrčanov Zdravko in se javil Nemcem v Škofji Loki. Kurirji so to hitro izvedeli in se takoj odločili, da se izselijo iz svoje zemljanke. Dezerter je res pripeljal Nemce k bunkerju, ki pa je bil že prazen. Kurirji so si na Podlonku zgradili novo zemljanko. Kasneje so se še štirikrat preselili.

Poleg rednih zvez s sosednjimi postajami so vzdrževali zvezo tudi z oblastnim komitejem, kadar se je ta zadrževal v Dražgošah, z bolnišnico, tehniko ter z enotami Gorenjskega odreda, pa tudi drugimi borbenimi enotami, če so bile v bližini.

Na postaji se je zvrstilo precejšnje število kurirjev. Nekateri so bili premeščeni drugam, od tega trije za komandirje in dva za obveščevalca. Na postajo pa so prihajali novi.

V letu 1943 so na G 1 poleg že omenjenih službovali še Anton Šmid-Mesec, Franc Kavčič-Vohun, Anton Golja-Beguš, Filip Benik-Benja, Ferdo Gartner-Majnik, Jože Fojkar-Bobi, Jakob Janko-

vec-Ljubo, Janez Kavčič-Orlov, Jože Šmid-Podlonski, Jakob Porenta, Janko Šmid-Prosinc, Janko Hafner in Anton Pintar. Spomladi 1944 so bili Trš, Prosinc, Benja, Orlov in Cvetko premeščeni na G 20.



Prvi kurirji postaje G-1 slikani iznad vasi Podlonk julija 1943. Od leve v prvi vrsti: Franc Šmid-Avgust, Janko Šmid-Prosinc in Anton Šmid-Mesec. Zadaj: Karel Čebulj-Srečko in Franc Solar-Trš.

Kurirji, ki so bili priključeni postaji od leta 1944 do osvoboditve, so bili: Janez Globočnik, Valentin Ažman, Janez Bernik, Franc Šubic, Eržen Janko, Janko Berce, Karol Čebul-Srečko, Matija Pfajfar, Jože Stare-Zdravko, Lojze Kemperle, Jernej Lotrič-Džoni, Maks Lap-Ljubo, Jakob Lotrič, Ferdo Kemperle-Nace, Alojz Hafner in kuharica Marija Hafner.

Življenje na postaji je potekalo organizirano po določenem redu. Komandir postaje je nadziral sprejemanje in oddajanje pošte,

skrbel je za red in disciplino. Eden od kurirjev je skrbel za nabavo hrane, vzdrževal je zvezo z gospodarsko komisijo, spet drugi je bil zadolžen za higieno, med drugim je imel na skrbi tudi pranje perila, spet drugi pa je bil zadolžen za obveščanje in stike s prebivalstvom. Zasluga okoliških prebivalcev je, da se je postaja lahko ves čas zadrževala v okolici Podlonka. Pri kmetih so dobivali krompir, mleko, pekli so jim kruh itd. Gospodarska komisija jih je oskrbovala v glavnem z mesom, saj je organizirala ilegalno klanje živine, najprej v Podlonku, kasneje pa v bližini Novakove kmetije v Rudenski grapi.

Vir i : Janez Šmid-Prosinc: Postaja G 1 pri Podlonku v Selški dolini, rokopis. Nada Holynski: Zveze med narodnoosvobodilno borbo na Gorenjskem, PTT arhiv, št. 21, stran 200.

Postaja G 1b

Že v opisu postaje G 1 je podatek, da so kurirske zveze na širšem območju vasi Dražgoše in Podlonk organizirali v drugi polovici leta 1942. Prvi kurirji so bili Jaka Dolenc, Mirko Ambrožič, Polde Mlakar in Maks Kos-Krištof. Spomladi leta 1943 pa se je ta skupina znatno povečala. Priključili so se jim Vinko Potočnik-Gaber, Lotrič Konrad iz Dražgoš (padel 26. V. 1943), Franc Fajfar iz Rudnega, Anton Gosar-Marko, Albin Jelenc (padel leta 1943), Jože Megušar, Lojze Lotrič, Jaka Lotrič-Cvetko in Jaka Lotrič-Bernard, vsi iz Dražgoš.

Ta skupina kurirjev je do formiranja relejnih postaj opravljala vse zveze, ki so jih kasneje prevzele G 1, G 1b, in G 20. Zanimivo je, da so zveze že v tem obdobju potekale na relejni način. Tako predaja pošte na javkah, skupinsko bivanje v zasilnih bivališčih in podobno.

Z ustanovitvijo postaje G 1 in dva meseca kasneje G 1b pa se je ta skupina kurirjev pričela osipati. Jaka Dolenc je bil dodeljen za spremljevalca dr. Edvardu Poharju, namenjenemu v partizansko bolnišnico pod Ratitovcem. Mirko Ambrožič je odšel na oblastni komite, Maks Kos-Krištof je odšel za komandirja na G 3. Vinko Potočnik-Gaber in Jaka Lotrič-Cvetko sta odšla na G 1, Anton Gosar-Marko pa je bil premeščen na G 12. Jože Megušar je ostal pri gospodarski komisiji za območje Dražgoš. Lojze Lotrič je postal komandir novoustanovljene postaje G 20, Jaka Lotrič-Bernard pa je bil določen za obveščevalca.

Vse do formiranja relejnih kurirskih postaj in relejnih linij je ta skupina spadala pod Gorenjski odred.

Po koreniti reformi kurirskih zvez, z ustanovitvijo relejnih postaj, se je zaradi razbremenitve G 1 v mesecu juniju leta 1943 formirala pomožna postaja G 1b. Prva kurirja sta bila Janez Kavčič-Orlov, do tedaj kurir pri Gorenjskem odredu, in Ferdo Kemperle, do tedaj borec istega odreda. Mesec dni pozneje pa sta se jima priključila še Polde Mlakar in Franc Fajfar, oba iz prej omenjene skupine.

Kurirji postaje G 1b so vzdrževali del zvez, ki bi jih sicer morali kurirji G 1. Tako s kurirji G 2 proti Bohinju ter z G 12 proti Kropi in takrat še s terenskimi kurirji na Mohorju. Vse zveze so vzpostavljali podnevi, pošto so predajali na dogovorjenih javkah. Prvo bivališče so si uredili v bajti gozdnih delavcev v Pašnem vrhu pod Ratitovcem, od koder pa so se kmalu preselili v podobno »bajto« v hribu Sleme, nad izvirom potoka Dašnice.

Kurirji G 1b niso imeli ravno preveč sreče. Že 27. 7. 1943 je v prehranjevalni akciji nad vasjo Lajše padel Franc Fajfar. Le mesec dni kasneje, t. j. v mesecu avgustu, pa je bil Pavle Mlakar zaradi pogostih napak, ki jih je delal pri opravljanju kurirskih nalog (zmanjkalo je zaupne pošte, zmanjkalo je denarja, ki je bil poslan po kurirskih zvezah in podobno), poklican na odgovornost v štab Gorenjskega odreda, ki je bil takrat v Martinj vrhu. Od tam se ni več vrnil.

Na postaji G 1b sta ostala še Orlov in Ferdo, ki sta morala nekaj časa opravljati delo kar štirih kurirjev. Zato je bila septembra 1943 postaja ukinjena. Njene zveze so prevzeli kurirji G 1, kurirja Orlov in Ferdo pa sta bila začasno tudi dodeljena tej postaji, pozneje pa premeščena na G 11 v Davčo.

Vi r i : Postajo opisala Janez Kavčič-Orlov, kurir na postaji G 1b od ustanovitve do ukinitve, in Janko Šmid-Prosinc, v tem obdobju kurir na G 1.

Kurirska postaja G 2 na Bitenjski planini

Vodja odseka za zveze pri Gorenjskem odredu Miran Torkar je julija 1943 poslal borca Miloša Ravhekarja-Mikija in Jožka Rozmana-Kostjo v okolico Bohinja, da bi tam vzpostavila kurirsko postajo, ki naj bi bila vključena v sistem relejnih zvez na Gorenjskem. Ta dva sta že do tedaj opravljala kurirske zveze, saj sta vodila novince in druge mobilizirance od javke pod Gorjušami, kjer sta jih sprejela od kurirjev Poključkega bataljona, do Prtovča na Jelovici.

Kurirja Miki in Kostja sta se nekaj časa zadrževala po pastirskih stanovih na Bitenjski planini. Hrano sta dobivala pri vašcanih Nemškega Rovta, deloma pa od okrožnega komiteja KP Bobinj. Kurir Kostja je bil kmalu premeščen na teren, zamenjal ga je Franc Arh-Crni.

Ker so Nemci pogosto hajkali po Jelovici, sta se morala kurirja preseliti. Logar na Jelovici jima je pokazal primernejši prostor v Robeh, v skalah pod Bitenjsko planino. Ker se je postaja nahajala na področju, preko katerega so nemške patrulje iz Bohinja hodile v hajkah na Jelovico, so morali postajo večkrat prestaviti.

Ker sta bili vzporedno postavljeni tudi postaji G 4 in G 1, sta kurirja vzdrževala zvezo tudi s tema dvema. Linija med njimi je potekala od Save — Podkorit preko Pečane ali Rovtarice do Prtovča. Ker je bilo vzdrževanje zveze za dva kurirja prenaporno, sta bila avgusta dodeljena postaji še Anton Štendler-Leon in Jan-ko Logar-Mihajlo. Za kratek čas je bil vključen na G 2 tudi Ferdinand Kemperle-Nace, ki pa je bil kmalu premeščen na G 1.

Kurirji so hodili na zvezo podnevi. Z G 4 so imeli izmenjavo pošte — javko v neposredni bližini Save, z G 1 med Rovtarico in Pečano, z G 27 pa na Vresju. Zveza preko Jelovice je bila zlasti v zimskem času zaradi visokega snega zelo naporna. Ker sta hodila na javko vedno po dva, sta se pri gazenju snega izmenjavala. V takih razmerah sta se kurirja dosti pozneje vračala z naporne poti.

Septembra leta 1943 sta bila z G 2 premeščena komandir Miloš Ravhekar-Miki, in Franc Arh-Crni. Miki je postal komandir na G 3, Crni pa na G 11. Za komandirja G 2 je bil imenovan Anton Štendler-Leon. V letu 1943 so prišli na to postajo še Ivan Torkar, Milan Sušnik-Hrast, Jože Štendler-Škrjanc, Janko Logar-Mihajlo, Franc Šolar-Trš in Franc Gartner-Lado.

Poleti 1943 so prebivali le v zasilno izdelanih bivališčih iz smrekovega lubja, kasneje so si naredili barako iz lesa. Novembra 1943 so jih Nemci odkrili, zato so se preselili k terencem, kjer so ostali vso zimo 1943—44. Po snegu so morali večkrat menjavati smeri svojih poti, ker so Nemci na shojenih poteh postavljali zasede. Večkrat so po njihovih poteh hodile tudi druge partizanske enote. Kadar kurirji z G 2 niso mogli vzpostaviti stika z G 4, so morali na G 27, do koder je bilo osem ur hoda.

V letu 1944 se je položaj precej izboljšal. Na postajo je prišlo več novih moči, hrano so redno dobivali od gospodarske komisije, nekaj časa je bila na postaji tudi kuharica, kasneje je kuhal eden od kurirjev. Včasih so odstrelili tudi kakega srnjaka in si tako popestrili prehrano.

Nemci so imeli v bližnji okolici več svojih postojank: v Nomenju, v Srednji vasi, v Bohinju in še ob Bohinjskem jezeru, od koder so pogosto patrolirali po terenu in postavljali zasede. Stalno pa so nadzorovali železnico.

Kurirji so se praviloma morali izogibati vojaških akcij. Zato se zdi kar malo neverjetno, da preživeli kurirji v svojih spominih omenjajo, da so tik pred obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte, 23. aprila 1944, dobili s komande relejne linije ukaz, naj izvedejo kakšno akcijo. Sklenili so, da bodo nekje na dovolj vidnem mestu izobesili slovensko zastavo. Logar Franc-Iskra iz Bohinja jim je prinesel veliko slovensko zastavo, dolgo pet in široko tri metre. Odnegli so jo na Črni vrh nad Ravnami in Nemškim rovtom ter jo tam izobesili v visoko smreko, da jo je bilo videti celo v Bohinju. Zastava je plapolala dva dni.

Na nesrečo je bila izzivajoča zastava blizu poti, po kateri so kurirji sosednje postaje G 27 hodili na javko. Ti so bili o zastavi sicer obveščeni, vendar je vseeno prišlo do tragedije. Več o tem v opisu postaje G 27.

Pri izobešanju zastave so sodelovali komandir G 2 Anton Štendler-Leon in kurirji Franc Koblar-Gaber, Jože Vdja in Milan Sušnik-Hrast, vsi iz Bohinja. Tako so Nemcem dokazali, da so v hribih partizani.

Precejšnje težave in skrb je kurirjem povzročala nujna oziroma ekspresna pošta, v glavnem pisma z oznako RR, ki so jih morali takoj odnesti naprej.

Omenili smo že, da so se morali kurirji deloma tudi sami oskrbovati s hrano. Tako sta šla 8. septembra 1944 komandir Leon in njegov brat Škrjanc na planino Stareč Raven, da bi pri planšarjih nabavila sira in masla. Res sta dobila vsakega po 10 kg. Ko sta se vračala, sta blizu vasi Ravne naletela na Nemce. Bila sta na planoti, Nemci pa so šli proti njima v polkrogu, da bi ju zajeli. Umikala sta se navkreber, Nemci so silovito streljali. Skoraj sta bila že v kritju, ko so Leona zadeli v prsa. Takrat je pritekel do njega brat Škrjanc in povedal, da ne more nikamor več. Zadet je bil v obe nogi. Vlegel se je na tla in si brez besed nastavil cev puške pod brado. »Se boš ustrelil?! ga je vprašal brat. »Ja,« je odvrnil in sprožil.

Leon si je govoril, da se jim živ ne sme dati ujeti, in bežal dalje po strmini. Roko je tiščal na rano, da je vsaj malo zaustavljal kri. Lezel je v hrib in se res umaknil zasledovalcem. Tako je prilezel na vrh Koble. Slekkel je srajco, jo raztrgal in se z njo obvezal čez prsi, čez pa zapel s pasom. Obvezal si je tudi ranjeno desno ro-

ko. Z veliko muko se je nato privlekel do gozdarske kočice na Bitenjski planini, od koder so poslali po zdravnika dr. Volfa v Bohinjsko Bistrico, ki mu je potem izvlekel kroglo iz rane. Ob skrbni negi oskrbnice Tončke je Leon kmalu okreval ter se vrnil na postajo, kjer je še naprej, do osvoboditve, opravljal dolžnosti komandirja.

Ko so 20. marca 1945 Nemci spet hajkali po Jelovici, tokrat zadnjič, so odkrili taborišče postaje G 2 in ga požgali. Z javke sta se tedaj vračala Ivo Torkar in Franc Zupanc. Z njima sta bila še dva borca Jeseniško-bohinjskega odreda, Jože Rožman, doma iz Raven, in Kelihov iz Slovenskega Javornika. Na Vresju blizu Loma so padli v nemško zasedo. Ivana Torkarja, ki ga je pri umiku oviral visok sneg, je zadel mitralješki rafal v prsa in je bil takoj mrtev.



Pogreb kurirja postaje G-2 Torkar Ivana v Bohinjski Srednji vasi, koncem marca 1945. Padel 20. 3. 1945. Na častni straži od leve kurirja Hribar Franc-Cena in Sušnik Ciril-Izidor.

Franca Zupanca in oba borca so Nemci ujeli, Kelihovega so zadavili, Rožmana pa pobili s kolbami.

Ivanova sestra Ivanka se je že isti dan napotila na Jelovico. Z njo so šle Avšičeva Majda iz Bohinja, Travnikarjeva Minka iz Nemškega rovtu in Vandrovčeva Tončka, ki je tedaj živela na Bitenjski planini. Prišle so do požgane kurirske barake, mrtvih kurirjev pa niso našle. Drugi dan se je Ivanka vrnila in našla mrtvega brata in dva druga, Keliha in Rožmana. Nazaj grede je poiskala dekleta, skojevke. Z njimi se je domenila, da gredo po mrtve, čeprav so bili Nemci še na planoti. Zapregle so Ravnikovega konja v sani in se odpravile na Jelovico. Gredoč jim je Nackov stari oče nabasal tri jutaste vreče sena. Kurirji, ki so stražili pri mrtvih tovariših, so jim jih pomagali naložiti in tako so žalostni tovor pripeljale v Srednjo vas, kjer je četa Jeseniško-bohinjskega odreda Ivana Torkarja naslednji dan pokopala.

Kurirjem so pomagali zanesljivi obveščevalci, ki so jim sporočali, če so poti varne ali ne. Pot čez Rovtarico je bila še posebno nevarna, zato je kurirji niso dosti uporabljali. Na Ribčevi planini je bil logar Andrej Pogačnik, ki je kurirje in druge partizane obveščal o Nemcih. V Podkoritu pa je zbiral podatke gozdni delavec Andolšek, domačin iz Podkorita. Kurirji so običajno prečkali Savo pri Podkoritu, med Sotesko in vasjo Nomenj.

Da so se zmogli kurirji obdržati na tem »vročem« terenu, se morajo zahvaliti prebivalcem tega področja. Že v zimi 1941–42 so oskrbovali Bičkovo četo, ki je tu prezimovala, pozneje pa se je v teh krajih zadrževalo kar več partizanskih enot in ustanov, Jelovška četa, potem bataljon, okrožni komite KPS, gospodarska komisija, obveščevalci, etapna kuhinja in drugi. Prihajale in odhajale so brigade, razni transporti. Tu so se našla okrevališča za bolne in ranjene partizane. Omenimo samo zaselek Lome, kjer sta bili javki pri Fajfarjevih in pri Lokarjevih, kjer je bil nekak informacijski center. Ni bilo obveščevalca, funkcionarja ali terenca, še zlasti pa ne kurirja, ki se ne bi pri njih oglasil in dobil informacije, kako je s prehodom preko Save, kakšen je položaj v vasi, kje so nemške zasede.

V vaseh Ravne, Nomenj, Laze, Lepence, Bitnje, Bistrica so bile močne organizacije Osvobodilne fronte, AFŽ, mladinske organizacije, prav tako partijske celice. Vse je bilo povezano s sosednjimi vasmi in zaselki Bohinja. Kurirji pa so bili še posebni ljubljenci domačinov teh krajev.

Kurirji na G 2 so bili: Miloš Ravhekar-Miki, komandir, Jožko Rozman-Kostja, Anton Štendlar-Leon, Janko Logar-Mihajlo, Fer-

do Kemperle-Nace, Franc Arh-Crni, Ivan Torkar, Milan Sušnik-Hrast, Jože Štendler-Škrjanc, Franc Šolar-Trš, Franc Gartner-Lado, Franc Koblar-Gaber, Janez Pikon-Polde, Vinko Stare-Cena, Janez Robič-Rajko, Anton Ažman-Svoboda, Anton Žnidar, Anton Koblar-Zajc, Valentin Beznik-Veljko, Radko Dobravec, Anton Cerkovnik-Riko, Alojz Serše-Dušan, Franc Zupanc-Franc, Peter Mohorič, Matevž Rožič-Dobravski, Alojz Mencinger-Maček, Franc Gmajnar.

Antonija Špendlar-Gorska je bila njihova legalna kurirka in obveščevalka.

Viri: Pripoved Antona Špendlarja, zapis Janeza Cesarja: Postaja G 2, Bohinj-Jelovška stran, rokopis. Anton Cerkovnik-Riko: Prispevek o Ivanu Torkarju, rokopis. Relejni kurirji Bohinja v NOB, brošura. Miloš Ravhekar: Postaja G 2 na Bitenjski planini. Jože Peklaj, zapis po pripovedi Antona Štendlarja.

Kurirska postaja G 4 na Gorjušah

G 4 na Gorjušah

Proti koncu julija 1943 je prišlo po nalogu štaba Gorenjskega odreda v Gorjuše pet partizanov z Jelovice. Tam naj bi postavili kurirsko postajo, ki bi vzdrževala zvezo med postajama G 2 na Jelovici in G 6 na Pokljuki. Ti borci so bili Franc Jere-Sever, Andrej Pogačar-Lado, Franc Hribar-Cene, Janez Arh-Leskovec in Janez Cesar-Metod. Bivališče so si uredili v gozdu za Strano, v bližini Matijevčeve domačije. Metod je bil komandir nove kurirske postaje G 4.

Prve dni so prenočevali kar pod milim nebom. Ko pa sta Matijevčev in Kocjanov oče podrla nekaj smrek, so jih obelili in iz lubja naredili streho čez pograde in ognjišče. Podrta drevesa so pustili nerazžagana in po njih so hodili v taborišče. Pred zimo pa jim je Novakov Jaka iz Gorjuš pomagal zgraditi leseno barako. Les zanj je pripeljal Jožetovčev Janez. Barako so opažili, da je bila topla, v njej so imeli tudi štedilnik in tako jim je bilo bivanje kar prijetno. V njej so prebili vso zimo 1943/44. Spomladi pa je bila zaradi izdaje uničena bližnja tehnika na Hribaricah, dva partizana sta pri tem padla, eden je bil pa ujet. Ob tej priliki so Nemci odkrili tudi kurirsko barako in jo požgali. Kurirji so se nato prestavili v Krniški Lom, kjer so se zadržali do jeseni 1944.

Jeseni leta 1943 sta se gornji skupini kurirjev pridružila še Janez Pretnar-Drago in Vinko Koder-Triglavski. V letu 1943 so vzdrževali zvezo z dvema sosednjima postajama, v letu 1944 pa s štirimi. Na zvezo s kurirji G 2 na Jelovici so morali vsak dan preko doline čez Savo Bohinjko, izmenoma so jo vzpostavljali komandir

Metod, Cene in Leskovc. Spočetka je hodil na javko en sam kurir, jeseni 1943 pa je komanda relejnega sektorja izdala ukaz, da morata na zvezo vedno po dva. Tisti, ki gre naprej, odkriva nevarnost, drugi pa nosi pošto.

Nekaj časa so kurirji hodili čez Savo pod Koritmi, potem pa so izbrali drugi prehod pri Logu, prvega pa so imeli za rezervo. Pri tem jim je veliko pomagal železniški čuvaj Janez Markež, ki jih je sproti obveščal, če je prehod preko reke varen ali ne.

Postaja G 2 je bila v Vresju na pobočju Jelovice, kod koder so kurirji prihajali čez Bitenjsko planino na javko v Podkorite v doline Save. Kurirji G 4 so morali, ko so se spustili iz Gorjuš v dolino, preko ceste tik ob železniški čuvajnici, nato preko proge in savskega mostu. Na drugi strani je bilo kakih 150 od 200 metrov čistine, ki je bila s ceste dobro vidna. Na javko so hodili podnevi, popoldne okrog četrte ure. Da bi si zavarovali prehod preko doline, sta komandir Metod in Cene takoj navezala stike z Markežev družino v čuvajnici. Bili so zavedni in so takoj pristali na sodelovanje. Z najstarejšima hčerkama, z Roziko in Vido, sta se kurirja domenila, da bosta vsak dan pregledali okolico in z znakom opozorili na nevarnost. Če je ob drvarnici stala bela deska, je pomenilo, da lahko gresta naprej. Oče Markež in obe njegovi hčerki so imeli velike zasluge, da je bila zveza preko doline redno vzdrževana.

Jeseni 1943 so si kurirji našli nov prehod in sicer pri Logu, prehod pri Markeževi čuvajnici so ohranili za rezervo. Kakor prej, so dekleta tudi potem vsak dan pregledovala teren in sporočala, če je prehod prost ali ne. Po tej poti so vodili tudi potnike na G 2. Tako je ta prehod ostal rezerva, če pri Logu ni bilo mogoče čez dolino. Ko so se kurirji nekoč pri Logu z Nemci spopadli, so morali za nekaj časa tamkajšnji prehod opustiti.

Pot na Gorjuše je bila izredno strma, prehodili so jo v dobre pol ure. Ko pa je nekoč komandir Metod vodil bataljon Prešernove brigade iz Jelovice preko Podkorit na Pokljuko, je potreboval cele štiri ure za isto pot.

Pri prehodu pri Logu sta jim pomagala Tončka Torkar-Ivica, doma v bližini Loga, in železniški čuvaj Franc Langus. Oba sta budno zasledovala vsako nemško gibanje, tako da so bili kurirji vedno na tekočem, kakšen je položaj v Soteski in kdaj je prehod varen. Ivica je spomladi dobila kurirsko legitimacijo in bila tako vključena v sestav kurirske postaje G 4. Še naprej pa je stanovala blizu mosta čez Savo. Po njeni zaslugi je bilo prepeljanih skozi ta predel mnogo skupin mobilizirancev, vsega nekaj tisoč. Omeniti

je treba še dva železniška čuvaja, Jožeta Žmitka in Antona Žvaba-Mostovskega, ki sta kurirjem tudi pomagala z obvestili. Isto velja tudi za Marijo Torkar-Laharnerjevo.

V letu 1944 je bila vzpostavljena zveza tudi z G 27 z javko na Senožetih, pozneje na Ribčevem lazu ter na Poljah pri Španu. Zvezo so vzpostavili tudi s Primorsko in sicer preko Velega polja na P 29 v Trenti, z javko na Doliču. Kurirji G 4 so vzdrževali zvezo tudi z jeseniškim okrožjem, s komitejem in odborom OF, z okrožnim odborom SPŽŽ in komitejem SKOJ-a, s kurirji VOS-a, s transportnim vodom na Gorjušah, s partizansko tehniko in z ambulanto »E«. Postaja je bila zaradi številnih vez močno obremenjena, zato se je v tem letu tudi povečalo število kurirjev.

Marca 1944 je bil komandir Janez Cesar-Metod postavljen za komandanta II. relejne linije IV. sektorja. Novi komandir je postal Janez Arh-Leskovec, ki pa je bil že konec aprila premeščen za komandirja na postajo G 24 v Vogljanski gmajni, ki je spadala v IV. linijo. Nasledil ga je Alojz Zupanc-Črtomir. Franc Jere-Sever, ki je bil na postaji politični delegat, je bil imenovan za sekretarja rajonskega komiteja Bohinj, njegovo delo je prevzel Ciril Sušnik-Izidor. Ostali kurirji so bili zadolženi: Franc Hribar-Cene za obveščevalno, Janez Sodja-Jaki za intendanco, Bernard Rekelj-Darko za kulturo, Valentin Hribar-Balant pa je bil mitraljezec. Drugi kurirji so bili brez posebne zadolžitve.

Poleg kurirskih dolžnosti so kurirji opravljali tudi vlogo političnih aktivistov pri okoliškem prebivalstvu. Z ljudmi so imeli zelo dobre stike in so se počutili kot velika družina.

Na svojih poteh so večkrat naleteli na nemške patrulje. Prišlo je tudi do spopadov. Področje Gorjuš in Koprivnika je bilo od novembra 1943 nekakšno osvobojeno ozemlje. Ko pa so nekoč prišli v Gorjuše orožniki iz postojanke v Nomenju, dvanajst po številu, so jih kurirji in borci mobilizacijskega voda na poti od Zahlevarja proti Koritarju napadli. Nemci so se povaljali po strmini mimo Novaka navzdol in nato tekli proti Nomenju. V vasi jih je srečal stari Šoštarjev oče. Videč, kako dva Frica peljeta pod pazduho ranjenega tovariša, jih je posmehljivo vprašal: »O hudič, ali so vas banditi?« »Ne,« so mu odgovorili, »ponesrečil se je v skalah.« Od tedaj so prihajali v hribe z močnejšimi patruljami, ki pa so jih vedno prehitevale obveščevalne iz Nomenja, Bohinjske Bele, Bistrice, od Jerecarske strani skozi Podjelje in Koprivnik do Gorjuš.

Jeseni 1943 so kurirji prepustili svojo bajtico transportnemu vodu, njim pa je blizu Švebove domačije Novakov Jaka zgradil

ново. Vhod so imeli mimo Švebove hiše, vendar so ga kmalu zasuli. Zgradili so leseno ograjo približno 20 metrov od hiše, hodili ob njej, nato pa skočili v grmovje. Od tam so imeli do svoje barake kakih 200 metrov. Pot je bila tako dobro prikrita, da je tudi ti-sti, ki je šel okrog Švebove hiše, ni odkril. Sama Švebova hiša je bila tako dobro zakrita v goščavi, da Nemci do nje niso nikoli prišli.



Kurirji s postaje G-4 spomladi leta 1945 na planini Jelje. Od leve: Stare Jože-Zdravko, Rekelj Bernard-Darko, Hribar Franc-Cena, Arh Jože, Arh Janez-Lesko-vec, Sušnik Ciril-Izidor (z zastavo), Jamar Slavko-Rušovc, Hribar Valentin-Balant.

Pozimi 1943—44 so imeli kurirji G 4, Janez Arh-Leskovec, Franc Jere-Sever, Vinko Koder-Triglavski in Janez Cesar-Metod, vsak svoje smuči. Skojevke iz Gorjuš so jim naredile halje iz belih rjuh. Tako so ponoči hodili na zvezo na Pokljuko, če je bilo veliko snega. Kadar je obveščevalna prinesla sporočilo, da gredo Nemci proti Gorjušam ali drugam v hajko, so kurirji prav tako odšli na patrulji obhod v belih haljah. Nemci jih niso nikoli presenetili.

Javko s kurirji G 6 so imeli na Belski planini ali pa pri Mrzlem studencu. Na zvezo so hodili izmenoma vsi, razen komandirja. S

hrano je kurirje oskrbovala gospodarska komisija, včasih pa so v dogovoru s terenci tudi sami zaplenili kaj živil. Veliko so jim pomagali tudi okoliški kmetje, saj so bili z njimi v najboljših odnosih.

Zlasti tesne stike so imeli kurirji z mladino iz Gorjuš in Koprivnika. Skupaj so organizirali razne prireditve, mitinge in podobno. Tako v šoli v Gorjušah in v Koprivniku. Prirejali so šaljive igrice enodejanke, na sporedu je bilo vedno tudi petje, harmonika in ples.

Ob večerih pa so kurirji zahajali k domačinom v Gorjuše, h Kocjanu, Načestu, Matijovcu, Boštetu, k Petru in na Gabrc, da so z njimi kramljali in skupaj pokadili pipo tobaka. Očetje so kadili iz doma izdelalnih znanih gorjuških pip, pa tudi tobak je bil domač pridelek. Tam so se zbirali tudi člani bližnje tehnike, terenci, pa tudi drugi borci, ki so imeli svoje baze v bližini. Tam so izmenjavali pošto s kurirji iz transportnega voda, iz bolnišnice »E«, s terenci in s tehniko, ki jim je dajala natisnjeno literaturo.

Orožje so si morali kurirji sami pridobiti. Novembra so v Bohinjski Beli v gostilni razorožili tri Nemce in jim pobrali pištole, pri Nomenju so podrli dva in dobili dve puški, ročni bombi in daljnogled. Ko se je nekega dne na Obrneh nemška patrolja odšla gret v železniško čuvajnico, so jo kurirji nenadoma napadli. Ta akcija pa jim je močno otežila prehode čez progo, saj so jo Nemci zavarovali z mnogo močnejšimi patroljami s psom.

Kmalu za tem so kurirji v zasedi pričakali neko patroljo in zaplenili mitraljez z municijo, tri puške in pištolo.

Nekoč so šli sredi popoldneva na Bled in v trafiki pobrali zalogo tobaka. Takrat so komaj ušli nemškim zasledovalcem. Drugič so šli v Srednjo vas in v Brcetovi gostilni spet dobili večjo količino tobaka in dva nahrbtnika cigaret. Večino tega so poslali borcem na Primorsko in tudi ranjencem v bolnišnico.

Ker so se napadi na Nemce ponavljali, je nekoč komandir orožniške postaje v Nomenju izjavil nekemu domačinu, da ne bo prej miroval, dokler ne bo ujel vsaj enega živega kurirja in nato z njegovo pomočjo uničil tudi ostale. Ko so kurirji to zvedeli, so šli Balant, Zdravko in Izidor pred orožniško postajo in ustrelili proti stražarju. Poslej se komandir ni več junačil.

Omeniti je treba še eno akcijo, ki so jo kurirji z G 4 izpeljali skupaj s transportnim vodom in kurirji G 6 in G 30. Kurirji so preko obveščevalcev izvedeli, da bo z blejske železniške postaje peljal neki voznik poln voz živil v Štarkljevo trgovino v Mlino. Kurirji so zaplenili vseh 800 kg živil. V dvorskih garažah na Mlinem in

hotelih Evropa in Triglav ter v Bohinjski Beli je bilo nad 700 Nemcev, vendar je akcija uspela brez strela.

S takimi in podobnimi akcijami so kurirji G 4 popestrili svoje življenje. Tudi pri vzdrževanju zvez so doživljali vsak dan kaj posebnega, toda pogumni fantje so uspeli, kljub težavam in nevarnostim, redno vzdrževati zveze s sosednjimi postajami.

Na kurirski postaji G 4 so bili Janez Cesar-Metod, komandir, Janez Arh-Leskovec, drugi komandir; kurirji pa: Franc Jere-Sever, Andrej Pogačar-Lado, Franc Hribar-Cene, Janez Pretnar-Drago, Vinko Koder-Triglavc, Alojz Zupanc-Crtomir, tretji komandir, Ciril Sušnik-Izidor, Janez Sodja-Jaka, Bernard Rekely-Darko, Valentin Hribar-Balant, Anton Pretnar-Tonček, Anton Zupan-Vid, Janez Stare-Stane, Slavko Jamar-Rušovc, Anton Arh-Joža, Alojz Pretnar, Jože Stare-Zdravko, Jernej Lotrič, Jaka Arh in Vendramin.

Kuharica je bila Nataša Stare. H kurirjem so prištevali tudi Tončko Torkar-Ivico.

Viri: Janez Arh-Leskovec: Podatki o kurirski postaji G 4 na Pokljuki, Janez Cesar-Metod, Franc Jere, Tončka Cesar, Valentin Hribar-Balant: izjave, rokopis. Janez Arh: Postaja G 4 na Gorjušah, rokopis.

Kurirska postaja G 6 na Stari Pokljuki

Proti koncu junija ali v začetku julija 1943 je bila po nalogu referenta za zveze pri Gorenjskem odredu ustanovljena na Pokljuki kurirska postaja, ki je po vključitvi v reledno omrežje kurirskih zvez na Gorenjskem dobila oznako G 6.

Takoj v začetku so bili tam štirje kurirji: Jože Kozelj-Gašper kot komandir, Janez Ambrožič-Izidor, Jože Knaflič in Franc Žnidar. Svoje prvo taborišče so imeli na Stari Pokljuki nad Lipno pečjo, kjer so prebivali v bivaku, zgrajenem iz starih desk in pokritem s šotorskim platnom. Bil je v zelo nedostopnem terenu in Nemci niso nikoli prišli do njega. Kmalu pa so se preselili nad električno centralo v Radovni. Tudi tam so imeli bivak, pa tudi v njem niso dolgo ostali.

Jeseni leta 1943 so se kurirji utaborili v gozdu nad Pokljukarjevo hišo, kjer so si zgradili leseno barako, v kateri so bili vso zimo 1943–44. Spomladi 1944 so si blizu potoka zgradili novo, nekoliko večjo barako v Kristanu. Poleti, po nemškem napadu na četo v Gaberju, so se kurirji znova selili, tokrat v svoje prvotno taborišče nad Lipno pečjo, kjer so potem ostali do osvoboditve.

Kurirji G 6 so imeli zvezo s tremi sosednjimi postajami, z G 30 nad Slamniki, z G 4 na Gorjušah, na drugi strani pa z G 8 na vrhu Mežaklje, kasneje pa tudi z G 29.

Na zvezo z G 4 in G 30, s katerima so imeli skupno javko na Belski planini, so hodili kurirji od Stare Pokljuke preko ceste, ki pelje na planoto, preko Voklega na cilj. Gredeč so se srečali tudi s terenskimi kurirji in s kurirjem VOS-a. Kadar pa je bila na Pokljuki hajka ali da so bile zasede ob poključski cesti, so hodili kurirji od Stare Pokljuke čez Rjavi vrh, Repečnikov Rovt, čez Majenje na Mrzli Studenec, kjer so imeli rezervno javko.

Zveza z G 8 na Mežaklji je v začetku potekala skozi Krištane v Spodnjo Radovno, nato preko mostu, pod katerim je speljan za hišami vodovod za Bled, nato mimo jezua za električno centralo, preko ceste, nato ob električni napeljavi na Pernike blizu hiš v smeri Jurjevčevega pleča za Srpmi na Ravne na Mežaklji, kjer je bila zveza s kurirji z G 8, kasneje pa s kurirji G 29.

Kurirji G 6 so imeli ves čas zvezo tudi z vsemi enotami, ki so se nahajale na Pokljuki, o okrožnim komitejem, s tehniko, z bolnišnico, mobilizacijskim in minerskim vodom, z obveščevalnim centrom Triglav ter z Jeseniško-bohinjskim odredom.

Nemci so pogosto postavljali zasede ob poključski cesti in v dolini Radovne, kjer je bila tudi močno zastražena elektrarna. Nekaj časa so hodili kurirji kar po mostu poleg elektrarniškega jezua, kmalu pa so to Nemci onemogočili in je bilo treba Radovno višje zgoraj prebresti. Tako so delali odtlej, ko je kurir Franc Žnidar vodil po tej poti četo Prešernove brigade proti Koroški, pa je v Radovni padla v zasedo. Takrat je kurir Franc Žnidar padel.

Nekega večera so na Tratovčevem Rovtu podrli smreko in jo uporabljali za brv. S tem se je tudi smer kurirske poti do Pernikov nekoliko spremenila, od tam naprej pa je šla po stari poti.

Včasih so kurirji smer svojih poti menjali, tako da so nekaj časa hodili po desnem bregu Radovne vse do Srednje Radovne, kjer so prečkali cesto in reko, nato pa jih je vodila pot mimo hiš dalje v Zatrep, od tam v Spodnji Kozjek in naprej do javke v Zgornjem Kozjeku na Mežaklji.

Zaradi dolge poti, ki so jo morali kurirji G 6 opravljati na Mežakljo, je bila spomladi 1944 postavljena vmesna terenska kurirska postaja GT 13, kasneje G 29 v Srednji Radovni, ki je bila v avgustu tega leta vključena v relejno omrežje kurirskih zvez. Zvezo z Mežakljo je odtlej vzdrževala ta postaja, G 6 pa je bila povezana z G 29.

V začetku, dokler so bili na G 6 samo štirje kurirji, je hodil na zvezo vedno le po eden. Ker je bilo pošte vedno več, zlasti literature, je bilo treba povečati število kurirjev. Franca Žnidarja, ki je padel 19. 2. 1944 v Spodnji Radovni, je nadomestil Jakob Ambrožič-Miro, ki je bil do tedaj na G 8. V mesecu maju je bil dodeljen postaji še Janez Pokljukar, malo kasneje pa Franc Žemva, Filip Bernik-Beno, Jože Lipovec, Jože Pečar, Drago iz Jesenic in Jože Ambrožič. Poleti 1944 je kurirska postaja dobila kuharico, Tončko Bacek. Prej so si kurirji kuhali sami. S hrano so se oskrbovali pri domačinih, občasno pa tudi pri gospodarski komisiji. Po hrano so hodili v dolino, spotoma so dobivali pri domačinih različne informacije.

Kurirje so o sovražnikovem gibanju obveščevali prebivalci bližnjih domačij. Na Pokljuki pri Figovcu in Pokljukarju, v Spodnji Radovni pa pri Lipnikarju. Za obveščanje so z domačini organizirali poseben sistem. Pri Lipnikarju v Spodnji Radovni so kurirje opozarjali z deskami, ki so jih nameščali na prej dogovorjeni način. Za vsako patruljo, naj je ta prihajala po dolini Radovne, iz Pernikova na Mežakljo, na Staro Pokljuko ali proti Zatniku so imeli domnjen poseben znak, ki so ga poznali samo kurirji in so jih dnevno opazovali z vrha Lipnjih peči.

Spomladi 1944 se je politično in vojaško življenje kurirjev na G 6 poživilo. Ustanovljena je bila partijska celica, imenovali so tudi političnega delegata, ki je bil obenem sekretar celice. To je bil Janko Repe. Kurirji so dobivali za študij vedno več politične literature in radijskih poročil. Pogosto se je na postaji oglašal tudi politični komisar II. relejne linije, pa tudi sekretar gorjanjskega rajonskega komiteja KP Anton Ambrožič-Božo.

Za Jankom Repetom je postal politični delegat Filip Bernik. Sovražnik je hotel od znotraj škodovati osvobodilnemu gibanju.

Nekega dne v aprilu 1944 sta prišla po kurirski zvezi na G 6 mlad moški in neka ženska. Moški je imel izkaznico, ki mu je dovoljevala vstop na kurirske postaje. Oborožen je bil s pištolo znamke štajer. Ženska ni imela izkaznice, niti ni bila oborožena. Med potjo si je moški vrisaval v blok glavne komunikacije, ceste, železnico, Savo, prav tako tudi kurirske poti. Vpisoval in risal je tudi na kurirski postaji, zato je to početje postalo sumljivo. Kurirja Jakob Ambrožič-Miro in Janez Pokljukar sta ga aretirala in razorožila ter mu odvzela blok s skicami. V njem je bila med drugim vrisana tudi celotna kurirska pot pod Stolom. Moški se je najprej strahovito razburjal, trdil je, da je visok funkcionar ter grozil kurirjem. Vendar mu ni pomagalo, kurirji so ga odpeljali proti Bohinju, kjer ga je prevzela VOS.

Junija je prišel po kurirski zvezi na G 6 neki Hrvat, s seboj je vodil mlado Rusinjo, češ da gre v partizane. Izkazalo se je, da je bil gestapovski vohun.

Takih primerov je bilo na Gorenjskem veliko.

Leta 1944 je na Pokljuko prišla Bela garda. Nekega dne so belčki požgali Repečnikov Rovt. Kmete, ki so kosili, so odpeljali v dolino. V Zatniku, kjer so se ustavili, so se posvetovali, če bi koga spustili domov. Nekaj so jih res spustili, dva pa so zadržali in ju v Bendi mučili in pretepli. Zvečer ju je našel nek kurir ter ju odvedel domov.

20. septembra 1944 sta se kurirja Miro in njegov tovariš vračala s postaje G 8. Ko sta prišla na rob Mežaklje, sta videla, da je vsa dolina zavita v oblake dima. Nemci so požigali Radovno. Slišati je bilo pretresljivo vpitje ljudi, ki se je mešalo z živalskim tuljenjem. Kurirja sta slutila, da se spodaj v dolini dogaja nekaj strašnega. Vendar skozi gost dim nista ničesar videla. (Več o tem je v opisu postaje G 29.).

6. januarja 1945 sta kurirja Jakob Ambrožič-Miro in Janez Pokljukar na cesti Krnica-Zatnik padla v nemško zasedo. Ko je Miro prečkal cesto, so ga zadeli v desno roko. Takrat je Pokljukar proti Nemcem vrgel bombo, nato pa pohitel za bežečim Ambrožičem in ga dohitel pred Hotunjami. Aktivistka Meta Jensterle je nudila Ambrožiču prvo pomoč.

Ambrožič je sodeloval tudi s komando mesta Bled, ko je ta aprila 1945 napadla nemško postojanko v Gorjah pri Bledu. V župnišču je bilo nastanjenih 20 policistov. Ambrožič je z Ignacem Janšem vdrl v sobo in jih presenetil, ko so igrali tarok. Na poziv, da naj dvignejo roke, jih je nekaj ubogalo. Drugi pa so začeli s pištolami streljati po prvih. Kurirja sta vžgala po njih in jih z rafali 18 pokosila. Dva Nemca, komandir in neki gestapovec z Bleda, ki sta bila v nadstropju višje, se nista hotela predati. Upirala sta se z mitraljezom in bombami. Partizani so čakali vse do jutra. V napadu, ki so ga pripravili s pomočjo nemškega orožnika Sremca, ki je bil povezan z NOV, je sodelovalo 17 partizanov.

Kurir Ambrožič je maščeval svojega brata, kurirja Janeza Ambrožiča-Izidorja, komandirja postaje G 6, ki so ga Nemci ubili 14. februarja 1945 v Krnici.

Komandirja Izidorja je nasledil komandir postaje G 6, Jože Knaflič, ki je vodil postajo do osvoboditve. Na G 6 so bili: Jože Kozelj-Gašpar, prvi komandir, Janez Ambrožič-Izidor, drugi komandir, Jože Knaflič, tretji komandir. Kurirji: Franc Žnidar, Jakob Ambrožič-Miro, Janko Repe, politdelegat in sekretar, Janez Po-

kljukar, Jože Lipovec, Franc Žemva, Drago z Jesenic, kuharica Tončka Bacek. Filip Bernik-Benja je prišel s postaje G 20 in je postal za Repetom politični delegat.

Viri: Janez Poklukar-Kamnik: Postaja G 6, rokopis, Jože Kozelj: Kurirska postaja G 6 na Stari Pokljuki, rokopis, Jože Kozelj-Gašper: Dopolnilo h gradivu o G 6 na Pokljuki, rokopis, Jože Lipovec: Podatki iz anketne pole.

Kurirska postaja G 12 nad Kropo.

G 12 je bila ustanovljena proti koncu poletja 1943. Že pred tem sta dva kurirja vzdrževala zvezo med vojaškimi, političnimi organizacijami na Jelovici in jeseniškimi terenskimi organizacijami na levem bregu Save. Kurirja sta hodila na zvezo onstran Save preko mostu v Radovljici ali na Otočah, včasih pa sta jo bredla pri Globokem. Od njiju je sprejemal pošto onstran Save kurir Jože Papler-Branko, kurir področja Radovljica, ki se je zadrževal pri Begunjah. K njima je hodil na zvezo tudi Jakob Meglič-Jure, kurir 3. kranjske čete.

Proti koncu poletja, ko je bila postaja G 12 tudi formalno ustanovljena, je prišlo nanjo še nekaj kurirjev. Svoje prvo taborišče so si zgradili pod zemljo pod Šimnačevo skalo nad Slovensko pečjo nad Kropo. Majhen vhod vanjo je bil v gostem smrečju, skozi katerega so se morali po trebuhu splaziti v notranjost. V zemljanki je bilo prostora za šest oseb. Ker je zaradi prihoda novih kurirjev postala kmalu pretesna, so zgradili novo, vendar pa tudi v tisti niso ostali dolgo. Na zimo so si zgradili večjo in še kar dobro opremljeno zemljanko v Melu nad Kropo. Vanjo so napeljali tudi elektriko, vodo pa so si prinašali v lesenih brentah iz potoka Kroparica.

Kurirji G 12 so imeli zvezo s kurirji petih sosednjih postaj: z G 26, ki je bila na Mohorju, z G 33 na Taležu, z G 14 nad Drago pri Begunjah, z G 16 pod Dobrčo in z G 1b, pozneje z G 20 pri Dražgošah. Zveze so vzdrževali podnevi in ponoči.

V letu 1944 je šlo poleg velikih količin pošte, literature po tej poti tudi mnogo vojaških oseb in aktivistov. Pozneje so te »potniške« prehode ukinili, zveza je bila odslej namenjena samo prenosu pošte in literature.

Za prenos pošte preko Save so se že v letu 1943 dogovorili z legalcem, pismonošem radovljiške pošte Petrom Knificem. Ta je vse do konca vojne sprejemal pošto na različnih javkah in jo odpremljal dalje. Tako je bila zveza preko Save precej razbremenje-

na. Ko kurirji tudi ponoči niso mogli uporabljati zastraženih mostov, so morali Savo dostikrat prebresti.

Po naročilu Ivana Kralja-Zvonka, komandanta linije, so dali kurirji narediti manjši čoln, s katerim so se nato pri Globokem prevažali čez reko. Nemci pa so jim plovilo večkrat uničili in zato so morali vsakič dobiti novega. Narasla Sava je bila za tak mali čoln zelo nevarna. Tako je 9. avgusta 1944 utonil kurir Jože Kristan-Miloš iz Ljubnega.

Prvi čoln, ki so ga izdelali, je bil lesen in prevlečen z gumiranim platnom, ki pa se je kmalu raztrgalo. Potem so naredili čoln iz pocinkane pločevine, s katerim so se prevažali malo dlje časa. Potem so jim Nemci tudi ta čoln odnesli. Treba je bilo spet misliti na novega. Tako so si do konca vojne stalno gradili nove čolne, da so prevažali pošto in ljudi.

1. avgusta 1944 je partizanski dezertjer, neki Jordan iz Podlonka, pripeljal domobrance do prazne kurirske postaje v Melu. Kurirji so bili o njegovem odhodu k belčkom pravočasno obveščeni. Jordan je namreč vedel za njihovo zemljanko, zato so se brž izselili, domobranci so prazno zažgali. Pri tem napadu je izgubil življenje terenski kurir Jože Megušar-Nande iz Krope. Jordan ga je pričakal pri izviru Kroparice in ga sam ustrelil, čeprav sta bila nekoč sošolca. Pozneje belčki kurirjev niso več presenečali.

Ko so potem domobranci nekega dne praznili partizansko skladišče v Zgornji žagi, bilo jih je okrog 200, so jih kurirji napadli. Nekateri so se med begom kar valjali po vodni strugi in iskali zaklone za hišami v Kropi. Imeli so več ranjenih. Največji uspeh pa je bil, da so kurirji pri tem napadu uspeli rešiti sedem domačinov, aktivistov, ki so jih domobranci aretirali in jih stražili v gostilni Počtnik.

Kropa, malo mestece v ozki soteski v vznožju mogočne Jelovice, se okupatorjem ni zdelo primerno za postojanko. Pač pa so vanjo pogosto prihajale najprej nemške, pozneje pa tudi domobranske patrulje in terorizirale prebivalstvo. Ko so bili po uspešnem napadu na belo drhal nekega dne kurirji obveščeni, da se bo »obisk« spet ponovil, so jih šli pričakat. Zjutraj okrog šeste ure je prišla do Krope večja kolona Nemcev in domobrancev. Prišli so že blizu mesta, ko so kurirji začeli streljati. Do enajste ure dopoldne so si sovražniki prizadevali, da bi prodrli v mesto, toda kurirji so jih uspešno odbijali. Ko so napadalci naposled odjenjali in odšli, so odveli s seboj štiri mrtve in več ranjenih. Kurirji niso imeli žrtev, še ranjen ni bil nihče.

Ob drugi priložnosti so kurirji skupaj s tovariši s komande mesta Kranj zgoraj nad Kropo pri Sv. Soboti pričakali večjo kolo-
no sovražnikov, ki je bila namenjena proti sedežu gorenjskega
vojnega področja v Zalem logu. V bitki, ki je trajala od 13. do 18.
ure, je pogumna dvajsetorica partizanov zadržala dvajsetkrat
močnejšega sovražnika in ga ni spustila naprej. Sovražniki so
imeli sedem mrtvih in 15 ranjenih, od kurirjev pa je padel en sam,
sedemnajstletni Peterček Hodovernik iz Dražgoš.

G 12 je bila številčno zelo močna, nekaj časa je štela celo 18
članov. V letu 1944 so bili na njej: Jože Fojkar-Bobi, prvi koman-
dir, Janko Berce-Simon, komandir po Bobijevem odhodu, Anton
Berce, intendant, Franc Potočnik-Izidor, Ivan Tekavec-Smola,
tretji komandir postaje, Pavel Kos, Alojz Zupanc in Anton Vidic-
Todor.

Pozneje so se jim v letu 1944 pridružili Valentin Ažman-Miha,
Janez Globočnik, Jože Pavlič, Stanko Šubic-Zmago, Anton Go-
sar-Marko, ki je bil četrti in zadnji komandir te postaje, Franc Ko-
vač-Drago, Samo Mihelič, Janko Katrašnik-Matija, Mirko Špendal,
Janez Kristan-Miloš, ki je utonil v Savi, Ludvik Ažman in Peter Ho-
dovernik. Leta 1944 se jim je pridružila še Francka Moravec, ki je
ušla pred nemško aretacijo. Kurirjem je nato kuhala.

V priznanje za dobro delo je štab IV. relejnega sektorja poklo-
nil kurirjem G 12 angleški mitraljez. 4. marca 1945 so šli vsi kurirji
G 12 z nekaj tovariši iz Škofjeloškega odreda v zasedo h Kamni
gorici, kjer so napadli oddelek domobrancev.

Kljub hudim pritiskom nacističnih, belogardističnih in kozaš-
kih hord v zadnji pomladi vojne, so kurirji vestno izpolnjevali svo-
je naloge in tako dočakali svobodo.

Viri: Janko Berce-Simon: Kurirska postaja G 12, rokopis. Ivan Tekavec-
Smola: Dopolnilo k Simonovemu gradivu. Anton Gosar: Podatki iz anketne pole.
Nada Holynski: Zveze med narodnoosvobodilno borbo na Gorenjskem, Arhiv
PTT. Stanko Šubic – Zmago: Iz anketne pole.

Kurirska postaja G 20 v Dražgošah

Vodja odseka za zveze pri štabu Gorenjskega odreda je skle-
nil postaviti v okolici Dražgoš še eno kurirsko postajo. V ta na-
men je sredi aprila 1944 s postaje G 1 v Podlonku vzel devet ku-
rirjev ter jih poslal do Dražgoš, da bi v bližini postavili novo posta-
jo. Kurirji so si hitro uredili taborišče in so že naslednjega dne
hiteli s svojimi kurirskimi torbicami na zvezo.

S Podlonka so prišli: Lojze Lotrič, ki je bil imenovan za komandirja nove postaje, Janko Šmid-Prosinc, namestnik komandirja, Janez Kavčič-Orlov, politični delegat in kurirji: Franc Šolar-Trš, Vinko Potočnik-Gaber, Filip Bernik-Benja, Janez Globočnik-Rešov, Jaka Lotrič-Cvetko in Valentin Ažman-Miha.

Nova postaja je dobila ime G 20. Kurirji so vzdrževali zvezo s štirimi sosednjimi postajami, z G 1 v Podlonku, z G 12 v okolici Kroke, z G 26 na Mohorju in z G 2 na Jelovici. Javko s to postajo so imeli na Mosteh na Jelovici, z G 12 v Lajšah nad Kropo. S kurirji G 20 in G 12 pa so hodili na skupno javko.

Spomladi 1944 se je narodnoosvobodilno gibanje v teh krajih močno razmahnilo, v maju so prišle na to področje tudi brigade. Prešernova brigada je 27. maja napadla postojanko v Ribnem pri Bledu, Gradnikova pa v istem času sovražne postojanke v Gorjah in v Radovni. Že od spomladi se je na tem področju zadrževal oblastni komite KPS za Gorenjsko.

13. in 14. maja 1944 je bil na Mosteh na Jelovici zbor gorenjskih aktivistov. Trije kurirji z G 20 so bili aktivirani ob tem zboru kot obveščevalci in varnostniki. Skrbeli so, da jih ne bi prese- netili sovražniki.

Tako je komandir Lojze Lotrič nadzoroval predel in dostope iz Kroke v smer Lajše, Janko Šmid-Prosinc je nadzoroval dohode iz Sorice in Železnikov, Janez Kavčič-Orlov pa iz Bohinja.

Tako so tiste dni kurirji kontrolirali vse sovražne postojanke na obronkih Jelovice.

Postaja G 20 je imela neko posebnost. Kurirji drugih postaj so na svojih poteh na zvezo hodili mimo obljudenih vasi, naselij, pa tudi samotnih kmetij. Pri tem so obiskovali domačine in uživali njihovo gostoljubnost. Domačije na področju G 20 pa so bile opustele, izropane, v njih so živele le vdove z otroki. Nemci so januarja 1942 pobili 41 moških, 37 pa jih je bilo v partizanih. Ženske so se v svoji prirojeni upornosti tujcem lotevale razkopavanja ruševin svojih domov in obdelovanja skopih njiv, da bi preživele sebe in otroke.

Ob košnji so si kurirji oskrbeli kose in so včasih pomagali kositi. Večkrat je prišla kakšna žena z otroki na travnik in je prese- nečena obstala, ko je videla že opravljeno delo.

Avgusta 1944 je komanda sektorja ukinila postajo G 20. Nekaj kurirjev je bilo premeščenih na druge postaje, nekaj pa so jih vključili v transportno četo za prenos različnega blaga, ki je spadala v sestav relejnega sektorja. Za komandirja čete je bil postavljen Alojz Lotrič, Janez Kavčič-Orlov je bil komisar, Janko

Šmid-Prosinc pa intendant. Vsi trije so bili do ukinitve postaje kurirji na G 20.



Kurirji postaje G-20 (Dražgoše) fotografirani junija leta 1944 pod Ratitovcem. Spredaj v sredini sedi Lojze Lotrič, komandir. Stojijo od leve: Vinko Potočnik-Gaber, Janko Šmid-Prosinc, Franc Šolar-Trš, Valentin Ažman-Miha, Janez Globočnik, Jaka Lotrič-Cvetko, Filip Bernik-Benja, Janez Kavčič-Orlov.

Komanda sektorja je v četo vključila tudi 25 ubežnikov iz nemške vojske. Četa naj bi hodila na Dolenjsko in Vipavsko po orožje in drug material, po papir za tehnike in podobno. S konjem in vozom so prevažali vse, kar je bilo težko, zato so bili kurirji na rečnih zvezah razbremenjeni. Četa je imela tudi konja in voz.

24. septembra 1944 se je tiskarna TRILOF preselila iz doline Ločnice v Davčo. Transportno četo, ki je prenašala stroje, so v Poljanski dolini pod Volbenkom presenetili Nemci, ki so se s kamioni nenadoma pripeljali po cesti. V spopadu je padlo sedem članov transportne čete in en član tiskarniškega kolektiva.

Na poti po orožje v Vipavsko dolino je transportna četa pri Mrzli Rupi januarja 1945 naletela na nemško zasedo. Tedaj je padel kurir Anton Čebulj.

Kmalu za tem je transportno četo prevzela komanda gorenjskega vojnega področja. Bivši kurirji Lotrič, Orlov in Prosinc so bili spet dodeljeni k relejni kurirski zvezi.

Od ustanovitve relejne postaje G 20 do njene ukinitve v avgustu 1944 so na njej delovali: komandir Lojze Lotrič, Janko Šmid-Prosinc, namestnik komandirja, Janez Kavčič-Orlov, politični delegat, Franc Šolar-Trš, intendant. Kurirji pa so bili: Vinko Potočnik-Gaber, Jaka Lotrič-Cvetko, Filip Bernik-Benja, Janez Globočnik in Valentin Ažman-Miha.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem. Anton Gosar-Marko: Podatki iz anketne pole. Rudi Pfajfar: Podatki iz anketne pole, Alojz Lotrič: Dopolnilni podatki h gradivu o G 20. Janez Kavčič-Orlov: Pripombe k relejni postaji G 20 v Dražgošah, rokopis.

Kurirska postaja G 26 na Mohorju

Skozi širše območje Mohorja in vasi Bukovščica so že leta 1941 hodili organizatorji vstaje na Gorenjskem, narodni heroji: Stane Žagar, Lojze Kebe, Jože Gregorčič, Jaka Bernard in drugi. Med domačini so našli ne le hrano in drugo materialno pomoč, temveč tudi somišljenike in aktiviste.

Že leta 1942 so se na tem območju formirali odbori OF, nastajale so tudi prve organizirane zveze, ki jih je opravljala skupina terenskih kurirjev, ki so pripadali raznim enotam in ustanovam. Prav ti pa so bili osnova kasnejši relejni potaji G 26. Vodja teh terenskih kurirjev je bil Janko Rakovec-Mihajlo iz Besnice, kurirji pa so bili Anton Habjan iz Kališ, Jaka in Franc Fojkar iz Lajš, Franc Šmid iz Lajš (padel januarja 1945 na Čepulah), Stane Podlipnik iz Kališ, Janez Bergant-Milan iz Lahovč (padel leta 1944), in še neki kurir iz bližnje vasice Pozirna. Vzdrževali so zveze z vsemi forumi na širšem območju, predvsem pa proti Škofji Loki, Medvodam in Selški dolini, na drugo stran pa proti Kranju in Kropi. Zveze so imele na javkah na Področju od Čepulj do Križne gore.

Ob koncu leta 1943, predvsem pa v začetku leta 1944, taka lokalna povezava z drugimi območji ni več zadoščala. Območje Mohorja in Bukovščice je bilo treba vključiti v celoten sistem relejnih zvez na Gorenjskem. Zato je bila v marcu leta 1944 ustanovljena relejna kurirska postaja G 26. Sestavljali so jo dotedanji terenski kurirji tega območja ter nekaj kurirjev s sosednjih po-

staj. Za prvega komandirja je bil postavljen Franc Kavčič-Vohun iz Podlonka, kasneje pa ga je zamenjal Polde Lotrič-Andrej iz Dražgoš.

Zveze, ki jih je postaja vzdrževala, so bile številne in izredno zahtevne. Kurirska pota so vodila preko Selške Sore proti G 3 v Martinj vrhu, z javko pri Lenartu, proti Medvodam na G 25 v Studenčicah, z javko v Crngrobu, proti G 12 v Kropi, G 20 v Dražgošah in G 1 v Podlonku, z javko nad vasjo Lajše. Pogosto pa je bilo treba tudi preko Save proti kurirskim postajam pod Storžičem. Če k temu dodamo še povezavo partizanskih enot in ustanov na širšem območju, ni težko zaključiti, kako zahtevne so bile kurirske naloge.

Celotno območje je bilo obkroženo z močnimi sovražnikovimi oporišči v Kranju, Škofji Loki, Selcih, Železnikih, Besnici in drugje. Zato je bilo med kurirji več žrtev, vendar pa so zveze nemoteno potekale.

Prebivalci okoliških vasi, predvsem pa Bukovščice, so zelo dobro sodelovali z osvobodilnim gibanjem. Tudi kurirji so pri njih dobili vse, od hrane do najnovejših podatkov o gibanju sovražnika. Posebno pa je treba poudariti aktivnost Gorebčarjeve, Kocjanove, Jakove, Dobrnikove družine in še nekaterih iz Bukovščice. Ivan Tomažin-Kocjanov je bil organizator vstaje na tem območju (padel je februarja 1942), njegov oče pa je bil ubit v Begunjah.

Kljub izredni organiziranosti in naklonjenosti prebivalstva pa razmere na tem območju kurirjem niso dovoljevale bivanja po vaseh. Taborišča, ki so jih morali večkrat menjati, so si urejali v zasilnih bivakih in barakah v zavetju gozdov.

Proti koncu leta 1944, predvsem pa v začetku leta 1945, je okupatorjev teror dosegel vrhunec. Kurirsko delo je bilo popolnoma onemogočeno. Zaradi sovražnikovega pritiska so to območje zapustile tudi druge partizanske enote in ustanove. Tedaj je bila postaja G 26 premeščena na drugo območje — v Rudensko grapo, zveze pa so ostale iste, razen s postajo G 25, ki je bila zaradi nemogočih razmer že prej ukinjena.

Komandir postaje je postal Lojze Lotrič, do razpustitve komandir transportne čete IV. relejnega sektorja. Postaja se je okrepila z novimi kurirji. Prišli so Niko Koblar iz Železnikov, Franc in Milica Gmajnar iz Kamne gorice, Jaka Lotrič-Cvetko in Vinko Potočnik-Gaber, prej sta bila oba na G 20.

Od tod je kurirska postaja G 26 izvrševala svoje kurirske naloge vse do konca vojne.

Viri : Opis postaje pripravila Janez Kavčič-Orlov, kurir na G 1 in G 20, nato komisar transportne čete in komisar II. linije, ter Janko Šmid-Prosinc, kurir na G 1 in G 20, nam. komandirja transportne čete in intendant IV. relejnega sektorja.

Kurirska postaja G 27 nad Bohinjem

Kurirska postaja G 27 je nastala iz vojaške karavle Gorenjskega odreda. Pomočnik komisarja odreda, Stane Bizjak-Kostja, je julija 1943 štiri borce, Antona Cerkovnika-Rika, Franca Jerovška-Vasjo, Lada Kemperla in Franca Pajntarja-Močnika poslal izpod Ratitovca, kjer se je tedaj nahajal odredni štab, na Primorsko, da bi vzpostavili kurirsko zvezo med Gorenjsko in severno Primorsko. Tako so po nekaj dneh prišli do kurirske postaje P 22, ki je tedaj taborila blizu vasi Sela. Cerkovnik in Jerovšek sta se po nekaj dneh vrnila proti Gorenjski, Močnik in Kemperle, Primorca, pa sta ostala.

Še pred odhodom obeh Gorenjcev so se z Brezo, komandirjem P 22, dogovorili za javko na planini Suhi. Ko sta Cerkovnik in Jerovšek prišla preko Poljan do Ventij na Bohinjsko stran, sta se tam utaborila. V nekaj dneh sta si zgradila zavetišče iz lesa in smrekovega lubja, kjer se jima je kmalu pridružil Ludvik Dobravec-Lovec, ki je bil do takrat okrevaj. Novo kurirsko postajo so označili s številko 10. Ko pa je bila po ustanovitvi komande IV. relejnega sektorja pritegnjena v sistem relejnih kurirskih zvez in ni bila več vojaška, je dobila ime G 27.

Kurirji so do zime vzdrževali zvezo od Jelovice preko bohinjskih planin Poljane in Suhe na Primorsko. Ta javka na vrhu Suhe pa je bila kmalu ukinjena, ker je sovražnik iz bližnje postojanke pogosto kontroliral to območje. Tako so morali kurirji G 27 dobiti novo zvezo s postajo P 22, kar pa ni bilo lahko, saj se je ta medtem prestavila drugam. Cerkovnik in Dobravec sta se odpravila na pot proti Tolminski. Pri družini Kogoj na Produ pod Kneškimi Ravnami, kjer sta poizvedovala, niso hoteli nič slišati o kaki kurirski postaji. Tujca sta jim bila sumljiva. Šele po daljšem prepričevanju in ko sta povedala, da poznata komandirja Brezo in Močnika, so jima zaupali, da je P 22 v bližini Kosove domačije v Zajalovniku. Tako je bila zveza s Primorsko ponovno vzpostavljena, javko so imeli v vasi Lisec pri družini Zef, ki jim je pomagala tudi s hrano in obveščanjem. Kurirja z G 27 sta morala iti do te javke preko planine Poljana, koder je večkrat hodila tudi nemška patrulja, ter čez planino Suho, kjer so imeli Nemci obmejno karavlo. V njen so imeli tudi pse, zato so se je kurirji v velikem loku

izogibali. Nevarne so bile tudi nemške zasede po gorskih poteh in stezah. Greben pod Rodico, visok nad 1900 m, so kurirji prestopali po težko dostopnih gamsjih stezah. Takšne prehode so zmogli le, ker so dobro poznali teren in ker so bili telesno močni in vzdržljivi, navajeni gora.

V avgustu 1943 sta komandir Anton Cerkovnik-Riko in Ludvik Dobravec-Lovec vodila minerski vod iz Pokljuke na Tolminsko po eksploziv. Težko pot preko pobočja Rodice so opravili ponoči. Pod Rodico na gorski planoti jih je zajelo močno neurje z dežjem, sodro in gosto meglo, tako da je bilo nadaljevanje poti nemogoče. Pod milim nebom so čakali na izboljšanje. Temperatura je naglo padla, močno se je ohladilo. Okrog enih ponoči je dež prenehal, megla se je razredčila, zato so lahko, mokri in premraženi, nadaljevali pot. Držali so se za roke, da se niso izgubili. Zaradi pogostih nemških zased na planinskih poteh so krenili preko skalne strmine po gamsjih stezah, pri čemer je vsak nepreviden korak lahko pomenil padec v prepad. Kurirja sta minerce varno vodila in jih srečno pripeljala na Tolminsko in nazaj na Pokljuko.

V istem mesecu je na postajo pripotoval namestnik komandanta Glavnega štaba Jaka Avšič s svojo zaščito. S primorske strani, od Krna preko Vogla, ga je pripeljal aktivist Klemen Raibič-Pero. Avšičeva zaščita je bila dobro oborožena, le oblečeni so bili precej dotrajano. Eden od njih je za dobro obleko ponujal svojo pištolo. Kurir Lovec je šel domov v dolino po svojo praznjo obelko in jo je zamenjal. Po dveh dneh počitka so kurirji G 27 spremljali Avšiča in njegove fante na Jelovico.

Kot drugod je tudi kurirjem G 27 prebivalstvo pomagalo po svojih močeh. Na njihovih poteh po Tolminskem so kurirjem dajali hrano in jih obveščali v vaseh Lisec, Zajalovnik, Sela, Grant in Ruta.

Novembra 1943 je komandir Cerkovnik zbolel in je moral na zdravljenje v bolnišnico. Za njim je vodil postajo Matevž Rožič-Dobravski.

Ker je bilo zaradi visokega snega v zimi 1943–44 težko priti preko planin na Tolminsko, je bila zveza ukinjena, G 27 pa je prevzela zvezo od planine Strme na Jelovici od G 2 preko južnih pobočij bohinskih gora čez Spodnjo dolino na Senožete do javke s kurirji G 4. Pot je bila zelo težavna in nevarna, ker je vodila preko doline, čez cesto in preko reke Save.

12. marca 1944 je bil pri mostu čez Savico težko ranjen član VOS Anton Cerkovnik-Mirko, saj ga je zadelo pet strellov. Najhuje je bilo z rano v pljučih. S poslednjimi močmi se je zavlekel v vas

Kamnje, kjer je nemočen obležal na nekem skednju. Kurirji G 27 so ga s pomočjo domačinov prepeljali na Žlan, od koder so ga prenesli na kurirsko postajo, kjer so mu oskrbeli zdravnika, ki ga je pozdravil.

Pri postaji G 2 je opisano, kako so kurirji te postaje izzivalno izobesili slovensko zastavo blizu poti, koder so hodili tudi kurirji G 27. Nemci so tam blizu postavili zasedo in ko je šel na javko sam komandir postaje G 27 Matevž Rožič-Dobravski, je naletel na njo in padel.

Sestra pokojnega Matevža Rožiča, Angela Vidic-Vlasta, je podrobneje pojasnila ta tragični dogodek. Vidičeva je v začetku marca pobegnila iz Nemčije, kamor je bila izseljena skupaj s celo družino. Po vrnitvi je živela v ilegali, okrajni komite jo je zadalžil za delo med mladino v Bohinju. Med drugim je bila odgovorna tudi za organizacijo SKOJ in KP na G 2 in G 27. Tako je 23. aprila 1944 prišla na G 27, da bi imela sestanek s kurirji — skojevci. Ti so bili zelo nerazpoloženi zaradi zastave, ki so jo kurirji G 2 obešili poleg poti, po kateri so le-ti hodili na javko. Ko je bilo treba oditi na zvezo, so se branili, ker so slutili nevarnost. Vedeli so, da so Nemci v Bohinju zastavo opazili. Ko je komandir Rožič videl, da se vsi branijo, je vzel pošto sam in se odpravil. Z njim je šel neki francoski partizan, ki je potoval po liniji.

Okrog pol dvanajste ure dopoldne so počili strelji. Rožič je prišel do skrite zasede, ki je začela streljati po njem. Francoz, ki je šel bolj zadaj, je ušel in se vrnil na postajo. Težko ranjenega Matevža Rožiča so Nemci odpeljali preko Nemškega Rovta v postojanko v Bohinjsko Bistrico. Tu ga je dr. Volf obvezal. Po njegovem odhodu si je Rožič strgal obveze ter izkrvavel, ker ni maral ostati živ med sovražniki.

Za Rožičem je postal komandir Anton Cerkovnik-Riko, ki je vodil postajo do osvoboditve. Tudi kurirji G 27 so dobili jeseni leta 1944 slovensko zastavo, ki pa je niso javno izobešali. Sešile so jo mladinke iz vasi Polje, Kamnje in Savice. Kurirji G 27 so jo skrbno čuvali in na dan osvoboditve odšli z njo v Bohinj.

Novembra 1944 je komanda linije okrepila G 27 z novimi kurirji. Iz transportne čete, ki je prenašala različno blago za potrebe sektorja in tehnik, je premestila Antona Dolenca, Ivana Škufca in Antona Žnidarja.

Pozimi je kurirje na poteh na javke močno oviral visok sneg. Pot do javke na Jelovici je trajala 9 do 10 ur. Na povratku so šli včasih niže skozi naselje Žlan. Javko s kurirji G 4 so imeli nekaj časa nad vasjo Brod. Reko Savico so kurirji prešli pri naselju Sa-

vica, če je bila pri mostu zaseda, pa so reko prebredli. Ko je ta zveza v januarju 1945 postala prenevarna, so jo prenesli v bližino Sv. Janeza oziroma k Resmanu na Ribčev laz.

Dnevno so vzdrževali zvezo s kurirji z G 2 in G 4. Ker jih je bilo na postaji dovolj, so prišli na vrsto samo vsak četrty dan. Večkrat pa je bilo treba, ne glede na dnevni čas in vremenske prilike, odnesti na sosednjo postajo ekspresno pismo. Po liniji so potovali tudi politični in višji vojaški funkcionarji, pa tudi zavezniški letalci, ki so bili namenjeni v Belo Krajino. Marca 1945 sta komandir Riko in Anton Dolenc vzpostavila zvezo s P 22, z javko na Suhi planini, sestajali so se vsake štiri dni.

Kurirji so zimo preživel v mali leseni baraki, v kateri so špranje zakrili s časopisnim papirjem, da se ni videla svetloba karbidovk. Z živili jih je zalagala gospodarska komisija. Do spomladi so torej prebivali nad vasjo Laški Rovt, nato so se naselili v Savnikovi vili nad Bohinjskim jezerom. Ko so Nemci v aprilu napadli, tokrat zadnjič, Jeseniško-bohinjski odred, so se umaknili in se spet naselili v stari baraki, kjer so dočakali osvoboditev. Tedaj so se najprej podali v vas Polje, od tam pa z vprežnim vozom v Bohinj, kjer so se pridružili kurirjem G 2 in G 4.

Na postaji G 27 so bili: Anton Cerkovnik-Riko kot prvi komandir, Franc Jerovšek-Vasja, Ludvik Dobravec-Lovec, Matevž Rožič-Dobravski, drugi komandir, Alojz Mencinger-Maček, Franc Arh-Crni, Franc Zalokar-Planinc, Janez Pikon-Polde, Janez Malej-Zagorski, Anton Žnidar-Tone, Anton Dolenc-Keržo, Ivan Škufca-Cveto, Valentin Beznik-Veljko, Franc Dobravec, Anton Arh-Joža, Anton Jensterle, Alojz Pretnar, Janez Dolinar, Valentin Rozman-Jaklič in kuharici Angelca Ravnik-Planinka ter Minka Cerkovnik-Črnolaska.

Kurirjem G 27 so veliko pomagali prebivalci Bohinjskega kota, zlasti vasi Polje, Kamnje, Savica, Laški Rovt, zlasti mladina teh vasi, s katero so imeli kurirji stalne stike in so jo tudi politično usmerjali in izobraževali.

Viri: Ludvik Dobravec: Postaja G 27 na Ventijah, Brošura: Relejni kurirji v NOB, izdana ob 40-letnici ustanovitve OF, Anton Cerkovnik-Riko: Govor ob odkritju spominskega obeležja postaje G 27, rokopis. Isti avtor: Dopolnila k tekstu opisa G 27, rokopis. Lado Lapajne: Zapisnik sestanka s preživelimi kurirji G 27, rokopis. Isti avtor: Zapis iz razgovora z Angelo Vidic-Vlasto, rokopis. Janez Cesar: Izjava, rokopis, Franc Arh: Izjava, rokopis. Martin Zalokar: Postaja G 27, rokopis.

Kurirska postaja G 29 v Radovni

Politični aktiv jeseniškega okrožja je v avgustu 1943 ustanovil kurirsko skupino oziroma postajo, imenovano GT 13. Ti kurirji so vzdrževali zveze med okrožnim komitejem KPS Jesenice in drugimi okrožnimi in rajonskimi forumi v okrožju. Povezani so bili tudi z že malo prej postavljeno relejno kurirsko postajo G 6 na Pokljuki.

Do spomladi 1944 je kurirsko skupino vodil komandir Stanko Petek-Mirko. Prvi kurirji so bili Jože Dornik, Anton Jakopič-Zvonko, Jože Peterman, Jože Ambrožič, kuhala jim je Ančka Jan-Ambrožič. Zadrževali so se na območju med Spodnjo in Srednjo Radovno.

Ko je bila postaja vključena v sistem relejnih zvez, je dobila oznako G 29. Ker je bil komandir Mirko poslan na drugo dolžnost, je bil na njegovo mesto postavljen Anton Zupan-Tilen. G 29 je vzdrževala zvezo med G 6 na Pokljuki in G 8 na Mežaklji, pravzaprav je bila ustanovljena prav zato, da je skrajšala pot kurirjem G 6 od Stare Pokljuke na Mežakljo. Zvezo so v začetku vzpostavljali dvakrat na teden.

Prvotno bivališče so si uredili visoko v strmih stenah Radovne, v Policah blizu vasi Perniki. Ker niso imeli šotorskih kril, so sešili po dve rjuhi, jih premazali in te so jim služile za streho. Poleti 1944 so dvakrat ali trikrat menjali taborišče. Na postaji je bilo občasno od šest do osem kurirjev. Jeseni 1944 je bil komandir Tilen premeščen, nasledil ga je Jože Kozelj-Gašper.

Kurirska postaja G 29 je sodoživljala požig Radovne. Tistega dne so Nemci zasedli obe pobočji visoko nad vasjo. Tako so prišli že zelo zgodaj zjutraj tudi do G 29. K sreči je imel komandir Gašper koristno navado, da je vstajal, ko se je komaj danilo. Tako je tudi to jutro šel na opazovališče in videl prihajajoče Nemce. Hitro je prebudil kurirje, ki so pobrali vse, kar se je dalo odnesti, in se pravočasno umaknili višje v goro. Tako je komandir Gašper rešil svojo skupino.

Dva kurirja, Jože Lipovec in Jože Ambrožič, sta prejšnji večer odšla s pošto na Mežakljo. Na postaji G 8 sta prespala, počakala kurirje z G 28, nato sta se podnevi vračala na svojo postajo. Z njima so bili še trije tovariši, ki so potovali po relejni liniji. Šli so preko Mežaklje čez Ravne na Rovtih, mimo kasarn Aleksandrove kraljeve garde, ki so jih partizani požgali leta 1943, da se ne bi vanje naselili Nemci. Ostal je le še izvidniški stolp, katerega so se Nemci pogosto posluževali. Ko je skupina naših potnikov prišla v

bližino stolpa, so z njega začeli Nemci streljati. Mitrалjezki rafali so kar orali po tleh. Vendar se je vsem petim posrečilo, da so se nepoškodovani umaknili v gozd in nadaljevali svojo pot.

Ko sta Lipovec in Ambrožič s sopotniki prišla na rob Mežaklje, od koder se je videlo v dolino, so zagledali dim, ki se je vahal iz Radovne. Slišali so strahovito streljanje, mukanje živine, vpitje ljudi, pretresljivo jokanje žensk in otrok. Vas je gorela, Nemci so streljali po ljudeh in jih še žive metali v goreča poslopja.

Po požigu Radovne in odkritju kurirskega taborišča so se spet preselili. Dravski, star partizan, jim je pokazal prostor, v strmini visoko nad dolino; v Gabrju so si iz brun in desk zgradili zavetišče ter v njem ostali vso zimo 1944–45. Deske so ponoči znosili iz doline.

Baraka je bila na skritem kraju in dobro zakrita, prav tako tudi dohod do nje. V bližini so imeli opazovalnico, odkoder so imeli dober pregled nad dolino Radovne. Na opazovalnici so se menjavali, vsak dan je bil na vrsti drugi. Prav tako je bil eden od kurirjev določen, da je skrbel za vodo. Hrano je kurirjem pripravljala kuharica Ančka Jan, doma z Bleda.

Na Mežaklji je bila partizanska bolnišnica, ambulanta »D«. Tam se je zadrževala tudi gospodarska komisija, večkrat tudi Bohinjski odred, minerski vod in še razne druge enote. Z vsemi temi je postaja G 29 vzdrževala zvezo, v poletju 1944 vsak dan.

Najbližja sovražna postojanka je bila v Gorjah pri Bledu, kjer je bila posadka orožnikov in enota gorskih lovcev. Na Bledu je bila močna policijska postaja in orožništvo, tam je bila tudi komanda gestapa za Gorenjsko. Tako dolino Radovne kot na Mežakljo so pogosto prihajale patrulje nemške policije, domobrancev in raztrgancev. Dokler jih partizani niso pregnali, so Nemci stražili tudi elektrarno v Radovni.

Kadar je bil sneg, so kurirji oblekli bele halje, da v mesečnih nočeh niso bili preveč vidni.

Kurirji te postaje so bili še kar dobro oskrbljeni s hrano. Tesno so bili povezani s prebivalci v vaseh Laze, Perniki ter v Srednji in Gornji Radovni, dokler le-te Nemci niso požgali. V Lazah so se večkrat oglašali pri Pavovcu, pri Šoštarju, ki so mu rekli Bata, in pri Krničarju. Prav tako so bili povezani z domačijami v Vintgarju, v Poljščici in v Krnici. Mnogo so kurirjem pomagale mladinke, članice SKOJ-a, tako Francka Jakopič, ki je bila sekretarka organizacije, Angela Lipovec, Marija in Francka Žvan, po domače Rekarjevi. V Vintgarju so bile obveščevalke Ogrisovi hčerki Marica

in Julka ter Biščeva Zefka. Te tri so kurirjem sporočale, če je dostop v Vintgar varen. Skojevke so kurirje redno obveščale o gibanju sovražnih patrolj po Gorjah, okoliških vaseh ter po Radovni, pa tudi o raznih sumljivih tujcih, če so se pojavili v kraju.

Pri Pštnjaku v Zgornji Radovni so imeli nekaj časa javko s kurirji postaje G 31b. Ta zveza je bila vzpostavljena, kadar je bila onemogočena zveza z G 8.

Septembra 1944 je bil komandir Tone Zupan-Tilen premeščen na III. relejno linijo. Njegovo delo je prevzel Jože Kozelj-Gašper, ki je bil na tem položaju do januarja 1945, ko ga je nasledil Niko Noč. Na postaji je bilo redno po šest do osem kurirjev. Poleg že navedenih komandirjev so bili na G 29 še: Jože Ambrožič, Jože Lipovec, Anton Rekar, Jože Žemva, Jaka Olip, Franc Lipovec, Karel Kozelj, Bernard Robič, Andrej Pogačar-Lado, sekretar partijske celice, Anton Potočnik, Anton Jakopič-Zvonko, Janez Kunšič ter dve tovarišici Ančka Jan in Marija Juvan-Zora.

Postaja G 29 je srečno in uspešno delovala do osvoboditve, med kurirji ni bilo žrtev.

Viri: Jože Lipovec (zapisal Janez Cesar): Relejna postaja G 29, rokopis. Anton Potočnik: Kurirska služba II. linije G 29 v Radovni, rokopis. Jože Kozelj: O kurirskih postajah, rokopis. Franc Pesjak: G 29, rokopis, vsi prispevki v arhivu Domolilnega odbora kurirjev. Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, arhiv PTT.

Kurirska postaja G 30 nad Bohinjsko Belo

Začetek kurirske postaje nad Bohinjsko Belo sega v september 1943, ko je Miran Torkar izpopolnjeval kurirsko omrežje na Gorenjskem. Za prvega kurirja nove postaje je bil imenovan Anton Kolbel-Vester, do tedaj borec v minerskem vodstvu Gorenjskega odreda. Kot domačin iz Bohinjske Bele je poznal kraje in ljudi tega področja, zato se je kot kurir dobro obnesel. Do novembra, ko se mu je pridružil Janko Gogala-Petko, je sam vzdrževal zvezo med Jelovico in Pokljuko, javko je imel pri Mrzlem studentu na Pokljuki, kamor sta prihajala kurirja iz Gorjuš in iz Stare Pokljuke. Vsak drugi dan je vzdrževal tudi zvezo preko Bobinjske Bele na Kupljenik, kjer je bila javka s terenskim aktivisti, ki so bili povezani s Kropo. V februarju 1944 je bila ta javka prestavljena v dolino na desni breg Save Bohinjske. Jeseni 1944, ko je bila ustanovljena postaja G 33 na Taležu, so kurirji iz Bohinjske Bele vzpostavili zvezo tudi z njo.

Kurir Vester si je izbral za prebivališče skalno votlino nad zaselkom Slamniki nad Bohinjsko Belo, kjer so se že leta 1941 drževali partizani. Votline niso odkrili, v njej so imeli zatočišče tudi terenski aktivisti in obveščevalci.

Bivanje v votlini je bilo v začetku zelo neudobno. V dežju ali kadar se je talil sneg, je s stropa pronicala voda. Zato so si kasneje, ko jih je bilo več, zgradili v votlini barako.

Prebivalci zaselka Slamniki so vedeli za prebivalce votline, saj so jih oskrbovali s hrano in jim tudi sicer pomagali.

Janko Gogala-Petko, ki se je jeseni pridružil Vestru, je bil tudi doma v Bohinjski Beli. Prej je bil borec Zahodno-koroškega odreda. V nekem hujšem spopadu je bil del odreda razbit in po tistem se je Gogala priključil kurirjem. V bitki je bil ranjen, pa je kljub temu prinesel s seboj mitraljez. Gogala je ostal na postaji do februarja 1944, ko se je moral vrniti. Decembra 1943 se je pridružil Kolbelu borec Prešernove brigade Ivan Kunčič-Igor, tudi domačin iz Bohinjske Bele, ki je moral zaradi bolezni iz enote. Na postaji je bil kuhar, ker ni mogel hoditi na zveze.

Maja 1944 je gestapo z izdajalčevo pomočjo odkril mladinsko organizacijo v Bohinjski Beli in 24. maja je moralo v ilegalo več aktivistov. Med kurirje na G 30 so prišli Jože Tonejc-Matevž, Vinco Ropret-Dušan, Anton Pogačar-Luka in Ludvik Kunčič-Petko. Tonejc je bil pozneje na kurirski poti enkrat ranjen. Anton Kolbel-Vester je bil kot najstarejši partizan in prvi kurir postaje imenovan za komandirja do konca vojne.

Na kurirsko zvezo s postajami G 4 in G 6 so hodili dopoldne, v letu 1944 vsak dan, na javko na Belski planini pri Mrzlem studencu na Pokljuki. Pot na javko z G 33 na Taležu je bila dosti bolj nevarna. Vodila je preko ceste in železnice Bled — Bohinj, preko Save, mimo šole, v kateri so bili nastanjeni nemški vojaki, ki so stražili predore in mostove, ob katerih so bili utrjeni bunkerji. V Bohinjski Beli je bila močna enota gorskih minometalcev. Ob nevarnosti pa so hodili na rezervni javki. Na eno od njiju so šli mimo Bohinjske Bele pod Osojnico do mostu v Mlinem, blizu katerega je bila javka. Druga pot je prečkala cesto pri prvih hišah vzhodno od vasi Bohinjska Bela, nato je šla do Save in preko reke, približno do sredine med mlinskim in belskim mostom. Sem so hodili, če je bila Sava nizka ali če ni bilo mogoče čez ta ali oni most. Ko je proti koncu leta 1944 narasla Sava Bohinjka razdrla most na Bohinjski Beli, so hodili kurirji po teh rezervnih poteh, dokler niso vaščani naredili novega mostu.



Kurirji postaje G-30 (Slamniki nad Bohinjsko Belo. Posneto v Slamnikih spomladi leta 1945. Od leve, stojijo: Drugi Vinko Ropret-Dušan. Sedijo: Kolbel Anton-Vester, komandir in Jože Tonejc-Matevž. Ostali so terenski delavci.

Ker so bili kurirji domačini, so imeli tesne zveze s prebivalci Bohinjske Bele. Pozimi so skojevci in drugi mladinci pregazili vse poti, po katerih so hodili kurirji, pa tudi tiste, po katerih niso. Tako belčki kot Nemci niso nikoli odkrili, kod hodijo kurirji in kje se zadržujejo. Prebivalci Bohinjska Bele so tudi z raznimi opozorilnimi znamenji, za katera so se dogovorili s kurirji, opozarjali na nevarnost. Ob večerih so kurirji prihajali v vas po večerjo in informacije.

Od leta 1941 do 1942 je bila v kasarni neka kolesarska enota, nato do 1944 enota gorskih minometalcev, zadnje leto pa je vojašnica služila kot okrevališče nemških pilotov.

Hrano so kurirji dobivali v glavnem od kmetov v Slamniku in Bohinjski Beli, nekaj jim jo je dobavljala gospodarska komisija.

Če niso mogli do vasi, so imeli pri Klavorovih pd. Matičkovih rezervno zalogo hrane, nekaj pa so je skrivali v posebnem skrivališču. Po vodo so morali hoditi precej daleč.

Kurirjem so pri prenašanju pošte izdatno pomagali mladinci, ki so jih tudi dostikrat spremljali na poteh. Ti so najprej pregledali teren, da bi odkrili zasede, zlasti pazljivi so bili pri mostu. Včasih so reko prebredli. Ker so morali blizu nemške postojanke, so bili oblečeni v civilne obleke, orožje pa so skrivali. Težje je bilo, kadar so morali preko doline prepeljati skupine partizanov, zato so to opravljali navadno ponoči s pomočjo domačinov. V zimskem času se je kurir pomešal med mladino, ki se je sankala mimo postojanke in tako prešel nevarnost.

Orožje so si kurirji oskrbeli sami. Nekoč so ujeli in razorožili tri nemške vojake. Orožje so jim prinesli tudi dezertarji iz nemške vojske. Z municijo so jih oskrbovali tudi aktivisti, mladinci in skojevci, ki so jim preskrbeli tudi nekaj orožja.

Ker je bila težko dostopna, je bila postaja kar varna. Uredili pa so si tudi opazovalnico. Potnikov, ki so pripotovali po liniji, niso pripeljali na postajo.

V letu 1943, zlasti pa 1944, je našlo pot v partizane mnogo ubežnikov iz nemške vojske, predvsem preko kurirske postaje G 30. Nekateri so jim privedli aktivisti, mnogi so pa tudi kar na slepo srečo iskali stik s partizanskimi enotami, od katerih je bil najbližji Jeseniško-bohinjski odred. V dolini pa so uspešno delovali vaški odbori OF.

V okolici postaje je bilo več sovražnih postojank. Najbližja je bila vojašnica v Bohinjski Beli, v kateri je bilo včasih tudi po 200 vojakov, ki so jih pripravljali na odhod na fronto. V osnovni šoli je bila stalna posadka 70 mož. Na železniški postaji je bilo v čakalnici nastanjenih 20 policistov, v čuvajnici v Zaki tudi toliko, na železniški postaji v Soteski pa 60 do 70 vojakov. Na domačiji prvoborca Vinka Mušana je bila orožniška posadka 15 mož. Ti so pogosto patroljirali po okoliških gozdovih. V bivših kraljevskih konjušnicah je bila nastanjena SS enota s psi.

Na področje Bohinjske Bele in v okoliške kraje so pogosto prihajale policijske patrulje z Bleda, občasno tudi domobranci. Kljub vsemu pa so se kurirji redkokdaj srečali s sovražnikom, za kar so skrbeli domačini-aktivisti, predvsem pa mladina. Le enkrat, med hajko na Jelovici, kurirji niso mogli oddati pošte.

Kurirji pa niso opravljali le kurirskih dolžnosti, bili so tudi aktivisti, prenašali so literaturo, novice s front in o uspehih partizan-

skih enot širom Jugoslavije. Tako se je med kurirji in domačini spletla trdna vez.

Avgusta 1944 so kurirji napadli patroljo, ki je dostavljala hrano vojakom v bunkerju pri železniškem predoru na Obrnahr. Ujeli so dva vojaka, zaplenili dve puški z municijo in kosilo. Nemci so nato iz postojanke dolgo na slepo streljali proti hribu.

Kurirji so pomagali kot vodiči Jeseniško-bohinjskemu odredu pri mobilizaciji, ki so jo izvedli ob prehranjevalni akciji. Takrat je bilo mobiliziranih 50 novincev.

Postaja je delovala do osvoboditve. Kurirji na G 30 so bili: komandir Anton Kolbel-Vester, Janko Gogala-Petko, Ivan Kunčič-Igor, Jože Tonejc-Matevž, Anton Pogačar, Vinko Ropret in Ludvik Kunčič.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Arhiv PTT. Anton Kolbel-Vester: Ustanovitev kurirske postaje G 30, rokopis. Ludvik Knafelj: Govor ob odkritju spominske plošče v Slančnikih.

G 33 na Taležu

Da bi zagotovil bolj redno kurirsko zvezo med partizanskimi enotami in političnimi aktivni na Pokljuki in Jelovici, je okrajni odbor OF Bled-Ribno določil Janeza Strgarja-Iva za kurirja med tema dvema pogorjema. Strgar je bil do tedaj borec v Jelovski četni, februarja 1944 pa je postal terenski kurir na liniji med Bohinjsko Belo in Bledom.

Od februarja do poletja 1944 je sam vsak drugi dan vzdrževal zvezo med G 30 in G 12. Julija se mu je pridružil najprej Anton Kunčič-Zvonko iz Gorjuš, avgusta pa Anton Dežman-Tonček, do tedaj borec v minerskem vodu Gorenjskega odreda.

14. oktobra 1944 je komanda IV. relejnega sektorja ustanovila relejno postajo tako, da je vključila dotedanje terenske kurirje v relejno zvezo in postajo imenovala G 33. Dva dni pred tem je bil pri opravljanju kurirske dolžnosti Janez Strgar ranjen in poslan v bolnišnico »Stol II« na Jelovici, kjer je ostal do 1. februarja 1945.

Komandir nove postaje je postal Jakob Primožič-Goran. Kurirji so na Taležu nad Ribnem zgradili leseno barako v gosto zaraščenem grmovju, kjer so se zadrževali do aprila 1945. Na zvezo s kurirji z G 12 so hodili vsak dan podnevi na javko, ki so jo imeli najprej pri neki lipi na Vodiški planini, pozneje pa na Rostovki na Jelovici.



G-33 Talež. posneto na Taležu 1. novembra 1944. Od leve: Kunčič Franc-Izidor, obveščevalec VOS kakor tudi naslednji. Tretji Zupanc Alojz-Črtomir, komandir postaje, Pretnar Janez-Drago, kurir, Dežman Anton-Tonček, kurir, ostala dva sta terenska delavca.

Javka s kurirji z G 30 je bila na obrežju Save Bohinjske, neda-leč od vojašnice pri Bohinjski Beli. Vanjo so hodili vsak večer. Tja so prihajali tudi kurirji okoliških političnih forumov in partizanskih enot, ki so bile tedaj v bližini. Po zvezi iz te ali one strani je po ku-rirski liniji potovalo tudi mnogo političnih delavcev in vojaških oseb. V bližini so se zadrževale tudi enote VOS, gospodarska ko-misija, aktivisti rajona Bled in obveščevalci IX. korpusa. Z vsemi temi in z bolnišnico so kurirji vzdrževali redno zvezo.

S prebivalci vasi Ribno in Bodešče so imeli kurirji, med kateri-mi so bili domačini, tesne stike. Kurirji so sodelovali pri raznih ak-cijah, tako pri izobešanju zastav, pri trosilnih akcijah in podobno. Ob neki priliki so izobesili zastavo na skalni škrbini, imenovani Babji zob, na severnem pobočju Jelovice, ki je bila vidna vse do Bleda. Mladina iz vasi je prihajala na sestanke na Talež, kjer so

skupaj načrtovali razne akcije. Domačini so dajali kurirjem razne podatke, obvestila, pa tudi hrano.

Kurirji sami niso smeli organizirati vojaških akcij, saj so morali biti pri hoji na javke zelo previdni. Na Bledu je bil policijski center za Gorenjsko, na blejskem gradu so imeli opazovalnico, iz katere so ponoči razsvetljevali okolico. Močne policijske posadke so bile tudi v Bohinjski Beli, v Lescah in Radovljici.

Do januarja 1945 kurirji G 33 niso imeli večjih težav pri vzdrževanju zvez s sosednjimi postajami. Takrat pa se je na Bledu naselila precej številna domobranska posadka in njene patrulje so pogosto hodile v okoliške vasi in terorizirale prebivalce, iskale aktiviste, kurirje in manjše partizanske skupine. Patrulja je hodila vsak dan na obhod proti Ribnemu.

Nekega dne so jim kurirji s člani VOS-a in obveščevalci napravili zasedo. Vedno so hodili v koloni, tega dne pa so se domobranci razprostrli v strelce. Kljub temu so jih partizani napadli, vendar pa jim je zatajil mitraljez, tako da so lahko streljali le s puškami. Domobranci so se umikali, prav tako tudi kurirji. V neki jami se je potajil »beli« mitraljezec in ko sta se mimo umikala dva kurirja, je z rafalom oba pokosil. Padla sta Janez Pretnar-Drago in Franc Valent-Štefan. Domobranci so imeli tri mrtve.

Kurirji so večkrat vodili manjše partizanske enote z Jelovice preko Save. Nekoč so vodili Prešernovo brigado v Radovljico, kjer je pri tamkajšnjem usnjarju zaplenila večje količine usnja.

Na velikonočno soboto leta 1945 so šli štirje kurirji po hrano v Ribno. Tam so se oglašali pri raznih hišah in povsod so jih pogostili, ker je bilo ravno pred praznikom. Dva kurirja sta se s polnim nahrbtnikom že odpravila v taborišče, komandir Goran in kurir Dežman pa sta se še zadrževala pri zadnji hiši ob robu vasi. Ko sta krenila proti Savi Bohinjki, sta ob prehodu čez rečni rokav naletela na nemško zasedo. Kurir Dežman se je srečno izmaknil, komandir pa je bil sredi brvi zadet v prsa. Skočil je v Savo in se po njej umikal približno dva kilometra do vasi Bodešče, kjer se je zatekel k partizanski družini Kralj. Ti so poklicali zdravnika, ki je ranjenca obvezal. Kroglice mu niso mogli izrezati, zato je zaradi te rane Goran kmalu po vojni umrl.

Posamezni kurirji so imeli na postaji odrejene naloge. Komandir je bil odgovoren za disciplino, za prevzem in redno odpravo poštnih pošiljk, poleg tega pa še za vojaško vzgojo kurirjev in za varnost taborišča. Janez Strgar-Ivo je odgovarjal za politično in kulturno izobraževanje, organiziral in vodil je študijske in politične ure. Anton Dežman-Tonček je v potrebi opravljal bolničarske

posle ter skrbel za nabavo zdravil. Zvonko Kunšič je bil kuhar, intendant, skrbel je pa tudi za higieno. Z organizacijo obveščevalne službe se je ukvarjal Jože Seme.

Vsak teden so imeli na postaji sestanek partijske celice, na katerem so razreševali probleme v zvezi s kuharsko službo in razne druge zadeve. Pisali so tudi članke za oglasno desko.

V aprilu 1945 so si kurirji uredili novo bivališče bolj jugozahodno na obronku Taleža. Bilo je bolj udobno, saj so imeli kuhinjo, bivalni in spalni prostor. Tudi na G 33 so imeli svojo štamčiljko. Postaja ni bila nikdar odkrita.

Predno so na dan osvoboditve odšli na Bled, so nekaj slabših pušk in municije konzervirali in zakopali, po vojni pa jih niso več našli. Kakor vsi ostali so bili tudi kurirji G 33 vključeni v sestav KNOJ.

Na G 33 so službovali: Janez Strgar-Ivo, Jakob Primožič-Goran, komandir, Leopold Lavtar, njegov namestnik, Anton Kunčič-Zvonko, Anton Dežman-Tonček, Jože Seme, Janez Pretnar-Drago, Franc Valent-Štefan in Janez Robič.

Viri: Janez Strgar-Ivo: Ustanovitev kurirske postaje G 33, rokopis, Anton Dežman-Tonček: Podatki o postaji G 33, zapisal Jože Peklaj, rokopis. Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, arhiv PTT.

III- relejna linija na Gorenjskem

Postaje tretje relejne linije so bile vse na levem bregu Save, visoko v Karavankah. Kurirska zveza je izpod Golice z G 10, do koder je segala zveza druge relejne linije, vodila v dve smeri. Proti zahodu je šla na G 28, od tam pa proti G 31 nad Dovjem pri Mojstrani in dalje na G 32 nad Martuljkom. Proti vzhodu pa od G 10 na G 22 nad Javorniškim Rovtom, od tam na G 17 pod Zabreško planino in naprej do G 14 v Dragi nad Begunjami, kjer je bil konec III. relejne linije. Od tu dalje je šla zveza že na IV. relejno linijo.

Prvi komandant linije je bil Janko Kralj-Zvonko, (dotedaj komandant II. linije), politični komisar pa Franc Gartner-Lado. Poleti 1944 je bilo vodstvo linije izmenano, komandant je postal Štefan Demšar, politični komisar pa Leopold Trtnik-Iztok. Štefan Demšar je 22. januarja 1945 padel v Medjem dolu, komisar Leopold Trtnik-Iztok pa je bil takrat težko ranjen. Podroben opis tega dogodka je pri postaji G 22. Za Demšarjem in Iztokom sta prevzela vodstvo linije komandant Ferdo Gortner-Majnik in politični komisar Franc Pesjak-Boris, ki sta upravljala to delo do osvoboditve.

Maja 1944 je bil komandi linije dodeljen kot kulturni referent Janez Eržen-Danilo, intendant je bil Mirko Urbas-Drago, obveščevalec pa Stane Koblar-Štefko.

Skoraj vse kurirske postaje III. linije so bile visoko pod vrhovi Karavank, zveze med postajami so potekale po južnem pobočju govorja, preko visokih strmin. Za kurirje so bile te poti zelo naporene, speljane so bile preko odprtih planot in iz doline dobro vidne. Zaradi nevarnosti pa so morali zveze opravljati podnevi. Na Jesenicah je gestapo vzdrževal večjo skupino tako imenovanih raztrgancev, ki jih je vodil domačin Andrej Noč-Glažar. Ta je nenehno hajkal za partizani, enkrat pod Karavankami, drugič po Mežaklji, predvsem pa je zasledoval kurirje.

Tretja relejna linija je bila povezana tudi s kurirji na Koroškem onstran Karavank. Prvotno sta to zvezo vzdrževali G 17 pod Stolom, od koder je že od februarja 1943 vzdrževal zvezo redni ilegalni kurir Boris Praprotnik-Pavle, in pa G 32. V letu 1944 je potekala zveza s Koroško od postaje G 10 pod Golico na K 1 nad Bistrico v Rožu, preko katere je šla zveza dalje v Rož, druga pa na K 2 v Suhi pod Golico, od koder je šla zveza proti Beljaku.

Ker so bile v januarju 1945 zaradi visokega snega zveze na Koroškem pretrgane, so se kurirji I. koroške linije naselili tostran Karavank, v bližini G 10.

Na postajah III. relejne linije je bilo 107 kurirjev, 17 jih je padlo, od tega 7 na postaji G 14.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Arhiv PTT.

Kurirske postaje III. relejne linije

Kurirska postaja G 8 na Mežaklji

Že pred ustanovitvijo stalne kurirske postaje G 8 so potekale kurirske zveze iz jeseniške doline, preko Radovne in proti Pokljuki. Julija in avgusta 1943 pa je Miran Torkar dobil dva borca iz voda Cankarjeve čete, Ivana Mazija-Martina in Žvagnovega Dušana, doma izpod Mežaklje. Napotil ju je na Mežakljo, da bi tam postavila taborišče in nato vzdrževala kurirsko zvezo s kurirji G 10. Pošto s Pokljuke sta vsak drugi dan odnesla proti Plavškemu rovtu. Z Mežaklje sta se spustila v dolino in med Hrušico ter Mojstrano prebredla Savo, šla preko železnice in ceste ter preko Belega polja do G 10 visoko pod Golico.

Kake tri mesece, do septembra 1943, sta bila komandir Martin in Dušan sama, septembra pa se jima je pridružil Jakob Ambrožič-Miro. Prvo zavetišče so imeli v opuščeni partizanski bolnišnici pod neko visoko skalo na robu Mežaklje.

Ker so Nemci močno kontrolirali prehode preko Save, sta kurirja ob narasli reki hodila čez most, sicer pa sta jo bredla, kar pa je bilo v mrazu zelo naporno. Na Dušanovem domu, pri Žvanovih, so jima z belo zaveso dajali znamenje, če je prehod varen.

Zaradi bližine Bleda, kjer je bil nekaj časa sedež gaulajterja, šefa okupacijskih oblasti za Gorenjsko, vse do konca vojne pa tudi centrala Gestapo za to pokrajino, je bilo pogorje Mežaklje prizorišče nenehnih nemških hajk. Kurirska postaja G 8 je sicer vzdržala vsa leta do osvoboditve, toda morala se je nenehno seliti iz kraja v kraj, kar jim je uspevalo zaradi izredne iznajdljivosti vseh kurirjev, zlasti pa komandirja Ivana Mazija-Martina, ki je vodil postajo od ustanovitve do konca vojne.

V opuščeni bolnišnici sta se Martin in Dušan zadrževala cele tri mesece in sama ves čas vsak drugi dan hodila na javko na Markeljnovo planino, kamor sta prišla med osmo in deseto uro zvečer. Ko sta predala ali prevzela pošto, sta se takoj vrnila in okrog tretje ure zjutraj prešla cesto, železnico in Savo ter se povzpela v strmine Mežaklje.

Ker se je bližala zima, sta morala misliti na novo postojanko, da bi lažje prišla do vode. Tako sta kakih 200 metrov od vinkov na nekem robu med dvema skalama zgradila novo taborišče. Zgraditi je bilo treba le streho in namestiti vrata, ležišče sta si pripravila iz brinovih vej. V zavetišče sta lezla po lestvi, ki sta jo vsakič potegnili za seboj ter tako zabrisala sled do taborišča. Januarja 1944 je zapadel visok sneg in imela sta velike težave, da sta zakrila sledi.

Proti koncu januarja 1944 sta morala po zvezi prepeljati bataljon borcev s Primorske, ki je bil namenjen na Koroško. Ko so prišli do Save, sta se kurirja slekla do pasu in taka zabredla v reko. Komandant bataljona pa borcem ni dovolil, da bi se slekli in tako so oblečeni prebredli reko, nato pa z zmrznjenimi oblačili nadaljevali pot. Kurirja sta jih srečno pripeljala do Markeljeve planine, kjer so jih prevzeli drugi.

Marca 1944 so Nemci v hajki odkrili kurirsko taborišče, ti pa so sovražnika pravočasno opazili in poskrili opremo, nato so se spustili navzdol in skriti v vresju prisluškovali Nemcem. Ti so okrog poldneva odkrili taborišče in ga požgali. Kmalu nato je prišla mimo še ena patrulja v strelcih, vendar tudi ti kurirjev niso

odkrili. Ti so zvečer poiskali stvari, ki so jih prej poskrili, in nato na pogorišču barake skuhali večerjo. Nato so odšli na zvezo. Zjutraj pa so šli iskat nov prostor za taborišče.

Šli so proti vrhu Tisovca, kjer so na južni, sončni strani našli primeren prostor. Med skalovjem so postavili dva šotora, v večjem so si pripravili ležišča, v manjšem pa kuhinjo. Novo taborišče je bilo povsem skrito, neprijetno je bilo le, da si niso mogli ponoči kuriti.

Aprila 1944 naj bi vzpostavili dnevno zvezo. Javka je bila predstavljena s Plavškega rovta v dolino Save. Tedaj je bila ustanovljena tudi nova postaja G 28. Domenili so se, da so hodili preko Save izmenično, en dan kurirji z G 8, drugi dan pa so na to stran Save prišli kurirji z G 28. Vendar pa se je pokazalo, da so trije kurirji premalo za vzdrževanje zveze na obe strani, saj so morali večkrat prepeljati preko reke tudi manjše partizanske enote. Nekoč pa je bila zveza preko Save prekinjena in s kurirji z G 28 se več dni niso srečali. Po liniji z G 6 pa je medtem prišla neka četa, ki je bila namenjena pod Karavanke. Kurirja sta jo pustila v nekem hlevu na Tisovcu, da bi tam počakala na zvezo. Ker kurirjev z G 28 že tretji dan ni bilo na javko, sta se komandir Martin in njegov spremljevalec napotila k njim ter tako ponovno vzpostavila zvezo preko Save proti Koroški.

Proti koncu aprila 1944 je postaja G 8 dobila še tri kurirje. V gostem brinju v Gornjem Kozjeku so zgradili barako z osmimi ležišči in kuhinjo. V njej so ostali tri mesece.

Ko so Nemci nekega dne prišli blizu barake, so spoznali, da se morajo spet preseliti. Ker so Nemci vedeli, da je na Mežaklji kurirska postojanka, so jo nenehno iskali.

Po zvezi izpod Karavank so prišle nekega dne tri aktivistke. Kurirja sta jih kar prenesla čez deročo Savo. Ko so se potem vzpenjali v skalovito pobočje Mežaklje, so jih Nemci obstreljevali s flaki.

Nekoč so ujeli tudi nekega pastirja, ga mučili in hoteli na vsak način izvedeti, kje so kurirji.

Novo postojanko so kurirji začeli graditi na drugi strani, v hribu Mlince nad Ravnami. Začeli so podirati staro kolibo in prenašati deske v novo taborišče. Še preden so bili z novo gotovi, so jih Nemci odkrili in požgali staro, v kateri so bili komaj dva meseca. Nove barake na Mlincah pa Nemci niso odkrili.

V letu 1944 so kurirji G 8 doživeli več hudih dni. Ko so Nemci požigali Radovno, so z minami obstreljevali tudi hrib, kjer so se ti

zadrževali. Nemška patrulja je prišla z Jesenic preko Mežaklje in se ustavila malo pod kurirskim taboriščem ter streljala v smer njihove postaje vendar do barake niso prišli.

Novembra 1944 so kurirji zgradili novo barako na Spodnjem Kozjeku blizu poti, po kateri so gorjanski »furmani« hodili po les na Mežakljo. V bližini so razdrli neko drvarnico in tako dobili dovolj materiala.

Okrog novega leta je zapadel visok sneg, tako da niso mogli hoditi na zvezo čez Konte na Mlake. Zato je bila januarja 1945 postavljena vmesna postaja G 31 nad Radovno s komandirjem Janezom Poldo-Smukom. Preko te postaje je šla zveza nad Mojstrano do G 28.

Dva kurirja se nekega dne zaradi visokega snega nista mogla vrniti v bazo. Ker ju še naslednje popoldne ni bilo, je kurirje v taborišču že močno skrbelo, zato sta jima šla dva tovariša s krpljami naproti. Po daljšem iskanju sta ju našla v neki zapuščeni drvarnici v požgani Srednji vasi, popolnoma izčrpana in premražena. Ponoči so se nato vsi štirje vrnili v taborišče.

V začetku leta 1945 so Nemci skupaj z domobranci pogosto hajkali po Mežaklji. 7. februarja so odkrili kurirsko taborišče. Okrog poldneva so začeli mitralješki rafali trgati streho barake. Na zgornjem pogradu sta ležala dva kurirja, ki sta se ravno vrnila z javke, obuta samo v nogavice. Pred vhodom v barako je bila debela smreka, ki je toliko zaščitila kurirje, da so lahko skočili na plano. Komandir Martin je zavpil — »Vrzite bombe!« Nato je streljanje za hip pojenjalo. Sprva niso niti vedeli, od kod sovražnik napada. K sreči so izbrali pravo smer za umik, dosegli rob, nato so se valjali po strmini do poti v Konte, kjer so se trije pognali v gosto brinje, trije pa bežali naprej po poti. Za njimi je tekel kurir Sitar, klicali so mu, naj odvrže nahrbtnik in se povalja po snegu navzdol, a ni ubogal. Zadel ga je rafal in takoj je bil mrtev. Nemci so mu odvzeli žepno uro, pelerino in nahrbtnik. Terena pa niso več preiskovali.

Kurirji so se pri begu razdelili v dve skupini. Prezeblji so čakali, da je nevarnost minila, nato so se mimo padlega Sitarja odpravili proti baraki. Ta je zgorela, prav tako tudi pisalni stroj in vsa druga oprema. Na postaji je bilo tudi 20 parov angleških čevljev, ki bi jih morali po zvezi poslati naprej, pa so jih Nemci vzeli s seboj.

Da bi si nabavili najnujnejšo opremo, so se vsi trije kurirji Martinove skupine napotili v dolino. Ivan Ažman je šel pod Mežakljo, Aleš Gašperlin v Jeseniške Rovte, komandir Martin pa v Hrušico

k Cerarjevi Albini. Drugi dan mu je Mohorič iz Hrušice preskrbel nahrbtnik, odejo in nekaj druge opreme. S tem se je vračal proti taborišču, kjer je našel Ivana, ki se je že vrnil iz doline. Močno ju je skrbelo, kaj je z ostalimi, predvsem z Mlajkom-Francetom Lasnikom in Alojzem Žnidaršičem-Lukom, ki sta bežala bosa.

Martin in Ivan sta nalomila brinjevih vej, jih odtajala nad ognjem in jih naložila na pogorišče ter na njih zaspala. Drugi dan sta poiskala terence, ki so jima odstopili dva borca, da so bili spet štirje. Zvečer se je komandir z enim kurirjem napotil na javko z G 29 v Srednji Radovni. Tam sta izvedela, da so Mlajko, Luka in Tinček prišli tisto popoldne k Pesnaku v Zgornjo Radovno in da sta Luka in Mlajko imela močno zatečene noge. Tam so jima nudili vso potrebno pomoč, nato pa sta se odpravila preko G 29 v bolnišnico, Tinček pa je odnesel pošto na G 31.

Nemci pa so spet kmalu prišli na Konte. Kurir Kopitar, ki je šel na zvezo s Hrušico, je skoraj trčil vanje. Pritekel je nazaj v taborišče in se z vsemi kurirji umaknil za nasprotni rob. Tako so se izognili spopadu.

Marca 1945 so se Luka, Mlajko in Tinček vrnili in tako jih je bilo spet sedem. Okrog 20. marca so začeli graditi na vrhu Kont nad radovniško stranjo pod neko pečino nov bunker, ki je visel v steni kot orlovo gnezdo. Do karavle je bil preko skalovja zelo težek dostop. Z gradnjo pa vseeno niso imeli veliko težav. Komandir Martin je gradil svoja taborišča vedno na takih krajih, da bi se še vsega vajenemu partizanu ne sanjalo, da je mogoče tam prebivati, kaj šele Nemcu. Ko je nekoč pri njih prenočil Franc Pesjak, se je zjutraj pošteno prestrašil, kajti spal je na nekakšni leseni polici, ki je bila le z vrvjo privezana na skalo, nad približno 200 metrov dolgim navpičnim žlebom. Če bi se skotalil z nje, bi ga našli, bolje rečeno — njegove kosti, ob vznožju Mežaklje.

Takšno je bilo zadnje taborišče kurirjev G 8. Kurirji so v glavnem skrbeli sami zase, po hrano so hodili h gospodarski komisiji, zato so živeli zelo skromno. Tudi oboroženi so bili bolj za silo, s puškami, le komandir je imel brzostrelko.

Kurirji na postaji G 8 so bili: Ivan Mazi-Martin, komandir postaje od ustanovitve do konca vojne, Žvagnov Dušan, Ivan Ažman, Franc Lasnik-Mlajko, Polde Ferjan, Maks Lavtežar, Stan-ko Luks-Tinček, Alojz Žnidaršič-Luka, Aleš Gašperlin, Justin Talar-Tobi, Joža Ulčar, Jože Pogačnik, Kopitar in Sitar, ki je padel.

Viri: Podatki iz anketnih pol Ivana Mazija-Martina, Franca Lasnika in Aleša Gašperlina. Jože Peklaj, zapis iz pripovedovanja Ivana Mazija-Martina, rokopis. Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem.

Kurirska postaja G 10 na Planini pod Golico

Ta postaja je bila ustanovljena julija ali avgusta 1943 z namenom, da poveže gorenjsko kurirsko mrežo s Koroško onstran Karavank, ki se je v tem času ravno tako organizirala in vključevala v sistem kurirskih TV postaj in zvez.

Skupina prvih štirih kurirjev, v kateri so bili Alojz Leban-Radovan, Oto Smolej-Veri, Tone Starman-Branko in Žagar-Zagorjan, se je ves čas zadrževala v krajih pod Golico. Večkrat so se morali seliti, najdlje so se zadrževali pri Savskih jamah, kjer so si uredili taborišče pod šotori, le kuhar je imel zasilno streho iz smrekovega lubja. Iz Savskih jam so se preselili v grapo pod Križevce, nato so se vrnili v Savske jame. Pozneje so se še večkrat selili po območju pod Golico.

Kurirji G 10 so vzdrževali zvezo s sosednjima postajama G 8 na Mežaklji in K 1 na Koroškem. Za zvezo z G 8 je bilo treba prečkati dolino Save, prekoračiti močno kontrolirano železniško progo in cesto ter prebresti reko.

Ko sta kmalu po ustanovitvi postaje vodila kurirja Oto Smolej-Veri in Tone Starman-Branko 12 partizanov proti Mežaklji, so jih blizu Hrušice, kjer so nameravali čez dolino, iz zasede ob železnici napadli Nemci. Časa za razmišljanje ni bilo. Veri se je s šestimi partizani obrnil nazaj proti Karavankam, Branko pa se je z drugo polovico borcev pognal čez dolino proti Mežaklji. Tako so se vsi rešili iz nevarnega položaja. Branko je vedel za kurirsko postajo na Mežaklji in je skupino srečno pripeljal na cilj.

Tone Starman-Branko je kmalu zatem padel pri nabavljanju hrane pri nekem nemškutarju v Hrušici.

Zveza s Koroško je delovala že pred ustanovitvijo relejne postaje G 10. Med jeseniškim okrajnim forumom in koroškimi aktivisti v Rožu je od marca 1943 do junija istega leta vzdrževal zvezo Ivan Vovk-Živan, nato pa do ustanovitve relejne postaje Peter Rupar. V tem obdobju je bila to najpomembnejša zveza med gorenjskim in koroškim narodnoosvobodilnim gibanjem. Prehod čez Karavanke je bil preko takoimenovanega Suhega sedla in sedla Kočna med Golico in Belščico, javko pa so imeli na Pustem rovtu. Kurir Boris Praprotnik s K 1 je največkrat prihajal kar v taborišče pod Golico. Stalno je hodil sam in je vedno našel taborišče, tudi če so se kurirji medtem preselili.



Kurirji s postaje G-10 (pod Golico) v začetku leta 1945 pred hotelom v Planini pod Golico. Od leve: Oto Smolej-Veri komandir Alojz Čop, predzadnji Jaka Klinar, ostali nepoznani.

Prvo zimo (1943 – 1944) so kurirji z G 10 še kar srečno preživeli. Uspelo jim je, da so sproti zakrivali sledi in sovražnik jih ni odkril. Vso zimo so bili na postaji štirje, poleg komandirja Lebana še Oto Smolej-Veri, Žagar-Zagorjan in Anton Cerkovnik-Riko.

V letu 1944 so se jim pridružili Ferdo Gartner-Majnik, komandir G 28, Jože Klinar-Joža, Gogala Janez-Petko, kurirja K 1 Jože Berce-Emil in Jaka Klinar. V začetku leta 1944 je bila ustanovljena tudi G 17 pod stolom, kurirji G 10 so bili povezani z njo do marca, ko je bila vzpostavljena vmesna postaja G 22. Spomladi je bila osnovana tudi G 28 nad Plavškim rovtom, kot vmesna postaja na liniji proti G 8. Tako so imeli nekaj časa zvezo s K 1, z G 22 in z G 28. S kurirjem z G 22 so se sestajali podnevi med deseto in dvanajsto v bližini Križevcev pod Pustim rovtom.

Kurirji te postaje so imeli zvezo tudi s kurirji okraja Jesenice, s transportno karavlo in z obveščevalnim centrom Stol. Julija 1944 je komanda relejnega sektorja ukinila postajo G 22, kurirje pa pridružila G 10, kjer je bila tedaj že številčno zelo močna

skupinah kurirjev, zato le težko skrita. Avgusta so jo napadli jeseniški raztrganci, vendar so se kurirji brez žrtev umaknili. Nekaj časa so se skrivali v majhnih skupinicah, zveze s soslednjimi postajami pa so kljub temu v redu vzdrževali. Po nekaj tednih so se kurirji G 22 oddvojili in znova obnovili svojo postajo.

Domačini so kurirjem nudili največjo možno pomoč. Med kurirji je bilo namreč nekaj domačinov, zato je bila vez med njimi še posebno trdna. Kurirje so sproti obveščali o gibanju sovražnih patrulj, tako da so jim prihranili marsikatero žrtev, saj razen Tonea Starmana-Branka ni nihče padel.

Druge partizanske enote se na tem področju niso zadrževale. Do avgusta 1944 je bilo za kurirje še kar znosno, tedaj pa se je stanje močno poslabšalo. Na Jesenicah je bila močna skupina raztrgancev, ki jo je, večkrat omenjeni zloglasni Andrej Noč-Glažar, doma s Koroške Bele, dan za dnem vodil po hribih in zasledoval partizane, zlasti kurirje. Na Jesenicah je bila tudi močna posadka nemške policije in orožništva, razen tega je bila še tudi protiletalska obramba »flakovci«.

Kurirji so bili slabo oboroženi, za vse so morali skrbeti sami. Jeseni leta 1944 jih je nekaj odšlo po orožje k Sv. Križu nad Litijo. Tik pred svobodo so dobili od komande sektorja tudi nekaj bomb.

Huda zima leta 1944 – 45 jim je prizadejala veliko težav. Morali so se prebijati po dva metra visokem snegu in uporabljati krplje. Najhuje pa je bilo, da so težko zakrili gazi.

17. decembra 1944 je bil za kurirje nesrečen dan. Ameriški avion je prav blizu postaje odvrigel prazen bencinski rezervoar. V njem je bilo še malo bencina, ki so ga kurirji stočili v steklenice, da bi ga imeli za vžigalnike, zase in za domačine. Eden od kurirjev je hotel še pogledati notranjost rezervoarja in je prižgal vžigalico. Tedaj je eksplodiralo. Deli rezervoarja so močno ranili komandirja Radovana (Alojza Lebana) in kurirja Jaka Ranzingerja.

Komandirja, ki je močno krvavel, je kurir Smolej odnesel do hiše lovskega čuvaja in gozdarja Matije Udovča. Močna krvava sled se je videla po gazi več kot tri kilometre daleč. Ranzingerju, ki je imel zlomljeno roko in več reber, je bila nujno potrebna zdravniška pomoč. S sanmi so ga prepeljali do kmeta Betela, kjer so ga obvezali in negovali kakih štirinajst dni. Ker brez zdravniške pomoči ni šlo, ga je Franc Klinar, po domače Grmičev, na kmečkem vozu peljal mimo vseh sovražnih postojank skozi Jesenice do zdravnika dr. Viktorja Marčiča, ki ga je prevzel v oskrbo.

Komaj uro po eksploziji je prišlo v kraj kakih sto Nemcev. Matija Udovč, ki je ravnokar zakopal ranjenca v listje, si je, ko je zagledal Nemce pred domačijo, strgal srajco in si jo zamazal s krvjo. Nemškemu oficirju, ki je stopil v hišo, je povedal, da mu je pri Savskih jamah, ko je na neki požgani hiši vlekel pločevino izpod stropa, ta raztrgala roko in da je le malo manjkalo, da med potjo ni izkrvavel. »Sami se boste prepričali, koliko krvi sem izgubil, če boste šli proti Savskim jamam,« je dejal oficirju. Ta mu je verjel in to razložil tudi vojakom, ki so mu medtem že prišli poročat, da so našli svežo krvavo sled. Nemci na srečo niso šli po sledi do Savskih jam.

22. januarja 1945 je sosednja postaja G 22 ob nemškem napadu izgubila tri kurirje.

Nekega dne so na G 10, ki je bila tedaj pod Križevci, pripeljali težko ranjenega komisarja III. relejne linije Leopolda Trtnika-Iztočka. Ker sta se v vasi še zdravila komandir Radovan in Jaka Ranzinger, so kurirji naredili poseben prostor za ambulanto. Nad vasjo Planina pod Golico, koder vodi pot na Črni vrh, so zgradili ob hiši kurirja Jožeta-Klinarja-Cirila manjšo brunarico, vanjo so hodili skozi hišno okno. Pogumni Ciril je tvegaj življenje, domačijo in družino, da je zavaroval ranjence, ki se jim je zdravje počasi vračalo. Ciril, sicer kurir na G 10, je ostal pri ranjenih tovariših, jih hranil, jim pral in jih prevezoval. Pred vojno je služil vojaški rok kot bolničar, zato je bil takega dela vajen.

15. marca 1945 so sovražniki že pred svitom obkoljevali kurirsko taborišče. Komaj dober teden prej so ti dokončali brunarico, novo udobno bivališče nad izvirom potoka Bašar.

Po kurirski poti sta se bivaku tisto jutro bližala dva partizana, Jože Ranzinger in Valentin Čuden, ki sta bila namenjena na Primorsko. Nemci so ju iz zasede napadli in oba ubili. Policija, ki je obkoljevala taborišče, se je nato spustila na pot do padlih partizanov. To so kurirji izkoristili, hitro zapustili bivak ter nato vkopani v snegu v grapah v Jurjevcih čakali noči. Zvečer so se spustili navzdol in v potoku našli mrtva partizana. Kurirji so se nato preselili na prisojne lege za Golo pečjo pod Črnim vrhom.

Prebivalci v vaseh pod Golico so ponoči in podnevi pričakovali kurirje. Z njimi so delili, kar so imeli, tudi kruh, skrivali in negovali so ranjence. Z živino in sanmi so kmetje preprežali snežne gazi, da so skrili kurirske stopinje. Na svojih poslopjih so z dogovorjenimi znaki obveščali kurirje in druge partizane na nevarnosti.

V vaseh Plavški rovt, Javorniški rovt in Planina pod Golico ni bilo izdajalca. S kurirji G 10, G 22 in G 28 so prebivalci teh vasi najtesneje sodelovali.

Razen že navedenih kurirjev so bili na postaji še: Marko Klinar, namestnik komandirja, Alojz Čop, Franc Brelih-Zdravko, Anton Rekar, Anton Svetina-Lipe, Jože Klinar-Anžir in kuharica Minca Leban.

Ob osvoboditvi so kurirji postaje G 10 prikorakali na Jesenice z zastavo, ki so jim jo izvezla dekleta iz vasi Planina pod Golico. Na njej je bil napis: Za kurirje ni pregrad!

Viri: Jaka Klinar: Kurirska postaja G 10, rokopis. Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Arhiv PTT. Oto Smolej, podatki iz vprašalne pole.

Kurirska postaja G 14 v Dragi pod Begunjščico

Že pred postavitvijo relejne kurirske postaje v Dragi sta se tam zadrževala dva kurirja, Jože Papler-Branko in Triglavski, ki sta vzdrževala zvezo med partizanskimi enotami pod Karavankami, v krajih pod Storžičem in Krvavcem, z enotami in političnimi aktivni onstran Save, na Jelovici.

Decembra 1943 je komandant 2. relejne linije Ivan Kralj-Zvonko poslal v Drago komandirja postaje G 12 Jožeta Fajfarja-Bobija, da bi nad Begunjami postavil kurirsko postajo in jo vključil v omrežje relejne linije in jo povezal z G 12 nad Kropo. Branko in Triglavski sta bila vključena kot kurirja v novo osnovano relejno postajo, prav tako Rudolf Hrovat-Tilen, ki je bil dotlej borec Kokrškega odreda. Postaja je dobila naziv G 14. Najprej so taborili nad Dvorsko vasjo blizu Begunj. Poleg veze z G 12 so imeli v začetku zvezo tudi s štabom Kokrškega odreda. Bobi je ostal na tej postaji do aprila 1944, ko je odšel postavljat nove postaje: pod Dobrčo G 15, pod Stolom G 17 in zahodno od Stola G 22.

Januarja 1944 se je pridružil kurirjem na G 14 Janez Kristan, aprila Pavel Bizjak, maja Franc Hrovat-Frenk, julija pa sta prišla Jože Klinar-Joža in Franc Reš-Franjo.

Kurir Tilen je bil aprila premeščen v na novo osnovano G 17.

Aprila 1944 so imeli taborišče za Glinu pri Dvorski vasi, taborili so pod malimi šotori. Maja pa so se preselili v Drago pri Begunjah, kakih 200 metrov nad travnikom, kjer so streljali talce. Kurirji so si zgradili kočico, do polovice zakopano v zemlji, od katere so skozi grmovje lahko videli stražarja, ki je stal pri vhodu v kaznilnico. Kurirji so bili zelo disciplinirani in so zelo skrbno varovali skrivnost svojega taborišča. Kurili so z obeljenimi drvimi, da se niso izdali z dimom. Kuhali so samo ponoči, to delo je opravljala Marija Fink-Minka.

Od maja meseca 1944 so imeli zvezo z G 12, z G 16 in z G 17. Zaradi velike razdalje je bilo s prvo najteže. Kurirji G 12 so prihajali do Save, prav tako tudi oni z G 14, enkrat so šli ali bolje bredli Savo eni, drugič drugi. Javko so imeli blizu Globokega.

Druga zveza je šla do G 16 blizu vasi Brezje pod Dobrčo, tretja pa do G 17 pod Zabreško planino pod Stolom. Najprej so vzpostavljali zveze vsake tri dni, avgusta pa so s komande sektorja dobili nalogo, da to opravijo vsak dan. Za tako delo pa je bilo kurirjev premalo, zato je komandir prosil štab bataljona, da mu da dva borca za pomoč. Tako sta prišla na postajo še Jože Avsenik in Jože Klinar. Ker je postala kočica premajhna, jim je gospodarska komisija dodelila nekaj desk, da so jo lahko razširili.

Na prvo zvezo proti G 17 sta šla dva že ob šestih zjutraj in se vrnila popoldne, na drugo ob treh popoldne in se vračala zvečer ob osmih. Na tretjo, nočno javko z G 12 sta odšla kurirja ob 23. in se vračala okrog četrte ure zjutraj. V nahrbtnikih so prenašali literaturo, pisma pa so imeli v torbici, ki je bila nepogrešljiva za vsakega kurirja. Komandir je odločal, kdo bo šel na pot in kdo bo odnesel ekspresno pošto.

Novembra 1944 so si kurirji naredili nov bivač v nasprotnem hribu, nad grobiščem talcev v Dragi, kjer pa so ostali komaj tri tedne.

V soboto, 3. decembra 1944, so Nemci hajkali po Dobrči. Dva kurirja Kokrškega odreda sta odšla proti Dragi, da bi videla, kakšen je položaj v dolini. Ko sta se vračala, sta naletela na Nemce. Prvega so zadeli v glavo in je bil takoj mrtev, drugi je bil ranjen v nogo in se je rešil. Ko so kurirji G 14 zaslišali streljanje, so pgrabili orožje, pošto in se pognali med skalovje. Nemci so medtem bivač odkrili in ga zažgali.

Kurirji so tedaj ravno sedeli h kosilu. Eden od njih je imel rojstni dan in tako je bila poleg drugega na mizi tudi pečenka. Vendar zanjo ni bilo časa, pustili so jo kar na mizi, drugega dne pa so našli samo še posodo.

Po spopadu so se kurirji za en dan zatekli k mlinarju Resmanu. Padlega so tovariši pokopali pod kurirsko postajo, ranjenca pa so spravili v bolnišnico v Pikčevem robu na koncu Drage.

Že prej, novembra 1944, je bil težko ranjen tudi kurir Jože Papler-Branko, ko je naletel na nemško zasedo.

Nekaj časa so bili kurirji brez zavetišča. Zadrževali so se kar na prostem, med ruševjem na planini Plamenica. Kmalu po nesreči sta jih obiskala komandant sektorja Lado in komisar Krištof, ker so bili kurirji močno potrti. Ta dva pa sta jim dvignila moralo in

voljo, da so spet vestno opravljali kurirsko službo. Nekaj dni pozneje je prišel do njih tudi član pokrajinske tehnike. Ko je videl, da morajo biti kar na prostem, jih je napotil v bivač, v katerem je bila prej tehnika Nagelj. V njem so kurirji ostali do osvoboditve.

V dogovoru s gospodarsko komisijo so se kurirji oskrbovali v vaseh Vrbeno in Gorica pri Radovljici, kjer so jim vaščani hrano spravljali pri kmetu Antonu Avseniku v Vrbenem.

27. januarja 1945 sta odšla dva kurirja na javko v Podgoro. Pred njunim odhodom so se domenili, da ju bo ob 23. uri pri Vazorjevi šupi blizu gradu Kamen počakalo še nekaj tovarišev, da bodo potem skupaj odšli po hrano. Nemci pa so tisto noč zasedli Vazorjevo hišo na križišču cest Draga — Podgora — Begunje in čakali. Najprej je mimo prikorakala četica Kokrškega odreda. Nemci misleč, da gre za predhodnico, so jo spustili mimo. Vendar odreda ni bilo. Ko sta kurirja iz Podgore prišla do njih, so ju ustrelili. Kurirji na postaji pa strelav niso slišali, zato so odšli na dogovorjeno mesto k šupi. Ker pa najavljenih le ni in ni bilo, so se napotili proti Vazorjevi hiši, kjer pa so tudi padli v zasedo. Ubitih je bilo pet kurirjev, med njimi komandir Ciril Štuler-Silvo. Tako je bilo to noč pri Vazorjevi hiši ustreljenih sedem kurirjev, poleg teh pa še več drugih borcev. Dve uri za tem so prišli mimo še štirje borci Kokrškega odreda, nato pa še trije terenski aktivisti. Vsi so padli. Samo v eni zasedi je to noč padlo 13 partizanov.

Na kurirski postaji so ostali živi samo trije. Komanda sektorja je zato na G 14 premestila z vseh sosednjih postaj po enega kurirja.

G 14 je imela organizirano obveščevalno mrežo v dolini. Eden najbolj zaupnih in dobrih obveščevalcev je bil Vazorjev sin, ki pa se tistega večera tako kot ostali ni smel ganiti iz hiše. Zato niso mogli pomagati.

Tudi ostali mladinci so pogosto prihajali na kurirske sestanke v Drago, kjer so se dogovarjali za razne akcije za trošenje letakov, ustvarjanje zvez z zaporniki v Begunjah in podobno.

Skozi kurirsko postajo G 14 je šlo mnogo partizanov, političnih in vojaških funkcionarjev, ki so potovali proti Štajerski ali Koroški in obratno.

Zadnje dni aprila 1945 so se kurirji preselili v grad Kamen pri Begunjah. Tri dni pozneje so s Kokrškim odredom sodelovali pri zavzetju kaznilnice in osvobajanju zapornikov, ki so jih nato odpeljali v Drago, da so jih oborožili.

Odred je odšel proti Koroški, v Begunje pa so prišli Vlasovci in bela garda. Kurirji so se morali iz gradu spet umakniti v svoj bi-

vak, vendar ne za dolgo, saj so kmalu prejeli sporočilo, da je vojne konec. Iz Begunj so odšli v Radovljivo, kjer so zasedli pošto, nato pa so čez dva dni odšli proti Kranju, kjer so se vključili v KNOJ.

Na G 14 so bili: Jože Fajfar-Bobi, prvi komandir postaje, Ciril Štular-Silvo, drugi komandir, Franc Reš-Franjo, tretji komandir. Kurirji: Rudolf Hrovat, Jože Klinar-Jože, Jože Papler-Branko, Pavel Bizjak, Anton Avsenik-Tone, Franc Hrovat-Frenk, Jože Bertoncelj, Jože Gašperlin, Franc Oman, Pavel Kos, Ciril Artelj in Marija Fink, kuharica.

Padli so: komandir Ciril Štular-Silvo, Alojz Pintar-Vohun, Viktor Cuznar-Radko, Alojz Franc-Slavko, Mirko Norman, Anton Jansa-Radko, Anton Negro-Miha in Franc Dežman-Pavel.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Kurirska postaja G 14, podatki Franca Reša, Franca Hrovata in Jožeta Klinarja, po zapisu Jožeta Pelkaja, rokopis. Podatki iz vprašalnih pol Pavla Bizjaka in Antona Avsenaka.

Kurirska postaja G 17 pod Stolom

V začetku leta 1944 je bila v podnožju Stola postavljena kurirska postaja, ki je vzdrževala zvezo med G 14 v Dragi pri Begunjah in G 22 nad Javorniškim Rovtom. Nekaj časa je šla tu preko tudi zveza na K 1 na Koroško. To je vzdrževal Boris Praprotnik-Pavle.

Kurirji so si uredili taborišče v votlini pod skalo, tik nad jezerom Završnica pod Šuštaršičevo kočo. Občasno so vzdrževali zvezo tudi z bataljonom Gorenjskega odreda, če je bil v bližini. Vendar pa postaja ni dolgo delovala. Ko so Nemci aprila hajkali za 3. bataljonom Gorenjskega odreda, ki se je zadrževal v lovskih kočah pod Zelenico, so presenetili tudi kurirje.

Ti so se med hajko za nekaj dni pridružili bataljonu, nato so se naselili v Šuštaršičevi koči. Tisto usodno noč so pri njih preспали tudi trije obveščevalci iz odreda, ki pa so že od štirih zjutraj odšli. Ker so pričakovali, da bo spet hajka, so bili tudi kurirji namenjeni, da se zgodaj zjutraj odpravijo v gozd. Vendar pa so kljub opozorilom obveščevalcev še poležavali.

24.aprila 1944 ob šestih zjutraj so Nemci prišli do koče in začeli silovito streljati. Stražar Ivan Anderle, ki je dremal na vratih, je obležal pred kočo. Na pogradih je doletela smrt komandirja Franca Zakrajška-Bertija, kurirje Slavka Smoleja iz Žirovnice, Ivana Knaflja iz Doslovč in kuharico Ivanko Fink, mlado delavko iz Lesc, ki ji ni bilo niti 18 let. Kurir Mirko Fanagel, ki je bil doma v

Vipavski dolini, se je pognal skozi vrata, a je mrtev obležal kakih 150 metrov pod kočo. Janeza Zimo pd. Poharjevega iz Žirovnice, Jožeta Dolarja iz Zabreznice in Franca Debeljaka iz Dvorske vasi, ki so spali na gornjem pogradu, so ujeli žive. Vsem trem so naložili zaplenjeno kurirsko opremo ih jih odgnali v dolino.

Jožeta Dolarja in Franca Debeljaka so takoj po prihodu v Moste ubili, Janez Zima pa je moral pred smrtjo še nesti vrečo moke do gostilne pod Stolom. Policist ga je nato ustrelil z njegovo lastno pištolo, ki je bila last njegovega očeta že od prve svetovne vojne. Ob odhodu v partizane jo je dal Janezu, ne da bi slutil, da bo ta prav z njo ustreljen.

Tako je izgubilo življenje vseh devet kurirjev kurirske postaje pod Stolom.

Novi kurirji na postaji, ki je bila po tej tragediji kmalu obnovljena po nalogu komande sektorja in vključena v sistem relejnih linij in je dobila naziv G 17, so bili v večini mladi fantje, ubežniki iz nemške vojske. Štirje od njih so bili najprej v odredu. Ko so bili premeščeni h kurirjem, so jim odvzeli puške, ki so jih prinesli s seboj iz nemške vojske. 12. junija 1944 so se pismeno pritožili štabu IX. korpusa, češ da jim v zameno za puške niso dali niti pištol.

Kurirji so v gostem smrečju pod Valvazorjevo kočo na Stolu postavili majhno kočo, v kateri so prebivali preko poletja. Za večjo varnost so si uredili opazovalnico na visoki smreki. Zlasti v jutranjih urah so se bali napadov. V pogonih za partizani so imeli Nemci svojo taktiko. vedeli so, da so kurirji ponoči na pohodih in upali, da jih bodo zjutraj speče presenetili. To se je v časih tudi res zgodilo.

Nova postaja je takoj vzpostavila zvezo z G 14 in z G 22.

V poletju 1944 je bilo na Gorenjskem veliko ubežnikov iz nemške vojske. Prihajali so na dopuste, a se niso marali vrniti na fronto, raje so odhajali v partizane. Gorenjsko partizansko vodstvo je nameravalo iz dezerterjev sestaviti posebno brigado. Zato so morale vse postaje, ki so imele med kurirji tudi bivše nemške vojake, le-te odpustiti v enote. Tudi s postaje G 17 odšla večina kurirjev, tako da je bila nekaj dni skoraj prazna. Žal pa je ta skupina bivših dezerterjev padla v nemško zasedo, tako da je bilo ubitih več tistih mladih fantov. S postaje G 17 so padli Mirko, Črt in Miro.

Na postajo G 17 so prišli spet novi mladi fantje, prostovoljci, ki so v velikem številu prihajali med partizanske borce.

14. septembra, ko so izvedeli, da je Beograd osvobojen, so odpadli še poslednji dvomi v partizansko in zavezniško zmago.

Takrat so nekako izvedeli, da se bliža nova hajka. Kurirji so se predstavili še višje pod vrh Stola, da bi si tam uredili novo bivališče. Takrat pa so Nemci že začeli z minami obstreljevati pobočje, tudi blizu kurirjev, ki so poiskali zaklone in počakali, da je obstreljevanje minilo. Nato so si visoko v stenah, že v pasu, kjer se končuje gozdnato pobočje, zgradili zasilni bivak, ki naj bi jim dajal zavetje pred zimo.

Do januarja 1945 so zvezo redno vzdrževali, takrat pa je v nekaj dneh zapadlo dva metra snega, zato so bile zveze prekinjene. Začelo jim je primanjkovati hrane. K sreči je bilo med kurirji nekaj spretnih lovcev, ki so od časa do časa podrli kakega gamsa, da so imeli nekaj mesa, s kožami pa so zadelali špranje v stenah, da burja skozi njih ni prinašala snega.

Kurirji so se trudili, da bi kljub nemogočim razmeram ponovno vzpostavili zvezo s sosednjima postajama. Kurir Janko Pretnar-Jovo je 17. januarja odšel proti dolini, da bi pogledal, kje bi bilo mogoče najti pot. Takrat pa so Nemci spet hajkali za štabom Kokrškega odreda. Odkrili so Jankovo sled in po njej prišli do kurirskega bivaka. Kurirja so v neki zasedi ubili. Kurirji, ki so že prej slišali streljanje, so se pravi čas umaknili višje v hrib. Tako so Nemci požgali le kočo.

Po napadu so se spet zbrali nad Valvazorjevo kočo. Kmalu je prišel k njim novi komandir Janko Vilman-Cvetko. Nekaj časa so se kurirji zadrževali v gozdu pod šotori nad vasjo Koroška Bela. Tedaj so Nemci lovili kurirje in jim postavljali zasede visoko v planinah, kurirji pa so kljub temu vzpostavili zvezo s sosednjima postajama in hodili na javke nižje, kjer je bilo manj snega. Ko je sneg skopnel, ni bilo več tako hudo, zveze so bile redno vzdrževane vse do osvoboditve.

Poleg prve skupine kurirjev, ki je 24. aprila tragično preminula, so bili na tej postaji še: Franc Logar-Triglav kot komandir, ki ga je nasledil Rudi Hrovat-Tilen. Od avgusta 1944 do januarja 1945 je bil komandir postaje Ciril Noč-Mirko, za njim do osvoboditve Janko Vilman-Cvetko. Kurirji so bili: Janez Klinar-Primož, Franc Bogataj-Drago, Anton Noč-Andrej, Alojz Noč-Milan, Janez Kavčič-Patahon, Janko Pretnar-Jovo, Franc Oman, Ciril Praprotnik-Peter, Stanko Praprotnik-Luka, Jože Vrhovnik, Stanko Ličof-Dušan, Ivan Ropret-Mirko, Janez Galičič, Blaž Smolej-Zdravko, Ivan Liznik-Črt, Jože Bertoncelj, Milan Potokar-Andrej, Mirko Hočevlar-Lado, Mirko Jeseničar in kuharica Anica Noč-Jelonka.

Viri: Anica Noč-Šimenc: Spomini na kurirsko postajo G 17, rokopis. Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem. Jože Vidic: Beg s pogorišča, stran 183. Ciril Noč: G 17, rokopis. Stanko Ličof: Podatki iz anketne pole.

Kurirska postaja G 22 nad Javorniškim Rovtom

To kurirsko postajo je postavil Miran Torkar marca 1944 v Jezernici nad Javorniškim Rovtom. Bila je vezni člen v relejni liniji pod Karavankami ter je skrajšala razdaljo med postajama G 17 pod Stolom in G 10 pod Golico. Ker je bil marca še sneg, so hodili na zvezo s smučmi in sicer podnevi, ker je bila pot speljana po zelo težko prehodnem skalovitem terenu od Savskih jam do Debelega brda.

V prvi skupini kurirjev so bili: Franc Smolej-Štefan, Janko Vilman-Cvetko, Matevž Noč-Jur in neki Čuvado s Primorskega. Najprej so imeli taborišče v Jezernici nad Javorniškim Rovtom. S hrano sta jih oskrbovala Franc in Alojz Kavčič, pa tudi drugi vaščani Koroške Bele. Včasih so obiskali tudi take družine, ki so bile naklonjene belim, da so jim nasilno vzeli — zaplenili živila in drugo, kar so potrebovali.

S prebivalci Koroške Bele so bili kurirji tesno povezani. Brez njihove pomoči najbrž na takem področju ne bi mogli delovati. Največjo nevarnost so predstavljali jeseniški raztrganci. Kurirji so morali pogosto prestavljati svoj bivak vse od Križevcev, Pustega rovtja do Debelega Brda, in menjavali kurirske poti od vasi do Belske planine in Svečce, med 1000 in 1500 m nadmorske višine.

Andrej Noč-Glažar je bil izredno aktiven sodelavec jeseniškega gestapa, katerega šef Druschke mu je za sodelovanje obljubil, da bo po vojni vodja alpinistične odprave na Mont Everest. Poleg tega so mu gestapovci natvezli, da bo spremljal Goringa na lovu po lovišču po triglavskem pogorju. Obljubili naj bi mu tudi, da bo dobil hiši na Jesenicah in na Pokljuki. Andrej Noč je bil izučen čevljar, nato pa delavec v jeseniški železarni. Za jalove obljube je opravljal službo narodnega izdajalca. Kot dober poznavalec planin je vodil nemško policijo v hajke za partizani, v večernih urah pa je vohunil po vaseh. Pogosto je na čelu 30 do 50 jeseniških raztrgancev stikal za partizani, še zlasti za kurirji, po Mežaklji, Pokljuki in po pobočjih Karavank. Na vesti je imel kar precejšnje število pobitih partizanov v savski dolini.

Na Jesenicah je bilo tudi okoli 200 takoimenovanih pripadnikov nemških protiletalskih enot »flakovcev«, prav tako tudi v Koroški Beli. Tudi ti so večkrat skupaj s policijo in raztrganci hajkali za partizani. Raztrganci, med njimi je bilo več domačinov, so poznali vsa skrivna pota po pobočjih Karavank, zato so bili kot vodiči še posebno nevarni. Čeprav so kurirji hodili po skoraj nepristopnih terenih, so morali pogosto spreminjati smeri in iskati nove prehode. Prav tako so morali seliti tudi svoje taborišče.

Aprila je potovala čez Karavanke na Koroško anglo-ameriška misija, ki je bila pri Glavnem štabu. Vodil jih je kurir za Koroško, Boris Praprotnik-Pavel, borec od leta 1941. Nazaj jih je pripeljal ravno za prvi maj 1944. Kot da bi Glažar vedel za to, je s svojo bando vsak dan hajkal po Karavankah. Tako je misija na Kočni pri Golici naletela na zasedo. Ranjen je bil kurir Pavel, drugi so se srečno umaknili. Po drugi strani, po stezi čez Svečico, so potem prišli na G 22. S kurirskim spremstvom je zavezniška misija nadaljevala pot do Dolge njive in naprej proti Dolenjski.

Prvi komandir postaje je bil zaradi nediscipline zamenjan. Na njegovo mesto je bil imenovan Janko Vilman-Cvetko, ki je kot domačin dobro poznal Karavanke, vse od Rožce do Begunjsčice, vedel je tudi za skrivne tihotapske steze in prehode.

Ker je bilo v letu 1944 vedno več pošte, je prišlo na postajo še nekaj kurirjev. To su bili: Jože Žvab, Ivan Rekar-Tiger, Ivan Noč-Tori in Martin Žvab.

Po njihovem prihodu so si uredili novo taborišče pod Šopom za Mavrami. Redno so vzdrževali zveze, le večkrat so morali spremeniti smer poti in čas sestajanja na javkah. V taborišču so živeli v največji tišini, celo pogovarjali so se šepetaje. Kurili so s suhimi olupljenimi drvimi, da se ni kadilo.

Ker so Nemci in njihovi pomočniki vedeli, da so na Karavankah kurirji in da gre tam preko tudi zveza na Koroško, so jih hoteli na vsak način onemogočiti. Zaradi hudega pritiska je komanda linije sklenila, da v juliju 1944 združi postaji G 10 in G 22.

Na G 22 je bila odtlej kar cela četica kurirjev, zato so bili še v večji nevarnosti, da jih odkrijejo. Res je nekega dne v avgustu Glažar s svojo bando in s kakimi sto flakovci napadel kurirsko taborišče, vendar se je po srečnem naključju kurirjem uspelo rešiti. Pobrli so tudi orožje, opremo pa so jim potem požgali, posodo pa prestrelili. Nemci so se po dolini hvalili, da so pobili vse kurirje, domačinom so kazali njihove obleke. Vaščani so jim verjeli.

Vendar pa so se kurirji že zvečer spet zbrali na prej dogovorjenem mestu. Še istega večera so odšli v Javorniški Rovt, da so se pokazali vaščanom.

Po tem napadu sta se postaji spet ločili, kurirji so se za nekaj tednov razdelili po dva in dva, da so se lažje skrivali. Zvečer so se zbirali in odhajali na javke.

Komanda relejne linije jih je obvestila, naj znova posebej formirajo kurirsko postajo G 22 in sicer v naslednjem sestavu: komandir naj bo Janko Vilman-Cvetko, kurirji pa Jože Žvab-Ivan, ki je postal tudi sekretar partijske celice, Franc Smolej-Štefan, Mar-

tin Žvab, Ivan Rekar-Tiger, Ivan Noč-Tori in Matevž Noč-Jur. Ti so sklenili, da si zgrade novo bivališče za Mavrami. Komaj so si ga uredili, že je prišlo iz štaba IV. relejnega sektorja sporočilo, da moraju vsi kurirji ubežniki iz nemške vojske, v brigado. Tako so odšli: Tiger, Tori, Martin in Štefan. Zamenjali so jih nekoliko starejši Ivan Mežek-Tine, Alojz Noč-Miha, Jože Burnik-Stojan, Jože Noč-Luka, Anton Zavolcina-Vinta, vsi domačini. Zveza je normalno delovala. Na liniji je bil vedno večji promet, vedno več je bilo pošte, literature, prihajala je tudi ekspresna pošta, tako da so bili kurirji nenehno na poti. Po liniji so prihajali tudi ljudje, aktivisti, vojaki in drugi.

Za prehrano je bilo težko, kjer je bil pritisk okupatorjev vedno hujši. Kljub prepovedi je padlo vedno več gamsov in srnjakov, saj so kurirji morali jesti. Tako je brez žrtev preteklo leto 1944.

Na skrbno izbranem in skritem kraju so začeli pred zimo graditi nov bivač. Januarja 1945, ko je zapadel visok sneg, so bile zveze s sosednjimi postajami nekaj časa prekinjene. Nekega jutra sta ob šestih zjutraj odšla na zvezo Jože Noč-Luka in Alojz Noč-Miha. V Medjem dolu sta padla v zasedo, Miho so ujeli, Luka je ušel in se vrnil v taborišče. Kurirji so poskrili nekaj opreme, najnujnejše stvari spravili v nahrbtnike in gazili po visokem snegu na Svečico pod Belško planino. Ko je okrog poldneva odšel komandir Cveto proti taborišču da bi pogledal, če je kdo prišel do njega, ni opazil nič sumljivega. Zaslišal pa je, da ga nekdo kliče po imenu in žvižga. Previdno je šel proti dohodu v bivač in zagledal dva partizana in prepoznal komandanta III. relejne linije Štefana Demšarja in kurirja sosednje postaje G 10, Jožeta Klinarja. Spustil je do njiju lestve, da sta lahko prišla v bivač, sam pa hitel po kurirje na Svečico. Z njimi je bil tudi Leopold Trtnik-Iztok ki je prišel na G 22 že prejšnji dan.

Nekaj dni prej je štab IV. relejnega sektorja sklical posvet za komandante in komisarje vseh štirih relejnih linij, da bi se dogovorili o ukrepih, ki bi zagotovili redne kurirske zveze tudi v težkih zimskih razmerah. Nato so odšli komandanti in komisarji na svoje linije, da bi pregledali položaj. Tako sta tudi Štefan in Iztok šla od postaje do postaje, da bi se seznanila s položajem na liniji, ki je pokrivala južno pobočje strmih Karavank.

Nemci so imeli navado, da so zasede postavljali zjutraj, nakar so tekom dneva odšli. Tako sta tudi tokrat sklepala komandant Štefan Demšar in komisar Iztok, zato sta se okrog dveh popoldne odločila, da gresta na pot.

Z njima so šli kurirji Valentin Klinar, Franc Mežek in Jože Žvab. Prvi v koloni je hodil Mežek, za njim Iztok, nato Klinar in Žvab, zadnji pa Štefan. Ko so prišli v Medji dol, so zagledali mrtvega borca Ivana Sršena, ki je nekaj ur prej naletel na zasedo. Tedaj pa so Nemci s silovitim ognjem vžgali po koloni. Padli so vsi trije kurirji in komandant Štefan Demšar, komisar Iztok je bil ranjen v obe roki in v nogo. Pognal se je v sneg in bežal, kolikor so mu dopuščale moči. Pozno ponoči se je že na koncu svojih moči priplazil v bližino kurirske postaje in klical kurirje, ki so ga slišali in prišli ponj. Odnegli so ga v Plavški Rovt na G 28, od tam pa v kurirsko bolnišnico. (Več o tej bolnišnici je pri opisu postaje G 10.)

Padlih v Medjem dolu niso mogli takoj najti. Tiste dni je nasulo še meter novega snega in tako so ostali v njem do spomladi. O kurirjih, ki sta zjutraj padla v zasedo, vemo, da se je Jože Noč-Luka rešil, Alojza-Miho, ki je prvi prišel pred puške, pa so Nemci ujeli. Skoraj dva metra visok sneg mu je onemogočil beg. Jeseniški gestapovec Kopitar je prišel do njega na smučeh, saj so hoteli že tam vedeti, kdo je. Še huje je bilo potem na Jesenicah. Tepli in zasliševali so ga še vso noč, nato so ga odpeljali v Begunje, od tam pa v podružnico Mauthausna na Ljubelj.

V najhujši zimi so bile kurirske zveze na tem področju nekaj časa prekinjene. Ko se je sneg polegel, pa so jih spet vzpostavili. Takrat je bil komandir Janko Vilman-Cvetko premeščen za komandirja na postajo G 17, ki je bila tudi uničena. Nasledil ga je Konrad Urbas-Muri. Po tragediji v Medjem dolu so se kurirji G 22 preselili nazaj pod Belško planino.

Prve dni maja 1945 so kurirji pri rezervoarju zajeli skupino gestapovskih pomagačev z njihovim vodjem Ferdičem. Tako so vsaj delno maščevali svoje padle tovariše v Medjem dolu.

Na G 22 so bili: Janko Vilman-Cvetko, Jože Noč-Luka, Alojz Noč-Miha, Matevž Noč-Jur, Ivan Noč-Tori, Jože Žvab-Ivan, Jakob Burnik-Stojan, Franc Mežek, Tine Klinar, Anton Zavolcina-Vinta, Franc Smolej-Štefan, Martin Žvab, Ivan Rekar-Tiger, Lovro Albreht, Franc Klinar, Alojz Grm-Jumbo, Anton Laznik, Konrad Urbas-Muri in Čuvado.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Janko Vilman-Cveto: Spomini na partizane, rokopis. Jože Vidic: Beg iz pogorišča, stran 201. Podatki iz anketnih pol.

Kurirska postaja G 28 nad Plavškim Rovtom (Pod Rožco)

Relejna kurirska postaja G 28 je bila organizirana konec aprila 1944. Razlogov za to je bilo več. Zveza med postajo G 8 na vrhu Mežaklje in G 10 pod Golico je bila ena najdaljših, saj je zahtevala 7 ur hoda, poleg tega pa je bila tudi najzahtevnejša. Na poti je bilo največ nevarnih prehodov; na Hrušici pred karavanškim tunelom in okolici je bila stacionirana sovražnikova enota 90 mož. Kurirji so morali prečkati magistralno cesto Jesenice – Podkorensko sedlo, železniško progo Jesenice – Planica in še reko Savo, ki jo je bilo potrebno največkrat prebresti, kajti na treh mostovih so bile pogosto sovražnikove zasede. Drug važen razlog pa je bil v tem, da so želeli postopoma uvesti vsakodnevno zvezo z G 8 na eni in z G 10 na drugi strani ter dalje z G 31 pod Kepo na Dovjem, preko katere je šla povezava do Kranjske gore in na Koroško v Ziljski dolini — na K 13.

Kurirji G 28 so določali javko na desnem bregu Save, izmenično na dveh mestih vzdolž Save, v razponu 6 kilometrov, so na teh javkah predajali pošto kurirjem postaje G 8. Javko s kurirji G 31 pa so imeli na Visokem nad Dovškimi senožeti, kurirji G 10 pa so prinašali pošto do G 28. Zvezo z G 8 so imeli sprva samo ponoči, kasneje pa zvečer. Tako sta kurirja lahko še pri večerni svetlobi pregledala teren s pobočja nad cesto, predvsem železnico in Savo. Tako zasnovana povezava je omogočila, da so zveze delovale uspešno in redno, brez zastoja ali srečanj s sovražnikovimi patruljami in zasedami. Večje težave so imeli pozimi, ko je zapadlo veliko snega. Takrat so morali hoditi po prevoženih kolovozih in cestah iz naselja Hrušice, po železniški progi ter okopnelih strmih pobočjih. Zveze so kljub temu delovale vsakodnevno, saj so bili vsi kurirji G 28 planinci in smučarji in dobri poznavalci terena. Le enkrat se je zgodilo, takoj po zapadlem snegu, da sta se kurirja na zvezi morala odločiti, da gresta iz vasi Hrušica po spluženi glavni cesti na drugi most na Belem polju. Blizu vasi sta v mraku zagledala sovražnikovo patrolo, ki je šla po cesti iz nasprotne smeri. Umakniti se v globoki sneg bi bilo pogubno, zato sta se odločila za neposredno srečanje. Pri tem sta bila v prednosti, saj sta imela vsak svojo brzostrelko (ena je bila ruska, ena italijanska), obešeno na prsih in pripravljeno za strel. Vojaki v sovražnikovi patrulji pa so imeli puške na ramah. Tega so se sami zavedali, zato se je srečanje končano brez spopada. Patrulja je s hitrimi koraki odšla v naselje, kurirja pa sta nadaljevala svojo

začrtano pot po cesti do Belega polja in preko mostu čez Savo, kjer sta ju že čakala kurirja postaje G 8. Vrnitev po visokem snegu v gozdu in po pobočju nad naseljem Hrušica pa je bila precej hujša.



Kurirji postaje G-28 (Plavški rovt) na Martinčevi planini pod Hrušenskim vrhom, julija leta 1944. Od leve: Drago Košir-Borko, komandir, Mirko Rogelj-Petko, kulturnik IV. relejnega sektorja, Ciril Noč in Franc Pesjak-Boris, komisar III. relejne linije.

Z utrditvijo organizacije celotnega IV. relejnega sektorja in III. gorenjske relejne linije (območje Mežaklje in Karavank) je kurirska postaja G 28 postala zelo »prometna«. Sprva so prenašali pošto, literaturo, propagandni material in partizanske časopise. Pozneje pa so kurirji vodili tudi vojaške in politične funkcionarje, mobilizirance in prostovoljce. Poleg tega so vodili tudi pobegle vojaške ujetnike iz nemških taborišč. Nekoč so vodili tudi trič-

lansko angleško vojaško misijo, ruskega vojnega obveščevalca in več ameriških ter drugih pilotov, ki so jih rešili pred sovražniki prebivalci ali partizani. Trije angleški oficirji so se nekega dne skupaj s kurirji udeležili preskrbovalne akcije na Murovi, ker jih je zanimalo, kako to izvedejo. Tudi ruski obveščevalec se je nekaj dni zadrževal pri kurirjih na G 28, ko je čakal na zvezo s kurirji s K 1 da bo z njimi potoval na Koroško.

Največja skupina, ki so jo kurirji G 28 prepeljali čez Savo, je bila protiletalska četa nemških dezertorjev, bilo jih je okrog 50, ki so šli kot prostovoljci v avstrijski bataljon.

Kurirska postaja G 28 je štela 8 mož, tri pare kurirjev, ki so hodili na vezo v treh izmenah, komandirja postaje in kuharja. Takoj po ustanovitvi, meseca maja 1944, so bili na postaji G 28: komandir Gartnar Ferdo-Majnik, kurirji Jaka Klinar-Gustelj, Ciril Noč-Mirko, Franc Kavčič-Vohun, Stane Koblar-Štefko, Franc Pesjak-Boris, Drago Košir-Borko in Franc Oman. Najprej so se zadrževali v okolici Zakamnikove domačije, kjer so jih 5. avgusta napadli, takrat je padel Jaka Klinar-Gustelj. Po tem napadu so iskali novo taborišče. Selili so se petkrat, ves čas pa so se držali območja pod Rožico in v okolici vasi Plavški Rovt.

Do srede septembra se je sestava kurirjev G 28 precej spremenila. Komandir Majnik je prevzel mesto komandanta III. relejne linije, Ciril Noč je postal komandir G 17, Franc Kavčič-Vohun je odšel za komandirja na G 1 v Podlonk, Franc Oman pa na G 17.

Novo posadko so sestavljali: komandir Drago Košir-Borko, kuhar Anton Noč-Janko, kurirji Franc Pesjak-Boris, Stanko Koblar-Štefko, Franc Taler-Zdravko, Dolfe Kremžar, Jože Klinar-Burjovec, Tine Jelenič-Tinček, ki so ostali na postaji do osvoboditve. Le Franca Pesjaka-Borisa, ki je prevzel funkcijo komisarja III. relejne linije, je zamenjal Jože Razinger.

Zaradi nevarnosti in bližajoče se zime so si morali najti primerno mesto za taborišče in ga seveda prirediti za zimske razmere. Izbrali so ponovno prostor nad Zakamnikovo domačijo, močno poraščen z gozdom, nekje na približno 1700 metrih nadmorske višine. Do postaje so hodili po malem potoku, za njo pa je bila velika skala, ki je zapirala dohod z vzhodne strani. Preden pa je zapadel sneg, so podrli nekaj smrek, da so pozneje pod njimi speljali prehod do postaje.

V notranjosti je bila od ležišč pod smrekami ločena kuhinja z ogniščem in suhimi drvmi. Celotno taborišče je bilo dokaj prijetno urejeno, saj so kurirji imeli v kuhinji celo radio in akumulator.

Kurirji G 28 so bili sprva slabo oboroženi. Orožje so si sami pridobili tako da so hodili v stanovanja nemških policistov na Jesenicah in jim jemali orožje ter drugo vojaško opremo.

Omar in Taler sta šla v oktobru skupaj s kurirji z vsake postaje III. relejne linije, po nalogu komisarja IV. relejnega sektorja tovariša Kristofa, po orožje in municijo v Sv. Križ pri Litiji, do koder so dolenski kurirji zanje prinesli iz štaba orožje in municijo. Ta transport orožja je trajal od Moravč do Jesenic tri tedne, mimo sovražnih postojank, preko Kamniških planin in obrobja Karavank.

Po tej akciji so bili kurirji G 28 dobro oboroženi. Imeli so 6 pušk »mauzer«, dve brzostrelki in nekaj pištol ter zalogo municije. Hrano so dobivali na več straneh. Del pri gospodarski komisiji pri področnem odboru OF za jeseniško območje, del od doma in del tudi preko ilegalcev.

Največ hrane pa so pridobili z lastnimi preskrbovalnimi akcijami na Hrušici, na Plavžu, na Murovi, na Jesenicah. V takih akcijah so sodelovali tudi z drugimi partizani na območju Jesenic. Ena takih je bila tudi na ekonomiji železarne v Trebežu-Javornik, kjer so dobili 15 rejenih prašičev. Omeniti pa moramo, da so bili kurirji G 28 v vsaki hiši v Plavškem Rovtu vedno dobro postreženi.

Kurirji G 28 so imeli dobro organizirano obveščevalno službo, ki sta jo opravljala Stane Koblar-Štefko za III. linijo in Franc Taler za G 28. Obveščanje pa je bilo organizirano tudi preko ilegalcev v Plavškem Rovtu in na Hrušici. Tako so redno dobivali podatke o sovražnikovem gibanju in o razmerah za preskrbovalne akcije. Podobno so tudi dogovorjeni signali na Kapišarjevi hiši v Jeseniškem Rovtu, ki so pomenili začetek ali konec sovražnikove hajke na tem območju. Omenjenima obveščevalcema sta pomagala ilegalka Kajžarjeva Mici-Razingerjeva v Plavšem Rovtu in Franc Slivnik s Hrušice, ki sta povezovala celotno mrežo ilegalcev.

Politična aktivnost kurirjev G 28 je bila zelo razgibana. Na postaji je bila organizirana partijska celica, njen sekretar je bil Franc Pesjak. Politično informativne ure je vodil politični delegat postaje Jože Klinar, za vojaške vaje pa je skrbel komandir Drago Košir.

Kurirji G 28 so se v omenjenem zimskem taborišču (postaji) zadrževali do februarja 1945. Čeprav jih Nemci v splošni hajki po Karavankah niso odkrili, so se vseeno umaknili nad Hrušico blizu vasi Plavški Rovt. Ker so bile hajke vsakodnevne in silovite, so se morali kurirji tudi za teden dni umakniti na Jesenice in v Hrušico v hiše legalcev. Kljub temu zveze niso prekinili.

Zadnje dni pred osvoboditvijo, konec aprila, so prišli kurirji v vas Plavški Rovt, od koder so izvedli uspešno akcijo pred Kara-
vanškim tunelom na Hrušici.

Ilegalec s Hrušice je po neki tovarišici poslal sporočilo, da se je vojaška enota pred tunelom z vlakom umaknila v Avstrijo. Štirje kurirji so takoj odšli na Hrušico in pred tunelom s pomočjo ilegalcev in domačinov spravili v skladišča orožje, municijo in vojaško opremo pobegle enote in skladišča zaklenili.

Po telefonu so sporočili na jeseniško železniško postajo, da so vhod v tunel zasedli partizani. To je povzročilo splošno zmedo in transporti umikajočih se Nemcev so se ustavili na celi progi do Ljubljane.

Kurirji na G 28 so bili: Ferdó Gartner-Majnik, prvi komandir, Franc Kavčič-Vohun, namestnik komandirja, Drago Košir-Borko, drugi komandir G 28, Franc Taler-Zdravko, namestnik komandirja, Franc Pesjak-Boris, politični delegat, Jaka Klinar-Gustelj, Ciril Noč-Mirko, Stane Koblar-Štefko, namestnik komandirja, Dolfe Kremžar, Jože Klinar-Burjovec, politični delegat, Franc Oman, Anton Noč-Janko, Tine Jelenič-Tinček, Jože Ranzinger. Padel je Jaka Klinar-Gustl, 5. 8. 1944.

Viri: Franc Taler-Zdravko: Kurirska postaja G 28 nad Plavškim Rovtom (pod Roščo).

Kurirska postaja G 31 nad Dovjem in G 31b

V okolici Dovjega in Mojstrane so bile konec leta 1943 tri kurirske skupine, ki so vzdrževale zvezo med političnimi forumi na tem območju. Spomladi 1944 jih je Franc Polajnar-Kocelj združil v kurirsko postajo G 31, ki se je sredi junija preselila s planine Mlince v dolino Belce, v Brevant, v bližino Sedučnikove domačije. Preko lesenih tal so razpeli šotor, v katerem so nato prebivali.

Na postaji je bilo tedaj deset kurirjev pod vodstvom komandirja Alojza Vidica, domačina iz Belce. Kakor na vseh postajah so bili tudi tu sami mladi fantje, polovica jih ni dopolnila niti dvajset let. V glavnem so bili iz okoliških vasi, le dva sta bila iz Škofje Loke.

G 31 je bila predzadnja v tako imenovani karavanški liniji, bila je vmesna postaja med G 28 nad Plavškim Rovtom in G 32 nad Martuljkom, ki je imela zvezo s koroško postajo K 13 nad Ziljsko dolino.

Zveze z obema postajama so vzpostavljali vsak drugi dan.

11. julija 1944 sta v civilu odšla na lov po srnjaka komandir ne-

mških orožnikov v Dovjem Kocjanka in njegov namestnik Anser. Ko sta čakala divjad, sta zagledala štiri kurirje, ki so se vračali s Pokljuke preko Radovne mimo Mojstrane. Orožnika sta se potajila in jih pričakala. Ko so bili dovolj blizu, sta ustrelila po njih in vsak enega smrtno zadela. Padla sta Jože Mertelj, delavec iz Mojstrane, in Mirko Pezdinik iz Dovjega. Komandir Alojz Vidic in kurir Alojz Peternelj sta bila ranjena, vendar sta se, oba močno krvava in izčrpana, vrnila v taborišče.

Iz varnostnih razlogov so kurirji preselili svoje taborišče nad Belco, v bližino kmeta Sedučnika. 5. avgusta 1944 so jih Nemci napadli, ker jih je nekdo izdal. Sekretarja rajonskega komiteja Ivana Dolžana je neka ženska iz Belce prejšnji dan o tem obvestila. Dolžan je to sporočil kurirjem, ki so mu obljubili, da bodo odšli drugam, vendar so to noč še hoteli prespati v svojem taborišču. Kmalu se je na postajo vrnil kurir Alojz Peternel, ki je s seboj pripeljal dva ruska ujetnika, ki sta delala pri nemških kmetih na Koroškem in ušla, ter dva domačina, Reziko Rabič iz Mojstrane in Emila Zupana iz Kranjske gore. Rabičeva je bila namenjena naprej na Primorsko, Emil Zupan pa je bil poslan v politično šolo na Dolenjsko. Vsi štirje potniki naj bi drugi dan nadaljevali pot.

Kurir Alojz Peternel je prejšnji dan, ko se je vračal s potniki proti taborišču, opazil 16 orožnikov, ki jih je vodil neki civilist. Kurirji so še vsi trdno spali, ko je navsezgodaj zjutraj pretrgal tišino mitralješki rafal. Nemec je zaklical k predaji, tedaj pa so že eksplodirale tri bombe. Kurir Alojz Peternel je bil ranjen v roko, skočil je z ležišča in se pognal po strmini navzdol. Za njim je skočil ruski ujetnik, toda kmalu je obležal smrtno zadet. Kurir Žane Škufca je potegnil nase mrtvega tovariša in se tako skrtil. Rezika Rabič je v premoru med streljanjem zlezla iz šotor in zaklicala Nemcem, naj ne streljajo več, ker so vsi mrtvi. Orožniki, bilo jih je 40, so se previdno približali. Prišli so iz Dovjega in Mojstrane. Ko so ogledovali razmesarjene mrtve kurirje, se je pognal iz kupa Žane Škufca in skočil iz šotor. Nemci so osupli obstali. Ko so se zavedli, je bil Škufca že na varnem med drevjem.

V taborišču so ubili štiri kurirje: Štefana Prevca-Brinarja, Stanka Eržena, Mirka Korbarja in Zofko Zalar-Zdenko. Štefan Prevca je bil pred odhodom v partizane delavec v jeseniški železarni. Sodeloval je v decembrski vstaji leta 1941, bil aretiran in zopet v nemških taboriščih do aprila 1944, ko je odšel v partizane. Stanko Eržen iz Mojstrane je bil mobiliziran v nemško vojsko, iz katere je zbežal in se priključil partizanom. Med kurirji je bil komaj mesec dni. Mirko Korbar je bil doma nekje iz okolice Škofje

Loke. Zofka Zahler-Zdenka je bila devetnajstletna delavka iz Tržiča, kurirjem je kuhala.

Usoda štirih potnikov, ki so to noč prenočili na kurirski postaji, je bila prav tako tragična. En ruski ujetnik, Andrej, je padel med begom, drugi, Miha, je ostal živ, a so ga ujeli. Emil Zupan je bil ubit med napadom, star komaj 17 let, le Rezika Razič je ostala živa.

Kurir Peternel, ki je ranjen v roko ob napadu zbežal, je na begu omagal. Zavlekel se je pod neko skalo, kjer ga je našel policijski pes. Skupaj z Razičevo in ruskim ujetnikom Mihom so ga Nemci odvedli najprej na Dovje, nato pa na Jesenice. Tam ga je komandant gestapa Druschke zasliševal pet ur. Tepli so ga, Rusa še bolj in ga kasneje tudi ustrelili. Rabičevo pa so izpustili iz zaporu februarja 1945. Peternela so iz zaporov premestili v bolnišnico, kjer so mu odrezali roko, nato pa so ga poslali v internacijo v rajh. Vrnil se je po osvoboditvi.

Komandirja Vidica med napadom ni bilo v taborišču. S kurirjem Francem Salbergerjem-Markom je prejšnji dan spremljal komandanta linije Koclja v Radovno. Noč sta pri njih prespala, zjutraj sta se napotila v svojo bazo. Nad Radovno sta srečala starega Novaka, ki jima je povedal, da je slišal strele nad Sedučnikom. Vsa v skrbah sta hitela proti kurirski postaji, kjer sta našla le pobite tovariše. Odšla sta in se v Belci sešla z Žanetom Škufco, ki jima je pojasnil, kako je bilo.

Preživeli trije kurirji so se najprej ponovno naselili nad Belco. Pridružilo se jim je nekaj novih in zveza je bila spet vzpostavljena. Ker je tedaj že obstojala G 19, je bila kurirska postaja na Belci preimenovana v G 31, komandir je postal Franc Salberger-Marko. Še vedno so vzdrževali zvezo z G 32 in G 28.

Ko so bili še nad Belco, je kurirsko taborišče odkril neki kmet. Obveščevalka Jerica Skumavc, ki je bila zaposlena kot snažilka na orožniški postaji, je to sporočila Minki Salbergerjevi, ki je vest osebno prenesla kurirjem na postajo. Ti so se nato umaknili, Nemci pa so še enkrat zadeli v prazno.

Od Belce so se kurirji preselili v Mlinco. 19. januarja 1945 so jih Nemci spet napadli, a jih je Jakob Smolej o tem obvestil. Kurirji so jim pripravili presenečenje. Na pomoč sta prišla še dva borca iz neke druge enote in skupaj so postavili zasedo. Partizanov je bilo trinajst, Nemcev pa štirideset. Po triurni bitki so se morali Nemci umakniti, s seboj so odvedli dva mrtva in dva ranjena, med kurirji pa ni bilo žrtev.

Po tem napadu so se seveda morali spet seliti, tokrat na Ravne. Visok sneg je v zimi 1944–45 oviral tudi te kurirje. Pot po hri-

bih je bila nemogoča, zato so na zvezo z G 32 hodili kar po cesti od Dovjega do Martuljka. Nekoč je kurir Janez Skumavc na taki poti srečal Müllerja, komandanta policije v Mojstrani. Njegov pes se je zapodil proti njemu, toda komandant ga je poklical k sebi in tako sta šla mirno drug mimo drugega.

Ko je bila postaja na Ravnah, se je po nalogu komande relejne linije od nje ločilo šest kurirjev, ki so potem na Planini nad Mojstrano postavili pomožno kurirsko postajo G 31B. Med njimi je bil tudi Janez Polda-Smuk, znani smučarski skakalec, ki je postal komandir. G 31b je nato vzdrževala zvezo med G 31 in G 8. Meseca marca so postajo napadli, vendar kurirji niso imeli žrtev. Za tem so se preselili v Kot, kjer so ostali do konca vojne.

Relejno postajo G 31 so, kot je že bilo omenjeno, zaradi hajk in izdajstev večkrat prestavili. Navadno je bilo ob takih prilikah razbita ali požgana.

Tudi z Raven so bili kurirji pregnani, njihovo taborišče pa uničeno. Podobno se jim je to dogodilo na Rožci, na Babi, pod Brvogami, prav tako tudi na Vrseh.

Ko so bili na Ravnah, so vzdrževali zvezo tudi z G 8 v Radovni, na javko so hodili na drugo stran Save, preko mostu v Kamnarah. Po relejni liniji so s kurirji potovali tudi razni politični in vojaški funkcionarji, aktivisti in drugi borci. Poleg pošte, ki jo je komandir vpisoval v posebno knjigo, je moral voditi evidenco tudi o teh potnikih. Prav tako je moral skrbeti za njihovo varnost, prehrano in počutje.

Kurirjem so bili v veliko pomoč domačini, zlasti mladina in pionirji iz Dovjega, Mojstrane in Belce. Ti so jih obveščali o nemških zasedah, o predvidenih hajkah in podobnem. Včasih so mladinci ali pionirji namesto kurirjev prenesli kako pošto.

Kurirji so bili oboroženi s puškami in brzostrelkami angleške izdelave, ki so jih imenovali »kroparice«. Imeli so tudi nekaj pištol in jugoslovanskih bomb.

Ko sta nekega dne v marcu 1945 šla Janez Skumavc in še nek kurir na javko, sta ob hlevu na Železnikovem Rovtu nad Belco nalletala na skupino sedmih Nemcev. Razorožila sta jih, nato pa jih predala kurirjem transportne skupine, ki so imeli taborišče v Kloomi v Mlinci.

22. aprila 1945 je padel kurir Franc Knaflič. Ko sta se s tovarišem Kalanom vračala z javke, sta si v potoku Mlinca umivala roke. Za kupom hlodov, v bližini, so bili Nemci v zasedi. Knaflič se je zgrudil mrtev ob prvih streljih, Kalanu pa je uspelo pobegniti. Nemci so v obleko padlega Knafliča nastavili mino, prepričani, da

bo med partizani ob tovariševem pokopu še več žrtev. Kurirji so res prišli ponj, a so odkrili nastavljeno past.

Ko je bila postaja preimenovana v G 31, so se na njej pod vodstvom komandirja Franca Salbergerja-Marka zvrstili: preživela z G 19 Žane Škufca in Marko, Konrad Urbas-Muri, kot namestnik komandirja Marka, politični delegat Franc Pintar-Tonček, sekretar celice KP Janez Skumavc-Janko, Jože Vilman-Branko, Mirko Urbas-Drago, Janez Kofler-Pavel, Pavel Krznarič-Tomo, Avgust Kalan, Franc Knaflič in Janez Polda-Smuk. Kuhala jim je Angela Brenkuš-Mira.

V i r i : Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Franc Salberger-Marko: Kurirska postaja G 19, rokopis, Janez Skumavc: Kurirska postaja G 31, rokopis. Jože Vidic: Beg z morišča, stran 192-200.

Kurirska postaja G 32 nad Martuljkom

Spomladi 1944 je Franc Polajner-Kocelj organiziral skupino kurirjev na območju Martuljka, ki naj bi služila potrebam aktiva okraja Kranjska gora. V poznem poletju 1944 je bila skupina vključena v relejno omrežje kurirskih zvez III. relejne linije. Prvi komandir nove postaje je bil Alojz Franc-Slavko. Kurirji so se utaborili v strmem gozdnem pobočju nad domačijami Srednjega vrha, kjer so dobivali tudi hrano.

Zveze so vzdrževali s kurirji G 31 nad Dovjem, na levem bregu Save. Ko je bila na poletje 1944 postavljena kurirska postaja K 13 na drugi strani Karavank, v Ziljski dolini na Koroškem, so vzpostavili zvezo tudi z njo, saj sta bili preko nje povezani dve pokrajini. Zveza je delovala do zgodnje spomladi 1945, ko je bila K 13 uničena. Postaja je imela najprej oznako G T 18, ob vključitvi v relejno linijo poleti 1944 pa je bila preimenovana v G 32. Komandir Alojz Franc-Slavko je bil premeščen na postajo G 14 v Drago pri Begunjah, kjer je 27. januarja ob policijskem napadu padel. Na G 32 ga je nasledil Ivan Starman-Rajko, ki je bil prej na postaji G 10. Septembra 1944 sta bila dodeljena na G 32 kurirja Franc Rekar-Mirko iz Mojstrane in Alojz Grm-Janko iz Kranjske gore.

Kurirji so si v goščavi nad Srednjim vrhom zgradili brunarico in jo dobro zamaskirali. Do nje je bilo treba iti kakih 500 metrov po potoku, da niso puščali sledov. Ko je zapadel sneg, so kmetje, ki so hodili v Hude hleve po drva in seno, naredili do potoka široko gaz. Poleti so hodili na zvezo visoko po Karavankah, pozimi pa niže po dolini.

Postajo G 32 so morali večkrat preseliti, v glavnem pa se je zadrževala v okolici Vavhove planine. Tako je bila nekaj časa nasproti te planine, potem pod njo, v bližini studenca, še pozneje pa v Hudih hlevih pri Hlebajnovi žagi. Ko niso bili več v brunarici, so si postavili zavetišče iz smrekovega lubja, ki so ga uporabljali za kuhinjo, spali pa so v šotorih, narejenih iz rjuh ali kož.

Poleg redne dnevne zveze z G 31 so bili povezani tudi s krajevnimi političnimi organizacijami, z okrajnim komitejem KPS, z odborom OF, odborom AFŽ in z organizacijo Skoja. Poleti so imeli javke na Oretovem robu nad Belco, v Mlinci, pozimi pa v Podkužah, za Barakarjevim čebelnjakom. S kurirji iz Ziljske doline so se srečevali nad Hudimi hlevi.

V Srednjem vrhu so bili povezani z vsemi vaščani, v glavnem pa so se zadrževali pri Hlebajnovih in pri Vavčarju. Prinašali so jim literaturo in novice. Do konca aprila 1945 so imeli na postaji 22 sestankov partijske celice. Na sestanku 27. aprila 1945 so med drugim naredili načrt, kako bodo za bližnji 1. maj zažgali kres. Sklenili so tudi, da se bodo posvetili zbiranju sanitetnega materiala.

Pozimi 1944–45 so bile zveze zaradi visokega snega zelo otežkočene. Kurirji so se morali posluževati utrjenih poti oziroma gazi, pri čemer so morali biti zelo previdni. Za to so skrbeli tudi domačini, saj so imeli v bližini postaje tudi obveščevalni center »Špik«. Na postaji je bilo navadno osem kurirjev in komandir.

Kurirji z G 32 so se nekajkrat pridružili vojaškim akcijam Koprškega bataljona in zaščitnega voda Jeseniško-bohinjskega odreda.

22. decembra 1944 so bili kurirji na prehranjevalni akciji pri nekem kmetu v Belci. V spopadu s policijo je tedaj padel domačin Anton Peršin-Jaka, ki so ga nato kurirji pokopali na Vavhovi planini.

Na G 32 so službovali: Alojz Franc-Slavko, prvi komandir, Ivan Starman-Rajko, drugi komandir, ki je vodil postajo do osvoboditve. Kurirji so bili: Franc Rekar-Mirko, namestnik komandirja, Franc Kofler, politični delegat, Jože Žerjav-Pavel, sekretar partijske celice, Jože Smolej-Marjan, Leopold Zima-Jovo, Alojz Grm-Janko, Janez Lavtižar-Oton, Stane Luks, Anton Peršin-Jaka in Jože Dolenc-Pavel.

Razen Peršina so padli še Franc Gregorin, Vinko in Ljubo ter dva Rusa, Andrijanov in Mihajlov.

Viri: Ivan Lavtižar, Postaja G 32, rokopis. Franc Rekar: Stanica G 32, rokopis. Alojz Grm: Podatki iz vprašalne pole, Ivan Starman: Kratka zgodovina G 32, rokopis. Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Arhiv PTT, Beograd 1978/79.

IV. kurirska relejna linija na Gorenjskem

Ta kurirska linija je povezovala kurirske postaje severno od Kranja in Kamnika. V smeri proti vzhodu je potekala od G 16 pod Dobrčo čez Tržiško Bistrico, južno od Tržiča, na G 34 v Lomu nad Tržičem, od tam pa na G 19 pri Bašlju pod Storžičem, nato prek G 20 pri Olševku ali neposredno na G 21 na Sidražu, od tam pa v dolino Stahovice na G 7, od koder je šla zveza na G 9 pri Prevojah, nato najprej proti Štajerski na S 21 in naprej čez Savo.

Zveza proti levemu bregu Save, to je s I. na II. linijo in naprej do gorenjskega političnega vodstva, je šla od postaje G 20 preko G 21 do G 24 v Vogljanski gmajni, od tam pa mimo Trboj in čez Savo na G 25 pri Medvodah. Druga zveza čez Savo je bila med G 16 in G 12 pri Kropi, ki je spadala v II. relejno linijo. Od postaje G 16 je šla zveza tudi proti severu na G 35 v Podljubelju, od tam pa na Koroško. Druga zveza proti Koroški je bila od G 34 v Lomu nad Tržičem na G 23 pri Zgornjem Jezerskem ter dalje proti severu. Tretja zveza proti Koroški iz omrežja tretje relejne linije je šla od G 21 na Šenturški gori do G 18 v Kokri, od tam pa do koroške postaje K 7.

Od poletja 1944 dalje se je položaj na območju IV. relejne linije močno poslabšal. Od pomladi 1944 do konca vojne so namreč na tem področju organizirali 18 domobranskih postojank (Bobovk, Brezje, Brdo, Smlednik, Mekinje, Mengeš, Domžale, Komenda, Lahovče, Cerklje, Vodice, Kranj, Predoslje, Jezersko, Kovor, Tupaliče, Voklo in Tržič).

Novim razmeram je morala komanda linije prilagoditi tudi kurirske zveze. Tako je bila zveza med G 16 pod Dobrčo in G 19 pod Storžičem prestavljena višje nad Tržič, kjer sta bili postaji G 34 v Lomu in G 35 v Podljubelju, ki sta bili med zadnjimi vključeni v relejne zveze. Ko so Nemci v veliki hajki 25. avgusta 1944 razbili postajo G 24 in je bilo zaradi nastalih razmer nemogoče obnoviti zvezo preko Save južno od Kranja, so G 24 ukinili. Nato je bila ukinjena še postaja G 20 pri Olševku, ker je bila zaradi nove domobranske postojanke onemogočena zveza z G 19.

Prvi komandant linije je bil Jože Fajfar-Bobi, politični komisar pa Tone Gruden-Tomo. Septembra je bil za komandanta postavljen Janko Polajnar-Vane, do tedaj politični komisar na II. liniji. Že v oktobru se je vodstvo linije spet spremenilo, za komandanta je bil takrat imenovan Tone Golja-Beguš. V začetku leta 1945 je Beguš dobil namestnika, Ivana Tekavca-Smoleta.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Arhiv PTT.

Kurirske postaje IV. relejne linije

Kurirska postaja G 7 v Stahovici

V dolini Stahovice oziroma Kamniške Bistrice je bila že v septembru leta 1943 kurirska baza, ki je služila potrebam kamniškega okraja in okrožja. V maju 1944 je bila vključena v relejne zveze ter dobila oznako G 7. Ustanovljena je bila v vasi Okroglo, kmalu pa se je preselila na področje Stahovice.

G 7 je vzdrževala zvezo z G 9 pri Prevojah v okolišu Domžal, z G 21 na Šenturški Gori, nato pod Krvavcem in na Slevem, z G 18, ki se je zadrževala največ v dolini Kokre. Od te postaje je šla zveza naprej na Koroško.

Kurirji z G 7 so bili v stiku z okrajnimi in okrožnimi forumi kamniškega okrožja, s komando mesta Kamnik ter s tehniko in bolnišnico v dolini Kamniške Bistrice. Zvezo so imeli tudi z enotami XIV. divizije, kadar je bila katera v bližini.

Ob ustanovitvi postaje oziroma njeni vključitvi v relejne linije, so bili na G 7 samo štirje kurirji, pozneje jih je bilo več, tudi po petnajst. Prvi komandir je bil Franc Zamljen iz Godiča pri Stahovici, ki je bil v partizanih od maja 1942, ko je bil nekaj časa v Krvaški četi, pozneje pa kurir pri okrožnem odboru OF.

Za zvezo so hodili vedno le ponoči. Cest niso smeli uporabljati, hodili so v glavnem po hribovitem terenu, vedno peš. Med letom 1944 je prihajalo po linijah vedno več pošte, zlasti pa literature, zato so na postajo prišli novi kurirji.

Ko je leta 1944 Šlandrova brigada likvidirala nemško postojanko v Stranjah, v kateri je bilo 24 policistov, so jo Nemci znova obnovili tako, da so v tamkajšnjo cerkev vselili enoto Vlasovcev, ki je bila zaradi ropanja pravi strah in trepet.

Jeseni 1944 so domobranci organizirali svojo postojanko v Stahovici. Naselili so se v prostorih gostilne »Pri Pošti« in »Pri Pakju« in terorizirali prebivalstvo Stahovice in njene okolice. Bivši partizan Gašper, ki je dezertiral iz Gorenjskega odreda in se jim pridružil, je ustanovil poseben vod, s katerim je zasledoval partizane, zlasti kurirje in aktiviste, po Veliki planini, Stahovici in po dolinskih vaseh. Med ljudmi so se izdajali za partizane in so bili tako tudi oblečeni. Na sestanke z nadrejenimi pa je Gašper hodil v domobranski uniformi.

Kamniško območje, na katerem je delovala G 7, je bilo na meji treh dežel: Gorenjske, Štajerske in Koroške. Vse so Nemci

močno nadzirali, tako tudi Kamnik in okolico, predvsem zaradi smodnišnice.



Kurirji s postaje G-7/1 (Stahovica) na prehodu čez Kamniško Bistrico, pri kamnolomu »Kalcit 4« (v bližini Stahovice) spomladi leta 1944.

Najnevarnejša je bila javka s kurirji G 21 mimo Ambroža, Tunjic in Sidraža proti Šenturški gori. To območje so domobranci močno kontrolirali, posebno tisti iz Cerkelj in pa Gašperjev vod, v katerem je bilo precej domačinov. V Tunjicah in v Sidražu so domobranci in Nemci večkrat postavljali zasede, tako so se kurirji včasih težko prebili do javke. Na koncu Stahovice pri kamnolomu so imeli namreč zvezo s tehniko in bolnišnico.

Kurirska postaja G 7 se je morala pogosto seliti, zlasti pozimi 1944 – 45. V avgustu so se naselili v Županjih njivah, kjer so ostali do oktobra, nato so se preselili na konec vasi Stahovica. V neposredni bližini Kamniške Bistrice so si uredili razmeroma udobno zavetišče, v katerega so si napeljali tudi elektriko. V njem so bili le mesec in pol, ker so jih ob nemški zimski ofenzivi Nemci

pregnali, postojanko pa požgali. Novo bivališče so si zgradili višje v Kamniški Bistrici, toda že v decembru so se morali spet preseliti, tokrat na planino Konjščico. Po hrano so hodili sedem ur daleč v Tunjice pri Kamniku. Tedaj so bile zveze prekinjene, šele po tednu dni jim jih je uspelo spet vzpostaviti.

Med ofenzivo so Nemci zasedli vse vrhove Kamniških planin. Kurirji so se prebili preko Kokrškega sedla na Jezersko, kjer so ostali deset dni. Takrat je bila zveza spet prekinjena. 6. januarja 1945 so se kurirji vrnili na področje Kamniške Bistrice, kjer so si v hribu na Šipi zgradili zemljanko, ki so jo pokrili z vagonsko ponjavo, ki so jo dobili pri kurirju Janezu Prekletu. Tam so se zadržali kak mesec dni, nato so se preselili v pastirsko kočo na Konjščico, kjer so ostali približno šest tednov. Takrat se je začela nemška hajka. Kurirjem je začelo zmanjkovati hrane, zato so se napotili preko Velike planine do Primoža. Ker pa bi jih domobranci skoraj ujeli, so se umaknili nazaj na Jame. Domobranci so jih zasledovali in se nato z njimi spopadli.

Kurirji niso bili povsem prepričani, če se morda ne tolčejo s kako partizansko enoto, zato so spraševali napadalce, kdo so. Ti so povedali, da so iz Šerčerjeve brigade. Da bi se prepričali, je kurir Jože Zabavnik-Strehovec, ki je poznal komandni kader brigade, vprašal, kdo je komandant. Z nasprotni strani se je slišal odgovor v pristni dolenjščini: »Dol pridi, pa ti bom povedov!«

Kurirji so se tako prepričali, da imajo opravka z domobranci. Ponoči so se le-ti umaknili do Primoža, kurirji pa so odšli po drugi poti proti Praprotnem, kjer so jim povedali, da so se spopadli s 40 domobranci, ki so se izdajali za Šerčerjevce. Kurirji so se nato še isto noč napotili proti Stahovici, trije pa so odšli na Konjščico, kjer so ostale brez hrane tri tovarišice s kurirske postaje. Le-te so kurirji odpeljali proti Kamniški Bistrici.

V tej hajki so Nemci in domobranci požgali vse pastirske stajne na Veliki in Mali Planini, ki so tedaj še stale. Kmetom v višjih predelih pa so že doma pobrali vso živino in mnogo druge hrane, češ da z njo oskrbujejo partizane. Položaj se je za partizanske enote tedaj zelo poslabšal, tudi kurirji so se težko prebijali skozi zasede, vendar pa zveze nikdar niso bile prekinjene.

Kakor drugod tudi kurirji postaje G 7 niso smeli organizirati vojaških akcij. Toda pogumni kurirji so včasih le »požgečkali« sovražnika. Tako so jeseni 1944 postavili zasedo vlasovski patrulji v Bistričici, kamor so prihajali ropat z izgovorom, da iščejo bandite. Vlasovci so imeli dva mrtva, dva lažje in enega težje ranjenega. Od tedaj niso več prihajali v vas.

Kurirji so večkrat streljali na stražo pri smodnišnici, kar je seveda vedno povzročilo alarm. Smodnišnico je varovala posadka 100 mož in je bila nastanjena v bližnjem samostanu v Mekinjah. Včasih so kurirji z nekaj streli alarmirali ves Kamnik, da so bili potem Nemci vso noč v pripravljenosti.

Kurirji pri teh napadih niso imeli žrtev, le komandir Zamljen je bil dvakrat ranjen.

Na postaji G 7 so bili: Franc Zamljen, komandir, Rudolf Gradišek, njegov namestnik, Vinko Urh, politični delegat ter kurirji: Janez Preklet, Ivan Golob, Anton Erjavšek, Franc Sitar, Jože Vrhovnik, Janez Uršič, Ivan Spruk, Jože Zabavnik in še en Jože Zabavnik, Valentin Avguštin, Andrej Babnik, Franc Novak in Janez Jeras, Adolf Potočnik in Janko Prelesnik. Janez Preklet je bil premeščen za komandirja na G 21.

V zadnji ofenzivi je padel Janez Jeras.

Poleg navedenih je bil kot kurir na tej postaji še neki Boris, doma iz Lahovč. Nekaj časa je bil kurir tudi Anton Galin iz Podloga pri Černivcu, ki je pozneje odšel k domobrancem.

Postaja G 7 je delovala do osvoboditve. K temu so pripomogli predvsem vaščani Okroglega, Županjih njiv in Stahovice, ki so partizanom pomagali. Kurirji so se zlasti razumeli z Matevževčevimi in Potočnikovimi, ki so živeli najbližje kurirskemu taborišču.

Viri: Zapis iz razgovora s preživelimi kurirji te postaje dne 16. 12. 1979 (Lapajne Lado), Zamljen: Kurirska postaja G 7, Vinko Urh in Janko Prelesnik: Dopnila h gradivu o postaji G 7. Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Rudi Gradišek-Matjaž, Adolf Potočnik, Janko Prelesnik, Jože Vrhovnik in Vinko Urh: Dopnilo osnutka zgodovine postaje G 7, rokopis.

Kurirska postaja G 9 pri Prevojah

Za povezavo kurirske zveze med Dolenjsko in Gorenjsko je bila v septembru 1943 osnovana kurirska postaja v bližini Prevoj, nedaleč od ceste Ljubljana — Celje. Prvi kurirji na novi postaji so bili Mavricij Kveder-Dremač, ki je bil prej vodja terenskih kurirjev v tem kraju, nato pa komandir nove postaje, Janko Gostič-Jur in Ivan Gostič-Rado, domačina iz Prevoj ter Ivan Stražar-Sivko. Najprej so se zadrževali v gozdu blizu naselja Krtina, kmalu pa so se preselili v gozd blizu Prevoj. Najprej so skupino imenovali karavla G 9, zvezo je vzdrževala z G 7 onstran Kamnika v dolini Stahovice. Zveza proti Dolenjski pa je šla na S 29 na levem bregu Save in dalje na S 21 na Špiku. Poleg teh so vzdrževali zveze tudi z G 21 na Šenturški gori oziroma pod Krvavcem.

Jeseni 1943 so hodili na dogovorjene javke enkrat, nato dvakrat tedensko, od spomladi 1944 dalje pa vsak dan, vedno ponoči.

Kurirska postaja G 9 se je zadrževala na ravninskem območju, gosto naseljenem, blizu glavne ceste Ljubljana — Celje, ki so jo noč za nočjo kontrolirale nemške patrulje. Zato so morali biti kurirji zelo previdni. Sovražniki pa niso nadzirali le ceste, temveč vse območje. Tako so se včasih kurirji preoblekli v kmete ali v ženska oblačila, da so zveze lahko opravili.

Živel so pod šotori globoko v gozdovih blizu Prevoj, Krtine, Rove, Zagorice in Brezovice, med hajkami pa so se umikali proti Zlatemu polju ali proti Moravčam.

Kurirji so bili v glavnem domačini. Prej so bili skoraj vsi borci Šlandrove brigade ali pa Kamniško-zasavskega odreda. Pri delu so jim pomagali tudi nekateri domačini, ki so jih redno obveščali o nevarnostih, zlasti o zasedah in gibanju sovražnih patrulj.

Še posebno tesno so bili povezani z Bogнарčkovо Metko, Gašparjevo, Jančetovo, Zakrajskovo družino (Pevčevim Martinom) iz Prevoj. V Vrbi so se kurirji večkrat zadrževali pri Babčniah in pri Jurjevih. Za zvezo med okrožjem in G 9 je skrbela tudi Kati Slapar-Maruška, tudi Prevojka. Pri Kotnikovih v Vrbi so imeli center za zveze z okrožjem.

Kurirjem je zelo pomagala Katarina Prašnikar-Katra, po domače Drotarjeva iz Prevoj 7, ki je bila prej borka Kamniške čete, saj je včasih prenašala tudi pošto. Razen tega jim je tudi prala in kuhala. V zadnji zimi je organizirala gradnjo bunkerja v hiši Bogнарčkovе Metke. (Danes je na hiši vzdana spominska plošča.)

Marija Rak je bila zadolžena za obveščevalno službo, ki jo je vestno opravljala. S kurirji je sodeloval tudi Cijanov Pepe-Čuk, ki je bil pri odboru OF zadolžen za agitacijo in propagando. Marcel Gostič-Cvetko, »Bogнарčkov« Franci, Božo in Jožko Pogačar, Gašparjevi trije pa Stane Iglič-Leon in še nekateri mladinci, stari komaj 14, 15 let, so bili že preizkušeni »borci« in so pomagali partizanom kot člani vaše zaščite, obveščevalci ali kot pomožni kurirji.

Komandir Mavricij Kveder-Dremač je moral kmalu prevzeti drugo dolžnost, njegovo mesto je prevzel Janko Gostič-Jur, ki je vodil postajo do osvoboditve. Že jeseni 1943 se je kurirjem pridružil kmečki sin Janko Kveder-Golob. Komandir Dremač je njega in ostale navadil na previdnost in konspiracijo.

Kurirja, ki sta hodila proti Moravški, Zasavju in Dolenjski, sta morala preko potoka Radomlje. Ker je bila na mostu pogosto za-

seda, so si blizu nemške postojanke v Šentvidu sami naredili zasilen prehod čez vodo. 13. oktobra sta bila kurirja Ivan Gostič-Rado in Janko Kveder-Golob premeščena v Šlandrovo brigado, kjer sta ostala skoraj štiri mesece. Rado je postal mitraljezec, Golob pa njegov pomočnik. 29. januarja 1944 je prišel ponju Dremač in ju odpeljal nazaj na kurirsko postajo. Z njima je odšel med kurirje tudi Ivan Slapar-Miklavž.

Medtem je kurirska postaja doživela težak udarec. Gašparjeva družina je 10. januarja 1944 grabila praprot za steljo, pomagali so jim tudi Dremač in Jur, Marcel Gostič-Cveto, Bogнарčkov in trije Pogačarjevi fantje. Skupina Najnarjevih raztrgancev je pri Zotlarjevi hiši ustavila avtomobil ter nato z daljnogledi opazovala gozd. Nenadoma so se raztrganci zapodili proti njim. Dremač in Jur sta se umaknila, ostali pa so grabili dalje, ne da bi slutili kaj hudega. Podivjani raztrganci so začeli streljati na neoborožene fante in ubili Marcela Gostiča-Cvetka ter Francija Pogačarja, njegovega brata Boža pa težko ranili. Jožetu Pogačarju je uspelo zbežati. Raztrganci so se zapodili naprej za Dremačem in Jurjem, vendar ju niso dohiteli. Ko so se vrnili, so zverinsko ubili še ranjenega Boža.

Ponoči istega dne pa so Nemci obkolili prazno hišo na Stegnah in čakali, da so se kurirji vrnili z javk. Ko so bili že v hiši, so jih napadli. Po krajšem boju so se obkoljeni poskusili prebiti iz obroča. Ušli so le štirje, Jur in Marok ter ranjena Ivan Stražar-Silvo in Karel Burja-Črt, ki je bil ranjen v nogo, vendar se je uspel prebiti do svojih. Ranjenega Silva je neznan tovariš, ki je pripotoval po liniji, naložil na rame in ga odnesel iz obroča. Pri hiši pa so obležali trije mrtvi kurirji.

Po napadu so se Nemci razdivljali nad prebivalci najbližjih domačij. Pri družini Kosmatin so ubili Petra, Marto, Emilijo, Katarino, Vinka in Frančiško, pri Stegnarjevih pa Marijo, Mihaela ter sina Mihca.

Ranjenega Silva so prinesli do vasi Vrba in ga spravili na Šarcev, po domače Fikovžev hlev. Ko je Prašnikarjeva Katarina drugi dan povedala gospodarju Šarcu, da ima na kozolcu ranjenega partizana, je ta zahteval, da ga takoj spravijo proč. Kar pri belem dnevu je Boltetov Lojze iz Vrbe odpeljal ranjenca na lojtrskem vozu v vas Selo, v bunker pri Francu Avblju »Pajku«. Od tam so ga pozneje spravili v vas Vošče nad Blagovico, kjer je bil marca 1945 izdan in zverinsko umorjen.

Ko sta se kurirja Rado in Golob z Miklavžem vrnila iz Šlandrove brigade, so se vsi znašli v hudi ofenzivi, med katero je 1. februarja 1944 padel Mavricij Kveder-Dremač.

4. aprila 1944 je Šlandrova brigada mobilizirala novince v okoliških vaseh, kurirski postaji pa je odstopila Martina Pevca-Verca, Janeza Pristova-Tarzana in Franca Češka-Nandeta. V tem času je bilo vse več pošilk z literaturo.

V letu 1944 so Nemci pošiljali v gozdove civile, ki naj bi vohunili za partizani. Do tega so pripravili tudi nekatere domačine iz okolice, med njimi so celo znanke kurirjev. Le-te so kurirji poučili, kod morajo hoditi, da ne bodo srečali partizanov in kaj naj poročajo policiji v Lukovici. Nemci od njih niso imeli nobenih koristi.

Kurirji in aktivisti so dobivali poročila tudi iz postojanke v Šentvidu, kjer je bil med posadko neki Hrvat, Tomaž po imenu, ki je bil povezan z Marijo Rak, Alenko Eržen, Stanetom Igličem-Leonom in Marcelo Gostič-Cvetko.

Že v letu 1943 je imela kurirska postaja zvezo s štabom IV. operativne cone, s Šlandrovo brigado, kadar se je ta zadrževala na tem območju, s kamniškim okrožjem in drugimi terenskimi ustanovami.

Da bi se pred Nemci in domobranci lažje prikrivali, so se razdelili v dve skupini. Tako zveza kljub kakemu presenečenju ni bila prekinjena.

28. maja 1944 pa je Golob padel, Verca in Rado pa sta se pridružila drugi, Jurjevi skupini.

27. septembra 1944 je pri opravljanju kurirske dolžnosti tragično preminil tudi Janez Pristov-Tarzan iz Prevoj. Ob prehodu čez Radomljo je njegovemu tovarišu spodrsnilo na brvi. Ko je padel v vodo, se mu je sprožila angleška brzostrelka in krogla je zadela Tarzana naravnost v srce.

Proti jeseni je dobila postaja štiri nove kurirje. Iz Kamniškega odreda so prišli Ciril Žbovec-Radko, Jože Keršič in njegov sin Franci, iz Šlandrove brigade pa Mihael Burja-Rado. Domobranci in raztrganci so vedno pogostejše hodili po terenu in kontrolirali prehode, zato so se morali kurirji izogibati javnih poti in smeri ne-prestano spreminjati.

23. decembra 1944 se je kurir Franc Češka na poti z javke oglasil na svojem domu pri Miheliču v Prevojah. Tam so ga prijeli domobranci in ga z nekim tovarišem v Dobu ustrelili.

Pri spopadu z Nemci je bil v decembru ranjen v nogo tudi kurir Verca, ki so ga Nemci nato ujeli in ga 30. 12. 1944 v Lukovici ustrelili.

Zimska ofenziva se je razdivjala na območju G 9. Nemci, vlašci in domobranci so se natepli v vasi, hajkali so tudi po gozdovih, tako da se partizani skoraj niso imeli kam skriti. Nekaj časa zvez ni bilo mogoče vzdrževati. Porazdelili so se v skupine in si sproti iskali zatočišča. Oba Keršiča sta se prebila do Podbošta pri Domžalah in tam prebila ofenzivo.

Pri Bogнарčkovi Metki, sodelavki in prijateljici aktivistke Katarine Prašnikar, so v vsej naglici naredili bunker. Katarina je na Prevojah št. 33 pripravila vse za zgradnjo, dogovorila se je z zidarjem Janezom Volkarjem, po domače Johanom, ki je takoj pričel z delom. Katarina je sama nosila mivko, pesek, sploh vse, kar je bilo potrebno. Poleg kuhinje je bila majhna kamrica, v kateri je prebival stari oče in to so razdelili na dvoje in tako dobili prostor, v katerem bi za silo lahko stalo deset ljudi. Nad štedilnikom v kuhinji so prebili steno in naredili majhno odprtino, skozi katero so se kurirji plazili v bunker. Odprtino je Volkar zadelal s ploščicami, da na steni ni bilo opaziti spremembe.

V zadnji, najhujši ofenzivi, so Nemci zasedli tudi Bogнарčkovo hišo in ostali v njej pet dni. Domači hčerki sta vztrajali, da bosta kuhali tudi za Nemce, ker sta se bali, da bodo skrivališče odkrili.

Kurirji so bili v bunkerju tri tedne, nato so se pridružili Slamičevi četi, ki se je zadrževala višje v gozdovih. Ko se je ofenziva poglobila, so zveze spet vzpostavili.

V začetku marca so si domobranci uredili postojanko v Šentvidu, od koder so hodili na zločinske pohode. Dan pred osvoboditvijo so ustrelili še dva domačina, Stanka Gabersčeka in Gregorja Novaka, ker sta v Šentvidu izobesila slovensko zastavo. Divjali so tudi po Prevojah, streljali na zidarja Johana Volkarja, ko je s Stankom Igličem-Leonom izobešal zastavo. Volkar se je moral zateči v bunker pri Bogнарčku.

Pri opravljanju kurirskih dolžnosti so na G 9 padli: Mavricij Kveder-Dremač, ustanovitelj in prvi kurir postaje, po poklicu delavec iz Prevoj, v letu 1944 pa še Franc Češka-Nande, Martin Pevec-Verca, Janez Pristov-Tarzan, vsi trije delavci iz Prevoj, in kmet Janko Kveder-Golob, prav tako iz Prevoj.

Osvoboditev so dočakali: komandir Janko Gostič-Jur, njegov brat Ivan Gostič-Rado, Mihael Burja-Rado, Jože Keršič-Blatek in njegov sin Franci ter Janko Lukman-Janez.

Viri: Ivan Gostič-Rado: Mrtvim tovarišem v spomin, rokopis. Jurij Vulkan: Slavnostni govor, rokopis. Karl Burja: Spomin na kurirsko postajo, rokopis. Nada Holynski: Postaja G 9 pri Prevojah, Arhiv PTT.

Dopolnitev h gradivu zgodovine G 9 je podala skupina kurirjev in aktivistov: Jurij Vulkan, Ivan Gostič-Rado, Katarina Prašnikar in Marija Rak.

Kurirska postaja G 16 pod Dobrčo

Prva kurirska postaja na tem področju je bila osnovana jeseni leta 1943. Svojo bazo je imela v podzemnem bunkerju (zemljanki) v gozdu med Sv. Nežo in Vodiciami. V mrežo relejnih linij je bila vključena spomladi 1944, do tedaj pa je vzdrževala zvezo z rajonskimi aktivni Tržiča, Radovljice, Kranja in Kroke. Ob priključitvi k relejnim zvezam je postaja dobila oznako G 16. Njen prvi komandir je bil Janez Meglič-Luka, ki pa se je kmalu predal belim. Za njim je prevzel vodstvo Božo Pretnar, ki je vodil postajo do decembra 1944.

Ko je bila G 16 vključena v relejno linijo, je vzdrževala zvezo s štirimi sosednjimi postajami. Najprej z G 14 v Dragi in z G 19 pod Storžičem, na javkah od Gozda do Trajbaha pri Tržiču. Vzpostavili so tudi zvezo z G 12 v Kropi, javko so imeli pri mostu v Otočah, kasneje pa v bližini G 16. Ta zveza je bila pozneje ukinjena, ker se je G 12 povezala z G 14.

Ko je bila vključena med relejne postaje tudi terenska kurirska postaja v Lomu, je bila ukinjena zveza z G 19. Njeno mesto je prevzela zveza z G 34, ki se je nadaljevala na G 19. Poleti 1944 je bila osnovana tudi G 35 v Podljubelju in kurirji G 16 so se povezali tudi z njo.

Na zveze so hodili dvakrat, kasneje trikrat na teden, poleti 1944 pa tudi vsak dan, vedno proti večeru in ponoči. Na poteh so skupine domobrancev iz Kovorja in Brezij pogosto postavljale zasede. Pri prehodih preko cest, železnice in rek so jim pomagali domačini, ki so jih direktno ali pa z vnaprej dogovorjenimi znamenji obveščali o razmerah na poti, o gibanju in pohodih sovražnih patrolj; o raznih sumljivih tujcih. Kurirji so hodili po območju, ki so ga z močnimi vojaškimi, policijskimi, žandarmerijskimi, domobranskimi enotami kontrolirali podnevi, še posebno pa ponoči. Največkrat so napadali v zgodnjih jutranjih urah, ko se še ni zdanilo. Čeprav so kurirske naloge izvrševali na vsem področju po skrivnih in varnih stezah in si organizirali obveščevalno službo, so vseeno velikokrat naleteli na sovražnike zasede. Redki posamezniki so bili okupatorjevi sodelavci ki so izdajali. Domo-brancem iz postojanke v Kovorju je uspelo pridobiti 4 mlade partizanske kurirje prav z G 16. Sovražna dejavnost se je močno povečala zlasti jeseni 1944, najhuje pa je bilo okrog 25. decembra.

Več mesecev so sovražniki partizanov zasledovali kurirje, ki so se za kratek počitek oglašali v posameznih hišah in si po dolgi in naporni poti, obloženi z nahrbtniki, za nekaj minut oddahnili. Pri zanesljivih domačijah so vedno dobili različne novice, postregli so jim z kruhom, toplim mlekom, svežim perilom, dekleta in žene so zanje pletle nogavice, puloverje.

Ko pa je sovražniku uspelo pridobiti nekaj omahljivcev, ki so pogosto zahajali v domobransko postojanko v Kovorju, se kurirji niso več upali ustavljati po hišah.

G 16 je vzdrževala zveze tudi z rajonskimi odbori OF, s tehniko in s poštarjem Petrom Knificem iz Ljubnega, s katerim so se sestajali blizu ceste pri vasi Ljubno, da je prenašal pošto čez Savo. Zaradi poostrene kontrole so morali biti kurirji še bolj previdni, taborišče oziroma bivak so skrbno zamaskirali, prav tako do-



Kurirji postaje G-16 pod Dobrčo, v jeseni leta 1944. Od leve sedijo: Janez Meglič, Franc Dežman. Stojijo: Tretji z leve Aleksander Bodlaj, četrti Boži Pretnar, komandir. Ostali nepoznani.

hod do njega, budno so opazovali okolico in občasno so s patruljami pregledovali teren.

Komandir Božo Pretnar je bil jeseni 1944 premeščen v Kokrški odred, za njim je postal komandir Ivan Tekavec-Smola. Takrat se je postaja zadrževala nad skalami v bližini počitniškega doma Salezijancev pod Dobrčo. Poleti so bivali pod šotori, tik pred zimo so si naredili leseno barako. Že čez mesec dni so jih napadli domobranci iz Kovorja.

V ta kraj je malo prej prišla posadka domobrancev z Dolenjske, ki se ji je pridružilo še nekaj domačinov. Odkrili so postajo in jo hoteli napasti. Kurirji so se kar bosi umaknili v strmino. Domobranci kurirjev niso dobili, pobrali so jim vso opremo in zažgali barako.

Kurirji so se zvečer zbrali ob pogorišču in počakali tovariša, ki sta bila na zvezi in nista vedela, da so jih napadli. Nato so skupaj odšli v vas po nekaj hrane. V naslednjih dneh so si zgradili malo brunarico na drugi strani Dobrče. Tri dni pozneje sta dva kurirja pri požgani baraki padla v domobransko zasedo.

29. maja 1944 so policisti iz postojanke Tržič v zasedi ujeli kurirja Franca Praprotnika-Zdravka. Po hudem mučenju, ker ni hotel izdati svojih tovarišev, so ga pred Nemčevo hišo na Brezjah ustrelili. 3. junija 1944 sta na Hudem padla kurirja Janko Keršič-Jovo in Janez Slapar-Riko, ranjen pa je bil Janez Praprotnik. Na zvezi so jih presenetili domobranci s postojanke Brezje. Napadi na kurirje so bili vse pogostejši.

1. novembra 1944 so domobranci ustanovili v Kovorju močno postojanko. Utrdili so se v župnišču, se dobro zavarovali, ker so se očitno bali partizanskega napada. Neprestano so stikali po okolici. Aretacije aktivistov so bile vedno bolj pogoste, zlasti žene in matere partizanskih borcev so bile žrtve strahotnih zasilševanj in mučenj. Domobranske zasede so se množile, vedno več je bilo napadov na kurirje. Z močno propagando so celo pridobili nekaj kurirjev.

10. novembra 1944 je bil iz zasede ubit kurir Jože Avsenek-Srečko, njegov brat Lojze pa se je tedaj srečno rešil. Toda že 24. decembra 1944 se je skupaj s tremi kurirji predal domobrancem, ki pa so ga 10. januarja 1945. leta pred postojanko v Kovorju ustrelili.

Kurirji G 16 so bili nato premeščeni, ker so njihovo postajo ukinili. Vendar je komisar sektorja Jože Peklaj-Krištof G 16 hitro obnovil.

Kurirji so si uredili zasilno taborišče visoko v skalah nad Srednjo vasjo, od koder so ponovno vzpostavili vse zveze. Da so naloge lažje opravljali, so se razdelili na dve skupini, ena se je za drževala nad cesto proti Ljubelju.

Januarja 1945 je bil za komandirja postaje imenovan Mirko Špendal-Sašo.

Že tik pred osvoboditvijo, 25. marca 1945. leta, so kovorski domobranci v zgodnjih jutranjih urah spet napadli kurirsko postajo. Tokrat so kurirje res presenetili. Ko so se umikali iz bunkerja, je bila ubita priljubljena partizanska borka Tončka Kralj-Zvona, ranjeni pa so bili: Franc Mlakar iz Peračice, Janko Kocjančič iz Brezja, Jože Jesenko iz Brezja, komandir Mirko Špendal-Sašo ter kuharica Angela Plemelj. Vse so borci Kokrškega odreda prenesli v varno partizansko bolnišnico. Kurirske zveze preko Save so bile za nekaj časa prekinjene, zato so pošiljke potovale z redno nemško pošto, pismonoša Knific pa jih je nosil tudi na javke.

Na postaji G 16 so bili komandirji: Janez Meglič-Luka, ob februarja 1944 do jeseni Božo Pretnar, za njim Ivan Tekavc-Smola do decembra, od januarja 1945 do osvoboditve pa Mirko Špendal-Sašo, kurirji pa: Franc Dežman-Pavel, Peter Meglič-Dušan, Aleksander Bodljaj-Stane, Franc Mlakar, Anton Bodljaj, Franc Praprotnik-Zdravko, Ludvik Bodljaj, Jože Meglič, Ivan King-Milan, Viktor Tišler-Ljubo, Jože Jesenko-Gašper, Franc Karo-Peter, Janez Kocjančič-Janko, Peter Fajfar, Jože Avsenik, Lojze Avsenik, Janko Keršič-Jovo, Janez Slapar-Riko in Franc Kozina.

Angelca Plemelj je bila kuharica.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Ivan Tekavc: Postaja G 16, Franc Kozina: Postaja G 16, neznani avtor: Skromni podatki za G 16, vse rokopisi. Podatki iz vprašalnih pol.

Kurirska postaja G 18

Kod predhodnica te kurirske postaje se omenja skupina terenskih kurirjev, ki naj bi jeseni 1943 delovala v Goričah. Ker je bil komandir Peter Rotar osumljen zveze z gestapovskim sodelavcem, raztrgancem Mihom Perkom-Samcem, so ga odstranili, postajo pa preselili v Kokro. Kurirji so se naselili v koči na Dolenčevi planjavi pod Roblekom, kjer so jih 4. maja 1944 zaradi izdaje Nemci odkrili. Pri napadu sta padla kurirja Jože Dodič-Miško, doma iz Kranja, in Alojz Jagodic. Nemci so ju vrgli v kočo in zažgali.

Ostali kurirji so se nato preselili na drugo stran doline Kokre, visoko nad Kremserjevo domačijo, kjer so si naredili zasilno biva-

lišče iz smrekovih vej. Kremserjeva družina jim je pomagala, domači sin je bil tudi kurir.

Še vedno so vzdrževali iste zveze. Tako z G 21 na Šenturški gori in z G 23 na Jezerskem. Javko s kurirji g 23 so imeli na Fužinah, do koder so hodili tri ure, z G 21 pa na dve uri oddaljeni Štefanji gori. Poleg teh so bili v stalnem stiku s terenskimi odbori OF, s tehniko, puškarsko delavnico, bolnišnico ter z bližnjimi partizanskimi enotami.

Zadnje dni maja 1944 je prišel na postajo Marjan Lautar-Rigo, do tedaj pomočnik mitraljezca v Gorenjskem odredu.

Junija so postojanko ponovno napadli. Lautar je blizu Kremserja srečal dve mali deklici, za kateri ni vedel, da sta hčerki komandanta ene od domobranskih postojank v Predddvoru in Tupaličah. Že naslednji dan, ko so kurirji pravkar končali politično uro, so zaregljali mitraljezi. Hitro so pograbili orožje, kar so ga imeli, torbice s pošto in zbežali čez skalni greben. Nemci so požgali barako z opremo vred.

Ko so napadalci odšli, so se kurirji zbrali na pogorišču. Ker niso imeli več nikakršne opreme, niti hrane, so se ponoči podali na Cerkljansko, kjer so pri zanesljivih domačijah dobili najnujnejše. Nato so nadaljevali pot na Jezerca pod Krvavcem, kjer so se najprej utaborili. Kmalu so se preselili v kočo na Kamniškem sedlu, nato so šli proti Kokršskemu sedlu, kjer so se v Žagani peči naselili v neki gozdarski koči.

Do napada je bilo na postaji osem kurirjev. Poleg komandirja Karla Grošlja-Fijana še Ivan Roblek-Peter, Ruda Cuderman, Franc Klemenc-Major, Rigo, Branko Bračič-Jaka, Stane Rebolj in Dijan, dezertar iz nemške vojske. Med selitvami so se jim pridružili še brata Karl in Milan Kokalj, p. d. Zotlerjeva iz Predddvora, ter Jože in Anica Škrjanc iz Potoč pri Predddvoru, ki je kurirjem kuhala. Zveze so ves ta čas dobro delovale.

Ker kurirji po napadu niso imeli nahrbtnikov, so nosili časopise in ostalo literaturo (približno 20 kg) kar v koših in vrečah od Kopišč v Kamniški Bistrici, preko Kamniškega sedla, Okrešlja, mimo slapa Rinke na štajerski strani in naprej proti Solčavi. Pot je bila zelo težka in nevarna, ker je bilo treba plezati tudi po klinih. Koši so bili nerodni in zelo neprimerni za plezanje. Nekajkrat so na Okrešlju presenetili Nemce, ki so tam taborili. K sreči so bili oboji presenečeni, tako so se kurirji lahko umaknili. Oddelki 40 do 50 nemških gorskih lovcev so občasno prihajali preko Savinjskega sedla in Okrešlja v Logarsko dolino, ker so vedeli, da v bližini ni večjih partizanskih enot. Nekoč pa so jim kurirji postavili

zasedo na Kamniškem sedlu. Vendar pa do spopada ni prišlo, ker so se Nemci sami obrnili nazaj proti dolini.

Dolina Kokre je bila za Nemce zelo pomembna zaradi prehoda na Koroško, zato so področje močno nadzirali. V dolini je bilo tudi nekaj kmetov, ki so simpatizirali z domobranci. Zato so si kurirji težko priskrbeli dovolj hrane. Morali so hoditi ponjo do pet ur daleč v Cerklje.

Na vsako zvezo sta vedno hodila po dva kurirja. Beli in Nemci, ki so slutili, da gre po dolini Kokre proti Jezerskemu in naprej na Koroško partizanska pošta, pa tudi številni funkcionarji OF, so se močno trudili, da bi pot presekali in kurirje polovili. Tako so pogosto postavljali zasede tudi pri mostu čez Kokro, vendar niso imeli preveč uspeha. Zapečnikova Marica, ki je bila doma blizu mosta, je kurirje s posebnim znamenjem opozarjala na sovražnika.

Od koč na Kamniškem sedlu so kurirsko postajo preselili v dolino Bistrice, tik pod sedlo v Klinah, od koder so vzdrževali zveze s koroško postajo K 8, z G 7 v Kamniški Bistrici in s S 23 v moziških planinah na Štajerskem.

18. avgusta je prišel na kurirsko postajo namestnik komandanta V. sektorja Ivan Kralj-Zvonko, ki je bil namenjen proti Štajerski. Zato je nadaljeval pot s kurirjema, ki sta šla na zvezo v Logarsko dolino. Tam pa so naleteli na Nemce, ki so ujeli kurirja Milana Kokalja, druga dva sta srečno ušla. Že 21. avgusta 1944 pa je Kokalj pripeljal Nemce preko Okrešlja in Kamniškega sedla do kurirskega taborišča v Klinah. Na postaji so bili samo namestnik komandirja Branko Bračič-Jaka, kurir Ivan Roblek-Peter in kuharica Anica Škrjanc, Marjan Lautar-Rigo in Janez Rebolj sta se tedaj v neki kotanji umivala. Ko sta Jaka in Peter opazila, da se taborišču približujejo Nemci, sta skočila v kritje in ustrelila po njih. Ujeti Kokalj je kurirjem zavpil, naj ne streljajo in se naj predajo, ker so obkoljeni. Klical je tudi svojega brata Karla.

Ker se skupina ni hotela predati, so začeli Nemci tolči po njih z mitraljezom in brzostrelkami. Jaku je uspelo, da se je po nekem žlebu rešil v skalne stene, Petra pa je zadel rafal preko prsi, kuharico Anico pa so ujeli. Tudi na Riga in njegovega tovariša so streljali. Ob presledku sta se kar naga in bosa pognala navzgor v skale vsak na svojo stran in se rešila. Rigo je prebedel naslednjo noč stoje na neki polici v steni Korošice in pri tem močno prezebel. Zjutraj je splezal do koč na sedlu, si z blazin natrgal nekaj kosov blaga, da se je z njimi ovil okrog bokov ter se napotil proti taborišču. Ob pogorišču je našel le mrtvega Ivana Robleka-Petra, ki je bil doma iz Preddvora in je imel komaj 18 let.

Ob taborišču so se počasi zbrali vsi preživeli. Skupaj so se podali v dolino, nad Kopišča v Kamniški Bistrici, kjer so si naredili bivališče iz zavezniškega padala. Od tam so opravljali zveze še kakšen teden preko Velike planine. Vsi niso imeli niti čevljev, tako sta si Rigo in Janez noge povijala v žakljevinaste krpe. Po tednu dni so se premestili v Žagarjevo kočo na Kisovcu, kjer so naslednji dan ujeli nekega skrivača in ga predali terencem v dolino Črne nad Kamnikom. Kmalu so se preselili na Volovjek, to je sedlo med Kranjsko in Štajersko, pod Malo planino. Takrat so se jim pridružili še Jernej Polajnar iz Kokre, Franc iz Trzina, Tine Uršič iz Kamniške Bistrice in Rado Dagarin iz Škofje Loke.

V septembru so si na Cerkljanskem oskrbeli konja, da so z njim prenašali pošto na javko. V dolini Kamniške Bistrice je bila tudi tiskarna, ki je natisnila ogromno literature, ki so jo morali odpravljati po liniji. V obratni smeri pa so nosili papir in druge potrebščine.

Kurirji so navezali stike s hribovskimi kmeti, pomagali so jim pri kmečkih delih na polju in pri mlačvi. Izdajali so se za graničarje, da jih ne bi kdo izdal. Skrbno so tudi pazili, če se je v bližini pojavil kak policijski vohljač. Tako so nekoč ujeli sorodnika neke belogardistične družine iz Kamnika in ga izročili terenskim aktivistom v Črni.

Največkrat so se oglašali pri Funtkovih, kjer sta jim domači dekleti Anica in Francka pogosto postregli z mlekom in z žganci iz ržene moke. Velikokrat so bili tudi pri Obcirjevih in Mlinarjevih. Prebivalci teh odročnih krajev so jih bili veseli, saj so jim povedali različne novice. Mladino so učili partizanskih pesmi, priredili so partizanski miting z recitacijami in skeči, igrali so tudi enodejanko »Mati«. Za program je poskrbel kurir Marjan Lautar-Rigo.

Okrobra 1944 so Nemci skušali prodreti iz Kamnika po dolini Črne čez prelaz Črniivec v osvobojeno Zgornjo Savinjsko dolino, a so jih partizanske brigade pognale nazaj proti Kamniku. Po teh zmagovitih bojih je bil pri Jurčku v Črni miting, na katerem so sodelovali tudi ti kurirji.

Ko so v zimski ofenzivi decembra 1944 Nemci obkolili partizanske enote na Veliki planini, so se kurirji poskušali prebiti iz obroča. Napotili so se proti Kopišču v Kamniški Bistrici in z veliko muko prešli na drugo stran doline. Zvez ni bilo mogoče vzdrževati, ker so bili Nemci tako rekoč povsod. Kurirji, ki se jim je na Veliki planini pridružil del Koroškega oblastnega komiteja, so se zadrževali pod Mokrico. Nekaj dni so bili brez vsake hrane, premraženi in mokri, saj so ponekod gazili do dva metra visok sneg.

Zato so sklenili, da bodo šli trije na Gorenjsko in se tam priključili kateri od tamkajšnjih enot, drugi se bodo pridružili Kokršskemu odredu.

Kurirji Rigo, Dagarin in France so se napotili proti Šenturški gori pod Krvavcem. Pri kmetu na Slatni so popili mleko kar pred hišo. Bilo je megleno in upali so, da so varni. Pri kmetu so se jim pridružili še štirje borci neke druge enote. Domobranci, ki so jih opazovali z nasprotnega hriba, pa so jim postavili močno zasedo ob kolovozu na pobočju. Kakih dvajset domobrancev se je spustilo niže v dolino, da bi pričakali partizane, ki jih bi zaseda potisnila nazaj.

Ko sta prva dva partizana stopila iz goščave, so iz razdalje samo kakih deset metrov vžgali po njima z rafali in bombami. Oba so takoj ubili. Naslednja dva so dotokli v bližini. Kurir France iz Trzina je imel nad kolenom prestreljeni obe nogi in je obležal v grmovju. Rigo in Dagarin sta tekla v dolino, da bi dosegla nasprotno pobočje. Tedaj se je megla izdajalsko razpršila in oba sta bila na čistini vidni tarči. Domobranci so streljali od vseh strani ter jima zaprli umik. Poskusila sta se vrniti v skalno grapo, kjer pa se je Rigo s puško zapletel v grmovje in padel nekaj metrov niže med skale. Poškodovan je tam od udarca omočičen obležal. Ko je prišel k zavesti, se je vrgel nanj neki domobranec, ga s puškinim kopitom zbil na tla in mu z nohti spraskal že tako krvav obraz. Nato so prignali še zvezanega Dagarina ter ju strgana in krvava slikali. Odgnali so ju do mesta, kjer sta padla v zasedo. Tam so ležala štiri razmesarjena partizanska trupla. Neki borec, ki je hodil prvi v koloni in bil zato tudi prvi zadet, se je na tleh še premikal in presunljivo stokal. Nemški SS hauptman ga je z nogo obrnil na trebuh in mu z rafalom brzostrelke glavo dobesedno izmaličil. Pri tem mu je priletel kos krvavega mesa za vrat. Zgrabil se je, ga z roko vrgel stran in zaklel: »Ferfluchten banditen, schwein.« Rigo in Dagarin sta težko ranjenega Franceta iz Trzina nesla v dolino, kjer so domobranci dobili voz. Ranjenega Franceta sta dva domobranca peljala do Stranj nad Kamnikom. Tam je oficir SS potegnul Franceta z voza ter še njega z brzostrelko prerešetal od glave do nog. Nemški SS oficir in kakšnih 30 domobrancev je razkazovalo raztrgana in krvava borca v Stranjah in se hvalilo s svojim podvigom. Odpeljali so ju naprej v Cerklje, nato v Kranj, od tam v Begunje in nato v Mauthausen.

Druga skupina je še nekaj dni ostala v duplini pod Mokrico, nato pa se je prebila preko Krvavca v dolino Kokre. Trije kurirji, kolikor jih je še ostalo, so dobili zavetje pri kmetu Kremserju, kjer so jim naredili skrivališče, ki ga domobranci kljub večkratnim

preiskavam niso odkrili. Ko je sneg skopnel, so vsi trije odšli na G 7, ki se je tedaj nahajala na Debelem hribu na Kokrici. Od tam so potem vzdrževali zaveze.

Že pred tem jih je zapustil Karel Kokalj.

Zadnji je vodil postajo Branko Bračič-Jaka.

Na kurirski postaji G 18 so se zvrstili: Karel Grošelj-Fijan, prvi komandir, Branko Bračič-Jaka, drugi komandir, Marjan Lautar-Rigo, Rado Dagarin, brata Milan in Karel Kokalj, ki pa sta oba dezertirala k belim, Franc Klemenc-Kremsarjev, Tine Uršič, Jože Vrhovnik, Jože Zabavnik, Ivan Roblek-Peter, Jernej Polajnar, France, doma iz Trzina, neki Dijan, nemški dezertar, Rudi Cuderman, Janez Rebolj, Jože Škrjanc. Anica Škrjanc je bila kuharica.

Poleg bratov Kokalj je k belim ušel tudi komandir Karl Grošelj-Fijan.

Viri: Branko Bračič-Jaka: Postaja G 18, rokopis, Marjan Lautar-Rigo: G 18, rokopis, Jože Vrhovnik: Pismo Debevcu, rokopis. Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem.

Kurirska postaja G 19 pod Storžičem

V februarju 1944 je komanda IV. relejnega sektorja postavila kurirsko postajo na pobočju Storžiča. Že pred tem je bil v gozdu nad zaselkom Povelje kurirski center okrožnega komiteja Kranj. Ko je bil osnovana kot relejna postaja G 19 in je bilo tu več kurirjev, so si v gozdu naredili zemljanko. Prvi komandir je postal Jože Švegelj-Lojze, kurirji pa Aleksander Bodljaj-Stane in brata Janez ter Anton Eržen. Postaja G 19 je bila na zelo nadzorovanem terenu, kar posredno pove tudi dejstvo, da se je na njej izmenjalo kar 5 komandirjev.

Postaja je bila takoj po ustanovitvi vključena v relejno linijo z zvezo s tremi sosednjimi postajami: najprej z G 16 na Dobrči, z javko na področju od Gozda do Trajbaha pri Tržiču, nato z G 21 na Šenturški gori, pri Polajneru v Kokri. Ko je bila osnovana in vključena v relejno linijo tudi postaja G 34, so vzpostavili zvezo tudi z njo. G 34 je bila povezana z G 23 na Jezerskem, ta pa s K 6 na Koroškem.

Do konca avgusta 1944 so potekale zveze desno proti Jesenicam in levo proti Kamniku še po ravninskem gozdnatem terenu mimo Preddvora, preko Tupalič ali pod Golnikom in Tržičem na postajo G 16. Pozneje pa zaradi domobranskega pritiska nad

Tržičem v Lom preko Poljan, po slemenih Storžiča nad Bašljem. Včasih kurirji niso mogli tod. Takrat so šli za Storžičem proti Kanonirju, čez Kokro na Spodnje Jezersko in nato v strmino preko Kokrškega sedla v Kamniško Bistrico.

Spomladi 1944 je kurirsko taborišče odkrila skupina raztrganec, zato so se kurirji preselili iznad Povelj do Lovrenca v Bašlju, kjer so se naselili v Dolenčevi koči v Gradišču. Kadar so jih domačini obvestili o hajki, so se umaknili v skalno votlino pod bolnišnico Košuta. Kurirji so bili povezani tudi z rajonskim komitejem v Stražišču pri Kranju. Na to zvezo sta šla kurirja čez Udenboršt in ob njem, nato čez kranjsko polje do Struževega, kjer sta pošto izročila legalki Tončki Kalanovi, ki jo je nesla čez savski most in jo oddala rajonskim kurirjem.

Vse številnejše domobranske postojanke so ogrožale vzdrževanje kurirskih zvez. Tako je poleti 1944 propadla zveza čez Savo pri Struževem, ki ni bila obnovljena do oktobra, ko je bila ukinjena postaja G 20 pri Olševku. Zvezo s to postajo so vzdrževali ponoči, javko so imeli na Beli.

Na zveze so hodili najprej peš, dvakrat tedensko, nato pa vsak drugi dan, pošto pa so prenašali v nahrbtnikih.

Kurirji so bili v glavnem domačini, nekateri med njimi tudi dezertjerji iz nemške vojske. Na postaji so se držali reda in discipline, imeli so točno določen red vsakodnevnih opravil, določena je bila straža, s patroljnimi ogledi so nadzorovali okolico in skrbeli, da jih sovražnik ni presenetil. Z orožjem jih je oskrbovala bližnja enota VDV, včasih tudi komanda sektorja.

Hrano so dobivali pri okoliških kmetih, komandir Švegelj je tudi kuhal. Redno so vzdrževali zvezo tudi z enotami Kokrškega odreda, prav tako s kranjskim okrožnim komitejem in odborom OF.

Komandir Jože Švegelj-Lojzek je bil kmalu premeščen, zamenjal ga je Lojze Florjančič-Matija. Za njim je postal komandir Jože Kozelj-Gašper, že septembra pa ga je zamenjal Franc Podviz-Dono, ker je Gašpar postal komandir na G 29.

Maja 1944 so bili Kristijan Kokalj z G 19, Francelj z G 16 in Jože z G 28 poslani po orožje na komando sektorja na osvobodeno ozemlje z Zgornjo Trebušo na Primorsko. Ko so se vsi trije zbrali na G 16 pod Dobrčo, so se napotili proti Ljubnemu in nato pri Otočah kar podnevi prešli most čez Savo. Šli so proti Kropi na G 12, od tam pa naslednje jutro preko Jamnika, skozi požgane Dražgoše v Podlonk, na postajo G 1.

G 1 je bila centralno križišče vseh gorenjskih kurirskih zvez. Tam so se stekale novice s cele Gorenjske. Nato je kurirska patrulja krenila preko Prtovča in Martinj vrha v Davčo, pa dalje čez Farji potok za Blegošem v Novake na Primorskem. Oglasili so se pri kurirjih na G 35, ki so jim postregli s hrano, nato so odšli po 30 urah hoje spat na bližnji senik.

Zjutraj so se z avtomobilom odpeljali do Gorenje Trebuše, kjer so se javili v komandi sektorja, da so komandantu Gartnerju poročali o razmerah na Gorenjskem. Zvečer so odšli s štabom sektorja v Čepovan v štab IX. korpusa, kjer so dobili orožje.

Naslednji dan so imeli kurirji na štabu sektorja delovni sestanek, nato so se odpravili nazaj. Prespali so na Prtovču, zgodaj zjutraj prešli dolino in se skozi Dražgoše, kjer so jim vaščani dali nekaj hrane, napotili proti Kropi. Onstran Dražgoš so slišali streljanje, pozneje so videli kolono Nemcev na poti proti Selcam. Ob poti so našli štiri padle borce Prešernove brigade, ki so padli v nemško zasedo. V Kropo so prišli proti večeru. Komandir kurirske postaje G 12 Janko Berce-Simon jim je obljubil, da jih bo njegov kurir še isto noč odpeljal na drugo stran Save, vendar pa jim to ni uspelo, ker so Nemci železniško progo povsem zasedli.

Kurirji so se s spremljevalcem vrnili na postajo, nato pa sami odšli proti Podlonku in dalje preko Jelovice do Bohinja. Zvečer so prešli Savo Bohinjko in železnico ter se nato ustavili pod Koprivnikom na postaji G 4. Zjutraj so odšli proti Pokljuki in se ustavili na G 6. Tiste noči so se pridružili Prešernovi brigadi v napadu na nemško postojanko v Radovni. Naslednjega dne so nadaljevali pot v dolino Save in jo prebredli.

Ko so prečkali železnico, je raketa razsvetlila okolico. Nemška zaseda je vžgala po njih, vendar so se srečno umaknili. Nekoliko višje v hribu pa so padli v drugo zasedo, zato so se razbežali. Kristijan je ostal sam, ves krvav in opraskan je nadaljeval pot kar na slepo v hrib, šele visoko zgoraj se je uspel obleči. Jutro je pričakal nad Plavškim Rovtom. Skrbelo ga je, kaj je s tovarišem, zato se je napotil proti Golici. Našel ju je speča na nekem seniku.

Skupaj so se napotili proti postaji g 22, kjer je Jože ostal, Kristijan in Francelj pa sta nadaljevala pot proti vzhodu, obiskala še nekaj kurirskih postaj in prišla na G 19. Jože je nekaj tednov po vrnitvi s Primorske padel.

30. novembra 1944 so kurirsko postajo G 19 odkrili domobranci in jo skupaj z Nemci obkolili. Vendar se je kurirjem posrečilo še pravi čas umakniti se iz obroča višje proti vrhu Storžiča. Novo taborišče so si nato uredili v gostem grmičevju nad Babnim

vrhom, kjer pa so jim že decembra sovražniki spet uničili komaj urejeno bazo. Od tedaj so se v majhnih skupinah zadrževali po domačijah na Trsteniku, Povljah in Babnem vrhu. Zveze so vzdrževali kot prej.

10. januarja 1945. so trije kurirji in komandir padli v zasedo. Nemci so ubili kurirja Naceta Florjančiča, ujeli pa ranjenega komandirja Franca Podviza-Dona in še enega kurirja. Na javki med Malo in Veliko Poljano so domobranci ujeli kurirja Janeza Galeata-Lojzeta. Umrl je v Dachau.

Jeseni in pozimi 1944/45 so se kurirji zadrževali skoraj v nedostopnih terenih visoko pod Storžičem nad Bašljem, v bližini bolnice »Košuta«, pod neko visečo skalo, nekaj časa pa tudi v sami bolnici.

V februarju 1945 je bilo vzdrževanje zvez skoraj nemogoče. Zato je komandant linije sklenil, da pošlje kurirje te postaje v Koprški odred, ki je bil v Lomu. Na poti tja so pri Krničarju domobranci zajeli iz prve skupine štiri kurirje. Ker so bili to bivši dezertjerji iz nemške vojske, so jih poslali v Begunje. Preostali kurirji so po tistem ostali na terenu in še vnaprej s trudom vzdrževali zveze.

Na G 19 pod Storžičem so bili: Jože Švegelj-Lojze, prvi komandir, Lojze Florjančič-Matija, drugi komandir, Jože Kozelj-Gašper, tretji komandir, Franc Podviz-Dono, četrti komandir.

Kurirji pa: Kristijan Kokalj, Nace Florjančič, Janez Gale-Lojze, Stanko Štefe, Franc-Ludvik, Janez Eržen-Danilo, Jaka Vehovec, Aleksander Bodljaj-Stane, Anton Eržen.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, arhiv PTT. Jože Švegelj: Postaja G 19, rokopis. Kristijan Kokalj: Po kurirski poti od Storžiča na Primorsko, rokopis.

Kurirska postaja G 20 na Olševku

Kurirska postaja na Olševku ob vznožju Krvavca je bila ustanovljena februarja 1944, na pobudo sekretarja okrožnega komiteja KP Kranj Ivota Slavca-Jokla.

Na postaji so bili prvi trije kurirji Alojz Florjančič-Matija, Stanko Štefe-Zdenko in Ludvik Jerovšek iz Lahovč. Koncem maja pa je prišel še Tomaž Pirc-Tomo. Ko je bila postaja še isto leto vključena v mrežo relejnih kurirskih linij na Gorenjskem, je dobila oznako G 20.

Pred tem je postaja sodelovala predvsem s terenskimi političnimi organizacijami v okrožju. Takoj po ustanovitvi G 20 je bila v

februarju vzpostavljena zveza z G 19 v gozdičku nad Poveljami, ki jo je opravljal kurir Stanko Štefe-Zdenko. Zaradi prihoda večje policijske enote v Preddvor so v maju javko prestavili na Belo, kurirji so hodili med vasmí Tupaliče in Hotemaže. Prva pot je peljala čez bližnji most v Tupaličah in vas Breg pri Preddvoru. Druga pa je šla preko mostu pri Hotemažah in nato v Breg pri Preddvoru. Ob nevarnostih so hodili čez Kokro.

Proti Kamniku je dnevno potekala zveza s postajo G 21 na Šenturški gori, javko so imeli nad Davovcem pod Krvavcem, nekaj časa pa na Štefanji gori. Na obe zvezi so hodili zgodaj zjutraj, na javki so čakali do večera in se nato vrnili na svoje postojanke. Kurir z G 24 je hodil direktno na G 20. Nekaj časa so vzdrževali zvezo tudi proti Koroški, s postajo G 18, javko so imeli pri Kanonirju v dolini Kokre.

Kurir bolnice »Košuta« je hodil na G 20 vsak dan po pošto in sanitetni material, ki so ga dobili na terenu, večinoma iz Kranja, včasih tudi iz Tržiča. Prav tako je prihajal tudi kurir VOS-a, kurir okrožnega komiteja Kranj (pod šifro KOČNA) in kurir z G 24, Anton Galjot-Nande iz Vogelj.

Partizanska tiskarna je bila v Jelendolu in od tam je prihajala literatura, in sicer preko G 19, G 20, G 18, G 24 in G 21. Med njo je bil Kmečki glas, Slovenski poročevalec, Ljudska pravica, Naša žena in radijska poročila.

Na postajo G 20 je hodil po literaturo tudi aktivist Brko, ki je bil zadolžen za agitacijo in propagando (agiprop) na terenu.

V začetku so se kurirji zadrževali v Olševku, podnevi v gozdu, zvečer so odhajali v vas, kjer so jim radi nudili zavetje, dajali hrano in jim na vse načine pomagali.

Do konca aprila 1944 so zveze potekale nemoteno, saj je bila le v bližnjem Preddvoru manjša posadka nemških orožnikov. V začetku maja pa se ji je pridružila močna policijska enota, ki je štela 200 mož. Takrat so bile ustanovljene tudi domobranske postojanke v Cerkljah in Predosljah in Senčurju, tako da so odtlej kurirji hodili na zvezo le ponoči. Junija 1944 je bila za nekaj časa prekinjena zveza z G 18.

Po ustanovitvi sovražnih postojank se kurirji niso več zadrževali v vasi Olševke, ampak so si v gozdu blizu vasi postavili šotor, kjer so si tudi kuhali. Nekega dne v maju so ujeli dva gestapovska vohuna, ki bi ju morali zvečer odvesti enoti VDV. Tik pred zajtrkom so jih presenetili domobrancí iz Cerkelj. Kurirji so se sicer rešili, izgubili pa so vso opremo. Nato so se nekaj časa za-

drževali na Štefanji gori, obiskali nekaj kmetij, ki so sodelovale z domobranci ter poleg hrane zaplenili tudi potrebno opremo.

Komandir Matija je bil meseca maja 1944 premeščen za komandirja na G 19. Na njegovo mesto je prišel Jože Fajfar-Bobi, z njim tudi nekaj novih kurirjev. Vzdrževanje zvez je bilo iz dneva v dan težje. Proti koncu avgusta je bila pretrgana zveza z G 24, ki se ni več obnovila. Kurirska postaja se je morala stalno seliti.

Domačini so kurirje sproti obveščali o nevarnostih, zato med kurirji ni bilo veliko žrtev. Dajali so jim tudi hrano, nekaj časa je za to skrbela tudi gospodarska komisija.

Z novo domobransko postojanko v Tupaličah so se sovražniki v bližini postaje še pomnožili, več je bilo zased, vendar na srečo kurirji niso imeli preveč žrtev. Ko sta nekega večera šla čez Kokro kurir Zdenko in njegov spremljevalec, sta tudi naletela na zasedo. Štefe se je vrgel med lapuh in drugo rastlinje ob reki in tam popolnoma miren prebil ves dan do noči in se tako rešil.

Oktobra 1944 je bila po nalogu komande relejnih postaj G 20 ukinjena. Kurirji so bili premeščeni na G 19, ki je vzdrževala direktno zvezo z G 21 na Županjih njivah.

Na postaji G 20 v Olševku so bili: Alojz Florjančič-Matija, komandir, Jože Fajfar-Bobi, drugi komandir, Stane Štefe-Zdenko, Tomaž Pirc-Tomo, Anton Florjančič, Ignac Florjančič, Ludvik Jerovšek ter še trije ali štirje drugi, katerih imena niso znana.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Stane Štefe-Zdenko, njegovo izjavo zapisal Jože Peklaj, Tomaž Pirc-Tomo: Kurirska postaja G 20, rokopis. Jože Fajfar-Bobi: Kurirske postaje G 1, G 12, G 14, G 20, rokopis.

Kurirska postaja G 21 na Šenturški gori

Bolj ali manj redna zveza med političnimi aktivisti kranjskega in kamniškega okrožja je potekala že v letu 1943, ko jo je vzdrževal Anton Grošelj-Grega. Septembra 1943 je prišel za kurirja na smledniški teren še Stane Stare-Boris. Že novembra pa je kranjski okrožni komite zahteval, da vzpostavi kranjska partizanska četa posebno zvezo s Kamniškim bataljonom, po kateri bi pošiljali mobilizirance z Gorenjske na Dolenjsko. Tako je bila januarja 1944 postavljena na Šenturški gori kurirska postaja, ki je ob vključitvi v relejno linijo dobila naziv G 21.

G 21 je imela zvezo s štirimi sosednjimi kurirskimi postajami. Glavna linija je potekala od G 19 pod Storžičem proti vzhodu na

G 9 blizu Prevoj pri Lukovici, vmesna zveza je šla do G 7 v Stahovici, zadnja pa na G 18 v Kokri.

Zveze so vzdrževali ponoči, najprej dvakrat, nato trikrat tedensko.

Prvi komandir je bil Adi Praček, ki je vodil postajo do septembra 1944, ko je bil premeščen. Za njim je bil nekaj časa komandir Franc Čimžar-Gustelj, ki pa ga je kmalu zamenjal Franc Šolar-Trš. Kurirji so bili: Janez Preklet, Ludvik Jerovšek-Boris, Franc Sitar, Janez Uršič, Alojz Capuder in kuharica Fanika Capuder.

Kurirji so živeli pod šotori in so se velikokrat selili. Večkrat so hodili po tem območju Nemci iz Stahovice in domobranci. Ko sta nekega dne dva kurirja s postaje pobegnili in se je eden priključil domobrancem, je postal položaj nevzdržen. Kurirji so že obupali.

Takšne je našel novi komandir Trš, star borec, ki je bil v partizanih že od vsega začetka. Na postajo je pritegnil nekaj novih moči, da so lahko redno vzdrževali zveze. Vendar pa jih je stalno preseljevanje zelo utrujalo. Za hrano je doloma skrbela gospodarska komisija, deloma so jo sami poiskali. Zato so kdaj pa kdaj odšli v dolino h kakemu kmetu, ki je pomagal domobrancem in se pri njem založili z vsem potrebnim.

Najdaljša pot na javko je bila z G 9. Kurirja sta hodila samo ponoči in sicer pod Kamnikom, pri Duplici sta šla čez cesto in železnico ter nato preko Domžalskega polja do javke na Kulovcu v bližini Prevoj. Morala sta precej hiteti, da sta se še pred svitom naslednjega dne vrnila na postajo.

Kurirji so sodelovali z enoto VDV in skupaj z njo nadzorovali gibanje neznanih in sumljivih ljudi. Med prodiranjem XIV. divizije na Štajersko so kurirji na tem terenu zbirali borce te enote, ki so se med boji izgubili in zašli. Prezeble in ranjene so vodili v bolnišnico, prav tako so pomagali tudi borcem Šlandrove brigade in Prešernove brigade.

3. oktobra 1944 so kurirji odšli na akcijo v vas Sidraž pri Stahovici. Gredoč so se oglasili na domu kurirja Franca Dobovška-Avžlakarja, ko so hišo obkolili domobranci in začeli streljati kar skozi okna. Pri tem je bil ranjen kurir Franc Čimžar-Gustl, prav tako tudi komandir Franc Šolar-Trš. Domači sin, kurir France Dobovšek, je skočil skozi zadnja vrata, pa je priletel prav pred mitraljez. Njegova sestra Micika, ki je skočila z njim, je srečno prebila obroč. Za njo je stekla kuharica Reza in bila ranjena v obe stegni. Kolikor jih je še bilo v hiši, so se plazili po tleh iz enega prostora v

drugega in iskali rešitev. Kurir Janez Preklet se je pri vratih nekajkrat ustavil in se pognal na prosto. Uspelo se mu je prebiti. Domače so polovili in jih postavili pred hišo, da jih postrele. Tedaj je prilezel skozi vrata težko ranjeni Trš in nek domobranec ga je ustrelil v glavo, drugi so se spravili nadelj s puškinimi kopiti.

Od domačih so ustrelili očeta Mihaela Dobovška, sin France pa je padel na begu. Kurir Gustl je umrl, ko so ga nesli v bolnišnico.

Novi komandir postaje je postal Janez Preklet. Na postajo je prišlo nekaj novih kurirjev in zveze so še naprej vzdrževali, čeprav v zelo težkih pogojih: Taborišče so prestavili pod Krvavec, od tam so se začasno selili v dolino Kokre, v bližino Jezerskega, od koder so vzdrževali zvezo s kurirji G 23 pod Storžičem in z G 7 v Kamniški Bistrici. Ker je bila zveza proti Kamniku močno ogrožena, so na javko z G 19 hodili le dvakrat tedensko.

Postaja G 21 je vzdrževala pomembno zvezo med Gorenjsko, Koroško in Štajersko.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem. Janez Preklet: Moja partizanska leta, rokopis. Adi Praček-Ciril: Kurirska postaja G 21, rokopis.

Kurirska postaja G 23 na Jezerskem

Med Gorenjsko in Koroško onstran Karavank sta vse leto 1943 vzdrževala zvezo legalca, gozdna delavca Franc Polajnar in Lojze Pavlin z Jezerskega. Spomladi leta 1944 pa je okrožni komite določil skupino kurirjev, ki naj bi opravljali to delo. Kurirji so se utaborili za Orlovcem, nad kmetom Kanonirjem. Tak je bil začetek relejne postaje G 23.

Kurirji, ki so se naselili v gozdni baraki, so nekajkrat tedensko vzdrževali zvezo z okrožnim komitejem KPS Kranj, ki se je zadrževal v Trziškem grabnu, s kurirsko postajo G 18 na Fužinah ter na Koroškem s G postajo K 6. Javko so imeli za Virnikovim Grintovcem na koroški strani. Teren so nemško-domobranske enote močno kontrolirale, saj je bila poleg nemške na Spodnjem Jezerskem tudi domobranska postojanka.

Jeseni 1944 so se kurirji G 23 preselili iz Korit za Storžičem, kjer je bilo tedaj njihovo bivališče, v Komatevro za Stegovnikom, in sicer v gozdarsko brunarico, v kateri je bila prej bolnišnica. Pošto so z G 34 v Lomu nad Tržičem dobivali na Javorniški planini za Storžičem. Na zvezo so hodili največkrat dopoldne. Pot na Koroško pa jih je vodila po grebenu proti Javorniški planini.

Prvi komandir te skupine je bil Franc Toporiš-Vilko.

Kurirjem se je konec septembra pridružil Jurij Rozman, malo pozneje še Tomaž Pirc-Tomo, ki pa je ostal na postaji samo do pomladi 1945.

Do zime so hodili na zvezo peš, v snegu pa so se smučali. Vsi so bili oboroženi s puškami, komandir je imel brzostrelko. Orožje so rabili le za obrambo.

Hrano so kurirji dobivali pri poznanih kmetih, včasih so jo tudi kaj zaplenili. Nekajkrat so šli v prehrabeno akcijo tudi z borci Kokrškega odreda, včasih so ustrelili kakega gamsa, če jim je primanjkovalo druge hrane.

Življenje v kurirskem bivaku je bilo kar pestro. Kurirji so vsak dan obravnavali politični, predvsem pa vojaški položaj na frontah. Literature so imeli vedno dovolj, zato so vedeli, kaj se dogaja v domovini in po svetu.

Januarja 1945 pa so kurirji postali nemirni, ker je komandir Toporiš osumil intendanta postaje Lesjaka in ga ustrelil. Izkazalo pa se je, da je komandir tisti, ki bi moral biti osumljen. Zato se je bal, da ga bo Lesjak izdal, da se sestaja z domobranci. O tem se je prepričal kurir Tone, ki je nekega večera spremljal komandirja proti Spodnjemu Jezerskemu, pa se je ta pod kozolcem sestal z nekimi neznanci.

Kmalu za tem se je Toporiš odločil, da gredo naslednji četrtek na prehranjevalno akcijo v Srednjo vas pri Golniku. Kurirjem se je zdelo komandirjevo obnašanje zadnji čas sumljivo, zato so mu zastavili provokativno vprašanje, če ne bi šli raje kak drug dan, morda v sredo? Toda komandir je vztrajal pri svojem. Še pred četvrtkom pa so prišli ponj iz odreda in ga odpeljali v bataljon, kjer so mu dokazali, da je imel zvezo z domobranci. Tisti četrtek naj bi kurirje pripeljal v past.

Novi komandir je postal Stanko Štefe-Zdenko, ki je malo prej prišel z G 20. Kurirji so se preselili v lovsko kočo pod Dolgo njivo blizu Brsnine, kjer so težko dobili hrano, zato so streljali divjačino. V bližini taborišča sta se pogosto zadrževala Kokrški in Koroški odred, blizu je bila tudi bolnišnica in ekipa terencev. Proti koncu februarja se je začela velika hajka in kurirji so se umikali skupaj s Kokrškim odredom. Po hajki so si v strmini nad Jelendolom zgradili nov, zasilni bivak iz desk, lubja in vej.

Zaradi aktivnosti Kokrškega in Koroškega odreda, ki sta morala ovirati prehode Nemcev preko Ljubelja, so na območje G 23 velikokrat prihajale nemške patrulje. Vendar je postaja morala

vzdrževati zvezo s Koroško. Proti koncu aprila pa se je položaj tako poslabšal, da so morali G 23 ukiniti, kurirji so se preselili na G 19.

Na postaji so se zvrstili: poleg Lesjaka in Toporiša še Stanko Štefe-Zdenko, drugi komandir; kurirji: Jurij Rozman, Tomaž Pirc-Tomo, Anton Florjančič, Rudi Cuderman-Ruda, Janez Rebolj, Franc Hafner-Ludvik, Ignac Vevar in Metod. Kuharica Mira, doma iz Sponjega Jezerskega, je po ukinitvi G 23 odšla s kurirji na G 19.

Viri: Nada Holynski: Zveze na Gorenjskem med NOB, Stanko Štefe-Zdenko: Kurirska postaja G 23, rokopis.

Kurirska postaja G 24

Ko je januarja 1944 prišel v partizane Anton Galjot-Nande, so ga aktivisti rajona Šenčur imenovali za terenskega kurirja. Njegova prva pot je bila do javke v Mošah, kjer se je dobil s kurirjem Stanetom Staretom-Borisom, ki je bil povezan s kurirji preko Save. Nande je od Trboj vzdrževal zvezo s terenskimi aktivisti rajona Šenčur v Vogljanski gmajni in na Olševku. Zadrževal se je pri terencih, ki so se večkrat selili. Februarja je bila vzpostavljena zveza tudi s Kamniškim okrožjem, njihov kurir Pero je prihajal na javko k Nandetu v Vogljansko gmajno.

Meseca aprila 1944 je bil komandir G 4 Janez Arh-Leskovec poslan v Vogljansko gmajno, da tam postavi relejno kurirsko postajo G 24. Kot njen komandir je za kurirja imenoval Antona Galjota-Nandeta in nekaj domačinov. Skupaj jih je bilo sedem in so se še zadrževali pri terenskih aktivistih. Prebivali so v šotorih in se pogosto selili. Zvezo so z G 21 na Šenturški gori vzdrževali podnevi, prav tako z G 24, s katero so imeli javko pri Trbojah.

Proti koncu maja 1944 so se v bližnjem Voklem naselili domobranci, zato so se nevarnosti povečale. Domobranci so pogosto postavljali zasede, kurirji pa so se jih s pomočjo domačinov razmeroma uspešno izogibali.

Vsak dan je posebna kurirska patrulja pregledovala okolico in takrat velikokrat trčila na domobrance. V takih spopadih jih je bilo nekaj tudi ranjenih.

V začetku avgusta so kurirjem G 25 Nemci zaplenili pločevinast čoln, s katerim so se prevažali čez Savo. Odtlej so hodili kar čez most v Smledniku. Nekega dne pa so za to izvedeli domobranci in postavili zasedo. Zvesta obveščevalka pa je že podnevi

o tem obvestila kurirje. Komandir Leskovec se je odločil, da gre na zvezo sam. S seboj je vzel le kurirja Borovca, ki je bil tistega dne na vrsti.

Ko sta prišla do obrežja, sta srečala terenske kurirje, kurirja OZNE in kurirja vojaške linije, ki so se zbrali, da gredo skupaj čez Savo. Komandir Leskovec jim je povedal, da jih čaka zaseda in jim predlagal, da s terenskim kurirjem Evgenom sama preneseta vso pošto.

Predno sta se napotila čez most, so kurirji vrgli proti mostu nekaj kamenja, da bi odkrili zasedo. A ta se je potuhnila. Ko pa sta bila že kakih deset metrov na mostu, so začeli streljati. Kurirja sta se v hipu obrnila, začela streljati ter teči nazaj. Leskovec je bil ranjen v obe nogi, vendar se mu je uspelo umakniti. Zveze pa tisto noč ni bilo moč vzpostaviti.

Zvezo preko Save, kakor tudi z G 21 na Šenturški gori, so vzdrževali vsak drugi dan. Dokler ni bilo zased, so uporabljali tudi kolesa. Poleti 1944 so kurirjem G 25 sovražniki pobrali več čolnov. Ko je bil tudi most v Smledniku zastražen, so morali Savo bresti. Iskali so najbolj plitva mesta na področju od Trboj do Praš.

Nekega dne so dobili na postajo dva novinca. Komandirju sta se takoj zdela nekam sumljiva, zato se ju je hotel »znebiti«. Na terenu so mu rekli, naj ju ima na postaji toliko časa, da ju bodo preizkusili in malo poizvedovali o njima. Kmalu je eden od njiju ušel in se javil v postojanki v Šenčurju, drugega pa so uspeli onesposobiti. Ubežnik je Nemcem in domobrancem povedal dovolj, tako da so potem kurirje in terenske aktiviste nenehno zasledovali.

Domačini v vasi Voglje so vsi pomagali partizanom. Dajali so jim hrano in druge potrebščine.

Kurirji in terenci so vsako jutro poslali patroljo v okolico taborišča. Pri nekem takem obhodu, ko sta šla kurir Anton Galjot-Nande in terenski aktivist Živko proti Brniku in prišla do ceste Voklo – Brniki, sta naletela na zasedo. Med umikom je bil Nande ranjen v nogo. Ko sta se z Živkom vrnila v taborišče, ni bilo nikjer nikogar. Edino oznovci so bili doma, tam je bolničarka Nandeta obvezala. Še isti dan so ga odnesli v naselje Torovo pri Zapogah, kjer je en dan ostal pri družini Ropret, naslednjega dne pa so ga odnesli v Hraše k Burgerju. Tam je Nande ostal teden dni, kurirji pa so ga obiskovali. Sedmi dan so ga na konju spravili do javke v Podolševsek, od koder naj bi ga odpeljali v bolnišnico. Ker jih ni nihče čakal, so ga skrili v gostem grmovju blizu Velesovega. Pod-

nevi pa so Nemci hajkali mimo in so ga skoraj odkrili. Šele naslednjega dne so ga kurirji odnesli v taborišče terencev na Možjanci, od koder so ga spravili v bolnišnico, kjer se je srečal s komandirjem Leskovcem, ki je bil nekaj dni prej ranjen na smledniškem mostu.

25. avgusta 1944 se je začela velika hajka, ki je zajela področje od Šenčurja do Rašice in Save. Kurirji postaje G 24 so se umikali proti Rašici, kjer so jih Nemci obkolili. V boju so padli: Franc Naglič-Dane, Jože Bobnar in Andrej Pušavec. Še isti dan sta se dva kurirja ponovno prebila iz Rašice na Tunjice pri Kamniku, vsi drugi pa so odšli s terenci v Rašico. Kurir Hafner se je priključil kurirski postaji G 21, drugi pa so se po hajki vključili v operativne enote.

Iz brigade so poslali nekaj kurirjev, da bi vzpostavili zvezo med sosednjima postajama. Ker pa preko zastražene Save ni bilo mogoče, so jeseni 1944 kurirsko postajo G 24 ukinili.

Pri poskusih, da bi obnovili pretrgano zvezo, je padlo 15 kurirjev.

Poleg prvih sedmih, ki so bili na postaji ob ustanovitvi, to je Anton Galjot-Nande, Franc Naglič-Dane, Jože Bobnar, Lojze Leskovec, Andrej Pušavec ter komandir Janez Arh-Leskovec in neki Rado, ki je bil doma iz Škofje Loke, so bili na postaji še Franc Hafner-Ludvik, Ciril Vangerl-Pepe, Alojz Mencinger-Maček in Franc Perdan-Borovc.

Kurirjem postaje G 24 so najbolj pomagale: Burgarjeva, Plevnikova in Pirnetova družina, kjer so dobivali mleko. Ivana Nahtigal, po domače Oslova Johana, pa jim je pekla kruh. Sicer je za prehrano skrbela tamkajšnja gospodarska komisija.

Viri: Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem, Janez Arh-Leskovec: Štab Gorenjskega odreda me je premestil na G 24, rokopis, Anton Galjot-Nande: Postaja TV G 24.

Kurirska postaja G 34 v Lomu nad Trzičem

Na tem območju je bila terenska kurirska postaja osnovana v drugi polovici leta 1943, in sicer na pobudo okrajnega komiteja KPS Kranj, da bi prevzemala in vodila mobilizirance in druge novince iz teh krajev do enot Gorenjskega odreda. Prvi kurir je bil Jože Švab, ki pa je že jeseni 1943 padel pri Pristavi. V začetku leta 1944 sta zvezo vzdrževala dva kurirja. Ko je spomladi prišlo na postajo še nekaj novih, so zgradili leseno barako nad Završnikom v Podljubelju. Takrat so bili povezani z rajonskimi odbori OF Trži-

ča, s tehniko Kokrškega odreda, bolnišnico, kasneje pa tudi z okrožnim komitejem Kranj.

Ko se je postaja preselila nad Lom, je komandir terenskih kurirjev Janez Klemenc-Hanzi v Podljubelju postavil še eno terensko postajo.

Poleti 1944 je bila terenska kurirska postaja v Lomu vključena v relejne kurirske linije na Gorenjskem in je dobila naziv G 34. Kurirji so se zadrževali v bližini Pavšeljnov domačije. Postaja G 34 je močno skrajšala oziroma izboljšala povezavo med G 16 pod Dobrčo in G 19 pod Storžičem. Preje je bila ta zveza zaradi velikih ovir v dolini južno od Tržiča speljana preko Podljubelja in Loma nad Tržičem ter od tam čez Veliko in Malo Poljano pod Storžič. Od G 34 pa je šla zveza tudi do G 23 na Jezerskem in preko nje naprej na Koroško. S kurirji koroške postaje K 6 so se sestajali vrh Škrbine, če jih ni bilo, so puščali pošto v nekakšni votlini blizu sedla.

Zvezo med G 16 in G 19 so vzdrževali vsak drugi dan ponoči. Ko so vzpostavili zvezo z G 23, so bili povezani tudi z G 35 v Podljubelju. Prehodi preko cest so bili nevarni. Kurirje so o tem obveščali aktivisti, zlasti Robidov očka.

Mnogo sta kurirjem pomagali tudi Pavšeljnova in Gabrčeva družina. Jožek je bil tedaj še pionir, toda bil je zvest in zanesljiv ilegalni kurirski sodelavec.

V bližini G 34 ni bilo nobene druge partizanske enote, zato so kurirji med domačini opravljali tudi politično delo.

Svoje bivališče so morali kar petkrat preseliti. Nemci so jih dvakrat napadli, prvič so se kurirji umaknili brez žrtev. 5. julija 1944 pa je kurir Janez Meglič s pošto, ki bi jo moral odnesti in oddati na Dolgi njivi pod Košuto Koroškemu odredu, odšel na policijsko postajo v Tržič in popoldne že pripeljal Nemce do kurirskega taborišča. Straže ni bilo, Nemce so opazili šele, ko so prišli že čisto blizu.

Pred kurirsko barako so Nemci ustrelili rajonskega kurirja iz Tržiča, ostali so ušli. Pri begu čez skalovje se jih je nekaj poškodovalo. Zaradi hitrega umika so izgubili vso opremo, barako pa so jim Nemci požgali.

V novembru 1944 so kurirji G 34 sodelovali pri širši mobilizaciji kot vodniki enot Kokrškega odreda.

Takrat je bila postaja tudi za krajši čas ukinjena.

Zadnje mesece pred osvoboditvijo so Nemci silovito preganjali enote Kokrškega odreda. Tako je 9. januarja 1945 v zasedi pa-

del Rok Kramar. Kurirska postaja ni mogla več vzdržati, zato je bila priključena postaji G 35. Obe sta se nato preselili nad Ljubeljsko cesto, pod severno pobočje Dobrče.

Poleg komandirja Janeza Klemenca-Kostje so bili na tej postaji: Jože Valjavec, politični delegat, Matevž in Franc Klemenc, Andrej Kramar, Janko Žagar, Alojz Koštrun, Rok Kramar, Štefan Zaplotnik-Dušan, Jože Ahačič in kuharica Dana Klemenc-Nada.

Viri: Janez Klemenc: Seznam kurirskih TV postaj in njihovih članov, rokopis. Jože Peklaj: Kurirska postaja G 34. Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem. Podatki iz vprašalnih pol.

Kurirska postaja G 35 v Podljubelju

Terenska postaja na tem območju je bila osnovana spomladi 1944, avgusta istega leta pa je bila vključena v sistem relejnih zvez kot G 35. Močno je olajšala zvezo med terensko postajo v Lomu in G 16 pod Dobrčo.

Na postaji sta bila najprej le dva kurirja. Eden od njiju, Anton Mlinar, je kmalu padel v Cegelšah. Junija so prišli za kurirje na G 34 Franc Bulc, doma iz Straže pri Šentrupertu, Matevž Valjavec iz Tržiča in Jože Križaj iz Naklega. Prvi komandir je bil Jože Gartner-Kerč.

Prvi kurirji so si nad Počivalnikom med Podljubeljem in Jelen-dolom zgradili zasilno barako, v kateri so živeli do spomladi 1945, ko so se združili z G 34. V letu 1944, ko je bila postaja vključena v relejne zveze, je bilo v njej osem kurirjev, večinoma so prišli iz operativnih enot.

Postaja je imela zvezo z G 16 pri Sv. Neži pod Dobrčo in G 34 v Lomu nad Tržičem. Zaradi koncentracijskega taborišča na Ljubelju so to območje zelo nadzorovali, še posebej pa cesto. Zato so morali biti kurirji zelo previdni in večkrat menjati poti na javke. Na Ljubelju je bila močna enota SS, ki je stražila taborišče, v Tržiču pa je bila močna policijska enota in orožniška posadka. Blizu Podljubelja pa sta bili dve policijski postaji.

V vojaške akcije se kurirji te postaje niso spuščali, ker niso smeli izpostavljati važne kurirske zveze s Koroško. Tako Nemci niso nikdar odkrili njihovega bivališča.

Oseb, ki so pripotovale po kurirski zvezi, niso puščali v svoje taborišče, poskrbeli pa so za njihovo varnost.

S hrano jih je oskrbovala deloma gospodarska komisija, nekaj so je dobili pri okoliških kmetih. Le-te so obveščali o pomembnih

dogodkih in dajali so jim tudi partizansko literaturo. Največ stikov so imeli s Počivalnikovo in Završnikovo domačijo, ki sta bili taborišču kurirske postaje najbližji.

V bivaku so imeli tudi kuhinjski kotiček, kjer jim je Jožefa Kos-Metka, doma iz Podljubelja, kuhala.

V bližini postaje se je občasno zadrževal tudi bataljon Kokrškega odreda.

Spomladi 1945 se je položaj tako spremenil, da kurirska postaja ni mogla več obstojati. Nekaj mesecev pred kapitulacijo je okupator zbral v teh krajih veliko vojaštva in policije, da bi pripravili prostor za umik dela nemških armad.

Tako sta se G 35 in G 34 združili in preselili na pobočja Dobrče na Podljubeljski strani, kjer sta nadaljevali z delom.

V začetku leta 1945 je postal komandir postaje G 35 Matevž Valjavec, ki je vodil postaji tudi po združitvi do osvoboditve. Kurirji na G 35 so bili: Franc Bulc, Jože Križaj, Jože Gartner-Kerč, Janko Knific, Mirko Karn, Kristijan Kokalj, Peter Praprotnik, Nace Praprotnik, Peter Perko, Peter Sitar in kuharica Jožefa Kos-Metka.

V i r i: Matevž Valjavec: Opis kurirske postaje G 35, rokopis, Jože Peklaj: Kurirska postaja G 35, rokopis. Nada Holynski: Zveze med NOB na Gorenjskem. Podatki iz vprašalnih pol.

V. KOROŠKA

S priključitvijo Avstrije k nemškemu rajhu v marcu 1938 se je položaj koroških Slovencev, živečih onstran Karavank, močno poslabšal. Določena strpnost v 2. avstrijski republiki se je takrat spremenila v pravo sovražstvo, saj so želeli na tak ali oni način slovensko manjšino odstraniti iz tretjega rajha. Slovenci, ki so 1300 let živeli na tej lepi koroški zemlji, bi jo morali torej na kakršenkoli način zapustiti.

Ob začetku druge svetovne vojne se je pritisk na Slovence še povečal. Da bi čimprej dosegli ponemčenje Koroške, so sovražniki že 10. novembra 1940 izdelali načrt za izselitev približno 1000 slovenskih družin iz koroških občin. Takoj po napadu na Jugoslavijo so razpustili vse slovenske organizacije in začeli z množičnim zapiranjem Slovencev, z zaplenbo njihovega premoženja in izgoni v koncentracijska taborišča. Med drugimi so aretirali tudi 67 slovenskih duhovnikov, ki so morali po odpustu iz zaporov zapustiti Koroško. Po vseh občinah so sestavili sezname zavednih Slovencev, ki so jih nameravali odstraniti.

Pripravljen je bil načrt za izgon 50.000 Slovencev s Koroške. 14. in 15. aprila 1942 so aretirali 178 družin in jih odpeljali v taborišče Žrelec pri Celovcu, od tam pa že naslednjo noč v živinskih vagonih naprej v rajh. Pri tem so bili temeljiti: vsako domačijo so povsem izpraznili, med izgnanci so bili nad 80 let stari ljudje in dojenčki, najmlajši je imel komaj 16 dni. Izpraznjene domačije so bile zaplenjene, nanje so naseljevali Nemce iz Kanalske doline in s Tirolske. Tako so uresničili del načrtov o izselitvi vseh koroških Slovencev. V zapuščene in po vojni opustošene kraje vzhodne Poljske in Ukrajine so jih nameravali preseliti približno 50.000. Vse te načrte pa so preprečili dogodki na vzhodni fronti, predvsem katastrofa pri Stalingradu v začetku leta 1943.

Začetki upora koroških Slovencev segajo že v leto 1939/40, ko je nekaj slovenskih fantov, da bi se izognili mobilizaciji, pobegnilo v Jugoslavijo, nekaj pa se jih je skrivalo v bližini svojih do-

mov. Iz teh ubežnikov se jih je potem v letu 1941 in 1942 nekaj vključilo v partizanske enote na Gorenjskem, mnogi pa tudi v enote na Koroškem, zlasti med kurirje.

Begunci s Koroške so prvi vzpostavljali zveze z domačini onstran Karavank. Eden teh je bil Peter Blažič-Melhior, kurir Kokrškega odreda, ki je poleti 1942 vsak teden enkrat potoval čez Karavanke. Javko je imel pri sestri Ivana Zupanca-Johana, ki ga je štab odreda junija istega leta poslal na Koroško kot aktivista. Johan je bil doma na Obirskem pri Železni Kapli.

Slovenski kmetje so se bali, da bodo Nemci nadaljevali z izseljevanjem slovenskih družin. Mnogi so hoteli pred tem pobegniti v gozdove. Prebivalstvo se je že povsem jasno opredelilo za nacistе in proti njim. Slednjih je bilo približno dve tretjini. Mnogi so pričakovali, da bo prišel nekdo, ki jih bo končno rešil »tega hudiča«, Hitlerja.

V začetku julija 1942 so se onstran Karavank pojavili prvi partizani. To je bila patrulja Kokrškega odreda, ki je obšla predele okrog vasi Sele, Železne Kaple in Obirskega. Po vrnitvi je poročala, da Slovenci onstran meje pozorno zasledujejo boj slovenskega naroda proti okupatorju.

Prva večja partizanska enota, ki je prišla na Koroško, je bil Kranjčev bataljon, ki je na svojem pohodu v sklopu II. grupe odredov potoval preko Gorenjske na Štajersko. Nenehni boji z okupatorskimi policijskimi in vojaškimi silami so pripomogli, da se je grupa, ki se je nameravala v celotnem sestavu prebiti preko Gorenjske in naprej na Štajersko, razdelila po bataljonih. Tako se je III. bataljon, ki mu je poveljeval Franc Poglajen-Kranjc, prebijal pod Storžičem in nato preko Karavank na Koroško. 21. avgusta se je čez prelaz na Košuti spustil po gamskih stezah na koroško stran. Dospel je v naselje Srednji Kot, kjer so gostoljubni Korošci borce nahranili. Ker so Nemci med tem zasedli sosednjo vas Sele, se je bataljon napotil na planino Zetiče in nadaljeval pot po pobojju Obirja proti Dravi v bližino vasi Robež. Tam so sovražniki bataljon napadli, toda v protinapadu so Nemce razgnali in zaplenili nekaj orožja. Bataljon se je nato napotil proti jugoslovanski meji.

Petdnevni pohod Kranjčevega bataljona po Koroški je imel izreden propagandni učinek. Vest o tem se je hitro širila med koroškimi Slovenci. Zelo vznemirjeni pa so bili tudi nacisti, saj je tedaj partizanska enota prodrla skoraj do Drave.

Okrog 10. novembra 1942 je prišla na Koroško četa 12 partizanov, borcev Savinjskega bataljona, ki je v bitki 7. novembra na

Dobrovljah utrpel hude izgube. Vsi ti borci so bili doma iz Zasavja, vodil jih je komandir Lojze Vresk. Pozneje se jim je pridružila tudi 17-letna Olga Jenko iz Hrastnika, ki so ji Nemci pobili starše. Po tistem se je vsa leta borila na Koroškem pod imenom Marjetka. Tako je tudi postala znana po vsej deželi.

Vodstvo osvobodilnega gibanja v Sloveniji si je močno prizadevalo zanetiti požar upora tudi med Slovenci v avstrijski Koroški. Ljudje, ogoljufani s plebiscitom po prvi svetovni vojni, ki v vsej svoji dolgi zgodovini niso bili nikdar svobodni, naj bi postali svobodni v združeni domovini vseh Slovencev. Zato je bilo na Koroško poslanih nekaj aktivistov. Jeseni 1942 sta odšla tja borca Jeseniškega odreda, najprej Ivan Županc-Johan, ki je bil doma iz Obirskega, za njim pa Stane Mrhar iz Šentvida. Županc se je pred vojno umaknil pred nacisti v Jugoslavijo. Oba sta obiskovala kmetije okrog Obirja in Železne Kaple, kjer sta tudi organizirala prvi odbor OF na Koroškem, organizirala sta tudi zbiranje denarnih prispevkov.

V začetku novembra je bil poslan na Koroško inž. Pavle Žavcer-Matjaž, ki je bil leta 1941 preganjan v Srbijo, kjer se je pridružil Slovenski četi, bil nato nekaj časa v zaščitni četi Vrhovnega štaba, nato je bil poslan v Slovenijo. Žavcer je bil najprej poverjenik CK KPS, v letu 1944 pa sekretar oblastnega komiteja za to pokrajino. Z Žavcerjem je prišla na Koroško tudi mladinska aktivistka Ela Letonja-Atena. Februarja 1943 je bil poslan na Koroško Matija Verdnik-Tomaž iz Slovenskega Javornika, kjer je bil med prvimi organizatorji odpora. Do februarja 1944 je bil politični komisar Gorenjskega odreda, leta 1944 pa je postal član pokrajinskega komiteja KPS za Koroško.

Pavle Žavcer-Matjaž je kmalu dobil stik z Vreskovo skupino in je 15. decembra 1942 skupaj z njo organiziral napad na Solčavo. Akcija je zelo dobro uspela. 15. december je tako postal rojstni datum Koroške čete. Po tej akciji je četa odšla na večdnevni pohod na ozemlje avstrijske Koroške proti Železni Kapli in naredila nekaj manjših akcij, predvsem zaplenb orožja. Januarja 1943 je komandant Pohorskega bataljona poslal patruljo treh borcev, da bi poiskala Vreskovo četo in jo pripeljala na Pohorje. Boris Čižmek-Bor in Franc Polh-Izak pa sta skupno z Žavcerjem ugotovila, da je nujno potrebno, da četa ostane na Koroškem. Tako se je tudi zgodilo. S tem se je strinjal tudi komandant IV. operative cone Franc Rozman-Stane, ki je prve dni aprila četo obiskal. Ker je bilo borcev vse več, je Stane 28. marca iz nje ustanovil I. koroški bataljon, ki je že 3. aprila 1943 ob sodelovanju komandanta Staneta in njegove zaščite napadel Mežico. Ko so zavarovali do-

hode v kraj, so borci vdrl v kino dvorano, kjer so pravkar predvajali nemški film. Tam so odkrili štiri nevarne naciste, ki jih je nato bataljon likvidiral. Zaplenili so tudi 30 pušk in več drugega orožja.

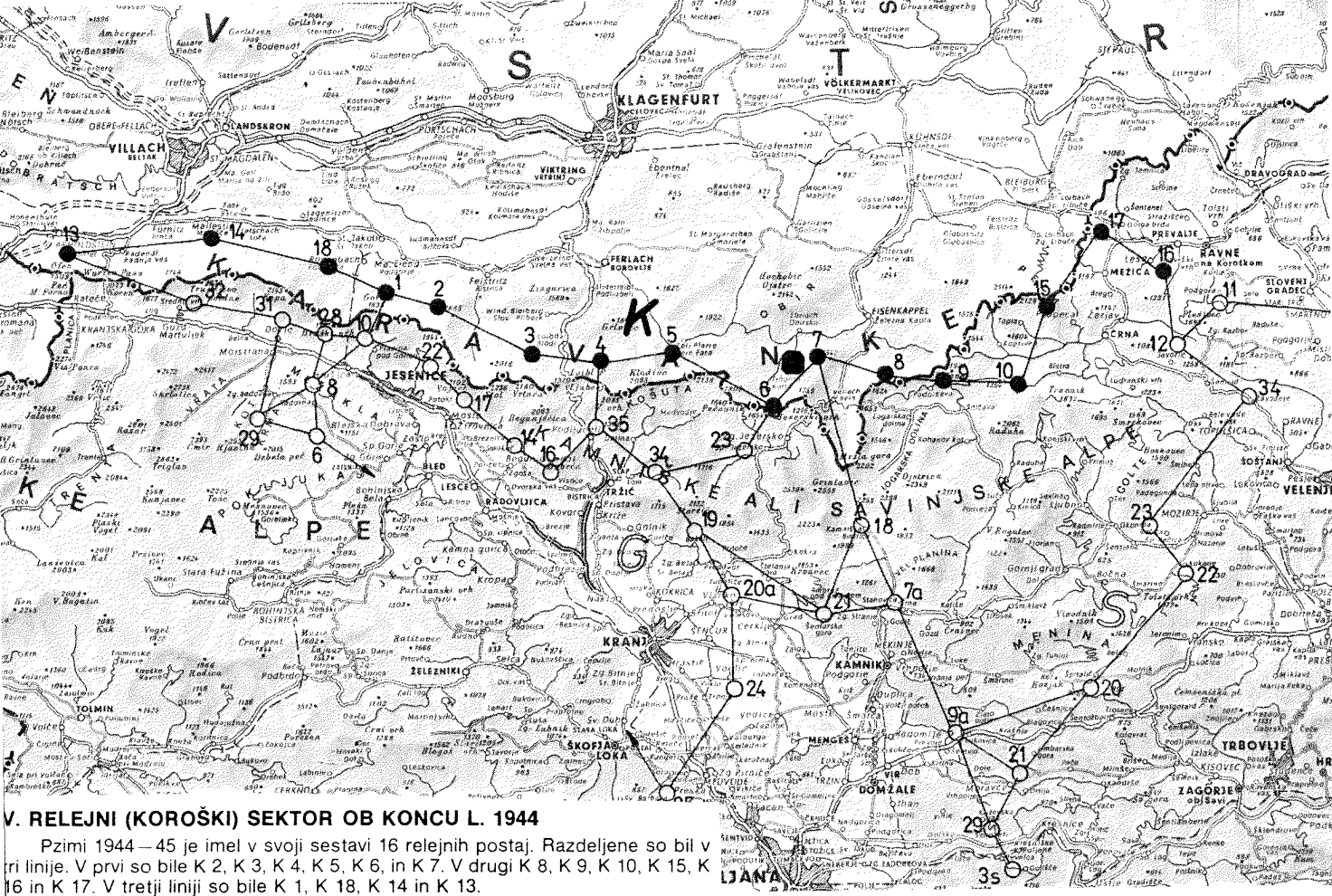
Osvobodilno gibanje je iz Slovenije prodiralo na Koroško v dveh smereh, s Štajerske, z območja IV. operativne cone, in z Gorenjske. Organizacija na vzhodnem Koroškem precej časa ni imela nobene zveze z drugo na zahodu, kjer so delovali gorenjski aktivisti Ivan Županc-Johan, Stane Mrhar in Matija Verdnik-Tomaž.

Verdnik je v svojem poročilu sekretarju OK Jesenice 5. aprila 1943 med drugim omenil, da še ni uspel postaviti odbora OF, zveze ima sicer v dveh vaseh, pa da delo napreduje zelo počasi. Pač pa je odbor OF v Celovcu in ta tudi nekoliko dela. Temu je dal navodila za delo, predvsem da naj organizira zaupnike po kvartih. Med kmeti pa je tedaj agitirala organizirana skupina učiteljev. Poslal jim je literaturo. Prizadeval si je, da bi ustvaril pogoje za delo aktivista onstran Drave, na ozemlju med Celovcem in Beljakom. Dobil je že tudi denarno posojilo, nekaj nad tisoč mark. Vzpostavil je zvezo z Leobnom, kjer je delalo precej Slovencev. Zvezo med Verdnikom in jeseniškim komitejem je vzdrževal kurir Boris Praprotnik-Pavle.

V noči na 18. maj 1943 sta Koroški vod Gorenjskega odreda, v katerem je bilo 16 Korošcev, in 3. četa tega bataljona vdrla v Bistrico v Rožu na Koroškem, kjer sta uničila tovarno akumulatorjev, hidrocentralo in zažgala veliko žago, ki je delala za vojsko. Iz bližnjega taborišča so ob tej priliki osvobodili 41 ruskih ujetnikov. Nazaj grede so požgali celovško planinsko kočo, ki jo je nemška policija uporabljala za postojanko. Nemci so na to zelo reagirali, preiskovali so pobočje Stola na koroški strani in Rožno dolino.

V letu 1943 so bili pogoji za razvoj osvobodilnega gibanja v zahodnem predelu Koroške še zelo težki. Partizani in aktivisti so bili med prebivalstvom zelo priljubljeni, toda okoliščine so bile take, da so se odbori OF lahko tedaj razvijali le v gorskih dolinah Karavank in se le počasi širili v dolini proti Dravi.

12. maja 1943 je bila konferenca koroških aktivistov OF na Beli peči blizu Črne. Ko so analizirali politični in vojaški položaj v deželi, so tudi določali nove organizacijske oblike osvobodilnega gibanja. Poleg odborov OF naj bi ustanavljali in širili tudi organizacijo Slovenske protifašistične zveze, Narodne pomoči, Zveze slovenske mladine in narodne zaščite. Po konferenci se je narodnoosvobodilno gibanje še bolj razmahnilo. Okrožni komite je 26.



V. RELEJNI (KOROŠKI) SEKTOR OB KONCU L. 1944

Pzimi 1944 — 45 je imel v svoji sestavi 16 relejnih postaj. Razdeljene so bil v tri linije. V prvi so bile K 2, K 3, K 4, K 5, K 6, in K 7. V drugi K 8, K 9, K 10, K 15, K 16 in K 17. V tretji liniji so bile K 1, K 18, K 14 in K 13.

junija poročal, da deluje OF tudi na novih terenih okrog Železne Kaple, v Podjurski dolini ter proti Borovljam in Dravi. Iz zaupniškega sistema se je organizacija razvijala z ustanavljanjem odborov OF in Delavske enotnosti. Pri tem so veliko pomagale akcije Koroškega bataljona, ki je takrat štel že okrog 100 borcev. Slovensko prebivalstvo je z navdušenjem spremljalo vse njegove akcije in borcem vsestransko pomagalo.

Ko je bil ta bataljon še skromna četica, se ji je pridružil zaveden koroški Slovenec Karel Prušnik-Gašper, ki so ga avstrijske oblasti zaradi naprednih idej preganjale že pred vojno. Leta 1935 je bil obsojen na pet let ječe. Gašper je takoj postal odličen aktivist in je veliko pripomogel k razvoju osvobodilnega gibanja na Koroškem. Ko je bil leta 1944 ustanovljen pokrajinski odbor za Koroško, ga je IO OF imenoval za njegovega sekretarja. Bil je tudi član pokrajinskega komiteja KPS, ki je bil ustanovljen aprila 1944. Njegov sekretar je bil Pavle Žavcer.

Z Gorenjske je prišla konec leta 1943 na Koroško četa 36 borcev, ki jo je poslal štab IX. korpusa, proti koncu februarja pa še 3. bataljon Prešernove brigade. Prve dni marca 1944 se je zadrževal v Rutah nad Bistrico, odkoder je krenil preko Sinjskega vrha na Mačenski hrib, kjer je bil ustanovljen I. bataljon Zahodno-koroškega odreda, v katerega so bili vključeni vsi partizani tega območja. Bataljon je imel najprej samo dve četi, pozneje, ko se je zadrževal nad vasema Sveče in Suho, je dobil še tretjo četo. 15 mož le-te je bilo nato 22. marca 1944 poslanih čez Dravo, kjer so najprej naredili akcijo v vasi Bilčovs — zaplenili nekaj orožja in hrane. Po tej akciji je sledila hajka, v kateri pa je četica kar dobro manevrirala in tudi mobilizirala svoje borce. Proti koncu aprila se je zadrževala nad Vetrinjem, bataljon pa je že sredi aprila odšel proti Železni Kapli. Med pogostimi spopadi s preganjalci se je le s težavo prebil preko Kort na Obirsko.

Koroška je bila še vse leto 1943 razdeljena na dve območji, ki ju je delila močno prometna in zastražena cesta čez Ljubelj. Jeseni tega leta sta bila ustanovljena dva odreda, Vzhodno-koroški, ki je bil vezan na IV. operativno (štajersko) cono, in Zahodno-koroški, ki je spadal v sestav IX. korpusa. Organizacije OF so delovale ločeno, zahodna je bila vezana na Gorenjsko, vzhodna pa na Štajersko. Šele decembra 1943 je bila vzpostavljena zveza med obema. Pokrajinski odbor OF je predstavljal novo, enotno vodstvo za vso Koroško.

Kakor po ostali Sloveniji je tudi na Koroškem v letu 1944 osvobodilno gibanje doživelo nov razcvet. Organizacije OF so pro-

drle preko Drave, na Gure, v Celovec in druga mesta, konec leta tudi v Ziljsko dolino. Partizanske enote so se zadrževale onstran Velikovca, na Svinji planini in so bile aktivne daleč v avstrijskem ozemlju. Leta 1944 je imelo osvobodilno gibanje na Koroškem največje uspehe. Mnogo je k temu pripomogla tudi konferenca političnih delavcev, 14. februarja 1944 v Logarski dolini, katere se je udeležilo 24 aktivistov. Na konferenci so sprejeli smernice za nadaljnje ofenzivno delo na Koroškem. 1. avgusta 1944 je bilo pokrajinsko posvetovanje aktivistov Osvobodilne fronte, 7. avgusta pa je bilo podobno zborovanje aktivistov velikovškega okrožja. Vse te konference so bile namenjene krepitvi osvobodilnega gibanja. Na vseh teh zborovanjih so poudarili, da je treba preiti iz zaupniškega sistema v organiziranje odborov OF.

Političnim delavcem na Koroškem je močno primanjkovalo literature, ki bi jim zelo pomagala pri agitaciji. Spočetka so bili navezani le na pošiljke iz osrednje Slovenije, nekajkrat je prinesel letake Ivan Mogu-Marko, kurir II. grupe odredov oziroma cone. Okrožni komite si je prizadeval, da bi ustanovil tehniko. Začetek je bil skromen. V akciji na Solčavo so zaplenili pisalni stroj, ki ga je poslej Marjetka nosila v nahrbtniku. Ko so se kje utaborili, je začela pretipkavati letake in razna gesla, februarja pa so začeli izdajati radijske vesti. Pogosto je tipkala z od mraza premrlimi prsti. Aparata za razmnoževanje niso imeli. Novice pa so izvedeli na radiu na baterije.

Proti koncu aprila 1943 je okrožni komite organiziral tehniko na Ludranskem vrhu nad Črno, po njenem uničenju pa so zgradili novo pri Javorju. Ta je delala do septembra, ko je bila odkrita in so jo preselili v Podkraj pri Prevaljah.

V letu 1944 je okrožni komite KPS Podjuna ustanovil tehniko v Beli pri Železni Kapli, nad Mačami je bila tehnika PK KPS za Koroško, v letu 1944 pa tehnika Obkoma. Okrožni komite Celovec je imel tehniko na gori Macen. Svojo tehniko, ki je delala do konca vojne, je imel tudi OK Velikovec. Vse te tehnike so imele zvezo s kurirji relejnih postaj, da so literaturo prevzemali in nosili na določene naslove, na komiteje, OF odbore in aktivne. Slovenska partizanska literatura ni bila nikjer tako zaželenja in tako toplo sprejeta kot med Slovenci na Koroškem.

Razvoj osvobodilnega gibanja na Koroškem je naletel na mnogo hujše ovire kakor drugod. Nacisti so si na vso moč prizadevali, da bi obvarovali Koroško pred okužbo osvobodilnega gibanja iz sosednjih slovenskih pokrajin, Štajerske in Gorenjske. Zavarovali so mejne prehode čez Karavanke, močno so kontroli-

rali gibanje prebivalstva. Jeseni 1943 so iz delovnega urada v Celovcu poslali med kmete okrog Železne Kaple 30 gestapovskih vohunov. Ti naj bi se uдинjali pri kmetih in tako prikrili svoj pravi poklic. Za vsako prijavo o partizanih so dobivali posebne nagrade. Med temi vohuni so bili tudi člani ljubljanske bele garde. Zgodilo se je, da je tak vohun kmalu dobil zvezo s partizanskimi aktivisti. Tako je neki ljubljanski belogardist premamil aktivista Korošca in Jaka, da sta ga sprejela med svoje. Dala sta mu pištolo, s katero pa je ta še istega večera Jaka ustrelil, Korošca pa na srečo ni zadel.

Veliko žrtev so med kurirji in aktivisti povzročili gozdarji-lovci, uslužbenci veleposestnikov, kot je bil grof Thurn. Ti lovci so po svoji službeni dolžnosti kontrolirali gozdove, kar je izkoristil gestapo in jih pridobil za vohunjenje za partizani. Zvesto so izpolnjevali svoje naloge, tako da so nenehno stikali za partizani, jih čakali skriti v zasedah in pobijali. Pred njimi ni bilo varno še tako skrito zatočišče visoko v stenah strmih Karavank. Lovci so odkrili prenekateri partizanski bivak, ki ga je nato napadla policija. Februarja so tako odkrili bivak v Beli in v napadu dva partizana ubili, šest pa ujeli. Zgodaj spomladi je bil napaden kurirski bunker blizu Suhe, junija so odkrili partizanski bunker pod Ojstro. En partizan je padel, enega so ujeli. Novembra 1944 je policija uničila center velikovškega okrožja pod Ojstro in pri tem ubila tri aktiviste, dva so ranili, tri pa ujeli. Januarja 1945 je bil odkrit bivak istega centra pri Štoku v Obirju. Pozimi je lovec-vohun izdal center aktivistov okraja Beljak v Rožu. Bivak, ki je bil nad Št. Jakobom, so ponoči obkolili, ob svitu 12. februarja pa napadli in pobili devet aktivistov, med njimi ženo dr. Janeza Kmeta, Andrejo in Franjo Makl-Bredo, ki sta delali v organizaciji AFŽ.

Med lovci na partizane je bil še posebno prizadeven neki Dular, po rodu sicer Slovenec, a zagrizen sovražnik vsega slovenskega. Delal je na železnici, od časa pa si je vzel dopust in se kot tesen sodelavec gestapa odpravil na lov. V nahrbtnik si je naložil za tri dni hrane in se nato potikal po pobočjih Karavank. Po nekih virih naj bi sam pokončal 13 kurirjev. Iz lovske opazovalnice za gamse je nekoč ubil kar dva kurirja naenkrat.

Teror, ki so ga nacisti izvajali nad pripadniki osvobodilnega gibanja, je bil strahoten. Že tako prežeti s sovraštvom do Slovencev so ob spoznanju, da se ti borijo za osvoboditev in za končno združitve z matičnim narodom, naravnost podivjali. Ubiti Slovenca je zanje pomenilo isto kot ubiti uš v svoji srajci.

Ko je nek vohun v koči pri Apovniku na Komlju nad Pliberkom odkril Domnovo kurirsko četo, so žandarji in policisti pod

vodstvom veleposestnika Hermana Metniza iz Pliberka vse borce med hudim mučenjem pobili in nato pometali v ogenj.

Avstrijski nacisti na Koroškem so hoteli za vsako ceno uničiti osvobodilno gibanje. Jeseni 1942 so zaradi izdaje aretirali 57 prebivalcev, pripadnikov osvobodilnega gibanja in aktivistov iz Železne Kaple, iz Lobnika, Sel, Obirskega, Suhe in Borovelj. Aretirane je potem aprila 1943 na tridnevnem procesu v Celovcu zasliševalo in sodilo posebno sodišče Volksgerichtshof iz Berlina, vodil ga je sodnik Freissler. 9. aprila je bilo 36 obsojenih, od tega 13 na smrt, ostali pa na 103 leta in 9 mesecev težke ječe. Na smrt obsojene so 29. aprila 1943 na Dunaju obglavili. To so bili: Franc Gregorič, kmet iz Sel, Ivan Dovjak, puškar iz Borovelj, Florjan Kelih, gozdni delavec iz Sel, Urh Kelih, kmet iz Sel, Marija Olip, delavka iz Obirske (sestra Ivana Županca-Johana), Tomaž Olip, gozdni delavec iz Sel, Janez Oraže, kmet iz Sel, Jakob Oraže, delavec iz Sel, Jurij Pasterk, kmet iz Lobnika, Franc Pristovnik, kmečki delavec iz Sel, Franz Weinzierl, kmet iz Suhe pri Reberci, in Mihael Županc, delavec iz Obirske.

V boju proti nacizmu, v upanju na osvoboditev je dalo slovensko prebivalstvo avstrijske Koroške ogromne žrtve. Na 40 pokopališčih širom Koroške je pokopanih nad 500 borcev in žrtev fašizma, samo v Železni Kapli približno 120. Koliko slovenskih družin je bilo izgnanih s svojih domov, pa ni povsem ugotovljeno.

In vendar, ves ta strahovit teror ni mogel zavreti hotenja po svobodi, osvobodilno gibanje je vztrajno raslo in se širilo, najprej po samotnih hribovskih domačijah na pobočjih Karavank, nato pa v dolinske vasi in mesta, tudi onstran Drave.

Vas Sele je dala 80 partizanov, vas Lepena pri Železni Kapli, ki šteje 25 hiš, je dala 40 partizanov, od katerih jih je 10 padlo, šest družin je bilo izseljenih, v zapore pa odgnanih 30 domačinov.

Koroška onstran Karavank je dala nad tisoč borcev za svobodo.

Nekdanji koroški aktivisti in številni kurirji, ki so bili iz matične Slovenije poslani na Koroško, ne bodo nikoli pozabili, kako prisrčno so jih sprejemali tamkajšnji slovenski prebivalci. Svoji vojski, ki naj bi jih rešila tujskega jarma in jim pomagala priključiti se svojemu narodu, so nudili vse, kar so imeli. Kurirji ene izmed relejnih postaj so bili z nekim kmetom dogovorjeni, da lahko ponoči sami nakopljejo krompirja, kolikor ga potrebujejo. Ko so nekega večera spet prišli na njivo, je bila v brazdi postavljena polna vreča. Kurirji so pomislili, da so morda švabi nastavili mino. Pa so se le okorajčili in odvezali vrečo. Na vrhu krompirja je bil listek:

»Stara sem 68 let, boriti se ne morem, krompir pa bom še vedno lahko za vas kopala.«

Osvobodilno gibanje je nujno potrebovalo dobre zveze, če se je hotelo uspešno razvijati. Spomladi 1944 je prišlo do ustanovitve kurirskih zvez na Koroškem po relejnem sistemu, tako kot v ostalih pokrajinah..

Viri in literatura: Koroški zbornik 1946, France Škerl: Koroška v boju za svobodo, stran 493 — 594. Metod Mikuž: Pregled zgodovine NOB v Sloveniji, III. del, stran 358 — 375, IV. del, stran 550 — 579, V. del stran 185 — 191. Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem, stran 478, 670 — 671, 764, 797. Zbornik dokumentov VI, knjiga 5, VI, knjiga 3, dok. 221. Navodilo PK za Štajersko 10. febr. 1943 predstavniku OK za Koroško P. Žavcerju, Dokumenti lj. revolucije knjiga 5, dok. št. 140. Poročilo B. Čizmeke in F. Polha Dušanu Kvedru 18. II. 1943, Dokumenti, knjiga 5, dok. št. 175. Poročilo P. Žavcerja 21. II. 1943 Dušanu Kraigherju in D. Kvedru o položaju na Koroškem, Dokumenti knjiga 5, dok. št. 188. Poročilo Staneta Mrharja 4. X. 1942 Ivanu Bertonciju-Johanu, Dokumenti, knjiga 3, dok. št. 133, stran 315.

Ustanovitev relejnih kurirskih zvez na Koroškem

Ko je aprila 1944 Komanda relejnih kurirskih postaj Slovenije poslala večjo skupino borcev-kurirjev na Štajersko, sta bila med njimi tudi dva, ki naj bi potovala naprej na Koroško in tam organizirala mrežo kurirskih zvez. To sta bila Alojz Šprogar-Lugi iz Trbovelj, prej kurir na TV 15, in Alojz Lisac-Moro, kurir na TV 13, doma pa iz Kostela ob Kolpi.

Tako je večina došlih kurirjev ostala na Štajerskem, porazdeljeni so bili po že obstoječih kurirskih postajah, nekaj pa jih je bilo odrejenih za nove ostaje, ki jih je komanda III. (štajerskega) sektorja v tem času ustanavljala, Lugi in Moro pa sta odšla naprej na Koroško. Vodja centralne tehnike inž. Lojze Rojec-Miha T je ob odhodu Luginu naročil, naj se napotita na Obkom za Koroško k sekretarju Pavlu Žavcerju-Matjažu, kjer bosta dobila potrebna navodila za delo. Sekretar je oba seznanil z razmerami na Koroškem in z zvezami, v kolikor so te že obstojale v pokrajini. Po sestanku s Matjažem sta se Lugi in Moro takoj lotila postavljanja kurirskih postaj. S pomočjo aktivistov OF sta vzpostavljala stike z domačini in iskala primerne kurirje. Na Koroškem se je skrivalo mnogo domačih fantov, ki so pobegnili iz nemške vojske, tako da se v enote z dopusta niso več vrnili. Nekateri so se skrivali že po več let. Če je takega ubežnika odkrila policija, je bil največkrat obsojen na smrt, velikokrat z obglavljenjem.

Med temi ubežniki sta Lugi in Moro dobivala največ mladih fantov za kurirje. To so bili pogumni borci, veseli, da je njihov beg iz nemške vojske končno dobil pravi smisel. Skoraj vsi so bili izkušeni borci, večji vojaških veščin, kar jim je pomagalo pri opravljanju kurirske službe.

Ko sta aprila 1944 Lugi in Moro torej prišla na Koroško, tam še ni bilo organizirane redne kurirske povezave med političnimi aktivisti 10 kurirskih postaj, približno toliko pa bi jih bilo treba še postaviti. Vzpostavili so zvezo s Štajersko, z Gorenjsko pa kar dve.

Komandant Stane Cuznar-Jure je že med potjo dobil poročilo, da je Lugi odpotoval s Koroške. Z Ivanom Mlakarjem-Sergejem sta nato odšla v štab grupe koroških odredov, kjer so se tedaj nahajali tudi trije člani Obkoma za Koroško. Skupno so nato razpravljali o kurirskih zvezah in njihovih dopolnitvah. Predvsem bi morali zagotoviti dobro zvezo iz vzhodne Koroške proti zahodu, vse do Žiljske doline. Važna bi bila tudi zveza preko Drave.

Komandant Jure in Sergej sta se 11. junija vrnila na sedež komande sektorja, kjer ju je čakal Lugi. Komanda sektorja se je ta čas zadrževala v bližini postaje S 29 na Moravškem. Jure je potem tam zbral 12 kurirjev, ki so nato skupaj z Lugin in Morom odpotovali na Koroško. Med njimi je bil Anton Jelnikar-Andrej, prej komandir S 29, ki je bil določen, da bo vzpostavil zvezo preko Drave. Na postaji S 23 sta se skupini priključila Anton Prodnik in Ivan Mogu-Marko, ki je bil že prej instruktor na zvezi med Štajersko in Koroško. V skupini, ki je bila predvidena za vodstveni kader kurirskih zvez na Koroškem, je bil tudi Drago Plauštajner.

Do Krvavca so potovali brez vodnika, ker je Jelnikar pot poznal, dalje, do prelaza na Škrbini jih je vodil Boris Praprotnik-Pavle. Nato jih je prevzel koroški kurir Pavle Male iz Sel. Blizu te vasi se je tedaj zadrževal tudi pokrajinski Obkom za Koroško. Po prihodu na Koroško sta Lugi in Moro razporedila svoje ljudi, nekatere na kurirske postaje, Jelnikar in Plauštajner pa sta bila imenovana za komandanta oziroma političnega komisarja relejne linije.

Aprila 1944 je bila tudi preko Gorenjske poslana manjša skupina kurirjev v zahodni del Koroške, zraven je bil Franc Mele, ki je bil po ustanovitvi koroškega sektorja namestnik političnega komisarja. Nekateri iz te skupine so delovali na Koroškem kot obveščevalci.

Komanda III. sektorja, pod katero so do avgusta 1944 spadale in takrat še redkimi vojaškimi enotami. Posamezni kurirji so po-

što občasno prenašali, če se je zato pokazala potreba. Redke so bile tudi zveze preko Karavank, z Gorenjsko ali Štajersko. V Suhi pod Suhim sedlom je aktivist Matija Verdnik-Tomaž kmalu po svojem prihodu na Koroško organiziral kurirsko bazo, odkoder so kurirji vzdrževali zvezo z Gorenjsko. Novembra 1943 je tu nastala kurirska postaja št. 1, kot prva kurirska postaja na Koroškem, ki jo je Lugi spomladi 1944 poimenoval K 1. februarja 1944 pa je bila ustanovljena kurirska postaja nad Svečami pod Mačenskim vrhom. Ta je imela najprej številko 1, ona v Suhi pa št. 2. Ko je Lugi postavljал kurirske postaje proti vzhodu, K 3, K 4 in naprej je tema prvima dvema zamenjal številki. Tako je postaja v Suhi dobila naziv K 1, pod Mačenskim vrhom pa K 2.

Lugi in Moro sta ustanovila nove kurirske postaje, v Bodentalu K 3, v Zgornjem Kotu nad Selami K 4, v Srednjem Kotu K 5. Ko je bila še v bližini naselja Korte postavljena K 6, je Lugi odšel na Štajersko, na komando relejnega sektorja. Potoval je čez Gorenjsko in prišel na cilj 6. junija. Medtem pa sta tudi komandant sektorja Stane Cuznar-Jure in njegov namestnik Ivan Mlakar-Sergej odpotovala na Koroško. Lugi ves čas svojega bivanja na Koroškem ni poslal nikakih poročil, zato ga je Jure sklenil poiskati. Dne 31. maja se je na komandi III. sektorja zgasil kurir Bravič iz Koroške in povedal, da je bila tam hajka in da je njegova postaja padla. Bravič je hotel naprej na Dolenjsko, toda v štabu so ga zadržali. Bravič je bil star borec, na Štajersko je prišel s XIV. divizijo. V štabu so mu napisali pismo za Lugija in ga poslali nazaj na Koroško.

Lugi je poročal, da so v času, odkar je na Koroškem, padli trije njegovi ljudje, dva kurirja in kontrolor, osem pa je bilo ranjenih, dva sta pobegnila. Dve kurirski postaji sta bili uničeni in je moral postaviti nove. Povedal je, da ima velike težave, ker dobiva za kurirje v glavnem samo neoborožene ljudi. Takrat je bilo na Koroškem kurirske postaje na Koroškem, je za postaje na vzhodnem Koroškem postavila komando linije s komandantom Ivanom Lesjakom-Petjem in političnim komisarjem Antonom Grošljem na čelu. Petje je bil do tedaj komandir K 7, Grošelj pa politdelegat na gorenjski postaji G 21.

Ker je bila zahodna Koroška z vzhodnim predelom dežele le slabo povezana in da bi se preko nje morda dalo vzpostaviti zvezo s Primorsko, je bil inštruktor Anton Jelnikar-Andrej poslan, da bi v teh krajih organiziral kurirske postaje. Najprej je postavil na avstrijski strani Kepe kurirsko postajo, ki je pozneje dobila naziv K 18. Komanda sektorja je nato Alojza Poženela, kurirja s K 1 postavila za komandirja K 18. Poženel je prišel na Koroško s četo

Gorenjskega odreda v decembru 1943. Takoj po K 18 so bile ustanovljene še postaji K 14 nad Maloščami in K 13 blizu Podkloštra v Ziljski dolini.

Ustanovitev V. (koroškega) sektorja

Komanda relejnih kurirskih postaj Slovenije je takoj po ustanovitvi IV. sektorja za Gorenjsko ustanovila tudi V. (koroški) sektor relejnih zvez, in sicer v mesecu avgustu v bližini kraja Luče v Zgornji Savinjski dolini, kjer se je tedaj zadrževal tudi Obkom za Koroško.

V vodstvo koroškega sektorja so bili imenovani: Alojz Šprogar-Lugi kot komandant, Ivan Kralj-Zvonko njegov namestnik, Alojz Lisac Moro, politični komisar in Franc Mele, njegov namestnik. Razen Kralja so bili vsi že dlje časa na Koroškem, Kralj pa je bil prej inštruktor kurirskih postaj na Gorenjskem, še prej pa komandant linije.

Komandi sektorja je bila dodeljena zaščitna četa, ki jo je vodil Anton Končnik, med borci-kurirji so bili Avgust Ramšak, Zdravko Haderlap, Alojz, Boris, Gašper, Šimen, Gemin, Fajfar, Martin in Pepi.

Komanda sektorja je najprej izvedla reorganizacijo kurirskega omrežja na Koroškem, tako da je iz dotedanjih dveh ustanovila tri relejne linije in imenovala ustrezno vodstvo.

Oblastni komitet za Koroško in komanda sektorja sta se močno trudila, da bi se vzpostavila redna zveza preko Drave, na območje Gure in Svinjske planine, kamor so odhajali aktivisti in spočetka že tudi manjše partizanske enote. Toda ko so Nemci zaznali, da sega osvobodilno gibanje slovenskega naroda na koroško stran Karavank, so hoteli na vsak način preprečiti, da bi se širilo preko Drave. Zato so reko močno zavarovali in s patruljami na obrežju in v čolnih ter zasedami ustvarili take pogoje, da ni bilo mogoče vzpostaviti vsaj kolikor toliko redne zveze vse do konca vojne.

Štab sektorja se je poleti 1944 zadrževal največ v bližini Luč in Solčave, kjer je bil tudi Obkom Koroške. Onstran Karavank so bile vzpostavljene redne zveze s političnimi aktivi, tako je bila K 6 v zvezi s OK Celovec, K 8 s OK Pliberk, K 9 s OK Velikovec, K 11 je imela zvezo s OK Prevalje, K 12 s OK Mežica, z OK Beljak pa je imela zvezo K 14. Kurirji relejnih linij so vzdrževali poleg teh tudi



Komanda V. sektorja s skupino kurirjev. Od leve: Krautberger, kurir, Anton Grošelj-Grega, politični komisar linije, Pepe, komandir zaščite, Alojz Šprogar-Lugi, komandant sektorja, Franc Mele, pomočnik pol. kom., drugi nepoznani.

zveze s tehnikami in bolnišnicami, z obveščevalnimi centri in drugimi ustanovami. Prav tako so vzdrževali zveze s kurirji vojaških enot.

Zveza med Koroško in Primorsko je potekala preko postaj K 1 na G 10 pod Golico in od tam naprej čez Gorenjsko na P 35 pri Cerknem. Do zime so zveze delovale brez posebnih motenj, ki pa so nastale v času zime. Tako je visok sneg popolnoma onemogočil zvezo med K 13 in K 14. Pozimi je bilo izdanih in napadenih več postaj. V decembru K 13 in K 14, januarja pa K 6 in K 7.

Novembra 1944 sta bili postaji K 11 in K 12 izločeni iz koroškega sektorja in vključeni v III. sektor. Ob decemberski nemški ofenzivi se je štab koroškega sektorja umikal iz Luč preko Velike planine z namenom, da se prebije na Gorenjsko in od tam na Koroško. Skupaj s štabom se je umikala večja skupina kurirjev, aktivistov in drugih borcev, skupaj okrog 40 oseb. Ob preboju čez dolino Kamniške Bistrice pa sta skupino zapustila komandant

sektorja Lugi in Anton Grošelj-Grega, komandant II. relejne linije. Menila sta, da je prehod zaradi sovražnikovih zased nemogoč. Sama sta se nato prebijala mimo Ojstrice in se potem šele na Koroškem spet priključila tej skupini. Glavna skupina se je uspela prebiti mimo zased in prišla 25. decembra 1944 v Korte na Koroško. Štab sektorja se je nato utaboril v gozdu nad vasjo Sele.

Oblastni komite je marca 1945 Lugija kaznoval s tem, da ga je razrešil kot komandanta sektorja, ker je v izredno kritični situaciji zapustil njemu zaupano skupino in jo prepustil neznani usodi. Za komandanta sektorja je bil imenovan Alojz Kobal-Boštjan. Grega ni bil kaznovan in je še naprej ostal komandant linije.

Proti koncu vojne se je komanda sektorja naselila v bližini Borevelj, odkoder je v dneh nemške kapitulacije odšla najprej v Celovec, nato pa v Maribor.

Viri: Poročilo komande III. sektorja 31. maja 1944 Komandi relejnih postaj Slovenije. Poročilo iste komande dne 6. VI. 1944. Poročilo štaba III. sektorja Komandi rel. postaj 17. junija 1944. Komanda III. sektorja: Prošnja za odobritev imenovanja komandantov in politkomisarjev linij dne 19. 6. 1944. Poročilo istega dne Komandi relejnih postaj o reorganizaciji III. relejnega sektorja. Prošnja za odobritev imenovanja inštruktorjev, isti datum. Poročila komande III. sektorja z dne 28. 9. in 10. 12. Komandi relejnih postaj Slovenije. Franc Mele: kurirske zveze na Koroškem, rokopis. Terenske kurirske postaje na Koroškem, Kliče glavni štab, stran 178. Ivan Kralj-Zvonko: Zapis iz razgovora, Alojz Poženel: Bil sem kurir na Koroškem, izjava, Anton Jeltnikar-Andrej: Izjava. Anton Prodrik: Izjava, izjave vseh štirih avtorjev zapisal Lado Lapajne, rokopis. Emil Sovdat: Tam, kjer teče bistra Zilja, Borec 1967. Karel Prušnik: Gamsi na plazu, III. izdaja, Založba Borec.

I. koroška relejna linija

V to linijo so spadale kurirske postaje v osrednji Koroški, od postaje K 2 pod Mačenskim vrhom proti vzhodu na K 3 v Bodentalu, K 4 v Zgornjem Kotu pri Selah, K 5 v Srednjem kotu in K 6 nad Kortami. Iz te linije so bile dve zvezi z Gorenjsko, K 4 s G 35 v Podljubelju in K 6 s G 23 na Zgornjem Jezerskem.

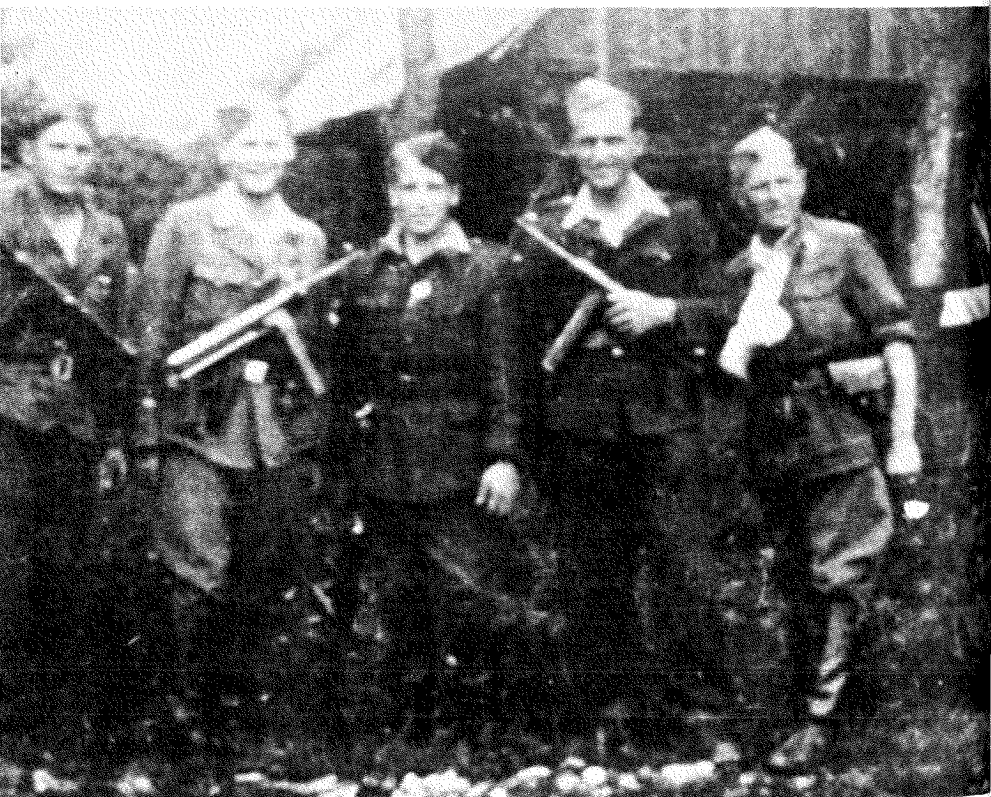
Za komandanta te linije je komanda sektorja imenovala Alojza Poženela, prej komandirja postaje K 18, za političnega komisarja pa Draga Plauštajnerja. Ko je Poženel decembra 1944 odšel na tečaj v Belo Krajino, je bil za komandanta imenovan Alojz Kavčič-Slavko.

Kurirske postaje I. relejne linije

Kurirska postaja K 2 pod Mačenskim vrhom

Februarja 1944 je bila vzpostavljena kurirska postaja nad Svečami pod Mačenskim vrhom, ki je do vključitve v relejno linijo V. sektorja nosila oznako števil. 1, od avgusta do osvoboditve pa K 2.

Prvi komandir te postaje je bil Aleksander Čero iz Svečan na Koroškem, kurirji pa: Alojz Poženel, Janez Bučan, Jože Kravanja, Ivan Čero, neki Grabec ter Marinko iz Polja pri Ljubljani. Kasneje so se jim pridružili še Boris Praprotnik-Pavle, Ivan Noč-Tori, ki je postal za Aleksandrom novi komandir, in še dva druga



Komandanti in politkomisarji koroških linij. Maj 1945

kurirja. Alojz Poženel je bil junija 1944 premeščen za komandirja na K 18.

Da bi se zavarovali pred mrazom in slabim vremenom, so si kurirji zgradili brunarico in jo dobro zamaskirali. Tako kot skoraj vsi kurirji na Koroškem tudi kurirji K 2 niso mogli izkoriščati sicer velikega gostoljubja koroških kmetov, ker je bilo to prenevarno. Nemške patrulje so pogosto pregledovale teren in od kmetov zahtevali, da moraju prijavljati slehernega neznanca, ki bi se pojavil v kraju, prav tako vsakega partizana ali enoto, čim bi prišla v bližino. Nekateri so te ukaze res izpolnjevali, zato so se jih kurirji in drugi partizani izogibali.

Kurirji so imeli precejšnje težave s prehrano. Največ so jo dobivali iz Gorenjske, pomagali so si tudi z lovom. Občasno so kaj živil zaplenili tudi pri nemškutarskih kmetih, ki so jih nacisti naselili po teh krajih, da bi ponemčili pokrajino.

Kurirji K 2 so vzdrževali zvezo s sosednjima postajama K 1 s K 3 ter s postajo IV. relejnega sektorja (Gorenjske) G 10 v Javor-niških Rovtih. Zveza med G 10 in K 2 je bila večkrat prekinjena, včasih zaradi vremenskih razmer, visokega snega, ali pa zaradi Nemcev, ki so večkrat zasedli prelaze in onemogočili prehode čez Karavanke. Tako je bilo na primer tudi v maju 1944.

Novembra 1944 sta na poti na zvezo pri Slovenskem Pliberku naletela na zasedo in padla komandir postaje Aleksander Čero in kurir Marinko. Pokopali so ju pri fari v Svečah.

16. marca 1945 pa sta na poti proti G 10 naletela na domo-bransko zasedo kurirja Valentin Čuden in Jože Rožič. Mrtva so ju nato ubijalci vrgli z glavo naprej v potok. Čuden je bil doma iz Bohinjske Bistrice, Rožič pa iz Planine pod Golico.

Kurirji na K 2 v začetku K 1 so bili: Aleksander Čero, iz Sveč, prvi komandir, drugi komandir Ivan Noč-Tori z Jesenici, Janez Bučan, Jože Kravanja, Grabec in Boris Praprotnik-Pavle, kurirji.

V i r i : Odlomki iz deloma ohranjenega dnevnika komandirja Ivana Noča Tori-ja, rokopis. Alojz Poženel: izjava.

Kurirska postaja K 3 v Bodentalu (Žabnici) na Koroškem

To postajo je ustanovil Alojz Šprogar-Lugi maja 1944. Sprva sta zveze vzdrževala le dva kurirja, ki sta se utaborila v bližini samotnih kmetij v Podentalu, Janez Bradač in Stane Nagode z Dolenjskega, ki je postal tudi komandir. Bradač je bil prej borec v minerskem vođu. S postavitvijo K 3 je bila močno olajšana zveza

med K 2 pod Mačenskim vrhom in K 4 v Zgornjem Kotu nad Selami.

Zveza s K 4 je bila nevarna zaradi ceste Ljubelj-Celovec, ki je bila močno prometna in zaradi svoje pomembnosti tudi močno nadzorovana. Zveza s K 2 je bila nekoliko lažja, nanjo so hodili podnevi, le med policijskimi hajkami ponoči, v začetku dvakrat na teden, pozneje vsak drugi dan.

Kurirji so bili v glavnem domačini, zato so jim vaščani pomagali. Tako so taborili prav blizu domačij, nekaj časa pri Baltazarju, po domače pri Podnarju, pri Simonu Travniku, po domače pri Pavelnu, pri Ogrisu, po domače pri Prhovcu. Kmet Engelbert Maver-Jurjevec ni bil Slovenec, toda velik nasprotnik nacistov in je kurirjem precej pomagal. Ko so pozimi odhajali iz njegove hiše, je za njimi brisal sled, prav tako je zakrival gazi, ki so jih puščali za seboj na poti na javko. Nekoč jih je tudi rešil iz sovražnega obroča.

Ogrisov sin Valentin, ki je bil v nemški vojski blizu Aten v Grčiji, se je prvi dan, ko se mu je posrečilo priti domov, podal med partizane in postal kurir.

Sredi novembra je zapadlo meter snega. Vse postaje so bile visoko pod Karavankami, na približno tisoč metrih nadmorske višine. Nekega dne sredi novembra 1944 so šli komandir Nagode in še dva kurirja na zvezo do sosednje postaje. Pri Zgornjem Ogrisu zgoraj v Kotu se je tiste dni zadrževala četa Vzhodno-koroškega odreda, ki jo je nekdo izdal Nemcem. Prišli so po gmajni nad domačijo in od vrha navzdol napadli nič hudega sluteče partizane. Nekaj borcev je padlo, deset pa so jih Nemci ujeli. Ker se komandir Nagode in oba kurirja zaradi na novo zapadlega visokega snega niso mogli vrniti na postajo, so se ostali trije, Valentin Ogris, Jaka Aleš in neki Nemec, ki je bil že nekaj časa med kurirji, odločili, da se priključijo bataljonu. Tako je bila postaja K 3 za nekaj časa ukinjena.

Še pred koncem leta 1944 je komanda linije postajo znova obnovila z novimi kurirji. Poleg komandirja Janeza Bučana so bili na novi K 3 še Herman Lausiger, Stane Šparovec in Janez Brađač. Svoje taborišče, leseno barako, so si uredili pod Belo pečjo. Tam so se zadrževali do 18. februarja 1945, ko so se morali pred Nemci umakniti. Po tistem so se morali še večkrat seliti. Zaradi visokega snega, ki jih je močno oviral so bile zveze včasih prekinjene, vendar nikoli dolgo.

Spomladi 1945 so se kurirji K 3 lotevali tudi vojaških akcij. Spodaj v dolini Bodentale bila pri kmetu in gostilničarju Serajniku

posadka nemške policije. Kurirji so jo obvestili, da se bliža konec vojne in jo povabili, naj se priključi partizanom. Komandant posadke je odgovoril, da bi to storili, vendar se kar tako prosto-voljno ne smejo vdati. Partizani so nato s pomočjo kurirjev K 3 postojanko pri Serajniku napadli. Posadka se je vdala in se pustila razorožiti, nato se je priključila odredu, kjer so nato oblikovali posebni avstrijski bataljon.

Kurirji so politično delovali med okoliškim prebivalstvom. Po uspešni akciji pri Serajniku so si še povečali ugled med prebivalci. Kmalu za to akcijo so skupaj z drugimi partizani organizirali miting, ki se ga je udeležilo veliko domačinov.

V začetku aprila 1945 so kurirji K 3 samostojno napadli, razorožili in slekli štiri nemške vojake pri Strahu v Brodeh. Vojaki so prišli vasovat h dekletom, pa so se potem v samih spodnjicah vračali v dolino.

Na K 3 so se zvrstili: Stane Nagode, prvi komandir, Janez Bučar, drugi komandir, Janko Male, Valentin Ogris, Poljak Josef Dubien, Jaka Aleš z Jesenic, Janez Bradač, Herman Lausiger, Stane Šparovec, Vinko Kern, Jože Volkar z Jesenic in Rudi s Črne.

V i r i : Valentin Ogris: Izjava, podana avtorju. Lado Lapajne: Zapis spominov preživelih kurirjev postaje K 3, rokopis.

Kurirska postaja K 4 v Zgornjem Kotu pri Selah

Maja, kmalu po svojem prihodu na Koroško, je Alojz Šprogar-Lugi ustanovil kurirsko postajo v Zgornjem Kotu. Za komandirja je postavil Janka Maleja, Koroškega Slovenca iz Borovelj. Kurirji pa so bili Jože, Pavel in Franc Mak ter Feliks Mak, Alojz Kos-Kos, Franc Kropivnik, Nace Wein, Jaka iz Jezerskega in Josef Dubien iz Poljske.

Kurirji K 4 so vzdrževali zvezo med K 3 v Bodentalu in K 5 v Koprivniku pri Selah, največkrat ponoči na javkah po gozdovih.

Področje vasi Sele z okoliškimi zaselki je bilo nekoliko manj nadzorovano, vendar kurirji vseeno niso mogli živeti po hišah.

Ko je septembra 1944 obiskal K 4 komandant I. relejne linije Lojze Poženel je ugotovil, da imajo kurirji te in sosednje postaje K 5 zelo malo hrane. Poklical je komandirja K 5 Albina Užnika in predlagal, da izvedejo prehranjevalno akcijo pri kakem hitlerjancu. Domenili so se, da gredo naslednji večer v vas Zgornje Sele.



Plauštajner Drago, pol. komisar I. linije
Koroškega sektorja, padel 6. 1. 1945

Komandir Užnik je podnevi zbral potrebne podatke o razmerah v vasi in zvečer se je zbralo 12 kurirjev z obeh postaj, s komandantom Požnelom in komisarjem Dragom Plauštajnerjem jih je bilo 14. Eden od kurirjev je prekinil telefonski vod med Selami in Borovljami, kjer je bila močna policijska posadka, postavili so zasedo ob cesti v Borovlje in na to odšli v vas. Obiskali so gostilničarja, ki ni maral partizanov in mu zaplenili dva prašiča. V vaški trgovini so si napolnili nahrbtnike s sladkorjem, soljo in drugo špecerijo. Zaplenili so tudi radioaparatus na baterije. Zaklana prašiča in dve vreči moke so naložili na dvokolesni voziček — cizo. Vendar pa niso vedeli, kako bodo spravili vse v svoje taborišče visoko nad vasjo. Odločili so se, da bodo cizo peljali kar po glavni cesti mimo orožniške postaje. Čeprav je bilo precej svetlo, jih ni nihče opazil in tako so srečno prešli najnevarnejši del poti. Ker so bili veseli, da se jim je akcija posrečila, je Drago sopil nazaj in ustrelil proti orožniški posadki. V odgovor so orožniki izstrelili dva tromblona, ki sta padla prav v bližino cize.



Komandant III. linije Koroškega sektorja
Lojze Poženeš

Po tej uspešni akciji so bili kurirji obeh postaj s hrano preskrbljeni. Tudi okoliški kmetje, med njimi je bilo precej zavednih Slovencev, so jim pomagali s hrano, pa tudi z obveščevalnimi podatki o gibanju orožniških patrolj.

Kot na vseh kurirskih postajah, so tudi na K 4 skrbeli za konspiracijo. Za pošto so imeli posebno skrivališče stran od taborišča. Tako sovražniki tudi če bi jih odkrili in pregnali, pošte ne bi našli. Na poti na javko je hodil kurir, ki je nosil pošto, vedno kakih deset ali dvajset metrov za prvim. Tudi tako je bilo manj možnosti, da bi prišla pošta v sovražnikove roke.

Kurirji iz K 4 so vzdrževali zvezo s političnimi delavci-aktivisti in z vojaškimi enotami, ki so se občasno zadrževale v bližini, predvsem enote Koroškega odreda.

Na postaji K 4 so bili: Janko Male, komandir, kurirji Jože Mak, Pavel Mak, Franc Mak, Feliks Mak, Alojz Kos, Franc Kropivnik,

Nace Wein, Jaka iz Jezerskega in nekaj časa Jože Dubien iz Poljske.

Viri: Janko Male: Podatki iz vprašalne pole.

Kurirska postaja K 5 v Srednjem Kotu.

Kakor skoraj vse kurirske postaje na avstrijskem Koroškem je bila tudi K 5 visoko v Karavankah. Postavil jo je inštruktor Alojz Šprogar-Lugi v juniju 1944. leta. Kurirje je pridobil v glavnem med domačini, takimi, ki niso marali služiti v Hitlerjevi vermach. Tak je bil tudi domačin Albin Užnik, ki je postal komandir. Postaja je vzdrževala zvezo s sosednjimi postajami, proti vzhodu s K 4, proti zahodu pa s K 6 nad Kortami. Poleg tega so bili povezani z oblastnim komitejem Koroške, ki se je do osvoboditve Gornje Savinjske doline zadrževal pri nekem kmetu na obrobju sosednjega obronka pod Storžičem. To zvezo je vzdrževal kurir iz Obkomove zaščite.

Zveze so v začetku vzpostavljali dvakrat na teden, pozneje pa vsak drugi dan in to v glavnem podnevi. Ker v teh krajih niso poznali gospodarskih komisij, so morali sami skrbeti za hrano. Ker so bili v glavnem domačini, so se prehranjevali ob pomoči okoliških zavednih slovenskih družin, ki so jih tudi sprotno obveščale o zalezovanju policijskih patrulj, ki so v bližini pogosto stikale za partizani. Septembra so se skupaj s kurirji s K 4 udeležili prehranjevalne akcije v vasi Zgornje Sele in se ob tej priliki dobro založili s hrano. (Več o tem v opisu postaje K 4).

Decembra 1944 je bila vzpostavljena zveza z Gorenjsko preko prelaza Škrbina. Na tej poti je 9. januarja 1945 kurirje zasul plaz. Franc Kropivnik je prišel na K 5 oktobra 1944, prej na K 4. Kurirja Fridija Oražaja in Štefana je 26. decembra 1944 ujela nemška policija.

Na kurirskih postajah v Karavankah je bilo povsod le majhno število kurirjev. V glavnem, zvezo so imele le na dve strani, proti vzhodu in proti zahodu. Kakšne večje skupine pa bi se na tem terenu tudi težje obdržale.

Poleg komandirja Albina Užnika so bili na K 5 še naslednji kurirji: Jože Oraže, Fridi Oraže, Janez Dovjak, Franc Kropivnik in neki Štefan z Gorenjske. Postaja je delovala do osvoboditve.

Viri: Pripoved bivšega komandirja postaje K 5 Albina Užnika. Janez Male, izjava avtorju te knjige.

Kurirska postaja K 6 nad Kortami na Koroškem

Kmalu po svojem prihodu na Koroško je instruktor Lojze Šprogar-Lugi prišel v štab Vzhodnokoroškega odreda, da bi od komande dobil nekaj borcev za kurirje na postajah, ki jih je nameraval postaviti. Dobil je tri borce, med njimi tudi Petra Križnarja-Leona iz Godešiča pri Škofji Loki, ki ga je Lugi postavil za komandirja pravkar postavljene postaje K 6. Zadrževala se je na območju Belcarce blizu vasi Korte.

Kurirji so si uredili taborišče v neki lovski koči, kjer so si pozidali štedilnik, da so na njem kuhali, pa tudi sušili obleko in obutev, kadar je deževalo. Koča je bila visoko pod vrhovi Karavank, eno uro oddaljena od vasi Korte in od Obirskega, od Jezerskega onstran Karavank pa dve uri.

Komandir Križnar-Leon je takoj vzpostavil zvezo s sosednjo postajo K 7, ki se je utaborila v pogorju med Železno Kaplo in Belem, vzhodno od K 6, ta je bila postavljena predvsem zaradi zveze z Gorenjske, od G 23 na Jezerskem. Že v letu 1943 sta zvezo med Gorenjsko in Koroško na tem področju vzdrževala legalca Franc Polajnar in Lojze Pavlin, oba gozdna delavca, Spomladi pa je bila postavljena kurirska postaja na Jezerskem, ki je potem vzdrževala redno zvezo s Koroško. Kurirji obeh postaj so se srečevali na javki za Virnikovim Grintovcem na meji med Jugoslavijo in Avstrijo. Kadar ni bilo hajk, je bila zveza redno vsak drugi dan in to podnevi.

Zaradi nevarnega terena in skalnih pobočij ponoči niso mogli do javk.

Kurirske poti so bile tudi podnevi zelo nevarne. Javko so večkrat menjavali, nekaj časa je bila tudi na Roblekovem vrhu, kjer je bila nekaj časa javka tudi za kurirje K 7, največkrat pa so kurirji iz K 6 hodili kar direktno do K 7 na pobočju hriba Kožljak na avstrijskem Koroškem. Kurirji K 6 so vzdrževali zvezo tudi s K 5, ki se je zadrževala nad vasjo Sele na pobočju Košute, tudi na avstrijski strani. Pot na to zvezo je bila manj nevarna, zato so jo opravljali podnevi. V Selah je bila orožniška postaja, toda orožniki se niso dosti menili za kurirje.

Zveze z vsemi tremi postajami so bile vsak drugi dan, pozimi pa dvakrat na teden. Ko je bil komandir Peter Križnar-Leon okrog novega leta 1944 – 45 postavljen za komandanta linije, je prevzel vodstvo postaje Peter Zaplotnik-Jaka.

Na področju, kjer je bila K 6, se je večkrat zadrževal tudi Koroški odred, pa tudi Zahodni koroški bataljon. Včasih se je tam

mudila tudi enota VOS, prav tako pa tudi skupina terenskih političnih delavcev celovškega okrožja. Nedaleč proč, v Komatevri, je bila partizanska bolnišnica Kokrškega odreda »Krtina«. Domobranci z Jezerskega so jo januarja 1945 napadli in jo razdejali. Ranjence so tovariši tik pred tem umaknili na varno.

Sovražne postojanke so bile v Selah in Železni Kapli na Koroški strani ter na Jezerskem, kjer se je proti koncu leta 1944 nastanila tudi posadka domobrancev, njihov komandant je bil neki Kemitar iz Velikovca. Med njimi je bil tudi neki domobranec, ki so ga partizani nekoč ranili, zato je bil še bolj maščevalen. Po napadu na kurirsko postajo se je hvalil, da je ustrelil komandirja postaje.

Zaradi domobrancev na Jezerskem se je položaj na tem področju močno poslabšal. Posadka je bila številčno zelo močna in je prizadevno zasledovala partizane, zlasti kurirje. Nesrečno naključje je hotelo, da je bil na kurirski postaji G 23 nad Jezerskim nek komandir, ki je bil povezan z domobranci v dolini. Njegovi kurirji so ga sicer uspeli razkrinkati, toda pred tem je že uspel povzročiti nekaj zločinov. Vedel je za lokacije kurirskih postaj onstran Karavank, za K 6 in K 7 ter za bolnišnico Krtino. Vse tri postojanke so bile napadene in uničene.

V januarju so se kurirji K 6 preselili iz Belcarce v Bajdnovo bajto v bližini vasi Korte pod Pristovškim Storžičem. Gospodarske komisije ni bilo, zato so sami skrbeli za hrano. Deloma so jo dobivali pri kmetih v Zgornjem Jezerskem. Ti so bili sicer bolj revni, vendar pa zavedni in so radi pomagali partizanom. Tega pa ne bi mogli trditi za bogatajše kmete iz Spodnjega Jezerskega. Kurir Tone Prodnik je bil dober lovec in večkrat ustrelil srnjaka ali gamsa in tako so imeli večkrat dovolj mesa.

Kmalu po preselitvi v Bajdnovo kočo so domobranci ujeli tri kurirje, Jakoba Štifterja iz Solčave, Naceta Zaplotnika in Feliksa Robnika, oba z Jezerskega. Šli so po hrano k Feliksu Robniku, po domače Mošniku, kjer so jih domobranci presenetili in ujeli.

Kmalu po napadu na K 7, so domobranci z Jezerskega odkrili tudi postajo K 6. To se je zgodilo 25. januarja 1945. Tega dne sta bila na K 6 tudi komandant relejne linije Anton Jelnikar-Andrej in politični komisar Drago Plauštajner. Okrog četrte ure popoldne so do koče pridrveli Nemci in domobranci. Kurir Pavle je ravno pripravljal drva, ko so ga naskočili. Ni se mogel upirati. Drugi kurir Jaka, ki je bil na straži, je zbežal. Domobranec, po domače Pučmanov iz Poženika pri Cerkljah, ki je vodil domobrance, se je pognal na vrata koče in v notranjosti ustrelil Draga Plauštajnerja

in komandirja postaje Petra Zaplotnika. Komandant Jeltnikar je razbil okno, nakar sta se skozenj za njim pognala še Jože Polajnar in Anton Prodnik, vendar so vse ujeli. Kurir Feliks se je ob napadu zaril v visok sneg in ga Nemci niso okrili.

Jeltnikarja, Prodnika in Polajnarja so domobranci odgnali na Jezersko, kjer so jih imeli dva dni zaprte v bunkerju. Prodnika, ki je bil dezertar iz nemške vojske, so nato odgnali na gestapo v Kranj, kjer so ga zverinsko mučili. Od tam so ga odpeljali v Celovec, kjer je bil pred vojaškim sodiščem obsojen na smrt, pozneje pa na 17 let bivanja v koncentracijskem taborišču. Polajnarja so po nekaj dneh izpustili, Jeltnikarja pa so obdržali v bunkerju kak mesec. Nekoč pa je izrabil ugodno priliko in ušel. Vrnil se je med partizane.

Od kurirjev te postaje jih je ostalo le troje, Feliks iz Sel na Koroškem in dva, ki sta bila med napadom na zvezi, Janez Balantič z Jesenic in še eden, ki je šel z njim.

Napad na postajo je bil kombiniran z napadom na taborišče Koroškega bataljona, ki je takrat taboril na domačiji pri Točaju, kmetu, ki so ga Nemci v letu 1942 izgnali z njegove zemlje. Bataljon so napadli Nemci iz Železne Kaple.

Taborišče K 6 je bilo visoko v stenah Karavank. Vzdrževanje zvez je bilo zato zlasti pozimi zaradi visokega snega in plazov silno otežkočeno in nevarno. Poleg pošte, ki je ni bilo posebno veliko, je bilo več dela s prenašanjem literature, papirja za tehniko in sanitetnega materiala.

Čeprav težko, je kurirska postaja vzdržala v strminah Karavank vso zimo. Spomladi 1945 se ji je pridružilo nekaj novih kurirjev. Na K 6 so imeli dve brzostrelki, nekaj pušk in bomb. Kurirji so se izobraževali v vojaških veščinah, vsake toliko časa pa je prišel po liniji komisar linije, ki jim je v političnih urah razlagal politične smernice in odgovarjal na njihova vprašanja. prihajali pa so tudi terenski politični delavci in tako so bili kurirji sproti obveščeni o vsem, kar se je dogajalo v domovini in po svetu. Tako jim je minila tudi spomlad 1945 in 9. maja so odšli v dolino.

Vendar pa kurirji, čeprav so živeli visoko v gorah, le niso bili povsem odrezani od dogajanja v dolini. Povezani so bili s kmeti v Zgornji Jezerski vasi in z mladino. Roblekova dekleta, Jenkova Anica in še obe Štularjevi dekleti so skrbele za varnost postaje. Kurirje so sproti obveščale o vsem, kar je bilo zanje pomembno. Pomagale so jim tudi pri oskrbi s hrano in drugimi potrebščinami. Kurirji pa so jih zalagali z literaturo in sprotnimi novicami o dogodkih doma in po svetu.

Na K 6 so bili: Peter Križnar-Leon komandir postaje, Peter Zaplotnik-Jaka, pd. Žarkov iz Jezerskega, drugi komandir, kurirji Jaka Štifter, Jože Polajnar, Nace Križnar, Anton Prodnik, Franc Fortin, Pavel Keber, Janez Keber-Fajfar, Alojz Kos, Anton Jehart, Anton Končnik, Jože Cigovec, Leon Balantič, Feliks iz Sel na Koroškem in Feliks z Jezerskega.

Viri: Peter Križnar-Leon: Podatki o K 6, rokopis. Franc Male: Postaja K 6, K 14 in K 18, rokopis. Lado Lapajne: Zapis razgovora z Antonom Prodnikom in Antonom Jelničarjem-Andrejem, rokopis.

II. koroška relejna linija

Ta linija je vključevala kurirske postaje vzhodnega predela Koroške, K 7 pri Beli nad Železno Kaplo, K 8 na Kožljaku, K 9 pri Sv. Lenartu (Remšnik), K 10 pri Koprivni, K 11 pod Uršljo goro, K 15 na Peci, K 16 pod Uršljo goro in K 17 pri Holmecu nad Dravogradom.

Postaji K 11 in K 12 sta bili koncem oktobra 1944 izločeni iz te linije in vključeni v novo organizirano VI. linijo III. (štajerskega) sektorja.

Komandant II. linije je bil Ivan Lesjak-Petje, politični komisar pa Anton Grošelj-Grega.

Kurirske postaje II. relejne linije

Kurirska postaja K 7 nad Železno Kaplo

To postajo je junija 1944 organiziral in postavil komandant II. relejne linije Ivan Lesjak-Petje. Za komandirja je bil imenovan Luka Pečnik-Nalntelj, Petra Obretana pa mu je dodelil za kurirja. Oba sta bila prej kurirja pri sekretarju Karlu Prušniku-Gašperju, še prej pa borca v Koroškem bataljonu. Postajo so kmalu izpopolnili še z nekaterimi kurirji, v glavnem domačini iz Železne Kaple, Jezerskega in Logarske doline. Iz Železne Kaple sta bila Štefan Naum, Jože in Jakob Hafner, z Jezerskega Lesjak, iz Logarske doline Jaka, z ilegalnim imenom Jurus.

Kurirji so si uredili bivak tako, da so v zemljo skopali prostor-no jamo, ki so jo pokrili s smrekovim lubljem. V glavnem so se zadrževali med Kortami in Belo pri Železni Kapli.

K 7 je vzdrževala zvezo z dvema sosednjima kurirskima postajama, s K 6 in K 8. Kurirji K 7 in K 8 so se srečevali na javki v Šentlenartu, vedno ponoči. S kurirji K 6 pa so imeli javko na Robljekovem vrhu na avstrijsko-jugoslovanski meji. Najprej so zvezo vzpostavljali le enkrat na teden, kasneje, ko je na to področje prihajalo vedno več literature in pošte, pa vsak dan. Zvezo so vzpostavili tudi na Obirsko stran, do aktiva celovškega okraja. Tudi tja so hodili vedno le ponoči. Najnevarnejši je bil prehod čez belsko cesto, ki jo je nemška policija močno nadzirala.

V okolišju kurirske postaje je bilo več sovražnih postojank. Na Jezerskem je bilo orožništvo in skupina domobrancev, v Beli policija in orožništvo, v Železni Kapli pa se je zadrževala večja enota nemške vojske. Iz vseh postojank so hodile patrulje po terenu, kjer so stikale za partizani, zlasti za kurirji. Na teren so prihajali razni policijski vohljači, ki so »kupovali« živino ali kaj podobnega.

6. in 7. januarja 1945 so Nemci izvajali velike čistke na severni strani Karavank, na področju Obirskega, Bele in Sel. Iskali so položaj Zahodno-koroškega odreda, ki se je zadrževal na tem področju. Dva dni so temeljito preiskovali celo pobočje, gozdove so kar prečesavali. Seveda so prišli tudi v bližino taborišča K 7. Kurirji so se pred Nemci umikali proti vzhodu, v smeri K 8. Ko so prišli do ceste Železna Kapla — Bela, so se znašli pred nemškimi položaji. Prišlo je do močnega streljanja, toda nekaterim kurirjem zaradi hudega mraza orožje ni delovalo.

Med kurirji je bilo več ranjenih. Umikali so se po potoku Bela, skakali s kamna na kamen in se gredoč zmočili, da je obleka ledenela na njih. Za njimi je ostajala krvava sled, po kateri so jim Nemci sledili. Ranjene, ki so obnemogli, so dohiteli in ujeli. Med ranjenimi je bil tudi sivolasi Marko, ki se je zdravil v kurirskem bunkeru. Ujete kurirje so gnali v Železno Kaplo, jih gredoč tolkli s puškinimi kopiti, nato pa vrgli v nek ledeno mrzel prostor.

Po dveh dneh so ji odvlekli v Borovlje, kjer je bilo tedaj nekakšno naglo sodišče. Gestapovci in drugi policisti so jih nečloveško mučili. Da bi jih prestrašili, so dva ranjenca kar vpricho drugih ujetih ustrellili. Gestapovci so namreč vedeli, da imajo opravka s kurirji, pa so hoteli iz njih izvleči čimveč podatkov. Ker jim ni uspelo, so kurirje tako pretepali, da se, iznakaženi, niso več prepoznali med seboj.

Ujetnike so nato prepeljali v Celovec in jih zaprli v Tessorodfu. Celovski zapor so bili nabito polni. Nantla in še enega so zaprli v neko nadomestno celico, ki ni imela zamreženih oken, pač pa je pod njimi hodila straža. Nantl je ves čas iskal priložnosti

za beg. Vedel je, da ga čaka smrt v zaporu ali na begu. Po nekaj tednih se mu je zazdelo, da je napočil pravi trenutek. Opolnoči je odprl zabito okno in se vrgel v jarek pod steno. Previdno se je odplazil in se srečno prebil proti Gosposveti, nato pa naprej proti Križni gori. Hodil je samo ponoči, podnevi se je v gozdu pokrtil z dračjem in počakal večere. Nekoč je ponoči zablodil med vojake, ki so gradili utrdbе. Spet drugič bi ga skoraj odkrili meščani iz Celovca, ki so v strahu pred bombardiranjem zbežali v gozdove. Neki esesovec ga je zasledil in tekel za njim, tako da mu je komaj ušel.

K sreči je na Križni gori naletel na drvarje izpod Žingarice v Rožni dolini, ki so bili povezani s partizani. Dajali so mu hrano in ga skrivali do sobote. Takrat je šel z njimi domov. Oblečen v hlače in jopico enega izmed drvarjev, s sekiro na rami, je korakal z njimi čez dravski most mimo stražarjev.

Tri dni je ostal pri njih pod Žingarico, da si je še malo opomogel, ker je bil popolnoma izčrpan. Nato je odšel, da poišče partizansko taborišče. Ko je spet zaslišal prelepi vzklik stoj, mu je srce tako močno bilo, da je komaj prišel do besede. In že je padel v naročje svojemu tovarišu komisarju Gregi. Kmalu je prevzel nalogo komandirja kurirske postaje.

Po opisanem napadu na kurirsko postajo je bila zveza nekaj časa prekinjena. Medtem, ko je bil komandir Nantel odsoten, februarja 1945, je komanda linije znova vzpostavila postajo K 7. Za komandirja je bil postavljen Ferdo Mlačnik, prej kurir na K 8. Po leg Mlačnika je bilo na postaji še sedem kurirjev, ki so prebivali pod šotori vse do osvoboditve.

Po obnovitvi je K 7 ponovno vzpostavila zveze s sosednjima postajama K 6 in K 8. Zveze so bile vedno ponoči, na dogovorjenih javkah. Enkrat tedensko so vzpostavljali zvezo tudi z ilegalnim kurirjem-civilistom, ki je prihajal čez Dravo, iz okraja Velikovec, na to stran. Pri tem je pomagala neka ženska, doma »Pri petelinu«. Iz njene družine so bili štirje bratje partizani. Zveze so redno vzdrževali proti severu, proti Obirskemu, in proti jugu do Solčave.

Z obveščevalci na obirski strani so se sestajali vsak drugi, včasih pa tudi vsak dan. Spomladi 1945 se je postaja zadrževala na Čimperjevem vrhu med Spodnjim Obirjem in Belo.

V težkih pogojih so kurirji K 7 vztrajali in vzdrževali zveze do kapitulacije Nemčije. Tedaj so odšli v Železno Kaplo, kjer so bili po dveh dneh vključeni v brigado VDV.

Na K 7 so delovali: Luka Pečnik-Nantel, prvi komandir, Ferdo Mlačnik, drugi komandir, Peter Obretan, Štefan Naum, Jože in Jakob Hafner, Franc Kropivnik, Anton Pečovnik, Franc Žibert-Franc, Pavel Mak, Jaka-Jurus, Dominik, Gašper in Lojze.

Viri: Lado Lapajne: Zapis pripovedi kurirjev Petra Obretana in Ferdinanda Mlačnika, rokopis. Karel Prušnik-Gašper: Kurirji na Koroškem, rokopis. Isti avtor: Gamsi na plazu.

Kurirska postaja K 8 pri Št. Lenartu pod Olševo

Anton Prodnik-Lenart je bil najprej borec v Koroški četi, od novembra 1943 do maja 1944 pa kurir na S 23. Takrat sta ga komandant V. relejnega sektorja Lojze Šprogar-Lugi in komisar Moro vzela s seboj na Koroško. Z njimi je potoval na Koroško tudi komandir postaje S 23 Ivan Mogu-Marko. Lugi in Marko sta naročila Prodniku, naj poišče v bližini Šentlenarta na severnem pobočju Olševe primeren kraj, da bi postavili kurirsko postajo.

Prodnik je nato ob pomoči svojega bratranca Franca Prodnika in Ferdinanda Mlačnika našel tako mesto, nakar so si kar na hitro zgradili bivač iz smrekovega lubja. Štab sektorja je postavil Antona Prodника-Lenarta za komandirja nove postaje, ki je dobila naziv K 8. Za kurirje so mu bili dodeljeni Ferdo Mlačnik iz Železne Kaple, Franc Poličnik-Franjo iz Logarske doline in Franc Prodnik.

K 8 je bila vezni člen v liniji vzhodnih kurirskih postaj V. (koroškega) sektorja. Proti zahodu je vzdrževala zvezo s K 7 na področju Kožljaka, blizu Bele in Železne Kaple. To zvezo so vzpostavljali sprva vsakih 14 dni, nato vsak teden, kmalu pa že vsak dan. Do javke, ki je bila nad kmetom Tomažičem na avstrijski strani, je bilo dve do tri ure hoda. Javka je bila v gozdu nad Tomažičevo domačijo, včasih pa tudi nad kmetom Mlačnikom, še kake po ure naprej. Postojanka v Železni Kapli je bila precej oddaljena, zato tu ni bilo posebnih nevarnosti, razen med hajkami.

Druga zveza je šla do K 10 blizu Koprivne nad Črno. Javko so imeli blizu kmeta Maruča na avstrijskem Koroškem, kjer so se večkrat oglašali policisti iz Železne Kaple. Ko sta некоč šla na javko Prodnik in Mlačnik, je slednji na robu travnika zaduhal tobačni dim. Oprezno sta se izognila in nato ugotovila, da je bila na obrobju nemška zaseda. Tudi to zvezo so vzpostavljali tako pogosto kot s K 7.

Povezani so bili tudi s štabom V. relejnega sektorja, ki se je zadrževal v naselju Zavrti med Solčavo in Lučami. Na to zvezo sta odšla kurirja vsako jutro, zvečer pa sta se vračala. Občasno

so vzpostavljali zvezo tudi proti Gorenjski, preko Kamniškega sedla.

Vse do nemške ofenzive v decembru 1944 je bilo na tem področju dokaj mirno in so zveze delovale nemoteno. V bližini sta se zadrževala Koroški bataljon in Koroška grupa odredov, občasno tudi štab IV. operativne zone in angleška misija, prav tako tudi aktiv okrajnega odbora Velikovec. Občasno je bil tu tudi bataljon VDV s komandantom Pajotom. Zveze med temi enotami in kurirji s K 8 so bile ves čas dobre.



Kurirji s postaje K 8

V teh krajih ni bilo gospodarske komisije, zato so morali kurirji sami skrbeti za hrano. Ker je bilo med njimi več domačinov, jim ni bilo težko navezati stikov s prebivalstvom. S hrano so jih v pre-

težni meri oskrbovali okoliški kmetje, nekajkrat so ustrelili tudi kakšno divjad. Kurirji so bili tudi politični delavci, aktivisti, ki so prebivalstvo obveščali o dogajanjih na fronti, o temeljnih smernicah Osvobodilne fronte, o ciljih našega boja z okupatorjem itd. Domačinom so se zlasti priljubili, ker so ob svojih obiskih po kmečkih domačijah delili partizansko literaturo. Zato jim ni bilo težko organizirati dobre obveščevalne službe, zlasti med mladimi.

Ko so oktobra 1944 vdrli Koroški Nemci v Solčavo in jo požgali, se je položaj zelo spremenil. Zlasti pozneje, med ofenzivo, ko so Nemci zasedli vse hiše, ki niso bile požgane. Na tem koncu Obirja in Železne Kaple so Nemci v zimi 1944 – 45 docela onemogočili oskrbovanje s hrano.

Pozno jeseni se je kurirska postaja zaradi nastalih razmer preselila na solčavsko stran, kjer pa so že prej brigade pobrale kmetom hrano, zato so kurirji pozimi trpeli močno pomanjkanje. 3. januarja so se namenili na drugo stran meje, da bi se pri kmetih v Beli založili s hrano. Odšli so h nekemu kmetu – nemčurju. Ko so prišli do domačije, je služkinja ravno napajala živino. Ferdo Mlačnik je stopil do nje, da bi se pogovoril. Služkinja se ga je prestrašila in med kričanjem zbežala v hišo. V hiši je bila policijska patrulja in nek policist je stopil na hišni prag in po slovensko vprašal, kdo je zunaj. Medtem so kurirji že zavzeli položaj in vžgali po policistu, ki se je nato umaknil v hišo. Policisti so nato skozi klet prišli na prosto in skoraj prišli kurirjem za hrbet. Streljanje jih je prisililo, da so plegli po tleh, nato so se kurirji umaknili skozi vrzel še ne sklenjenega policijskega obroča. Tako so se, brez hrane, vendar s celo kožo, vrnili v svoj bivač.

Kurirji so ugotovili, da so policijske zasede pri vseh kmetih v okolišu Obirja in Železne Kaple. Vendar jim je končno nekega dne le uspelo, da jim je neki kmet dal vola, tako do so imeli mesa dovolj.

Kmalu potem, ko so bile v januarju 1945 uničene kurirske postaje K 6 in K 7, sta nekega dne prišla na K 8 član oblastnega komiteja za Koroško in komandant sektorja Lugi. zahtevala sta, da se postaja K 8 premesti na Obirsko blizu Železne Kaple, da bi tako znova vzpostavila pretrgano zvezo. Kurirji so se na Obirskem naselili v stari pastirski kolibi, od koder so najprej vzpostavili zvezo z vojaško kurirsko postajo v Beli pod Belsko Kočno. Zveza je bila dvakrat na teden.

Drugo zvezo so vzpostavili s kurirji K 5. Tako je zveza proti zahodu tudi po razbitju postaj K 6 in K 7 dobro delovala. Vse te

zveze so vzdrževali v nočnih urah. Ko je bila po enomesečni prekinitvi K 7 znova vzpostavljena, je bila zveza s K 8 spet redna. Za komandirja K 7 je bil postavljen Ferdinand Mlačnik, prej kurir na postaji K 8.

K 8 je delovala vse do kapitulacije Nemčije, ko so bili dodeljeni bataljonu VDV.

Na K 8 so delovali Anton Prodnik-Lenart, komandir, njegov namestnik za njim je bil komandir Jože Durnik iz Železne Kaple in kurirji Franc Prodnik, Ferdinand Mlačnik, Franc Poličnik-Franjo, Lojze Prevalnik-Slavko, Anton Pečovnik, Alojz Kos, Osvald Hitemperger-Domin in Marija Šporn, kuharica. Na postaji je bil tudi Janko Kuster-Korošec, ki je poslušal radio in sestavljal poročila za kurirje in za Koroški bataljon.

Viri: Lado Lapajne, zapis pripovedovanja Antona Prodnika in Ferdinanda Mlačnika. Ignac Zdovc: Pripoved kurirjev, rokopis, Avgust Ramšak, zapis Ignaca Zdovca, rokopis. Ferdinand Mlačnik: Pripoved partizanskega kurirja, rokopis.

Kurirska postaja K 9 na Koroškem

Kmalu po svojem prihodu na Koroško je takratni komandant V. (koroškega) sektorja Alojz Šprogar-Lugi postavil kurirsko postajo v Lobnikovem gozdu nad Železno Kaplo, onstran jugoslovansko-avstrijske meje, ki je ves čas delovala na področju Lepene, Remšnika, na severnem pobočju Olsheve. Postaja je bila nekaj časa bez oznake, pozneje pa je dobila oznako K 9.

V juliju 1944, ko se je K 9 zadrževala blizu Lepene, je vzdrževala zveze z naslednjimi postajami: s K 7 blizu gradu pri Železni Kapli, s K 8 pri Lipšovem mlinu, s K 10 na Verdelovem ali Golobovem vrhu v Koprivni in s (vojaško) postajo B 12 pri Repovem mlinu. Po gozdovih so kurirji vse zveze lahko opravili podnevi, seveda po skrivnih stezah.

Prvi komandir postaje je bil Jože Šorli-Zdravko. V skupini prvih kurirjev so bili še Matevž Golob-Ciril, namestnik komandirja, Franc Kacil-Joško, Anton Jehart-Stane in Rafael, bivši borec XIV. divizije.

Junija je prišel na postajo Lojze Prevalnik-Slavko iz Mežice, za njim pa poleti še Miha Kaher-France, Viljem Vidic-Bogdan, Janez Keber-Fajfar, Franc Poličnik-Franjo, Miha Sluga-Franc, Nan-tej Varh in še nekateri drugi. Pridružila se jim je tudi Ančka iz Mozirja, ki je ostala pri njih kot kuharica.

Miha Haderlap-Zdravko je pripeljal na postajo tudi svoja dva sinova, 14 letnega Zdravka in 12 letnega Tončija. Nemci so izgnali

njuno mater, sinova pa sta zbežala v hosto. Fanta sta hodila s kurirji na zvezo, na postaji sta ostala do osvoboditve.

K 9 se je zadrževala po gozdovih. Zaradi pogostih patrolj nemških orožnikov in policije, ki so prihajale v naselja in na samotne kmetije, niso mogli prebivati po hišah. V gozdu so si našli primeren prostor, najraje v bližini studenca ali potoka, in si tam zgradili zemljanko, največ iz brunaric, za streho pa so uporabili smrekovo lubje. Pri Lepeni so se kurirji zadrževali do zime, tedaj pa so se preselili na Snežnik pod Olševo, kjer so si nad domačijo kmeta Marolta zgradili nov bivak.

Zveze s sosednjimi postajami so vzdrževali preko javk, ki so bile običajno nekje na sredini poti. Na javki so izmenjali pošto, prevzeli eventuelne potnike, ki so potovali po liniji, in se nato vrnili na svojo postajo, kjer je komandir vpisal došlo pošto v knjigo. Nato jo je spravil v posebno skrivališče, blizu zemljanke. Tako so delali na vseh kurirskih postajah.

Kurirji K 9 so redno vzdrževali zvezo s političnim aktivom okraja Velikovec, oblastnim komitejem KPS Koroške in s komando V. relejnega sektorja, na ločenih javkah. Kadar je prišlo po liniji ali od katerega foruma pismo z oznako EX ali RR, ga je bilo treba takoj odnesti naprej. Največkrat je to storil komandir postaje, ki je vedel za bivak namembne postaje, za kar sta običajno vedela le komandir postaje in še en kurir.

Dokler ni prišla na postajo kuharica Ančka, so kuhali izmenično. Z Ančkinim prihodom se je tudi hrana popestrila. Hrano so dobivali pri najbližjih kmetih, izdatno pa so si pomagali z lovom.

Težje je bilo z oborožitvijo. Kurirjem je komanda sektorja prepovedala izvajati vojaške akcije, tako so imeli le tisto orožje, ki jim ga je izposlovala komanda sektorja in kar so si pridobili na terenu. V bližini se je večkrat zadrževal Koroški odred ter četica VDV. Najbližje sovražne postojanke so bile v Železni Kapli, v Črni in v Globasnici.

Kmetje v bližnjem okolišu so kurirje sproti obveščali o nevarnostih zato so imeli posebna opozorilna znamenja. Sicer pa so kurirji zelo pazili, da so vedno skrbno zabrisali vsako sled. V zimskem času so do postaje hodili po potoku. Vse leto 1944 postaja K 9 ni bila odkrita ali napadena, tudi noben kurir ni padel. Kuhali so vedno zelo zgodaj zjutraj, med 4. in 5. uro ter pozno zvečer, da jih ni dim izdajal. Na Javorniku so imeli opazovalnico, odkoder se je videlo naokrog po domačijah in tako so lahko opazili vsako sovražno patroljo, ki je prišla v bližino.

Edini kurir, ki je padel v roke sovražniku, je bil Jože Šorli-Matevž, ki je bil v spopadu z Nemci leta 1945 ranjen in nato ujet. Nemci so ga nato pred njegovim domom ustrelili. Njegov oče ga je pokopal kar doma.

5. maja 1945 so Vlasovci ujeli dva kurirja s K 9, Franca Kacila-Jožka iz Kotelj in Mihaela Sluga-Franca. V Lepeni so ju peljali v neko kmečko hišo, kjer so jima naložili polna nahrbtnika naropanega mesa, jima dali še puški, nakar so ju zvezali, da bi ju odpeljali s seboj. Kurirja pa sta izkoristila trenutek nepazljivosti sovražnikov in pobegnili. Še isti dan sta se vrnila na kurirsko postajo s polnimi nahrbtnikoma mesa in s svojim orožjem.

Dan nemške kapitulacije pa ni bil dan osvoboditve za kurirje, doma iz avstrijske Koroške. Iz temnih gozdov so prišli v Železno Kaplo, odkoder so potem odšli na nove dolžnosti. Haderlapove je čakal prazen dom, mati je bila izgnana. Hiša je bila brez vrat in oken. Razoračanje. Obrekovanje in sramotenje jim je priklicalo solze v oči. Vendar jim vse to ni moglo streti ponosa, da so bili koroški partizani in borci proti fašizmu.

Na postaji K 9 so bili: Jože Šorli-Matevž, prvi komandir, Miha Haderlap-Zdravko, drugi komandir in kurirji Matevž Golob-Ciril, Franc Kacil-Joško, Anton Keber-Stane, Lojze Prevalnik-Slavko, Vili Vidic-Bogdan, Miha Sluga-Franc, Nantej Varh, Zdravko in Tonči Haderlap, Franc Poličnik-Franjo, Domin, Lojze in Franjo iz Solčave, Ferdo iz Obirskega, Rafael in Miha Kahar-France.

Viri: Spomini Matevža Goloba Cirila, Martina Mlinarja in Ožbija Fajmuta, zapisal Ožbi Fajmut, rokopis. Podatki iz anketne pole Tončija Haderlapa.

Kurirska postaja K 10 pri Koprivni

Ta kurirska postaja je bila ustanovljena junija 1944. Ustanovil jo je Alojz Šprogar-Lugi. Prvi kurirji so si zgradili bivač ob potoku na pobočju Podolševe. Stene so bile iz brun, streha iz desk, ki je bila na debelo pokrita z zemljo in maskirana. Dohod do bivaka so imeli po potoku. Kasneje so se preselili v bližino Koprivne, na Verdelovo oziroma na Golobov vrh.

Kurirji K 10 so vzdrževali zveze s kurirji iz S 23 v Mozirskih planinah, s K 9, ki bila blizu Lepene na avstrijski strani, s K 15 na Peci in s K 11, dokler je ta taborila na Smrekovcu. Oboroženi so bili v glavnem s puškami, poleti 1944 jim je komanda mesta Solčava za dopolnitev oborožitve dala nekaj bomb. Pri kmetih so imeli organizirano obveščevalno mrežo, ki je ves čas obstojala kurirske postaje dobro delovala. Hrano so dobivali pri kme-

tih v bližnjem okolišu. V Podolševi so bile to domačije Verdel, Kos, Ejdovi, Haderlapovi, Marinovi, Jeklovi pa tudi drugi. Kahova iz Remšnika je bila za kuharico.

Kurirji na K 10 so bili: Ivan Ošep, Franc Prodник-Srečko, oba iz Solčave, Blaž Bradač, Rudolf Dovjak in Franc Kropivnik, vsi trije iz Borovelj, Anton Jehart-Stane iz Prevalj, Peter Štifter-Pero in Silvester Kaker-Vester. Ta je bil na postaji samo prva dva meseca, avgusta 1944 je bil premeščen na K 15. Blaž Bradač, ki je prišel na postajo 16. septembra je bil 27. decembra 1944 ujet in nato v Dachau. Komandir K 10 je bil Jože Jakhel-Pepi, doma iz Zaloga pri Ljubljani.

Postaja K 10 je delovala do osvoboditve.

Viri: Podatki Antona Jeharta iz Prevalj, bivšega kurirja te postaje, zapisal Lado Lapajne. Rokopis.

Kurirska postaja K 15 na Peci

Junija 1944 je instruktor Lugi ustanovil kurirsko postajo na Jezovem pod Raduho. Za komandirja je postavil Franca Pečnika-Miho, ki je bil prej kurir na S 32, še prej pa borec v Koroškem bataljonu. Dodeljenih mu je bilo troje kurirjev, Ivan Zavratnik-Nejče, Filip Lesnik in Janez Keber-Fajfar.

K 15 je imela zveze s K 9 v Solčavi, s K 10 v Lučah in s K 11, ki se je takrat zadrževala na Smrekovcu. S kurirji K 9 so imeli javko na Slemenu med Solčavo in Koprivno ter na Robnikovem vrhu, kjer je bila tudi vojaška postaja, s katero so bili povezani. Javko s kurirji K 10 so imeli na Javorju na pobočju Raduhe. S kurirji K 11 pa so se srečevali na javki za Bikovim Robom na Grohatu. Zveza je bila vsak drugi dan, poleti 1944 pa vsak dan. Na zvezo sta hodila vedno po dva kurirja, eden s puško, drugi pa z brzostrelko.

Nekega dne v juliju 1944 sta se v zgodnjih jutranjih urah vračala z javke Janez Keber-Fajfar in Lukanc-Gregor. Nosila sta težka nahrbtnika, polna literature. Ne vedoč, da je pri Solčavi hajka, sta se približala Savinji. Lukanc si je na obrežju seževal škornje, Fajfar pa je že zabredel v reko, ko je prvi opazil, da se jima približuje policijska patrulja. Pograbil je kamen in ga vrgetl v vodo poleg Fajfarja, nato pa stekel v gozd. Fajfar pa ni imel več časa za umik. Potuhnil se je v grmovju ob obrežju reke in tam občepel do vratu v vodi. Nemci so se ob Savinji razporedili v zasedo in čakali na drugo skupino, ki se je od kmeta Tolstovršnika v strelcih pomikala proti cesti. Po treh urah sta se skupini združili in odšli proti Lučam. Fajfar je vse tri ure prečepel v vodi popolnoma na

miru, blizu njega je ležal na preži policist. Bil je premražen in ves trd od negibnega čepenja, rešil se pa je.

Poleti 1944 je bilo vedno več pošte, zlasti zavojev z literaturo. Po zvezi je od sosednjih postaj prihajalo tudi dosti ekspresnih pisem. Ker je bilo na postaji premalo kurirjev, je komandir prosil vodstvo za nove moči. V septembru sta se jim pridružila Silvester Kaker in Pavle Keber, oktobra pa še Rudi Kos-Tarzan, Ožbolt Fajmut-Tinče, ki je postal namestnik komandirja, ter Jože Šarel, Anton Svršina, Alojz Lesnik in Stane Norveško.



Kurir K 11 Pečovnik Kristl, marec 1944

Ko je bila jeseni postavljena K 17 na Holmecu onstran Prevalj, je bil tja premeščen za komandirja Ožbolt Fajmut, njegov namestnik je postal Martin Mlinar-Tine. Komanda sektorja je želela potegniti kurirsko linijo proti vzhodu, proti Strojni. Od zahodne strani bi šle zveze preko Pece, Štanjela in naprej proti Strojni in morda še čez Dravo naprej na Kobansko. Zato je bila K 15 premeščena na Peco, septembra pa še višje pod Raduho. Na Peci so se kurirji utaborili v Burjakovi koči v Topli.



Kurir s K 15 Kos Rudi pozimi 1944/45

S hrano so se oskrbovali pri okoliških kmetih, pri Končniku, Fajmutu, Korderu, Florinu, pri Burjaku. Obiskovali so vse domačije od Tople do Pristave pri Črni in v Podpeci. S prebivalstvom so se dobro razumeli.

Sredi decembra 1944 je bil dodeljen na K 15 Alojz Prevalnik-Slavko. Ker je bila Burjakova kočica blizu planinske poti, ki pelje s Pece v dolino, so kurirji sklenili, da si zgradijo bivak v bolj odročnem in skitem kraju. Tako so po novem letu začeli graditi novo barako v Kordeževem gozdu nad Toplo. Deske za streho so nanosili iz Končnikove žage.

Na zvezo s kurirji K 17 so hodili vsak drugi dan čez Peco, javko so imeli na drugi strani gore. Včasih sta se na K 15 oglasila komandant linije Ivan Lesjak-Petje in politični komisar Moro. kurirji so bili vedno veseli njunih obiskov. Zveze so imeli tudi s koroškim bataljonom in vzhodnokoroškim odredom, poleg tega pa tudi s političnimi aktivisti, ki so delovali v teh krajih.

Nemci so imeli svoje postojanke v Pliberku, v Črni na Koroškem in v Mežici, v Črni in Mežici so bili tudi vermani. Pliberška

policija je patroljirala po avstrijski strani Pece, od Libuč do Šentanela, policisti in vermani iz Črne in Mežice pa okrog Koprivne, Bistre, Tople in Podpece. Eni kot drugi so postavljali zasede in pripravljali hajke, vendar so se jim kurirji spretno izmikali, saj so dobro poznali teren in vedeli za vse skrite steze. Kmetje v Topli pa so jim tudi z raznimi znamenji obveščali o pohodih patrolj. Zelo nevaren je bil prehod čez cesti Pliberk—Mežica in Pliberk—Črna.

Svoj bivak so si kurirji dobro uredili, zaščitili pred mrazom, v njem pa so si pozidali tudi štedilnik, ki je dobro ogreval ves prostor. Niso pa v bližini imeli vode, zato so morali pozimi topiti sneg. Tudi umivali so se z njim. Ko je sneg skopnel, so lahko hodili po vodo v neko kotanjo.

Nemška zimska ofenziva pa ni prizanesla tudi kurirjem K 15. Sovražna vojska je decembra zasedla številne prelaze, prehode in druge višinske točke, pa tudi kmetije po hribih. S pogostimi hajkami so hoteli Nemci vse to ozemlje očistiti partizanov, da bi imele nêmske armade neoviran umik iz Balkana. Na javki pri kmetu Planinšku v Planici pri Lučah se je zbralo sedem kurirjev, ki so čakali na prihod kurirjev s kamniške strani. Teh ni bilo, pač pa je prišel mimo VDV bataljon. Komandant bataljona Pajo jim je povedal, da so se brigade umaknile iz Savinjske doline, ki jo zdaj zasedajo Nemci. Kurirjem je še naročil, naj se čimprej umaknejo v višje predele.

Kurirji so se takoj odpravili proti Belški planini. snega je bilo do pasu in še čez, mraz pa tak, da je pokalo drevje. Od treh zjutraj in nato ves dan do polnoči so prehodili osem kilometrov. Gredoč je plaz zasul dva kurirja, vendar so ju tovariši uspeli rešiti. Na Belški planini so si v koči zakurili in skuhal fižol. Niso pa slutili da bodo po tistem tri dni brez grížljaja taval po snegu.

Zjutraj ob svitu so krenili proti Robanovemu kotu. Robanov sin jih je opozoril, da so pri sosedu Bevšaku Nemci. Po polurni hoji so prišli do kmeta Kneza, ki jim je povedal, da so od njega pravkar odšli domobranci. Kurirji so se prebijali naprej do požgane Solčave, prebredli Savinjo in krenili v strmine Olševe. Tudi tam so bile kmetije požgane. Treba je bilo iti naprej. Brez spanca, brez počitka, le tu in tam so malo zadremali pod kakšno smreko. Po treh dneh so prišli v Koprivno do kmeta Hejda (partizani so rekli pri Gulažu), kjer so se odpočili, dobili jesti ter se posušili. Kurir Janez Keber-Fajfar je bil tako izčrpan, da je pri kmetu obležal. Naredili so mu zasilno skrivališče pod živinskimi jasl in tam se je potem zdravil. Kó si je opomogel, je bil obveščevalec na terenu, tik pred osvoboditvijo pa se je spet pridružil kurirjem. Janu-

arja 1945 je prišla h kurirjem Marica Kričej iz Raven in ostala pri njih za kuharico.

Kurirji na postaji K 15 so pozimi doživeli dvojne nesreč. Na Pliberškem polju so Nemci ujeli kurirja Rudolfa Kosa, ki pa ni imel pri sebi nobene pošte. Poslali so ga v koncentracijsko taborišče.

Nekega dne v januarju je Jože Šarel prosil komandirja, če sme domov po harmoniko in po cigarete, ki so jih zanje zbrala okoliška dekleta. Komandir mu je dal za spremljevalca Antona Svršina in tako sta odšla. Ko sta se že vračala, sta se oglasila pri sosedu Peternelu v Lepeni. Še deset minut nista bila v hiši, ko so prišli Nemci. Kurirja sta se pognala skozi okno, toda Jožeta je pri tem ovirala harmonika in je bil prepočasen. Ranjen v nogo je še uspel zbežati v gozd za hišo, prav tako tudi Svršina. Med begom sta se ločila, Svršina se je vrnil na postajo in povedal, kaj se je zgodilo. Jožeta pa so Nemci ujeli, ker ni mogel bežati. Odvlekli so ga na njegov dom in vpraševali mater in očeta, če poznata »bandita«. Oba sta zanikala. Nato so ga peljali h sosedu, tudi ta ga ni hotel izdati. Jože pa tudi ni maral odgovarjati na njihova vprašanja, zato so ga kar tam ustrelili.

Pozimi so kurirji s smučmi dvakrat na teden hodili na zvezo. V februarju je nekega dne nemška patrulja kakih 60 mož prišla že čisto blizu postaje. Prišla je od Žačne preko Helene na Malo Peco in od tam v Toplo. S seboj so imeli vodiča. Dva kurirja, ki sta se vrnila iz javke, sta naletela na svežo gaz, ki jo je puščala za seboj patrulja. Zato je komandir takoj poslal patruljo, da pogleda za Nemci. Ti so se ustavili pri kmetu Florinu-Brkotu. Vpraševali so, kje so planinske oziroma pastirske staje pod Peco. Brko jim je povedal, da jih ni več, ker so jih požgali partizani. Nemci nato niso več rinili naprej v hrib, vrnili so se v postojanko.

Kurirji K 15 so imeli svoj bivač, v katerem so preživali zimo visoko zgoraj nad vasjo Topla. Marca 1945 so si naredili nov bivač nižje nad vasjo. Takrat jim je začelo primanjkovati hrane. Kmetje po hribih že sami niso imeli kaj jesti, preživljali so tudi vojaške enote, ki so zdaj ena zdaj druga prihajale za nekaj dni v te kraje. Kurirji so si tu in tam pomagali z lovom.

Vest o kapitulaciji Nemčije je prinesel kurirjem Alojz Fortin. Ti kar niso mogli vjereti, da je to res. Pobrli so svoje stvari in pihiteli v Črno, kjer jih je že čakal komandant linije Petje in jim povedal, da je komanda sektorja izdala ukaz, da morajo z drugimi partizanskimi enotami sodelovati pri zasedbi mesta Pliberk. Mesto so res zasedli in tam ostali deset dni. Nato so se kurirji vrnili v Mežico, kjer so bili razporejeni v brigado VDV.

Na postaji K 15 so bili komandir Franc Pečnik-Miha, njegov namestnik Alojz Fortin-Gregor, kurirji pa Ivan Zavratnik-Nejče, Janez Keber-Fajfar, Silvester Kaker, Pavle Keber, Rudi Kos-Tarzan, Ožbolt Fajmut-Tinče, Jože Šarel, Anton Sveršina-Danilo, Alojz Lesnik, Stane Norveško, Ivan Prislán-Milan, Martin Mlinar-Tine, Alojz Prevalnik-Slavko in kuharica Marica Kričej.

Viri: Franc Pečnik-Miha: Življenje na K 15, rokopis, Janez Keber-Fajfar: Kurir na K 15, rokopis, Alojz Prevalnik-Slavko: Opis življenja kurirjev na K 15, rokopis, Podatki kurirjev: Ožbolta Fajmuta, Martina Mlinarja, Rudija Košaka in Rudija Kosa-Tarzana.

Kurirska postaja K 16 na Uršlji gori

To postajo sta v marcu 1945 ustanovila komandant relejne linije Rudi Košak in politični komisar Miloš. Za komandirja sta določila Rafaela Braviča, ki je bil doma nekje na Notranjskem, kurirji pa so bili Ožbolt Petrič, Anton Konda, Matevž Poderšnik-Orel, Anton Podgornik, Alojz Vavpotič-Slavko, Konrad Pušnik in Anton Strnad-Gaber.

K 16 je bila ustanovljena zaradi povezave med K 12 blizu Sel pri Slovenjem Gradcu in K 17, pri Holmcu blizu Pliberka. Kurirji K 12 in K 16 so se med deveto in deseto uro zvečer sestajali na javki pri Senčarjevi bajti na pobočju Sela v Kozarnici. Na križišču pri Kozarnici so Nemci večkrat postavljali zasedo, toda domačini so to kurirjem vedno še pravi čas sporočili.

Kurirja, ki sta šla na zvezo s K 17, sta odšla na pot že zgodaj zvečer, ker sta morala opraviti dolgo pot. Ko sta se s pobočja Uršlje gore spustila v Mežiško dolino, sta prebredla reko Mežo ter šla čez cesto in železniško progo Dravograd – Mežica. Nato sta morala prekoračiti še cesto in železnico Dravograd – Pliberk. Vse te komunikacije so bile močno kontrolirane.

Zveza s kurirji iz K 17 je bila vsak drugi dan ponoči med deveto in deseto uro. Prostor za javko so pogosto menjavali. Zaradi bližine meje in gostih komunikacij, cest in železnice je bilo na tem področju veliko vojakov. V dolini so bile močne posadke sovrane policije, orožništva pa tudi vermanov. V Kotljah je bilo kakih 100 mož policije, v Mežici prav toliko, podobno tudi v Prevaljah, kjer je bila tudi močna posadka tako imenovanega »Volksšturma«.

Kurirji so se utaborili v kotu pod Obretanovo domačijo na pobočju Uršlje gore. Zemlja, na kateri je bila domačija je bila last Avstrijca grofa Thurna. V goščavi pod hišo so si kurirji zgradili bivak, napol zemljanko, ki so jo pokrili s smrekovim lubjem. V njej

so imeli zavetišče do konca vojne, niti enkrat se jim ni bilo treba seliti. Nemci so sicer pogosto hajkali za partizani na pobočja Uršlje gore in sosednjih hribov, toda kurirskega bunkerja niso nikoli odkrili. Mnogo so k njihovi varnosti pripomogli zavedni okoliški kmetje, kurirji sami pa so zelo pazili da niso izdali taborišča, svojih poti, po katerih so hodili na zveze. V svoj bivak so hodili po potoku Barbara, ki teče proti Brančurniku.

S hrano je kurirje oskrbovala gospodarska komisija, deloma pa so se z njo oskrbovali pri kmetih, ki so jim radi pomagali. Obo-roženi so bili deloma z angleškimi brzostrelkami, deloma s puš-kami, imeli pa so tudi nekaj bomb.

V časih se je na teren priklatil kak tujec, vohun, ki je stikal za partizani. Čim se je kak tak pojavil na terenu, so kmetje takoj ob-vestili kurirje, ti pa obveševalni center VOS, ki je poskrbel, da so take nevarne osebe postale neškodljive.

Marca 1945 je bilo po hribih še vedno dosti snega. Kurirji so morali biti previdni, ko so hodili na zvezo, saj so bile vsak dan na več mestih postavljene zasede. Takrat so po terenu rogovili tudi Vlasovci, ki so napadli manjše skupine partizanov in posamične aktiviste. V tej zimi je v dravograjskem okrožju padlo veliko aktivi-stov. Sovražne patrulje so tudi ponoči, ogrnjene v bela oblačila, hodile po terenu in se iznenada pojavljale tudi tam, kjer bi jih člo-vek najmanj pričakoval.

Kurirji K 16 so se še kar srečno prebijali skozi številne nevar-nosti. Le Ožbolt Petrič je nekega večera naletel pod kmetijo Pokrov na nemško patruljo. Bil je ranjen, a se je dovolj hitro umaknil, da ga niso ujeli. Nekoč drugič so se srečali z nemško patruljo med Poljanami in Leško cerkvijo. Po kratkem medseboj-nem streljanju so se Nemci umaknili, najbrž so predvidevali, da imajo opraviti z večjim številom partizanov.

Kurirji so vzdrževali zvezo tudi s terenskimi političnimi organi-zacijami. Pod Uršljo goro se je zadrževal aktiv mežiškega okraja, v bližini je bil tudi obveščevalni center z radio postajo. Zvezo so imeli tudi z okrajem Prevalje. Iz tehnike »Bojan 33« so dobivali li-teraturo, ki so jo dostavljali terenskim aktivom.

Kurirji so se med seboj dobro razumeli. Okrog poldneva, ko so bili vsi na postaji, so imeli politične ure, ko so se ob branju li-terature izobraževali in seznanjali s položajem na domačih in za-vezniških frontah. Trije kurirji so bili člani partije, mlajši so bili čla-ni Skoj. Pogosto so se oglašali tudi pri okoliških kmetih, da so jim dajali partizansko literaturo in jih politično osveščali.

Ob osvoboditvi so kurirji K 16 zasedli pošto v Prevaljah in od tam nekaj dni vzdrževali zveze s sosednjimi kraji, dokler niso bili vključeni v IV. brigado VDV.

Na K 16 so bili Rafael Bravič, komandir, kurirji Ožbolt Petrič, Martin Podgornik, Anton Strnad-Gaber, Anton Konda, Matevž Poderšnik-Orel.

Viri: Spomini Ožbolta Petriča, zapisal Lado Lapajne, rokopis.

Kurirska postaja K 17 na Holmcu pri Dravogradu

Pozno jeseni 1944 je komanda V. sektorja nameravala postaviti kurirsko postajo nekje v bližini Šentanela, odkoder bi šla zveza naprej čez Dravo. Takrat so bile na tistem področju večje hajke, zato se je komanda odločila, da postavi postajo v bližini vasi Holmec pri Dravogradu. To je bila K 17, najbolj vzhodna postaja V. sektorja.

Kurirji K 17 so vzdrževali zvezo s K 15 v vznožju Pece blizu vasi Topla in s K 12 pod Uršljo goro. Javko s kurirji te postaje so imeli pri Polani onstran Meže. S kurirji K 15 pa so se srečevali na javki na Ripšergu, vsak drugi dan.

Prvi komandir K 17 je bil Rudi Košak, ki je bil nato komandant linije. Za njim je postal komandir Ožbolt Fajmut-Ožbi, ki je bil prej kurir na K 12 in na K 15. Njegov namestnik je postal Martin Mlinar-Tinče. Od začetka so bili na K 17 še: Filip Lesnik-Lipej, Martin Podgoršek-Tine in Anton Jehart-Stane.

Kurirska postaja je bila na zelo izpostavljenem kraju, kjer se ni mogla obdržati nobena druga partizanska enota. V okolišu so bile štiri sovražne postojanke, razmeščene v pol ure oddaljenem polkrogu okrog kurirske postaje. Postojanke so bile v Mežici, Polanah, na Tečovi žagi, v šoli pri Libučah in v Zgornjih Libučah pri Pliberku.

Nekako v središču teh postojank so si kurirji s K 17 zgradili zemljanko v grapi, do koder so hodili od korita, kjer je kmet Jelen napajal živino. Čeravno so Nemci zelo pogosto preiskovali teren, kurirjev niso nikoli odkrili. Ti so skrbno pazili na varnost. Obo-roženi so bili dobro, saj so skoraj vsi imeli brzostrelke in ročne bombe.

V tem okolišu ni bilo gospodarske komisije, zato so morali kurirji sami skrbeti za hrano. Pri tem so spravljali v nevarnost svoja življenja, saj so večkrat prišli do ljudi, ki še nikoli niso videli partizanov.

Nekoč v decembru so šli Martin Mlinar-Tinče, Filip Lesnik, komandir Ožbolt Fajmut in komandant linije Rudi Košak na prehranjevalno akcijo v vas Suho pri Dravi. Že pred vasjo so se pri kmetih pozanimali, kakšen je položaj. Kmetje so jim povedali, da v vasi ni orožnikov, niti deželne straže. Povedali so tudi, da je graščak v Suhi dober človek in kurirji so sklenili, da ga obiščejo. V vasi so šli najprej h trgovcu in pri njem zasegli nekaj živil. Kurirji so bili lepo oblečeni, sami mladi, zastavni fatje in ljudje so jih z zanimanjem opazovali.

Vrata v graščino so bila zaprta, toda okna so bila razsvetljena. Kurirjem je uspelo, da so priklicali kuharico, nakar je prišel še graščak in odprl vrata. Povabil jih je v graščino, kjer so jim dali večerjo. Postregli so jim s srnjakom v omaki in z vinom. Graščak jim je ob odhodu naložil še poln nahrbtnik raznih dobrot, nato so se pozno ponoči poslovili.

Ustavili so se pri zadnjem kmetu pod vrhom hriba. V hiši je bila samo gospodinja in otroci, ki so igrali karte. Bilo je že podnevi. Ženska je povedala, da gredo proti njihovi domačiji Nemci v strelcih. Kurirji so pograbili vsak svoj nahrbtnik in odšli v gozd. Radovedni so bili, če res prihajajo Nemci, zato so čakali in oprezovali. Ker je bilo megleno, se je slabo videlo. Ker Nemcev ni bilo, so mislili, da jih je gospodinja prevarila, samo da se jih bi znebila. Prišli so že na vrh hriba nad Pliberkom, kjer so posedli, da bi nekaj pojedli. Komaj je komandir Fajmut odvezal nahrbtnik, so zaslišali tik za seboj: »Halt! Hände hoch!« Hajmut in Lesnik sta se vrgla na tla in odgovorila iz svojih brzostrelk, Košak in Mlinar pa sta pobrala vsak svoj nahrbtnik in se umaknila globlje v gozd. Po krajšem streljanju sta tudi Fajmut in Lesnik zbežala za njima, pustila pa sta odprt nahrbtnik.

Vsi štirje so se zbrali pri nekem kmetu. Ko so presodili, da so se Nemci najbrž že premaknili drugam, so se vrnili na mesto spopada. Ko so prišli v bližino tistega kraja, so opazili, da je nahrbtnik še vedno tam. Misleč, da so ga Nemci pustili za vabo, so najprej previdno preiskali vso okolico, toda Nemcev ni bilo več v bližini.

Ko so šli drugič na akcijo v neko vas blizu Pliberka, jim je spodletelo. Najprej so se oglasili pri nekem kmetu, kjer so jih gledali sovražno kot razbojnike. Tu so imeli politično uro in jim razlagali pomen osvobodilnega boja slovenskega naroda, kakor tudi nujnost boja avstrijskega ljudstva proti nacizmu. Ko so izvedeli, da je v vaški šoli nastanjena deželna straža, so sklenili, da jo napadejo. Poslužili so se zvijače, češ, da so policisti iz Pliberka. No-

benega odziva ni bilo. Šele ko je komandir Fajmut zapovedal, naj šolo minirajo, se je oglasila skozi okno v nadstropju neka učiteljica in začela kričati na pomoč. Da bi jo utišali, je Fajmut spustil rafal v sosednje okno, a ni nič pomagalo. Ker bi se res lahko pojavila policija iz bližnjega Pliberka, so se kurirji umaknili. Nazaj grede so se oglasili v neki hiši, kjer je bila doma samo neka ženska. Ko so jo kurirji vprašali, kje je njen mož, je ponosno izjavila, da so njen mož in dva sinova v nemški vojski. Kot odlični bojovníki so vsi trije postali oficirji in povedala je še, da ji pošiljajo pakete s fronte. Ko so ji kurirji povedali, da so partizani, je začela vpiti, še bolj pa potem, ko sta Fajmut in Košak začela pregledovati vsebinsko paketov. V njih sta našla same naropane stvari: ure, prstane, različen nakit, zlato zobovje, ženske obleke in podobno. Da bi še bolj temeljito pregledali stanovanje, ni bilo več časa, ker je kurir Stane, ki je bil na straži povedal, da gredo čez polje proti hiši Nemci v strelcih. Prav gotovo jih je alarmirala učiteljica s svojim kričanjem.

Pozneje so kurirji izvedeli, da so bili Nemci prepričani, da je v akciji najmanj bataljon partizanov, zato se je odpravilo v hajko za njimi 200 policistov in orožnikov.

Kmalu po tistem so kurirji napadli vlak. Blizu Holmca so ga v zasedi pričakali. Po pol urnem čakanju je pripeljal transportni vlak, ki so ga obsuli z rafali iz brzostrelk in z bombami. Pri tem je bil ubit strojevođa in pet vojakov. Vlak so potem v Dravogradu komaj ustavili.

Kurirji niso mirovali, vsake toliko časa so izpeljali kakšno akcijo. Tako so v neki vasi blizu železniške postaje Pliberk razorožili deželno ali vaško stražo in zaplenili šest pušk, pri kmetih v vasi pa so se založili s hrano. Videli so, da so v vaseh okrog Pliberka premožni kmetje. Zato so sklenili narediti večjo prehranjevalno akcijo, na katero so povabili tudi kurirje iz K 15. Toda ko so že zbrani drugič prišli do vasi, jih je ustavila policija. Z vaško stražo bi še opravili, tako pa so se morali odpovedati svoji nameri.

Od takrat dalje so bile vse vasi v okolici Pliberka pod močnim policijskim nadzorom. Zaradi kurirjev so morali Nemci obdržati na tem področju večjo oboroženo enoto.

Precej prebivalcev je bilo naklonjenih partizanom, ne le okrog vasi Holmec, tudi v krajih proti Pliberku. s političnim delom med ljudmi so si kurirji pridobili zaupanje. V začetku je bilo težje, toda z vztrajnim prepričevanjem je bil cilj dosežen. Neki kmet jim je dal živila, ko so ga obiskali; toda zjutraj jih je le prijavil. Kurirji so za to zvedeli in spet prišli k njemu. Povedali so mu, da mu tokrat

oprostijo, v bodoče pa naj tega ne dela več. Ponovno so mu razlagali pomen boja proti nacizmu in se dolgo v noč pogovarjali z njim. Toda zjutraj jih je spet prijavil. Kurirji so se spet vrnili in ga tokrat ostro prijeli. Povedali so mu, da je to, kar je storil, tako kot izdajstvo.



Komandir K 17 Ožbi Fajmut in njegov
namestnik Martin Mlinar

Komandir Fajmut je poklical vso družino v sobo, gospodinja pa jim je morala napolniti nahrbtnike. Komandir jim je zabičal, da je to prva kazen, druga bo bolj neusmiljena. Odslej ta družina ni več prijavljala partizanskih obiskov, pa tudi hrano je nosila na določeno mesto.

Kurirji so namreč poskrbeli, da so jim kmetje iz bližnjega okoliša nosili hrano h kmetu p. d. Stropniku, kamor so potem sami hodili ponjo. Tako so dobili veliko hrane in so jo lahko pošiljali še drugim postajam v štabu V. sektorja.

Orožniki iz Zgornjih Libuč so skoraj vsak dan prihajali patroljirat v Holmec, kjer so imeli kurirji javko. Zato jih je motilo. Sklenili

so, da jih napadejo in preženejo. Vendar je napad spodletel, ker so orožniki prej opazili kurirje kot oni nje.

Številne akcije so kurirji iz K 17 opravili brez vsake žrtve. Malo pred koncem okupacije pa jim je sreča obrnila hrbet. Spomladi je prišel na K 17 za kurirja komandirjev brat Peter. Ko so nekoč, bilo je v marcu ali aprilu 1945, iz zasede napadli orožniško patruljo iz Gornjih Lebuš, je bil Peter Fajmut ranjen v desni kolk. K sreči so drugi kurirji v zasedi odbili napad orožnikov in se umaknili. Nato je Ožbolt skočil do ranjenega brata in ga odnesel na varno.

Tudi Filip Lesnik je bil ob tej priliki ranjen v trebuh, vendar na srečo čreva niso bila poškodovana. Komandir Fajmut je pripravil nosila za ranjenega brata, nato je z njim čakal, da se je znočilo. Ob mraku sta prišla kurirja Mlinar in Maks. Zvečer so Nemci zasedli vse grebene Holmca, ker so bili obveščeni, da je tu polno partizanov. Tako so kurirji z ranjencem na svoji poti preko Rišpeka do Uljetove koče in naprej pod Peco dvakrat padli v zasedo. Ker so se morali skrivati pred Nemci, so za razdaljo, ki bi jo sicer prehodili skoraj v pol ure, porabili vso noč. Brata so nato zjutraj spravili v partizansko bolnišnico v Topli, kamor je odšel tudi Filip Lesnik, ki je kmalu okreval.

Kurirjem so na področju zelo pomagale zavedne družine. Dajale so jim hrano in jih obveščale.

Komanda V. sektorja je že pred kapitulacijo Nemčije naročila kurirjem, da morajo skupaj s kurirji K 15 takoj po prvih sporočilih ob koncu vojne zasedeti mesto Pliberk. To so kurirji tudi storili. V mestu so prevzeli oblast, uvedli disciplino ter razoroževali obožene skupine sovražnikov. Kurirji so ostali v Pliberku deset dni, nakar so bili demobilizirani, nekateri pa premeščeni na druge dolžnosti.

Na K 17 so bili: Rudi Košak kot prvi komandir, Ožbolt Fajmut drugi komandir, ki je vodil postajo do osvoboditve. Namestnik komandirja je bil Martin Mlinar-Tinče, politični delegat Filip Lesnik-Lipej, kurirji pa Martin Podgoršek-Tine, Peter Fajmut, Delešavov Maks, Anton Jehart-Stane in kuharica Ivanka Horvat.

Viri: Ožbolt Fajmut: Kurirska postaja K 17. Martin Mlinar: K 17, rokopis.

III. (zahodna koroška) relejna linija

V to linijo so spadale samo štiri postaje, K 1 v Suhi, K 18 pod Kepo, K 14 nad Maloščami in K 13 blizu Podkloštra v Ziljski dolini.

Postaja K 13 je imela zvezo s G 32 nad Martuljkom. Pozimi je bila zaradi visokega snega prehod preko Karavank nemogoč in je bila zato zveza prekinjena.

Komandant linije je bil Anton Jelnikar-Andrej, ki je bil prej do odhoda na Koroško komandir S 29. Ko je bil januarja od Nemcev ujet, je bil za komandanta imenovan Štefan Stare, prej kurir na G 10 pod Golico. Politični komisar linije je bil Valentin Justin-Tone.

Kurirske postaje te linije so bile na izredno vročem območju, ki ga je nemška policija s svojimi pomagači, raznimi vohljači temeljito kontrolirala. Kurirji pa so vzdržali kljub nemogočim pogojem.

Kurirske postaje III. relejne linije

Kurirska postaja K 1 pod Suhim sedlom na Koroškem

Postaja v Veliki Suhi pod Suhim sedlom je bila prva kurirska postaja na Koroškem. Ustanovljena je bila novembra 1943 in je imela prvotno oznako št. 2. Poleti pa je bila najbrž po nalogu komande relejnega sektorja preimenovana v K 1.

Postaja v Veliki Suhi je bila vzpostavljena, da bi preko Karavank omogočila zvezo med Gorenjsko, tamkajšnjim političnim vodstvom ter osvobodilnim gibanjem onstran meje, na Koroškem. Kurirji K 1 so hodili na zvezo do postaje G 10 v okolici Jeseniških Rovt pod Golico, v začetku le enkrat tedensko, od spomladi dalje dvakrat na teden, poleti celo vsak drugi, včasih celo vsak dan.

Ko so bile spomladi in poleti ustanovljene na Koroškem še druge kurirske postaje, je postala K 1 osrednja postaja, preko katere so pošiljali pošto in literaturo v dve smeri. Proti vzhodu do K 17 blizu Dravograda, proti zahodu do K 18, K 14 in K 13 v Ziljski dolini.

Prvi komandir K 1 v Veliki Suhi je bil Valentin Justin-Tone prvi kurirji so bili: Jože Ferčej-Boštjan, Ivan Slivnik-Miha, Boris Praprotnik-Pavel, Janez Gogala-Petko, Alojz Kunčič-Slavc, Alojz Poženel in neki Lute iz Poljanske doline. Pozneje sta se jim pridružila Ciril Rihtaršič in Vinko Ulčar ter še nekaj drugih.

V njenem sestavu je bila tudi partizanska bolnišnica. Pozneje jo je prevzel Zahodno-koroški odred.

Na področju K 1 se je zadrževal 1. bataljon Zahodno-koroškega odreda. Preko postaje so potovali politični in vojaški funkcionarji z Gorenjske na Koroško in obratno. V Selah so, tudi s pomočjo kurirjev, organizirali tehniko, ki je pripravljala literaturo za aktiviste in za odred.

Pozimi so bile zveze zaradi visokega snega večkrat prekinjene. Kurirji so se le z veliko težavo s krpljami na nogah prebijali do sosednje postaje. Med potjo so bili v stalni nevarnosti predvsem zaradi plazov, ki so se večkrat sprožili v višinah.

19. marca 1944 se je na tem področju, prav na vrhu Karavank, zrušilo angleško letalo. Polovica je padla na Koroško, druga pa



Komandanti V. (koroškega) sektorja. Od leve: Franc Mele, pomočnik političnega komisarja, Alojz Lisac, politični komisar sektorja, Alojz Šprogar-Lugi, komandant sektorja in njegov namestnik Ivan Kralj-Zvonko

na Gorenjsko stran. Nekaj angleških vojakov so prestregli Nemci, tri pa so rešili kurirji K 1 in jih nato odpeljali do sosednje postaje, odkoder so jih spremili najprej do Bele krajine in do Barija v Italiji.

S hrano so se kurirji oskrbovali deloma na Koroškem, kjer so občasno zaplenili živila pri tem ali onem hitlerjancu, deloma pa na Gorenjski strani.

Nemci postaje niso odkrili vse leto 1944. Pozimi 1944 – 45 je bila ukinjena zveza s K 18 na obronku Resmance na Koroškem, ker je bila ta postaja ukinjena.

Pozimi 1943 – 44 so kurirji (takrat še št. 2) vzdrževali direktno zvezo s G 10 pod Golico. Do nje so hodili po Karavankah čez Suho sedlo.

Nekoč v februarju 1944 sta odšla na to pot koroška kurirja Alojz Poženel in Janez Gogala-Petko. Ponoči in tudi naslednjega dne je močno snežilo. Zjutraj sta odrinila iz bivaka, da bi čimprej prešla Karavanke. Toda visok sneg ju je močno oviral in sta napredovala le počasi. Gazila sta izmenično, vsak po nekaj desetnih korakov. Šele proti večeru sta se povzpela na Suho sedlo, od tam pa je bila še dolga pot do Jeseniškega Rovta, kamor sta bila namenjena. Navzdol je šlo nekoliko lažje. Do G-10 sta prišla ponoči, po 13. urah naporne hoje. V normalnih razmerah sta hodila le štiri ure.

Na postaji sta oddala pošto, nato pa sta odšla h kmetu Štefanu Staretu, po domače pri Mentnu, čigar sin je bil tudi pri kurirjih, se ogrela in najedla. V hlevu sta prenočila, naslednji dan pa sta se vrnila na svojo postajo.

V začetku maja 1944 so Nemci zasedli vse prelaze na Karavankah, tako da je bil prehod med pokrajinama nemogoč. Nemcem se je pridružil tudi znani vohljač Andrej Noč-Glažarjev z Jesenic, ki je z oddelkom jeseniških domobrancev pomagal pri zaporih prehodov in v zasedah čakal na partizane.

Kurirji, ki so prišli s pošto s Koroške na Gorenjsko stran, se niso mogli vrniti v svojo bazo, na K 1 pa je ostal sam kurir Alojz Poženel. Zmanjkalo mu je hrane, jedel je samo čebulo s soljo. Brez hrane je ostala tudi bližnja bolnišnica. Nekega dne je prišel h Poženelu njen intendant Lovro. Odločila sta se, da gresta iskat hrano. Vedela sta, da so vse visokogorske kmetije zasedli Nemci, zato sta sklenila, da gresta v Ziljsko dolino, kjer pa nista nikogar poznala.

Prišla sta do planine Bertahütte na pobočju Kepe, nato do odprte lovske koč, v bližnjem gozdu. Previdno sta vstopila in

našla dva nahrbtnika, v katerih sta našla kruh, kavo, maslo, salamo, sir, sladkor in razne drobnarije. Vedela sta, da morata biti dva lovca v bližini, zato sta hitro odnesla nahrbtnika in ju skrila v grmovju. Nato sta krenila proti dolini. Prišla do večje kmetije tik ob progi Beljak – Celovec, blizu železniške postaje Ledince (Ledentzen) in se v mraku približala kozolcu. Ko sta pred hišo zagledala pet ali šest Nemcev v uniformi, sta spoznala, da je tudi na koroški strani kontrola okrepljena. Odšla sta čez progo do druge kmetije. Ko sta vstopila v hišo, so se ju domači močno prestrašili. Dopovedala sta jim, da bi rada le nekaj masti in moke, nič drugega. Med domačini je bil tudi neki francoski ujetnik, ki jim je pomagal pri delu. Gospodinja jima je ponudila da jima skuha večerjo, vendar se jima je mudilo in sta večerjo odklonila. Peljala ju je v shrambo, da bi si vzela, kar sta želela. Poženelu se je zdelo, da ni varno, če se oba zadržita v shrambi. Zato je naročil Lovretu, naj nabere stvari, sam pa stopil na prag. Takoj je zagledal Nemce, ki so se v strelcih pomikali proti hiši. Da bi šel do Lovreta, je bilo prepozno, zato je ustrelil proti sovražnikom, da bi ga tako opozoril. Začelo se je divje streljanje, Nemci so uporabili tudi rakete. Šele čez nekaj trenutkov je z obema nahrbtnikoma Lovro pritekel iz hiše. Enega je imel na rami, drugega pa je vlekel po tleh. Stekla sta v tisto smer, kjer Nemcev ni bilo in srečno ušla.

V gozdu sta poiskala še »lovska« nahrbtnika, ki sta ju prej skrila. Težko oprtana sta nato krenila v hrib in se srečno vrnila v svojo bazo.

Pozimi 1944 – 45 se je kurirjem pridružila Angela Prešeren-Nuša iz Javornika, ki jim je kuhala do osvoboditev.

Ko je bila pozimi 1944 – 45 ukinjena postaja K 18, so se vsi njeni kurirji pridružili K 1 in tako tudi dočakali osvoboditev.

Na K 2 oz. K 1 so se zvrstili: Valentin Justin-Tone, prvi komandir, kurirji Jože Ferčej-Boštjan, Ivan Slivnik-Miha, Boris Praprotnik-Pavel, Janez Gogala-Petko, Alojz Kunčič-Slavc, Alojz Poženel, Ciril Rihtaršič, Vinko Ulčar in Lute iz Poljanske doline. Kuharica je bila Angela Prešeren-Nuša.

V i r i: Janez Gogala-Petko: Opis življenja na K 1 in K 2, rokopis. Valentin Justin, podatki iz vprašalne pole.

Kurirska postaja K 13 pri Podkloštru na Koroškem

Ta kurirska postaja je bila najbolj zahodna postaja relejnih linij na Koroškem (V. sektor). Bila je na južni strani Podkloštra, nad vasjo Selče, v vznožju Karavank. Ustanovila sta jo, proti koncu

avgusta 1944, komandant zahodno-koroške linije Anton Jelnicar-Andrej in komisar Il. ziljske čete Rus. Komandir nove postaje je postal Emil Sovdat-Milče, prvi kurirji so bili: Ivan Intihar, Vinko Bogataj, Boris Kos, Srečko Omejc, Ivan Fonzelj-Johan iz Podkloštra. Poleg teh so bili na postaji še Tinče iz okolice Borovelj, ki je padel decembra 1944, Rudi iz Mežice, padel v začetku leta 1945 pod Arihovo pečjo in Tone Polc — Tonček (do decembra).

Kurirji K 13 so vzdrževali zvezo s sosednjo postajo K 14, ki se je zadrževala nad vasjo Malošče, prav tako na avstrijskem Koroškem. Zveza je bila dvakrat tedensko, tako, da so hodili direktno do K 14. Zvezo so opravljali podnevi. V normalnih razmerah sta kurirja opravila pot v šestih urah, pozimi pa celo v štiriindvajsetih. Pot je bila zelo naporna in utrujajoča.

K 13 je vzdrževala zvezo tudi z obveščevalnim centrom, ki se je imenoval »Štern«. Prav tako so bili povezani s centrom aktivistov okraja Beljak. Še pred ustanovitvijo postaje so aktivisti pripravili vse potrebno za prihod in življenje kurirjev. Zato ti niso imeli težav s prehrano vse do zimskih mesecev. Če je zmanjkalo krompirja, so odšli zvečer na njivo in ga nakopali, kmetu pa dali odškodnino. Največ so jim s hrano pomagali kmetje iz obrobja Karavank.

Zvezo z obveščevalnim centrom ter s pozneje ustanovljenim centrom avstrijskih aktivistov je bil zadolžen komandir postaje. Od okrajnih aktivistov so kurirji prevzemali ubežnike iz nemške vojske, med njimi je bil tudi pesnik Miha Klinar z Jesenic. Prav tako so aktivisti vodili na zvezo s kurirji ubežnike iz nemških taborišč. Nekoč so pripeljali večjo skupino Francozov, drugič skupino ruskih deklet, ki so jih Nemci privedli v rajh na prisilno delo iz zasedenih ozemelj Sovjetske zveze. Nekaterim je uspelo, da so zbežale. Vse te so kurirji vodili do sosednje kurirske postaje K 14, od tam pa so jih drugi vodili dalje.

Do zime na avstrijski strani ni bilo težav. Kurirji so prebivali v utah, ki so jih naredili iz smrekovega lubja. Namestili so jih v težko dostopnih in dobro zakritih grapah visoko v Karavankah. Zveze so vzdrževali podnevi, v popoldanskih urah. Vso pot proti Maloščam, kjer je bila K 14, so morali paziti na orožniške patrulje.

Še bolj previdni so morali biti, ko so odhajali na zvezo z aktivisti, ki so se zadrževali spodaj v dolini, v bližini vasi. Ta srečanja so imeli v zgodnjih večernih urah. Največkrat so imeli javko za sestanek blizu neke kapelice ob glavni cesti blizu Podkloštra. V vseh vaseh so bile vaše straže pod nadzorstvom orožništva.

Bolj kot teh so se kurirji in aktivisti izogibali srečanja s pripadniki »Hitlerjugenda«.

Kurirji sô opravljali tudi politično in obveščevalno delo. Komandir postaje Emil Sovdat je bil član okrajnega komiteja Skoja za Beljak. Zaradi dobre obveščenosti niso delali prehrabmenih zaplemb pri zavednih kmetih, temveč vedno le pri hitlerjancih.

Ko je nekega oktobrskega večera sekretar rajonskega komiteja Podklošter Jože Košir še z dvema kurirjema K 13 nameraval prenočiti v nekem skednju v Draščah, so bili izdani. Tričlanska skupina jim je ušla, med umikom je Jože Košir z brzostrelko položil tri Nemce in njihovega psa. To je Nemce močno razkačilo. Zato so poslej povečali število patroljnih obhodov in poosttrili stražo v naseljih.

Z zimo so se začele težave. Že sredi oktobra je zapadel sneg, ki je onemogočil redno delovanje zvez. Zadnja normalna zveza s K 14 je bila pred prvim snegom. Ob začetku zime so ostali na tem področju le aktivisti okraja Beljak in Podklošter in kurirji, obveščevalci pa so šli prezimovat h avstrijskim partizanom nekam pod Dobrač.

Skupina devetih kurirjev in aktivistov se je utaborila v bližini Trebinjarjeve domačije v Karavankah. Kmet Trebinjar je nekoč pred tem izdal Nemcem štiri Ruse, ki so jih Nemci kot ubežnike obesili. Pozneje je pristal na sodelovanje s partizani. Nad njegovo hišo so nato kurirji kopali bunker za svoj bivač, da bi v njem prebili zimo. V tem času so ostali brez zveze tudi z vsemi drugimi partizanskimi enotami, ki so se umaknile s tega področja.

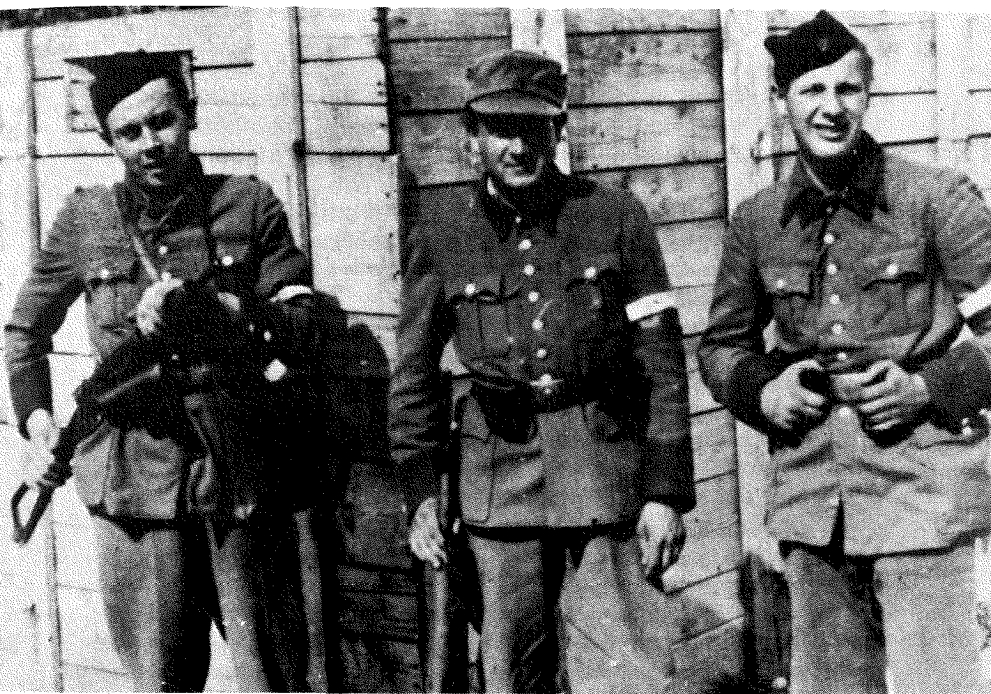
V taki situaciji so se odločili, da bi se jih nekaj prebilo v Ziljsko dolino onstran Zilje in skušalo navezati stike s skupino dezertarjev iz nemške vojske, ki so se baje skrivali v okolici Dobrača. S podobno nalogo je že prej odšla v te kraje Koširjeva skupina, ki pa se je morala vrniti.

Na pot sta se odpravila komandir Emil Sovdat in Vinko Bogataj, ki je dobro poznal tiste kraje. Založila sta se s partizansko literaturo in odšla proti Podkloštru. Brez težav sta prešla progo in cesto Podklošter — Beljak, nato pa prekoračila reko Ziljico čez dolgi most v bližini sotočja z reko Ziljo. V mraku sta prišla do vasi Čajna pod Dobračem, kjer sta pri nekih prijaznih ljudeh dobila večerjo in prenočila. Zvečer naslednjega dne je odšel Vinko v vas, da bi se sestal z znanci in tako morda dobil zvezo s skrivači. Toda vsi njegovi znanci so se bali kaj povedati in tako je bil ves njegov trud zaman. Ker so po vasi že šušljali o prisotnosti partizanov, sta naslednji večer odšla naprej. Izpod neba je sipal droben

sneg, za njima pa je ostajala za ped globoka sled. Še isti večer sta prišla v vas Lebence blizu Šmohorja, kjer sta šla od hiše in delila nekoliko mesecev stare izvode Slovenskega poročevalca in Ljudske pravice. Nekateri so se ju prestrašili, zlasti ko so videli na naslovni strani časopisa natisnjen komunistični znak srp in kladivo.

Po končanih obiskih sta krenila po gozdu blizu ceste in nadaljevala pot proti severu. Noč sta prebila pod streho krmišča za srnjad. Spala sta malo, ker ju je zeblo. Kasneje sta se ustavila pod košato smreko, kjer sta počivala do večera. Spodaj v dolini je bilo taborišče Hitlerjugenda, odkoder se je ves čas slišalo zoprno dretje hitlerjanskih pesmi.

Do večera sta pospravila popotnico, ki sta je dobila pri prijazni družini v Čajni. Zvečer sta obiskala domačije v vasi Dvorče. Ker je bil naslednji dan Miklavžev, so matere pripravljale darila za otroke. Partizana pa sta namesto daril delila partizansko literatu-



Kurirji s K 13. Prvi z desne komandir postaje Emil Sovdat-Milčič

ro. Bolj slabo oblečena in s kosmato brado nista vzbujala najboljšega vtisa, toda kljub temu sta dobila nekaj za pod zob. Odšla sta iz vasi in prenočila na nekem seniku. Zjutraj sta nadaljevala pot do vasi Močale ob vznožju Čegle gore ob cesti Šmohor — Sveti Štefan — Bistrica ob Dravi. Zavila sta v vas Močale (Močidle) ter obiskala nekaj družin. Vinko je znal dobro nemško, zato se je lahko sporazumeval z ljudmi. Njihova govorica jima je bila zaradi posebnega dialekta skoraj nerazumljiva. Kmalu se je v vasi začelo kričanje, ker so vaško stražo opozorili, da sta v vasi tujca. Ko sta stopila na prag, sta videla skupino postav, ki so se bližale hiši. Zato sta se umaknila v temo.

Naslednjega večera sta obiskala vas pod hribom Šimon, od koder do Šmohorja ni bilo več daleč. Tam okrog ni bilo samotnih kmetij, zato sta morala spet v vas. V kuhinji prve hiše sta naletela na starega moža in mlajšo žensko. Stari ju je neprijazno gledal. Medtem, ko se je Vinko z njim pogovarjal, pa se je ženska zmuznila iz hiše. Vinko je stopil za njo, toda v vasi je že nastal preplah. Slišali so se klici: Hilfe! Hilfe! (Na pomoč!).

Zunaj tako vznemirjene vasi sta se Sovdat in Vinko odločila, da je najbolje, če se vrneta na Karavanke, v svojo bazo. Ko sta se vračala po drugi poti, sta naletela na samotnega čebelnjak. Ker sta bila lačna, sta odprla nekaj panjev, da bi prišla do medu. Prižgala sta časopis, nekaj literature sta še imela s seboj, in ob tej svetlobi vzela satovje iz treh ali štirih panjev. Ko sta se najedla medu, sta si s starimi odejami s katerimi so bili zaščiteni panji, napravila ležišče in v čebelnjaku trdno zaspala. V njem sta prebila ves dan, zvečer pa nadaljevala pot proti Podkloštru. Ko sta prišla do mosta čez Ziljo, se je že danilo. Podnevi si nista upala čez, zato sta se umaknila v gozd in prišla do neke jase, kjer sta spet naletela na nek čebelnjak. Spet sta se založila z medom, prepričana, da bosta z njim razveselila svoje tovariše, ko se vrneta domov. S čebelami nista imela posebnih težav, ker so zaradi mraza sprti popadale v sneg. Po opraviu sta odšla v gosto zaraščen smrekov gozd, kjer sta si skušala skuhati čaj iz smrekovih vršičkov in medu, a jima ni uspelo.

Odšla sta globlje v gozd, da bi našla kako lovsko kočjo in v njej prebila dan, vendar sta spet prišla nazaj do čebelnjaka. Tam sta pa videla Nemce, ki so se razgledovali po njuni sledi v snegu. Da bi jih zavedla, sta naredila še en krog in nato odšla po gazi, ki so jo naredili vojaki. Prišla sta do neke škarpe, neopazno izskočila iz gazi in se nato tik ob škarpi previdno oddaljila od nevarnega območja.

Še enkrat sta se srečala z nemško patruljo in se ji srečno izognila, nato pa po raznih peripetijah prekoračila most čez reko Ziljo ter se močno izčrpana naposled vrnila v kurirski bivak. Tako je bil končan najdaljši prodor slovenskih partizanov proti severozahodu.

Dan pred njuno vrnitvijo je padel eden od kurirjev, eden pa je bil ranjen. Do božiča so se kurirji zadrževali v bunkerju nad Trebinjarjem, hrano so v glavnem dobivali pri njem. Če so se napotili v dolino, so vedno naleteli na nemške zasede, saj so Nemci zasedli vse domačije, ki so bile partizanom dostopne. Tako so večkrat prišli tudi do Trebinjarja.

Vsaj za božič so se hoteli pošteno najesti, zato so se dogovorili, da gredo zvečer h Trebinjarju. Da ne bi prišlo do presenečenja, je komandir Sovdat ves dan opazoval domačijo, če bi slučajno prišli Nemci. Pred mrakom se je vrnil v bunker in povedal, da Nemcev ni bilo. Ker je bil ves premražen, saj je celo drevje pokalo od mraza, sta se ponudila Djuro in Brko, da gresta do kmeta po hrano. Medtem pa so h Trebinjarju prišli Nemci in partizana sta nič hudega sluteč padla v zasedo. Sprejel ju je rafal izza hlevskih vrat. Brko je bil takoj mrtev, Djuro, ki je bil zadet v prsa, pa se je pognal v beg. Gredeč je bil zadet še v zapestje desne roke. Hropeč zaradi rane v prsih se je z zadnjimi močmi privlekel v taborišče. Vedoč, da bodo Nemci po krvavi sledi prišli za njim, so se kurirji takoj izselili iz bunkerja. V gozdu, kakšno uro od taborišča, so si postavili zasilni šotor in tam prebili noč.

Komandir Sovdat je z lastnim urinom razkužil Djurotovo rano, zjutraj pa se je odpravil z ranjencem na pot, da bi ga oddal pri zanesljivih ljudeh. Pot z ranjenim Djurom je bila prava kalvarija. Preko kolen sta gazila sneg ob robu Karavank, razen nekaj opečenih krompirčkov nista imela nobene hrane. Slabo obuta in slabo oblečena ju je hoja utrujala do onemoglosti. Po mučnih 48 urah hoje sta naposled že na kraju moči prilezla do hiše, kjer so domači prevzeli ranjenca in ga potem po zvezi spravili do bunkerja avstrijskih partizanov v Dobravi, kjer se je zdravil tudi ranjeni kurir Boris.

V njegovi bližini so si naredili bunker tudi oveščevalci iz takoj imenovanega centra »Štern«. Njim so se pridružili tudi kurirji K 13. Skupaj so nato preživeli najhujšo zimo, do marca 1945. Tedaj so jih Nemci odkrili, zato so se umaknili čez Karavanke na Gorenjsko. Na pot čez Karavanke so vzeli tudi ranjena Borisa in Djura, ki še nista povsem okrevala, in oveščevalca Mikulina, ki so ga morali razorožiti, ker si je na vsak način hotel pognati kroglo v glavo, ker ga je hudo trpljenje spravljalo v obup.

Pot proti vrhu Karavank je bila zelo težka. Bili so brez vsake hrane, žejo so si gasili s snegom, včasih so si iz smrekovih vršičkov skuhali čaj, oslajen s saharinom.

Po dobrih petih mesecih, ko so bili takorekoč odrezani od Slovenije in brez vsake zveze, so na drugi strani Karavank naleteli na kurirja gorenjskega sektorja. Močno se jih je prestrašil, saj so bili vsi črni od borovih saj, ki so si jih nabrali čepeč ob ognju skoraj celo zimo. Ni jim verjel, da so partizani s Koroške, ker od tam ni bilo vso zimo glasu. Le s težavo so ga prepričali, da so to, kar so. Kurir jih je nato peljal k svojim tovarišem.

Marca 1945 so se preostali kurirji K 13 in K 14 združili v novo postajo K 14, ki se je do hajke 1. aprila zadrževala pod Golico. Nekaj dni za tem so se preselili na Koroško in tam delovali do kapitulacije Nemčije v zasilnem bivaku nad Maleščami. Komandir združene postaje je bil Emil Sovdat-Milče.

V tej novi sestavi so s pomočjo nekaj aktivistov 9. maja zasedli orožniško v Maleščah. S pomočjo mobiliziranih domačinov so nato v dolini zasegli večje število vojaških skladišč, polnih vojaške opreme in hrane. Borci Jeseniško-bohinjskega odreda so vse to s pomočjo zaplenjene motorizacije odpeljali na Gorenjsko.

Na K 13 so službovali: Emil Sovdat-Milče, komandir postaje, Ivan Intihar, Tone Polc-Tonček, Vinko Bogataj, Boris Kos, Srečko Omejc, Ivan Fonzelj-Johan, neki Tinče iz okolice Borovelj, Rudi iz Mežice, Georgij Dvoržak-Djuro.

V i r i : Emil Sovdat-Milče: O nastanku in razvoju K 13, rokopis. Lado Lapajne: Zapis o postaji K 13, rokopis. Tone Polc: Podatki o kurirskih postajah K 13 in K 14, rokopis.

Kurirska postaja K 14

Ta kurirska postaja je bila ustanovljena v avgustu 1944, kot K 13. Bila je vmesni člen med gorenjsko in koroško pokrajino. Od G 32 je šla zveza preko K 14 na koroško stran in čez K 18 do političnih aktivov na Koroškem, med drugim do okrajnega komiteja KPS Beljak.

Postaja je bila nad vasjo Malošče nad Ziljsko dolino. Vse do zime Nemci te postaje visoko v Karavankah niso odkrili. Kurirji so vzdrževali naslednje zveze: z G 32 in K 18 v bližini Baškega jezera na Koroškem, s K 13 kot najbolj zahodno kurirsko postajo na Koroškem, in proti vzhodu s K 1. Zvezo s K 13 so vzdrževali brez vmesne javke, kurirji so hodili s pošto na postajo. S K 18 pa so imeli javko v kraju Loče, z G 32 pa skoraj na vrhu Korena.

Kakor vse druge postaje na avstrijskem Koroškem je tudi K 14 delovala na zelo nadzorovanem področju. Kurirji so morali biti silno oprezni pri prenašanju pošte, prav tako so morali skrbno varovati svoje bivališče. Na zveze so hodili pretežno podnevi, ker je bilo ponoči zaradi terenskih zaprek, prepadnih sten prenevarno.

Svoje bivališče so prilagajali prilikam na terenu. Če je bilo mirno, so se zadrževali nižje na pobočjih, med hajkami pa so se umaknili visoko pod Karavanke. Za njimi je stikal beljaški gestapo; večkrat so teren preiskovale patrulje esesovcev, orožniki, naselja pa so nadzorovali landvahovci. Kasneje so se tod pojavili tudi Vlasovci ali Čerkezi, kot so jim pravili. Nevarni so bili tudi pripadniki organizacije Hitlerjugend.

Na tem območju je delovala tudi radioodajna postaja z obveščevalnim centrom, kjer so delali sami Primorci: Marjan iz okolice Postojne, Andrej doma pri Idriji ali Cerknem, Boris Lužnik iz Plav ob Soči in obveščevalca Jože Košir in Zdravko. Z njimi so kurirji vzdrževali stalne stike in si medsebojno pomagali. Kadar radiozveze niso delovale, so morali kurirji prenašati sporočila.

Slabše je bilo s stiki s prebivalci. V okolici je bilo več nemških družin, ki so jih nacisti pripeljali iz rajha in naselili v obmejne kraje. Vsi ti so bili sovražniki našega osvobodilnega gibanja.

Na postaji so imeli organizacijo Skoj, v katero so bili poleg kurirjev včlanjeni tudi radiotelegrafisti in obveščevalci. Obe skupini sta vzdrževali tesne stike in se med seboj politično osveščali. Na terenu je bilo nekaj terenskih organizacij OF, v katerih so bile včlanjene v glavnem ženske, moški so bili v nemški vojski. Okrajni komite se je zaradi nevzdržnih razmer moral seliti iz kraja v kraj, vendar zveza z njim ni bila nikoli prekinjena.

Življenje kurirjev na postaji je bilo prisrčno, tovariško, vendar pa zelo enolično. Živeli so visoko v hribih, zaradi razmer na terenu so se le malo gibali, tako da razen na kurirske poti niso hodili nikamor.

Tudi K 14 je dobivala pretežni del hrane z Gorenjske. Včasih so uspeli zapleniti živila v kaki vaški trgovini, čeprav so jih landvahovci močno stražili. Kaj več akcij kurirji niso smeli izvajati, da se ne bi izdali. Zveze pa so morale biti vzpostavljene. Kurirji so bili tudi slabo oboroženi. Imeli so dve brzostrelki in pet ali šest avstrijskih pušk s po tremi metki.

Kurirjem sta pomagala le dva kmeta na celem področju, to sta bila Franc in Andrej, vseh drugih so se morali izogibati, ker so bili nezanesljivi ali celo sovražni do partizanov.

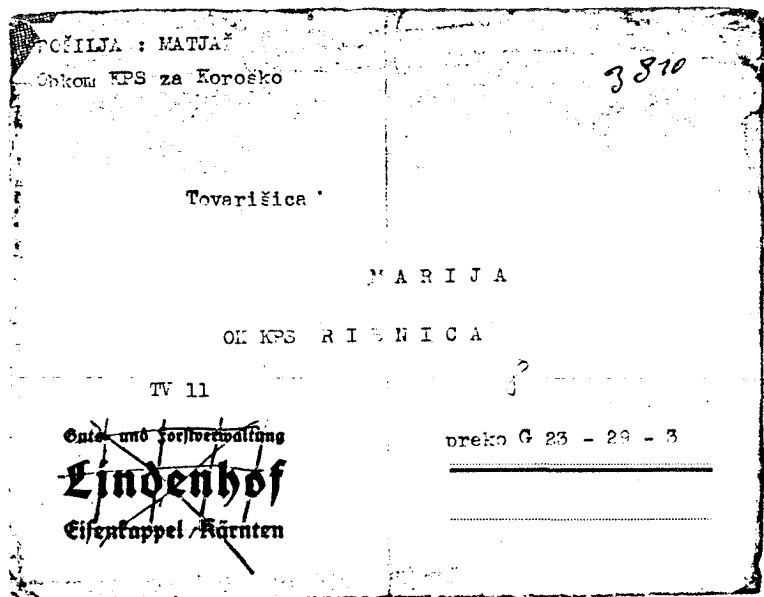
Prvo taborišče so imeli v baraki, pokriti s smrekovim lubjem. Kasneje so v breg skopali zemljanko in jo pokrili s cerado. V taborišče so hodili po potoku, da niso puščali sledov. Zlasti je bilo to potrebno pozimi, ko je zapadel sneg. V zemljanki so imeli tudi majhen štedilnik, kuhali pa so le ponoči, da jih dim ni izdal. Za ležišča so jim služili pogradi s slamo.

Spodaj v dolini v vasi Firnitz je bil gostilničar in trgovec, ki je bil zagrizen hitlerjanec in je nadzoroval vso vas. Aktivisti in kurirji so o tem poročali štabu Kokrškega odreda, ki se je zadrževal na gorenjski strani. Odred je poslal četo borcev, da bi skupaj z aktivisti in kurirji naredili akcijo pri njem. Že drugi dan po prihodu čete so krenili v akcijo. Vodič skupine je bil kurir Franc Meglič, ki je poznal področje. Ko so prišli v dolino, so opazili žensko, ki je v gozdu nabirala suhljad. Ko so šli naprej, so videli, kako je ženska tekla proti vasi.

Bila je že tema, ko so se razporedili za napad in postavili zasede, eno proti Beljaku, drugo pa proti Podkloštru. Ko so potrkali na vrata in okna hitlerjančeve hiše, so začele ženske kričati. Hitlerjanec se je medtem izmuznil iz hiše. Tuljenje žensk je zbudilo pozornost landvahovcev (vaške straže), ki so začeli streljati. Partizani so hiteli nabirati v svoje nahrbtnike razne prehrabene artikle in trgovino precej izpraznili. Vse skupaj je trajalo kakih 30 minut. Ker so Nemci vedno bolj pritiskali na zasede, so se partizani oddaljili od vasi. Glavni namen akcije, likvidirati sovražnika, ni bil dosežen, pač pa so se dobro založili s hrano in drugimi potrebščinami. Nekaj podobnih akcij so izvedli tudi v okolici Malošč.

V začetku oktobra 1944 so kurirji K 13 pripeljali na zvezo tri ameriške pilote iz sestreljenega letala. Nato so jih kurirji K 14 odpeljali proti K 1. Vse poletje in jesen so od K 14 nemoteno vzdrževali vse zveze.

Tako je bilo do 6. decembra 1944. Tistega dne pa sta zgodaj zjutraj, okrog četrte ure, odšla na javko v Loče kurirja Cvetko Devetak in Marjan, doma iz okolice Črne na Koroškem. Pošto sta v redu oddala, nazaj pa sta nosila zavitke z literaturo. Ko sta prišla do taborišča okrajnega komiteja Beljak, sta prestrašena obstala. Zagledala sta kakih 15 borcev pobitih, med njimi tudi ves zaščitni vod komiteja. Bunker je bil izropan in uničen, prav tako arhiv komiteja. Kar ni bilo razmetano, je še gorelo. Vse naokrog je bil sneg krvav. Med ubitimi so bili Jože Hodušček, sekretar OK za Ziljsko dolino, Andreja Kmet roj. Plaskan inštruktorica oblastnega komiteja ter aktivistke Dunja in Tonka. V bližini sta ležala, ubita od bomb, dva brata Korošca, mitraljezec in njegov pomočnik. Mlajši je imel veliko rano na hrbtu.



Naslovna stran pisma, ki ga Obkom Koroške pošilja po TV relejni liniji v Ribnico na Dolenjsko

Ko sta se kurirja zvečer vrnila na svojo postajo, sta poročala komandirju Megliču, kaj se je zgodilo. Takrat pa je že počilo izza hriba. Nemci so navalili na bunker, v katerem je bilo šest kurirjev. Napadli so s troblonkami, zato je začel bunker goreti. Kurir Cveto Devetak in komandir sta streljala proti napadalcem, da bi jih zadržala vsaj toliko, da bi se drugi umaknili. Kurir Marjan je skočil iz bunkerja v potok pod njim, toda med begom je bil težko ranjen. Za njim se je pognal skojevski aktivist in obveščevalec Jože Košir, ki je bil takoj smrtno zadet in je mrtev padel v Devetakovo naročje, tako da je temu zletela brzostrelka iz rok. Takrat pa so ga že zgrabili Nemci, prav tako tudi komandirja. Kurirja Vinko Dražič, Dalmatinec z otoka Ugljena, in Johan sta bila tudi ranjena, Vinko v hrbet, Johan pa v brado, v roko in nogo.

Ujetnike so Nemci odvedli najprej h kmetu Francu, ki je kurirje oskrboval s hrano. S poostrenim zasliševanjem so hoteli od njih izvedeti, kje je radio center. Toda kurirji so vztrajno molčali.

Kurirsko postajo in taborišče aktivistov je izdal dezertar Franc iz Malošč. Naši so ga skupaj še z nekaterimi drugimi do-

mačini mobilizirali. Sekretarka SKOJ, okraja Beljak, Danila Kumar-Andreja ga je kot poznavalca terena dodelila K 14, da bi vzdrževal zvezo med okrajem in postajo. 5. decembra 1944 je desertiral, že naslednji dan pa je pripeljal Nemce, ki so najprej pobili aktiviste v taborišču okrajnega komiteja, nato pa napadli še K 14.

Cveto Devetak, eden izmed ujetih kurirjev je bil v beljaških zaporih soočen z njim. Franc je povedal, da je bil Devetak kurir in zahteval, da Nemcem pove, kje je nameščena ekipa z radio-odajno postajo. Vendar tako kot od drugih tudi od njega tega niso izvedeli.

Izdajalec Franc je bil po vojni šef železniške postaje v Beljaku, izvedelo se je tudi, da je bil pripadnik SS enot.

Ker je bila vsa postaja K 14 onespособljena, jo je vodstvo V. relejnega sektorja ukinilo. Spomladi 1945 je bila ponovno vzpostavljena in nato združena s postajo K 13. V novem sestavu je delovala do osvoboditve.

Na postaji K 14 so bili: Anton Končnik z Jesenic, prvi komandir, Franc Meglič-Frenk, drugi komandir do 6. decembra 1944, ko je bil ujet. Kurirji so bili: Vinko Dražič z Dalmacije, Cveto Devetak iz Krasa, Johan Knaflič iz okolice Novega mesta, Anton Polc-Tonček iz Gorij pri Bledu, Jože Kravanja iz Zasipa pri Bledu, Jaka in Marjan.

Viri: Cveto Devetak, podatki iz anketne pole. Lado Lapajne: Zapis iz pripovedovanja Cveta Devetaka in drugih preživelih kurirjev, rokopis.

Kurirska postaja K 18 na pobočju Kepe

Za boljšo povezavo med Gorenjsko preko K 14 in takratnim okrajem Beljak je bila poleti 1944 ustanovljena na avstrijski strani Kepe na obronku Resmance, v bližini planine Berthütte kurirska postaja K 18.

Nova postaja je imela zvezo s K 14, s K 1 v Veliki Suhi pod Suhim sedlom. Do K 14 so hodili nekaj časa direktno v jutranjih urah, kasneje so se dogovorili za vmesno javko. S K 1 so vzdrževali zveze preko javke pod Jekelnom na Koroški strani Karavank, v planini Kladje. Pozimi 1944–45 je ta postaja vzdrževala zvezo tudi z Ziljsko četo.

K 18 se je vse do zime zadrževala večinoma na istem mestu, pozimi se je premaknila na Gorenjsko stran pod Golico. V bližini postaje je operirala tudi minerska četa, s katero so kurirji večkrat

sodelovali pri raznih akcijah, tako pri miniranju železniške proge, cestnih komunikacij in drugih objektov.

Kurirske poti so vodile visoko po gorah. Razdalje med postajami so bile sicer po zračni liniji kratke, toda kurirji so morali z enega pobočja v grapo, nato spet v hrib in spet navzdol in tako se je pot izredno podaljšala. Zaradi težkih tovorov literature in raznega drugega blaga, predvsem papirja za tehnike, so bila vsa pota na javke zelo naporna.

Kakor drugod so imeli tudi kurirji K 18 pozimi velike težave pri vzdrževanju zvez. Visok sneg in hud mraz sta kurirjem, ki so bili slabo oblečeni in obuti, povzročala velike težave. Ker se K 18 ni mogla več zadrževati na koroški strani, jo je komanda linije preselila na Gorenjsko in jo pridružila K 1.

Pod Golico so se zadrževale na raznih krajih skupine partizanov, v glavnem aktivistov in postaja K 1 s kurirji s K 18. V začetku aprila 1945 so Nemci z Vlasovci in svojimi pomočniki, domobranci oziroma raztrganci z Jesenic, pod Glažarjevim vodstvom začeli veliko hajko na Karavankah. Na Golico so prodirali z več strani. Najprej so jih kurirji opazili na jugozahodni strani gore, zato so se umikali proti Stolu, kjer pa jih je na nekem grebenu pričakala v zasedi druga sovražna skupina. Takrat je bil ranjen Viktor Pregelj iz Čepovana, ki je nato, kljub bolečinam, še kril umik kolone kurirjev in aktivistov, ki je šla za njim. Ko je videl, da zanj ni umika, si je nastavil sproženo bombo na telo, ki ga je raznesla. Ni maral priti živ v sovražne roke.

V tej hajki je padlo še več tovarišev, med njimi tudi sekretar okrajnega komiteja Beljak Janez Drolc in kurir Boris Kos s K 13. Dva kurirja, eden od teh je bil Valentin Čuden, sta na poti na zvezo zašla v nemško zasedo. Nemci so planili nanju in ju pobili. Med to hajko je padel tudi politični komisar III. relejne linije V. sektorja Štefan Stare. Še ne 15 let starega kurirja Vinka Ulčarja so dvakrat ranjenega ujeli, vendar je dočakal osvoboditev. Takrat je odšel na zdravljenje v jeseniško bolnico.

Postaja K 1 je s priključenimi kurirji s K 18 delovala do osvoboditve. Kurirji na K 18 so bili: Alojz Poženel prvi komandir, Janez Gogala-Petko, drugi komandir in kurirji Cveto Sekardi, Valentin Čuden, Alojz Ranzinger, Jože Klinar, Srečo Tolar, Janez Bučan, Alojz Božič, Cankar iz Slatne pri Podrožci in Cene z Jeseniških Rovt.

Viri: Spomini, preživelih kurirjev, zapisal Lado Lapajne, rokopis. Emil Sovdat-Milče: Pripombe k osnutku opisa K 18, rokopis.



Pomen zvez v naši revoluciji

V ilegalnih okoliščinah dela ali v vojni, ko ni mogoče uporabljati normalnih komunikacijskih zvez, mora vsako politično gibanje nameniti kar največjo pozornost organiziranju samostojnih ilegalnih zvez za varno in hitro prenašanje poročil, navodil, propagandnega materiala itd. Zveze prek terenskih vodov, ki so bile organizirane v času narodnoosvobodilnega boja in ki jih opisujejo prispevki v tej monografiji, kažejo moč in iznajdljivost tisočev udeležencev, ki jih je vodstvu narodnoosvobodilnega gibanja uspelo organizirati v eno najizvirnejših in najpopolnejših poštnih mrež, mrež, ki so delovale nepretrgano ves čas vojne in prepredale celotni teritorij združene Slovenije, pa tudi do Vrhovnega štaba in prek meja ter omogočale hitro zvezo za prenos poročil in navodil različnih vodstev političnega in vojaškega narodnoosvobodilnega gibanja, pa tudi prenos stotisočev izvodov propagandnega gradiva v vse okupirane in osvobojene predele Slovenije.

Vse te naloge v zvezi z organiziranjem zvez med narodnoosvobodilno borbo je komunistična partija snovala na podlagi izkušenj predvojnega ilegalnega dela. Takoj po prepovedi legalne komunistične partije Jugoslavije z Obznano konec decembra leta 1920 sta se komunistična partija in njen centralni komite znašla pred nalogo, vzpostaviti zveze z organizacijami komunističnih partij in posameznimi pokrajinskimi in okrožnimi komiteji komunistične partije Jugoslavije in še posebej s Komunistično internacionalo in vodstvi nekaterih drugih komunističnih partij (Avstrije, Italije, Češke, Bolgarije, itd.) Organizacije komunistične partije Jugoslavije v Sloveniji, ki je s svojo geografsko lego mejila na tri sosednje države, so še posebej morale prevzeti organiziranje ile-

galnih prehodov — kanalov prek meje za prenos pošte in propagandnega gradiva, za prehod delegatov na zasedanja Komunistične internacionale v Moskvi, na prvo in drugo državno konferenco in tretji kongres komunistične partije Jugoslavije leta 1922, 1923, 1926 na Dunaju in za četrti kongres komunistične partije Jugoslavije leta 1928 v Dresdenu. Še posebej so ti kanali bili pomembni po šestojanuarski diktaturi, ko so se prek njih umaknili pred aretacijami nekateri člani Centralnega komiteja komunistične partije Jugoslavije in se pozneje po isti poti vračali na ilegalno delo v domovino. Po teh poteh se je prenašalo v domovino tudi večino propagandnega gradiva in teoretičnih del in knjig, ki so jih tiskali v inozemstvu (letaki, Delo, Proleter, Klasna borba, razne brošure, resolucije in sklepi CK KPJ, KI, CK SKOJ, KIM, itd.). Večina teh kanalov je bila organizirana z Avstrijo, v prvih letih ilegalnega dela KPJ tudi z Italijo, prek Gorenjske in večinoma se je pri tem uporabljalo javke in zveze v Primorju in na avstrijskem Koroškem, ki so jih omogočali Slovenci — simpatizerji ali člani KP Italije in KP Avstrije. Podrobnejše proučevanje teh kanalov je še ena naloga zgodovinarjev, vendar nam precej dober vpogled v to dejavnost in organiziranost, dajeta študiji Zorke Tribušon o gorenjskih kanalih prek Jesenic in Tržiča in Bogdana Žolnirja o koroških in štajerskih kanalih prek t. i. okrožja Sever in Maribora. Obe raziskavi kažeta, s kakšno odgovornostjo je KP zaupala organiziranje kanalov najbolj zvestim in preverjenim tovarišem, ki so mnogi bili zato večkrat obsojeni na dolgoletne robije (Andrej Stegnar, Maks Rapold, Peter Uzar, Ivan Štucin, Johan Kacianka idr.) Prek teh gorenjskih kanalov so odhajali tudi kadri, ki jih je KP pošiljala na šolanje v Moskvo, prostovoljci v španski državljanski vojni, člani in inštruktorji CK KPJ in CK SKOJ, ki so prihajali v domovino in odhajali na poročanje v inozemstvo, med drugimi tudi tovariš Tito, ki je po teh gorenjskih kanalih prek Karavank večkrat odšel čez mejo in se vrnil v domovino. Večkrat so morali člani partije uporabljati za vodiče tudi tihotapce, ki so jih smatrali za zanesljive. Imeli so namreč svoje skrivne poti prek meje zaradi tihotapljenja raznega blaga in nekaterim je za vodenje ilegalcev morala KP tudi plačati, kot to v svojih spominih opisuje tovariš Tito. Tudi sama sem tak način prehoda meje izkusila leta 1936 na Štajerskem, ko me je patrulja skupno z vodičem aretirala pri prehodu, še na naši strani meje.

Organiziranje kanalov in zvez, kar je v takratnih ilegalnih okoliščinah pomenilo: najti kurirje in vodiče, javke, stanovanja, izdelovati kamuflažne predmeta, skrivne predale v kovčkih, aktovkah in torbah, predelavati dokumente oz. potne liste za ilegalce itd.,

je opravljal poseben sektor partijske tehnike, ki jo je vodil centralni tehnik, izbran med najbolj preverjenimi in preizkušenimi člani komunistične partije in neposredno vezan na sekretarja ali organizacijskega sekretarja Centralnega komiteja komunistične partije Jugoslavije oziroma Centralnega komiteja komunistične partije Slovenije. Ta je tudi imel pregled nad delom vseh organizacij komunistične partije in SKOJ osebno. Zato je tudi osebno izbiral člane komunistične partije in SKOJ, ki so jim zaupali delo v posameznih sektorjih partijske tehnike (tiskarne, nabave materiala, stanovanja, zidanje bunkerjev, radijske zveze) in posebej skrbno so izbirali kadre za organizacijo zvez in dokumentno tehniko. To je tudi razumljivo, ker je razredni sovražnik, kasneje okupator, skušal onemogočiti delo komunistične partije in narodnoosvobodilnega gibanja z aretacijo in uničenjem vodstev komunistične partije, osvobodilne fronte, Glavnega štaba narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije in je kurirje policija posebno dosledno iskala in morali so se držati stroge konspiracije in previdnosti.

Vse te izkušnje in vsa tehnična sredstva, ki jih je imela, je partija po okupaciji izročila osvobodilni fronti za celotno dejavnost in potrebe narodnoosvobodilnega gibanja, vendar s pridržkom, da imajo zaradi konspiracije in varnosti nad to organizacijo in delom vpogled samo vodilni organi komunistične partije Slovenije in je zato tehnika tudi ohranila ime Centralna tehnika komunistične partije Slovenije.

Iz teh izkušenj in metod dela so rasle po okupaciji Jugoslavije tudi zveze vojaških in političnih vodstev narodnoosvobodilnega gibanja. Najprej je bila zakonspirirana mreža zvez vzpostavljena v sami Ljubljani — med posameznimi člani vodstva, med vodstvom in posameznimi sektorji dela in množičnimi organizacijami (Centralna tehnika komunistične partije Slovenije, Varnostno obveščevalna služba, finančno-gospodarski odbor, saniteta, posojilna komisija, vojaška in civilna intendenca, Ljudska pomoč, Narodna zaščita, Delavska enotnost, Slovenska protifašistična ženska zveza, SKOJ, Zveza mladine Slovenije, itd.), pa tudi med vodstvi in organizacijami v Ljubljani in na terenu s pokrajinskimi, okrožnimi in okrajnimi odbori narodnoosvobodilnega gibanja, med Glavnim štabom narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije in posameznimi vojaškimi enotami na terenu. To delo so opravljale večinoma kurirke, ki so praviloma bile preverjene članice komunistične partije in SKOJ in ki jim je vodstvo neomajno zaupalo, da bodo zdržale tudi na zaslišanjih in mučenjih

pred razrednim sovražnikom, oz. okupatorjem, kar se je kasneje v veliki večini potrdilo v raznih vdorih v organizacijo.

Velika opora za organiziranje zvez med Ljubljano in vojaškimi in političnimi organi na terenu so bile organizacije KP in OF na železnici, pošti in tudi v nekaterih drugih ustanovah, ki so prek svojih članov omogočale najbolj konspirativne in zanesljive zveze iz Ljubljane za prenos pošte, prehod ilegalcev, prenos propagandnega materiala, sanitetnih in drugih potrebščin za vojsko in tehniko, do prevoza celih vagonov, napolnjenih z materialom za potrebe vojske in tehnike, ki so jih pošiljali iz Ljubljane na osvobojeno in okupirano ozemlje. Posebno pomembne so bile te zveze tedaj, ko je okupator ogradil Ljubljano z bunkerji in bodečo žico in jo spremenil v koncentracijsko taborišče in ko so to blokado prebijali nešteti kurirji, še posebej ženske in mladinci. Zato bo Pot spominov in tovarštva ne le trajen spomenik tem tisočem sodelavcem in borcem, ki so dnevno prebijali to blokado, ampak tudi najbolj zvest dokaz za to, kako pomembni so bili ti aktivisti OF, ki so skrbeli za zveze.

Po odhodu vodstva NOG iz Ljubljane so bile na okupiranem ozemlju organizirane samostojne kurirske zveze, ki so jih vzdrževali hrabri in zanesljivi borci in, končno, kot samostojno omrežje-štafetne relejne postaje takoiimenovanih terenskih vodov — TV zvez, ki pa so ostale še vedno kot sektor dela Centralne tehnike KPS (razen od avgusta do decembra 1943, ko je po kapitulaciji Italije nastalo obširno osvobojeno ozemlje in so kurirji lahko uporabljali tudi motorna vozila; tedaj so TV zveze spadale pod odsek za zveze pri glavnem štabu NOV in POS). Kasneje so se kurirji vključevali v enote vojske državne varnosti in po osvoboditvi postali tudi pripadniki IV. brigade VDV.

Pozno objavljamo monografijo te svojevrstne organizacije in tudi zato so v naši zavesti, oz. pri vrednotenju zvez v času narodnoosvobodilne borbe po navadi preveč le kurirji kot hrabri posamezniki, premalo pa opisujemo celotno organizacijo, ki je povezovala prek 2000 organiziranih kurirjev — pripadnikov te edinstvene poštne zveze s svojim posebnim vodstvom. Vsi, ki smo kot aktivisti narodnoosvobodilnega gibanja na svojih poteh širom Slovenije — od Ljubljane, po Dolenjski, Beli krajini, Gorenjski, Primorski, Štajerski, do Trsta, Vidma in Furlanije — bili deležni skrbi in zavetja TV postaj in hodili v spremstvu kurirjev, ki so nas izročali iz rok v roke, od postaje do postaje, se v mislih nešteto-krat spominjamo teh poti in tovarišev, zased in spopadov, ki smo jih skupaj z njimi doživljali, pa tudi občutka varnosti pri prehodih železnic in cest, ker smo vedeli, da imajo dobro obveščevalno

službo pri domačinih, ki jih s skrivnimi znaki opozarjajo, kdaj in kje je pot varna.

Kurirčkova pošta, ki razvija te tradicije kurirskih zvez, številni organizirani pohodi po TV postajah in poteh, spomeniki in spominjske označitve posameznih postaj, Pot spominov in tovarštva — vse to nedvomno pogloblja razumevanje pomena zvez in kurirjev, vendar smo morda do sedaj le premalo naredili za to, da bi bila spoznana in ovrednotena celotna organizacija TV zvez. Naj govorijo prispevki samih udeležencev in njihovih organizatorjev, ki jih objavljajo v tej monografiji, sami za sebe in naj bo to delo, ki so ga z lastnim prizadevanjem in zbiranjem finančnih sredstev pripadniki TV zvez tudi sami izdali, spodbuda in zaveza mladim generacijam, da globlje spoznavajo vso širino, oblike in načine dela in bojov in iščejo oporo in vzore za to, kako v podobnih nevarnostih organizirati in zagotoviti uspešen boj, seveda v novih okoliščinah in z modernimi sredstvi povezovanja in obveščanja. Monografija je hkrati tudi najbolj dostojen spomenik in izraz hvaležnosti vsem padlim tovarišem — pripadnikom TV zvez.

Lidija Šentjura

Značaj kurirskih relejnih zvez

Zveze, ki so se razvile in bile učinkovite pred veliko poletno italijansko ofenzivo leta 1942, v času ofenzive in v razmerah po njej niso več ustrezale. Centralni Komite KPS in vodstvo Osvobodilne fronte, ki sta bila v času ofenzive na Rogu, sta ostala takorekoč brez zvez — prav v času, ko bi le-te najbolj potrebovala.

Zato je bila ena prvih skrbi Centralnega komiteja ponovno vzpostaviti zvezo z Ljubljano ter s pokrajinskimi in okrožnimi organizacijami na terenu. Zamisel sistema kurirskih postaj kot samostojne organizacije, ki bi bila sposobna vzdrževati trajne zveze tudi v takih zaostrenih okoliščinah, sodi v ta čas.

Splošen oris situacije in razčlemba razmer po ofenzivi podaja E. Kardelj zaokroženo v svojem uvodu h knjigi Dolomiti v NOB (Rudolf Hribnik-Svarun, knjižnica NOV in POS 197). Nekateri podatki iz njegovega pričevanja za obdobje Rog—Podlipoglav—Dolomiti zadevajo kurirske relejne postaje tudi neposredno, ko postavljajo začetke le-teh v čas in prostor.

Ko govori o Dolomitskem obdobju kot enem najpomembnejših v razvoju narodnoosvobodilne vojne, pravi: »Najvažnejše sklepe in ukrepe glede tega je Centralni komite sprejel že na Rogu in na podlipoglavskem področju. Medsebojne stike smo zelo hitro vzpostavili, čeprav je bilo skoraj vse nekdanje dolensko osvobojeno ozemlje v rokah okupatorja in bele garde, ki se je precej hitro krepila. Toda, ker smo že prej zgradili sistem 'relejnih postaj' za zveze kot samostojno organizacijo, ki ni bila odvisna niti od gibanja partizanskih odredov niti od terenskih političnih organov, smo bili v taki situaciji sposobni relativno hitro obnavljati zveze — tako s štabi kakor tudi s terenskimi organizacijami Osvobodilne fronte in komunistične partije. To je bil vsekakor eden od dejavnikov, ki je omogočil, da sta oba dela vodstva lahko hitro in enotno ukrepala takoj, ko sta se osvobodila okupatorjevega pritiska.«

V oktobru je že bila vzpostavljena dolenska relejna linija, obstajale so tudi notranjske karavle za zvezo. Na svoji poti iz Podlipoglava v Dolomite je Ivan Maček-Matija sredi oktobra postavil pod Krimom posebno zvezno postajo (kasnejšo TV 1) za povezovalno Dolenjske in Notranjske z Dolomiti.

Namen in opredelitev značaja kurirskih postaj

Konec septembra sem prišel s »potujočo« stiško tehniko ter skupino partizanov iz Roga čez Suho krajino na Dolenjsko, na Polico. Moral sem namreč poiskati nov prostor za tehniko ter vzpostaviti stik z novomeško ter belokranjsko tehniko.

Z menoj sta bila člana tehnike Danica Marinček in Fric Frankel (Oko). Komandir spremnega voda je bil Aleks Winkler, vodil pa nas je domačin Ludvik Mišmaš. V Suhi krajini so bili tedaj domobranci zelo aktivni in nevarni. Na Polici pa me je čakal poziv (Jakova patrolja), naj se takoj zglašim na Podlipoglavu.

Dogovorili smo se, da ostali nadaljujejo pot proti Stični ter me v grapi za Pristavo (Šentviški potok) počakajo. Tam smo namreč nameravali poiskati primerno mesto za postavitev stiške tehnike.

Na Podlipoglavu me je po nekaj dneh čakanja poiskal Boris Kidrič in mi naložil še eno nalogo. Vzpostavil naj bi kurirske zvezne postaje na Dolenjskem, povezane s Štajersko, Belo krajino in Hrvaško. Pri tem mi je razložil zamisel sistema kurirskih postaj ter mi dal navodilo za delo. Povzemam osnovne misli tega razgovora;

— vzpostavi naj se sistem kurirskih postaj, ki bo omogočil Centralnemu komiteju KPS in vodstvu Osvobodilne fronte ter pokrajinskim in okrožnim vodstvom, da se vsak čas in kjerkoli prek bližnje postaje lahko navežejo na kurirske linije in tako vzpostavijo stik med seboj;

— kurirske postaje naj bodo organizirane tako, da zagotavljajo hitre in varne zveze tudi v najtežjih razmerah; prilagoditev načel konspirativnosti pri postavljanju kurirskih postaj in vzdrževanju zvez je zato temeljno pravilo kurirske službe;

— kurirji postaj vzdržujejo zvezo med seboj s predajanjem pošte iz rok v roke na štafetni način;

— kurirske postaje opravljajo svojo službo neodvisno od vojaških enot in političnih organizacij na terenu, stike z le-timi vzdržujejo le posredno prek dogovorjenih javk in zato določenih kurirjev;

— organizacija kurirskih postaj je del aparata Centralne tehnike in je neposredno povezan s Centralnim komitejem KPS.

Notranjske karavle

Kidrič me je posebej opozoril na izkušnje, ki so jih že imeli na Notranjskem, ki jo je kot prvo prizadejala ofenziva. Šlo je za nekatere karavle na Notranjskem: v soteski lške pod Zavrhom, na Travni gori nad Ribnico in še kje. Te karavle so vzdrževale zvezo med seboj in po »kanalu«¹ ljubljanske Centralne tehnike prek Barja tudi z Ljubljano. Spomladi 1943 so bile na kočevskih kurirskih postajah prek Roga povezane tudi z dolensko kurirsko linijo.

Kidrič je spremenjene razmere po ofenzivi na Dolenjskem dobro poznal, saj je malo prej na svoji poti z Roga na Podlipoglav šel s svojo skupino prav po poteh kurirjev bodoče dolenske linije. Razmere so bile na območju osrednje Dolenjske tedaj resnično težke, zlasti še v ozkem pasu med železnico in »nemško«² mejo (razmejitelna črta med italijansko in nemško okupacijsko cono).

Zato ni čudno, da je dal Kidrič v svojih navodilih za vzpostavljanje kurirskih postaj in zvez največji poudarek prav vidikom konspiracije, kar je edino lahko zagotavljalo varnost postaj in kurirskih poti ter s tem obstojnost kurirskih zvez v celoti.

V zadnjem delu poti pod »nemško«³ mejo je Kidričevo skupino vodil France Plankar-Čičko. Skupino je prenočil in nahranil na Prištavi, kjer je bil doma. Živahni, iznajdljivi Čičko je bil Kidriču všeč,

priporočil mi je, naj ga vključim v delo na novih zvezah; ta podatek kaže, da se je Kidrič na svoji poti na Podlipoglav že tudi konkretno vživljal v okoliščine dela bodočih kurirskih zvez.

Tako postane Čičko vodja prve »po novem« vzpostavljene kurirske postaje na Dolenjskem. Mesto za bivak sva poiskala tik pod »nemško« mejo in Čičko je skrbel za stalno zalogo suhih vej, da se ne bi patroljam na meji kadilo pod nos.

Ta postaja je dobila vrstno številko 3; domneval sem namreč, da je štev. 1 na Podlipoglavu, štev. 2 pa na Polici, kjer je bila že od spomladi 1942 javka za ljudi in material, ki je prihajal po »kanalu« iz Ljubljane na osvobodeno ozemlje.

Prilagoditev navodil za vzpostavlanje kurirskih postaj, izkušnje, pridobljene na Dolenjskem

Pri vzpostavljanju kurirskih postaj na Dolenjskem so bila prvi prilagojena načela in navodila za organiziranje in delovanje novih kurirskih zvez. Pridobljene izkušnje so bile v mnogočem podlaga za napisana in nenapisana pravila za bodoči enotni sistem kurirskih zvez Slovenije.

Za boljše razumevanje nadaljnjega je treba najprej določiti nekatere pojme in nazive, ki smo jih tedaj uvedli. Namesto štafeta, štafetni, smo kot ustrežnejši termin(us) za »predajanje pošte iz rok v roke« uvedli rele, relejni (fr. relais), kar pomeni prvotno v francoščini prepreganje konj na poštni postaji. Ta oznaka se je hitro udomačila kot specifična za nove kurirske postaje, za razlikovanje le-teh od drugih kurirskih zvez.

Odtlej govorimo o relejnih kurirskih postajah, relejnih kurirskih linijah, relejnih zvezah, o relejnem omrežju.

Na pot mi je dal Kidrič dokument, na katerem je pisalo, da sem tehnik (v dokumentu referent za zveze) Glavnega poveljstva in naj mi gredo štabi brigad in odredov na roko. Pa ni šlo tako gladko!

Za zaupno službo na kurirskih postajah je bilo treba izbrati le pogumne, preizkušene borce, zveste osvobodilnemu boju, po možnosti člane Partije ali vsaj njene simpatizerje. Take pa so odredi in brigade potrebovali sami. . . Bolko (dr. Jože Brilej, namestnik politkomisarja Glavnega poveljstva) piše v svojem poročilu Glavnemu poveljstvu slovenske partizanske vojske z dne 21. oktobra 1942: . . . »Tudi tovariša Miha še nisem dobil, ker dirka (sic!) vedno par dni pred mano. Dobil ga bom, ko se bo vračal na svoje mesto. Nekaj ljudi je že dobil in postavil provizorično, kar je

imel narediti. Več ljudi pa absolutno vsaj iz obeh dolenjskih odredov ne more dobiti in jih bo morala dati ena ali druga brigada.«

Bili sta potrebni velika stopnja predanosti in zavesti, da so bili borci voljni zapustiti svoje čete in brigade ter postati člani tajnih kurirskih postaj. Seveda: tam v svojih enotah bi se kot stari borci lahko uveljavili, napredovali, dobili vidna priznanja, se v kurzi in šolah izobraževali. . .

Postavilo se je vprašanje statusa kurirjev – borcev, vprašanje njihovega razvoja, napredovanja, bodočnosti.

Da bi poudarili vojaški značaj kurirske relejne službe, smo zato že od vsega začetka skupino kurirske relejne postaje poimenovali tudi terenski vod (TV), tj. naziv najmanjše vojaške enote na terenu. Tako so kurirske postaje, najprej na Dolenjskem, potem pa tudi na Notranjskem, dobile oznako TV z ustrezno vrstno številko relejne linije, neke vrste šifro, kar je ustrezalo tudi konspirativnemu značaju njihove službe.

TV oznaka pa je ostala specifičnost le dolenjske in notranjske relejne linije kurirskih postaj. Na Primorskem, Gorenjskem in Štajerskem ter na Koroškem, kjer so bile relejne linije organizirane kasneje (posamezne točke pa so seveda obstojale že prej), so svoje kurirske postaje za zvezo označevali z veliko začetno črko pokrajine in vrstno številko linije: P 1, P 2, . . . G 1, G 2 ali S 1, S 2. .

21. oktobra 1942 sem bil pri Slamni vasi nad Metliko, kjer sva s sekretarjem okrožnega komiteja tov. Očkom (Novakom) postavila TV 7. Odtod sem se vračal po že vzpostavljeni dolenjski relejni liniji na Podlipoglav, da poročam Kidriču in dobim nadaljnja navodila; toda na Podlipoglavu nisem našel nikogar več od vodstva. Premik vodstva iz Podlipoglava v Dolomite je bil seveda stroga tajnost in zanj nisem vedel. (Vsi člani vodstva so bili spet zbrani v Dolomitih sredi novembra 1942, razen Kardelja, ki je prišel iz Ljubljane mesec dni kasneje.) Zato sem pri Ludviku Smrekarju, komandantu III. bataljona ZDO (Zahodnodolenjskega odreda), napisal Kidriču poročilo o opravljeni nalogi, ki vsebuje nekaj zanimivih avtentičnih podatkov o začetkih relejnih kurirskih zvez. Po-dajam faksimile tega dokumenta:

POROČILO REFERENTA ZA ZVEZE PRI GLAVNEM POVELJSTVU Z DNE 5. NOVEMBRA 1942 O VZPOSTAVLJANJU RELEJNIH POSTAJ IN POLOŽAJU NA DOLENJSKEM¹

Pri Ludviku,² četrtek 5. XI.

Tovariš Peter!³

(Nadaljevanje poročila)

Navodila, ki sem jih dal odrednim oziroma brigadnim komandam in okrožnim komitetom o relejnih stanicah⁴ in o načinu, kako se ti te relejne službe poslužujejo: Stiki med stanico in posameznimi komandami (oz. OK) vzpostavlja zato določeni član (zakupni) stanice. Čim dospe edinica v območje stanice je dolžnost te, da poišče stik s komando, ter se dogovori z njo zaradi javke. Komanda mora obvestiti stanico, da se ob določenih dnevih (n. pr. dvakrat tedensko) javi pri njej v svrhu prenosa event. pošte. Stanici naj tudi javi, če se pri njej slučajno nahaja štabna komisija ali kak član Gl. štaba, da bo stanica vedela oddati nanjo naslovljeno pošto. — Komanda po svoji strani najde stik s stanico preko edinice, ki se nahaja na tistem področju (oz. preko OK), ki imajo že itak svoje javke z njo. Edinice same pa po pravilih konspiracije nimajo neposrednega stika z njo. — Pri odbiri partizanov oz. terencev za stanico sem vedno iskal pomoč pri okrožnem sekretarju in pri odrednem oz. brigadnem komisarju tako, da je po vsej verjetnosti odbor najboljši. Kjer sem se moral poslužiti z odborom, o katerega popolni zanesljivosti se nisem utegnil docela preveriti, sem vzpostavil provizorno stanico, ki ji bom ob drugem obisku po potrebi posameznike izmenjal. Po večini pa so to res najboljši in najzanesljivejši, vsi vsaj kandidatje Partije. Nekatere dokončne stanice so že pričele z gradnjo zimskih podzemskih zaklonišč. Stanica pri Hmeljniku (T. V. Hmeljnik) je zgradila tamkajšnji tehniki odličen bunker. Za oskrbo stanic oz. za nabavo gradbenega materiala sem dosedaj izdal 4200.— lir, ko sem odhajal, sem prejel od tov. Luke⁵ lir 3000.—, lir 1000.— pa mi je med potjo izročil tov. Dore.⁶

Potrebno je, da odidem čimpreje na ponovni obhod vseh stanic. Tokrat bi se pri vsaki stanici zadržal po nekaj dni, da bi določil dokončno ekipo in pomagal pri gradnji. Za zimsko oskrbo moštva, opremo oz. obleko bom skušal dobiti deloma iz terena, deloma iz Ljubljane po kanalih, za katere sem se med potjo zanimal. Tako ima Bela krajina že sedaj možnost dveh kanalov, ki

sem jih že sporočil tov. Petraču.⁷ Možnosti kanala za N. mesto so na vidiku. Ali naj se glede opreme oz. obleke za stanice obrnem po tehnični poti na Ljubljano? Kakšne so možnosti nabave teh stvari v Ljubljani? — Glede kanalov bom stopil v stik s tov. Petračem. — Stanicam je treba izdati poverilnice oz. propustnice; kdo bo te izdal?

Vse stanice: T. V. Stična — T. V. Mirna T. V. Hmeljnik — T. V. Mirna peč — T. V. Rog — T. V. Metlika se med seboj poznajo in so povezane; čim bom dobil stik z Boštjanom⁸(,) jih bom povezal še z odgovarjajočimi stanicami na oni strani, da bo mreža popolna.

¹ Izvirnik v Zgodovinskem arhivu CK ZKS.

² Ludvik Smrekar.

³ Boris Kidrič.

⁴ Za vzdrževanje zvez med poveljstvi in političnimi organi je bil v tem času organiziran sistem relejnih postaj. Sistem se je delil na relejne linije, ki so jih sestavljale takojmenovane točke za zvezo (T. V.), primerno oddaljene med seboj.

⁵ Franc Leskošek.

⁶ Ing. Edo Mihevc.

⁷ Vodja Centralne tehnike CK v Ljubljani Milan Škerlavaj.

⁸ Jože Bradeško.

Dvojni značaj kurirskih relejnih zvez

Po namenu so bile kurirske relejne zveze od vsega začetka in ves čas organizacija za zveze Centralnega komiteja oziroma pokrajinskih komitejev KPS in kot take vključene v široko organizacijo Centralne tehnike oziroma pokrajinskih tehnik KPS.

Razvoj kurirskega relejnega omrežja pa je sčasoma zahteval tudi sočasno vojaško organizacijo sistema relejnih postaj. Decembra 1943 je bilo postavljeno Poveljstvo relejnih postaj Slovenije, sledila je delitev relejnega omrežja po pokrajinah na linije in sektorje, postavljena so bila poveljstva za posamezne sektorje.

Ta polvojaška organizacija še ni bila nikjer navezana na organizacijsko strukturo NOV in POS, brez take navezave pa ni bilo mogoče ustrezno reševati niti statusa kurirjev — borcev, vprašanja, ki je ostajalo slejkoprej odprto. Avgusta 1943 je bila zato organizacija relejnih kurirskih postaj po vojaški liniji podrejena Glavnemu štabu NOV i POS kot poseben odsek oddelka za zveze Glavnega štaba.

Dokončno je bilo to vprašanje rešeno, ko je bila celotna organizacija kurirskih relejnih zvez po vojaško-organizacijski strani podrejena poveljstvu vojske državne varnosti (VDV), po funkcionalni strani pa je še naprej ostala del centralne tehnike, podrejene neposredno Centralnemu komiteju KPS.

Osmega septembra 1943 je Italija kapitulirala. Čez noč je bilo konec italijanske vojaške in civilne oblasti. Z obsežnim osvobodnim ozemljem je začel upravljati poseben organ Upravna komisija SNOS z ustreznimi resori, ki so predstavljali prve začetke bodoče državne uprave. V resor prometa je bila tačas vključena med drugimi tudi dejavnost kurirskih relejnih zvez. Zato so združene PTT organizacije Slovenije ravnale lepo in prav, ko so skupnosti borcev IV. brigade VDV — partizanskih kurirjev Slovenije ponudile domicil.

Kurirji in tisk

Posebej moram poudariti izreden delež, ki ga imajo kurirji pri širjenju osvobodilnega tiska, saj so šele relejne zveze omogočale redno in hitro dostavo časopisov in drugih publikacij na vse naslove, na katere so bile tehnike in tiskarne dolžne pošiljati svoje izdelke.

Velike količine tiskarskega materiala so redno krožile na hrbtih kurirjev po vseh relejnih linijah širom Slovenije. Tisk je bil stalna, pa tudi najtežja postavka v prometu relejnih postaj. Naj navedem samo osrednje časopisje, ki je že izhajalo ob koncu leta 1943: tedensko Slovenski poročevalec, trikrat mesečno Ljudska pravica, dvakrat Kmečki glas in Mladina, po enkrat pa Slovenski partizan, Mlada pest, Naša žena in Slovenski pionir.

K temu je treba dodati še izredne izdaje ob važnih političnih in vojaških dogodkih doma in po svetu, razglase in odloke ter razne tiskovine za organe nove ljudske oblasti, pa tudi ponovne pozive zavedenim v beli gardi, da odlože orožje, dokler je še čas. . . vse pod »nujno« in v velikih nakladah!

Organizacija vsakokratnega središča osvobodilnega boja je morala zato vnaprej zagotoviti možnosti in okoliščine za hitro povezovanje po shemi: vodstvo osvobodilnega boja z redakcijami osrednjih časopisov — osrednja tehnika ali tiskarna — zvezna kurirska postaja s prikjučkom na relejne linije (Dolomiti, Rog).

Brez kurirjev, raznašalcev in kolporterjev bi se vrli, neugnani tehniki in tiskarji zadušili v količinah svojih lastnih izdelkov.

Pogoji za usklajeno, tovariško sodelovanje kurirjev in tiskarjev pa niso bili samo v dejstvu, da so bili eni kot drugi člani iste široko razvejane dejavnosti Centralne tehnike: bili so globlji: oboji so se zavedali pomena in vloge, ki jo je imel tisk za razvoj osvobodilnega boja, oboji so bili temu boju z vsem srcem predani tudi sami.

V spominu spremljam razvoj od prvih kurirskih postaj do enotne organizacije sistema relejnih zvez, tega enkratnega prometnega omrežja, ki je prvič povezovalo s partizanskimi kurirskimi potmi vse dele slovenskega narodnega ozemlja do poslednje vasi, kjer še govore slovensko — in pomislim: brez kurirjev bi bila podoba v spominu našega partizanstva revnejša; srečujemo jih povsod, povsod ista domača slika, občutek povezanosti, varnosti; vodijo nas varno po naših poteh vse od Drave do Jadrana, od Kolpe do Soče in čez, preko krivičnih starih mej in novih, ki nam jih je bil namenil okupator. . .

In premislim: za to sliko v našem spominu se skrivajo napor, tveganja in žrtve kurirjev, ki so v najtežjih razmerah kljubovali nevarnostim ter pogumno in disciplinorano vzdrževali zveze: »a da ni nobeden joj dejal!«

Kurirji so bili in ostali borci: to so neštetokrat dokazali s svojimi junaštvii in premnogimi žrtvami, ki so izpričane v monografiji.

Priznanju vsem partizanskim kurirjem za veliko delo, ki so ga opravili v letih osvobodilnega boja, in spominu na padle tovariše je namenjena ta naša knjiga.

Ing. Lojze Rojec-Miha T

O kurirskih zvezah v Sloveniji

Po razpadu stare Jugoslavije 1941 je bila Slovenija razdeljena na več okupacijskih območjih, na katerih so obstajali različni okupacijski režimi in politične razmere. Poleg Primorske in Koroške, ki sta bili že prej v sestavi Italije oziroma Nemčije, so bile sedaj vzpostavljene še tako imenovana Ljubljanska pokrajina pod italijansko ter Gorenjska in Štajerska pod nemško in Prekmurje pod madžarsko okupacijo.

Taka razkosanost Slovenije je brez dvoma zelo oteževala zveze med Ljubljano, kjer je bilo od ustanovitve OF leta 1941 do ma-

ja 1942 vodstvo slovenskega narodno-osvobodilnega gibanja, in regionalnimi (pokrajinskimi, okrožnimi) vodstvi OF in KPS. V tem obdobju so vzdrževali zveze v glavnem legalni kurirji. Uporabljali so veljavne okupatorske, dostikrat ponarejene dokumente in osebne izkaznice. Razumljivo je zato, da so bile te zveze precej neredne in počasne, pa tudi negotove.

Spomladi leta 1942 je bil večji del Ljubljanske pokrajine že osvobojeno ozemlje, na katerem so se hitro razvijali novi organi ljudske oblasti, razni politični forumi in poveljstva partizanske vojske. V tem času se je tudi vodstvo slovenskega narodno-osvobodilnega gibanja (Izvršni odbor OF, Centralni komite KP Slovenije in Glavni štab) preselilo iz Ljubljane na Kočevski Rog, kjer je ostalo do znane velike italijanske ofenzive na Rog avgusta 1942.

Na osvobojenem ozemlju so se hitro razvile klasične kurirske zveze med različnimi političnimi in vojaškimi instancami. Takrat so kurirji potovali direktno od centralnih do lokalnih vodstev in obratno. Iz tega obdobja so znani tako imenovani kurirji Glavnega štaba, ki so stalno potovali od enega do drugega konca osvobojenega ozemlja. Take zveze so bile seveda še vedno prepočasne in pa tudi negotove, za večje relacije pa so bili potrebni kurirji — dobri poznavalci terena na relativno velikem območju, kar ni bilo vedno lahko doseči.

Zato je CK KPS že v avgustu 1942 (po nekaterih virih pa še prej) sklenil in izdal navodila, da se na vsem osvobojenem ozemlju organizirajo stabilne kurirske zveze s stalnimi kurirskimi postajami (stanicami) po sistemu relejnih zvez. Idejni iniciator za vzpostavitev takih zvez je bil Boris Kidrič.

Velika italijanska ofenziva proti osvobojenemu ozemlju na Notranjskem in Dolenjskem poleti 1942 je nekoliko zavrla razvoj, vendar je bil tako zamišljen sistem kurirskih zvez na območju Dolenjske in Notranjske v celoti vzpostavljen do konca novembra 1942.

Tak sistem kurirskih zvez je pokazal svojo žilavost in vitalnost. Čeprav so se vojne in politične razmere v Sloveniji stalno menjale, se je ta sistem zvez obdržal in se kasneje razvil po vsem slovenskem ozemlju. Deloval je do osvoboditve leta 1945.

Sistem relejnih kurirskih postaj in zvez v Sloveniji je nedvomno specifičen pojav v narodnoosvobodilni borbi jugoslovanskih narodov. Takšne ali podobne kurirske zveze oziroma kurirske organizacije razen v Sloveniji ni bilo.

Kurirske relejne postaje so bile ustanovljene z nalogo, da vzdržujejo stalno, hitro in varno zvezo med vojnimi štabi in različnimi političnimi civilnimi organi in vodstvi, torej za prenašanje uradne pošte in pošiljk, posebno literature. Najnižji organi, katerim so kurirske postaje morale dostavljati uradne pošiljke in z njimi vzdrževati zveze, so bili štabi brigad oziroma odredov in okrožni komiteji KPS, pa tudi drugi okrožni forumi političnih organizacij in organov oblasti. Poleg tega so po kurirskih postajah in zvezah lahko potovali tudi višji vojaški in politični funkcionarji, ki so tako uporabljali kurirje kot vodiče. Posebno pomembna vloga kurirskih postaj je bila prenašati literaturo iz centralnih, pokrajinskih in okrožnih tehnik in tiskarn v kraje, kamor je bila namenjena.

V organizacijskem poročilu na II- kongresu KP Slovenije je bilo med drugim rečeno: »V vsem obdobju narodnoosvobodilne vojne je bilo na slovenskem ozemlju približno 20 tiskarn in 145 raznih tehnik. Visoka kapaciteta partizanskih tehnik je nujno zahtevala tudi dobro organizirano raznašanje literature. To delo so opravljale kurirske postaje, ki so bile v partizanskih razmerah zelo pomemben element naše partijske tehnike. Z redno in varno zvezo so povezovalе vse naše organizacije in ustanove s Centralnim komitejem KPS. Najboljša stran teh zvez je bila velika ekspeditivnost, ki je v tedanjih partizanskih časih imela zelo pomembno vlogo. Pot iz Roga prek kočevskih gozdov in Notranjske na Pivko in dalje prek Vipavske doline in Trnovskega gozda do Blegoša je normalno trajala dobre tri dni (približno enako je bilo tudi z zvezami od Roga prek Save do Savinjske doline ali na Koroško). Vso literaturo, ki so jo tiskale partizanske tiskarne in tehnike, so kurirji relejnih postaj vsak dan v svojih nahrbtnikih raznašali v najbolj oddaljene kraje Slovenije. In treba je upoštevati, da te literature ni bilo malo. Tako je na primer samo partizanska tiskarna na Rogu dnevno izdajala 120 kg časopisov in brošur«. V tem poročilu je dovolj jasno ocenjen pomen kurirskih relejnih zvez ter zaslug in naporov vseh kurirjev, ki so pri tem sodelovali.

Kurirske relejne zveze je organizirala Centralna tehnika pri CK KPS in so bile v organizacijskem smislu tudi podrejene Centralni tehniki in prek nje Centralnemu komiteju KPS. V vojaško-disciplinskem pogledu pa je cela organizacija kurirskih postaj od leta 1944 prek Komande relejnih postaj bila podrejena komandi divizije VDV oziroma kasneje II. divizije KNOJ kot njena 4. brigada.

Varnost službe in njene naloge so zahtevale, da se za kurirsko službo rekrutira predan in zanesljiv partizanski kader. Glede

na to, da so prek kurirskih zvez prenašali najzaupnejšo pošto vojaškega in političnega pomena, je bilo treba poskrbeti, da ta pošta ne pride v sovražnikove roke. Zato so bili v kurirsko službo sprejeti predvsem predani komunisti in partizani z najvišjimi moralno-političnimi kvalifikacijami. V začetnem obdobju razvoja kurirskih zvez je več kot tri četrtine kurirjev bilo članov KPS ali SKOJ. Kasneje se je z razvojem zvez razmerje med organiziranimi in neorganiziranimi kurirji sicer spremenilo v korist neorganiziranih, vendar, so tudi kurirji, ki niso bili člani KPS ali SKOJ, morali imeti potrebne moralno-politične kvalifikacije za opravljanje kurirske službe.

Kurirska služba je bila nevarna in naporna, zato so kurirji morali biti hrabri, odločni in iznajdljivi, pa tudi dobri poznavalci terena na svojem območju. Za vzdrževanje zvez so bile postaje razporejene po določenih območjih, na katerih so morale vztrajati in obstati na glede na vojaško ali politično stanje na tistem terenu. Zaradi tega so bile postaje večidel v gozdovih in na skritih krajih, mnogokrat celo v podzemnih bunkerjih. Zelo pomembna je bila tudi konspiracija, ki je bila potrebna, da sovražnik ne bi odkril in uničil postaj in tako pretrgal zvez. Kurirska služba je bila tudi nadvse težka. Zveze so morale delovati v vsakem času, poleti in pozimi, v mrazu, dežju in vročini. Največje težave so bile pri prehodih čez številne komunikacije, ki jih je sovražnik stalno nadzoroval, in pri prehodih čez reke, na katerih ni bilo mogoče uporabljati mostov pa tudi ne navadnih čolnov, ki jih je sovražnik skril ali uničil. Poseben problem so bile meje med okupacijskimi območji, ki so bile pregrajene z bodoče žico, minirane in vrh vsega še močno zastražene. Pogosto so morali kurirji s pošto plavati čez reke, kot so Soča, Sava, Savinja in Drava, da bi vzpostavili in vzdrževali redne zveze. Preplavati so jih morali včasih tudi pozimi, ko je voda ob bregovih zamrznila in so temperature padle pod ničlo. Na težkih prehodih in ob času raznih blokad in ofenziv so kurirji uporabljali tudi legalne zveze, ko so jim pošto prenašali zanesljivi civilisti ali celo uradni poštarji. Razdalje med posameznimi postajami so bile na okrog 6 – 8 ur hoda, tako da so jih mogli prepešaćiti v eni noći.

Iznajdljivost, požrtvovalnost in hrabrost, pa tudi predrznost kurirjev niso poznale meja. Zanje ni bilo nič nemogoće. Poleg opravljanja kurirskih nalog so postaje morale tudi skrbeti za svojo prehrano, kar ni bilo vedno preprosto, in za varnost postaje kakor tudi funkcionarjev, ki so potovali po kurirskih zvezah. Na postajah je teklo tudi vojaško in politično vzgojno delo. Kurirji so proućevali razna politična vprašanja, predvsem tista s področja

narodnooslobodilnega gibanja in razvoja naše NOB, pa tudi gradiva s področja marksizma. postaje so bile v pravem pomenu besede šole kadrov. Politična razgledanost in znanje so bila kurirjem nujno potrebna, saj so pogosto morali biti tudi politični aktivisti, če so se hoteli na določenem terenu obdržati.

Z razvojem kurirskih zvez na posameznih območjih Slovenije, posebno na Štajerskem in Koroškem, so kurirske postaje pogosto ustanavljali tudi tam, kjer narodnoosvobodilno gibanje še ni bilo razvito. V takih krajih so bili kurirji vse: bili so aktivisti in organizatorji NOB, edina oborožena sila in ljudska oblast, obveščevalci in varnostniki, pa tudi izvajalci mobilizacije borcev za druge partizanske enote.

Kot je bilo že omenjeno, segajo prvi začetki relejnih zvez že v obdobje junij-julij 1942, neposredno pred veliko italijansko ofenzivo na osvobojeno ozemlje na Notranjskem in Dolenjskem. Takrat so bile namreč pri kraju priprave za ustanovitev postaj (stanic) 11 in 18. O tem govori dvoje poročil, namenjenih CK KPJ, ki sta ohranjeni. Do ustanovitve postaj pa takrat in prišlo, ker je to preprečila italijanska ofenziva.

Začetek vzpostavljanja kurirskih relejnih zvez in postaj sega v obdobje neposredno po italijanski ofenzivi, v čas september — november leta 1942. Tedaj so bile na Notranjskem, Dolenjskem in v Beli Krajini organizirane prve postaje in vpeljane prve kurirske relejne zveze, ki so se z manjšimi spremembami obdržale vse do konca vojne. Kasneje — v letih 1943, 1944 in 1945 pa so bile postopno vzpostavljene kurirske postaje in relejne zveze tudi na drugih območjih Slovenije, na Primorskem, Gorenjskem, Štajerskem in Koroškem.

Celoten razvoj kurirskih relejnih zvez v Sloveniji lahko razdelimo na karakteristična obdobja — etape, kot so:

- I. etapa: od septembra 1942 do sredine leta 1943
- II. etapa: od sredine 1943 do konca tega leta,
- III. etapa: od začetka 1944 do konca vojne.

Vsaka od teh etap ima svoje specifičnosti, čeprav se te medsebojno prepletajo in stroga delitev ni možna.

Za prvo etapo je značilno ustanavljanje kurirskih zvez in postaj in njihova organizacijska pa tudi funkcionalna krepitev na območju Notranjske, Dolenjske in Bele krajine in ustanavljanje prvih postaj na Primorskem in Gorenjskem.

V tem času je bilo v teh pokrajinah ustanovljeno 20 postaj z okrog 140 kurirji. Vsaka postaja je imela 6 — 8 kurirjev. Ustanovljene so naslednje postaje: TV (terenski vod) 1 — Iška, TV 2

— Podlipoglav, TV 3 — Metnaj (Stična), TV 4 — Sela pri Mirni, TV 5 — Jagodnik pri Hmeljniku, TV 6 — Gorjanci (iznad Šentjerneja), TV 7 — Ravnace (Suhor), TV 8 — Stražni vrh (Maverlen), TV 9 — Bojanci, TV 10 — Zavrh (Bloke), TV 11 — Travna gora, TV 12 — Borovec (Kočevska reka), TV 12 — Spodnji log, TV 14 — Pugled (Kočevski Rog), TV 15 — Pogorelec (Kočevski Rog), TV 16 — Prezova reber (Ajdovec), TV 17 — Ljubljanski vrh, TV 18 — Racna gora (Loška dolina). Ustanovljena je bila še ena TV 2a — Žiberše (Logatec), TV 2 — pod Ključem (Dolomiti) in pa TV P — 1, na območju Snežnik — Javornik, blizu nekdanje jugoslovansko-italijanske meje, za zvezo z Primorsko.

Že pozimi 1942/1943. je bila ukinjena postaja TV 6 na Gorjancih in TV 2 v Dolomitih — po odhodu CK KPS in Glavnega štaba na Kočevski Rog spomladi 1943.

Vse takrat ustanovljene postaje so bile izven vasi, v gozdovih in dobro maskirane, nekatere celo v podzemnih bunkerjih. Mesta nekaterih postaj niso bila stalna, ampak so se postaje selile na določenem območju, odvisno od pritiska sovražnika. Težišče zvez je v začetku bilo v Dolomitih, kjer so bil takrat centralni politični in vojaški forumi (CK KPS, IOOF in Glavni štab). Z Dolomitov je šla glavna zveza (linija) od TV 2 prek Ljubljane na TV 1 v Iški in dalje prek TV 10 in 11 na Notranjsko in dalje prek TV 12 in TV 14 proti Dolenjski in Beli krajini, kakor tudi prek TV 2a na Žiberše proti Primorski. Delovala je tudi druga linija — od Ljubljane prek TV 2 (Podlipoglav) prek TV 3, TV 4, TV 5 in TV 16 na Dolenjsko in proti Beli krajini. Ta zveza od TV 15 za Dolenjsko in Belo krajino, kakor tudi od TV 15 prek TV 14 se je posebno uveljavila po prihodu centralnih vodilnih forumov z Dolomitov na Kočevski Rog konec marca 1943. Težišče kurirskih zvez so takrat prenesli na TV 15, ki je tako postala izhodiščna postaja za zveze proti Notranjski in kasneje za Primorsko in Gorenjsko, pa tudi za zveze proti Ljubljani, za Štajersko in Koroško.

Že v začetku sta se na tem območju oblikovali dve liniji — dolenska in notranjska.

V dolensko linijo so bile vključene kurirske postaje prek Dolenjske — od Ljubljane do Bele krajine: TV 2, TV 3, TV 4, TV 5, TV 16, TV 15, TV 8 in TV 9. Ta linija je bila od TV 14 pa prek TV 11 in TV 13 povezana z notranjsko linijo.

V notranjsko linijo so bile vključene postaje TV 2, TV 2a (Žiberše), TV 17, TV 1, TV 10, TV 11, TV 12, TV 13 in TV 18.

Redne zveze med postajami so takrat vzdrževali vsaka dva dneva po sistemu javk, ki so bile približno na pol poti med posa-

Vojaska Državna varnost
Slovenije
Komannda Relejnih stanic
veljašaj dne 11. IV. 1944

Pravila in dolžnosti relejnih stanic
na teritoriju Slovenije.

- Ustroj :**
- 1./ Relejne stanice Slovenije so vojaško organizirane edinice za svazo, podrejane Komandi relejnih stanic pri Poveljstvu Vojake Državne varnosti Slovenije.
 - 2./ Relejne stanice tvorijo Komandir stanice in moštvo, ki vrši službo na liniji.
 - 3./ Stanice ene relejne linije so podrejane komandi linije, ki je tvori komandant in politkomisar linije.
 - 4./ Relejne linije ene pokrajine so podrejane komandi relejnega sektorja iste pokrajine, ki jo predstavljaata komandant, namestnik in politkomisar.
 - 5./ Vse komande relejnih sektorjev so podrejane neposredno Komandi relejnih stanic Slovenije.
 - 6./ Moštvo stanice enega relejnega sektorja namešče in premešča Komanda tega relejnega sektorja, vendar postane namestitev oz. premestitev veljavna šele ko jo potrdi Komanda Relejnih stanic pri Poveljstvu VDV Slovenije.

Dolžnosti Relej.

- stanic.**
- 7./ Relejne stanice za svazo služijo hitremu predajanju uradne pošte, literature, ter sprovajanje vojaških in policijskih funkcionarjev.
 - 8./ Stanice morajo izdajavati redne in stalne zveze z sosednjimi stanicami, s civilnimi instancai, ki se nahajajo na teritoriju stanice. Stanice morajo pošto in literature predajati s prvo redno zvezo naprej, pisma in pošiljke s oznako RH je treba poslati s izredno zvezo takoj naprej.
 - 9./ Denarna pisma se pošiljajo v odprtih kovčkah. Za denarna pisma vrednostva pisma in paketa je pošto s oznako RH ob vsakokratni redaji zahtevati potrdilo od tovariša, ki navedeno stvari sprejme.
 - 10./ V svrhu kontrole vpiše komandir na zadnjo stran pisma ali paketa dan in uro prejem. Pisma ki pridejo na stanico v slabem stanju, raztrgana ali oorbiljena, je treba nalepiti ali staviti v novo kevrto, s pojasnilom zakaj je bilo pismo raztrgano. Vsak sestoj pošte brez tehtnega vroka bo predačen in strogo kaznovan.
 - 11./ Stanice smejo pošto sprejemati v vojski samo od odgovornih štabov, iz terena pa preko odgovornih komitetov, odborov. Vsako sprejemanje pismov ali paketov od privatnikov je prepovedano. Za točno izvajanje pravil pod točko 10 in 11 so osebno odgovorni komandiri stanic.
 - 12./ Komandir skrbi za red in vojaško disciplino na stanici sprejema in oddaja pošto, pošilja redna 14 dnevna poročila, odgovorni komandi relejnih sektorjev oz. komandi Relejnih stanic/poročila naj vsebujejo: stanje stanice, zdravstveno, moralno, disciplinsko itd. Stanje na liniji, svrzo sovražne sasega, navarnosti na obstojo stanice, politično in vojaško delo na stanici, študij, prejete literature, število političnih ur. Ter je odgovoren za celoten inventar stanice.
 - 13./ Vsa prosti čas naj stanica izkoristi za čimbolj temeljito izgradnjo svojih članov. Kot najboljši poznavalec terena in razmer na stanici dolne vršiti obveščevalno službo na svojem terenu, stanje sovražnikovih postojank vojske itd. te podatke je treba prilagoditi redna poročila v izrednih slučajih pa najbližjemu vojaškemu štabu.

- 14./ Komandant linije skrbi na redno vazo in vestno vršenje službe na liniji, za kar je odgovoran komandi relejnega sektorja oz. komandi relejnih stanic Slovenije.
 - 15./ Polikomisar linije vrši in kontrolira politična dela na stanicah na kar je odgovoran isti komandi.
 - 16./ Kurirsko službo na stanici vršita po dva kurirja od katerih eden ki ne nosi pošte vrši službo izvidalke in mora na no. urnih mestih in prehodih iti v premeri oddaljenosti pred tovarišema ki nosi pošto, da se na ta način zavaruje pošta.
 - 17./ Mesto stanic in značaj službe morajo stanice šivati v največji tajnosti. Stanice je treba oznaciti samo s številko ne pa imena kraja. Stanice morajo menjati bivališča čim obstoja verjetnost, da ve sovražnik za njo in njeno delovanje. V taki slučajju je treba premenjati tudi linijo in javko.
 - 18./ Za lastno varnost pošte in inventarja mora imeti vsaka stanica dobro skrit bunker kamor v službo navarnosti skrije smacene stvari. Kasiti pa je treba, da se pošta od vlage ne pokvari.
 - 19./ V svrhu političnega dela na stanicah imajo vsotopi na stanice člani partijskih forumov. Po linijah lahko potujejo člani višjih vojaških stebrov, dalje člani višjih političnih forumov, in osebe ki se izkažejo s teardovno prepustnosti, izdane od komande relejnih stanic, vsem petujecim naj stanice nudijo vse pomoč.
 - 20./ Prestopke najmanjšega značaja lahko kasnoje komandir oz. komanda linije, kar pa mora poročati nadrejeni komandi v svrhu odobravitve.
 - 21./ V težjih primerih mora komandir krivca takej razporežiti pa izrečiti najbližjemu vojaškemu sodišču in s tem takej obvestiti komando sektorja celotnega komande Relejnih stanic Slovenije.
 - 22./ Opozarjamo da je za slovenske odpiranje plov, pakotv, ali prilaskanje njih vsebine predvidena zbirna kazens.
 - Opomba: 23./ Dodatna pravila službe s skiren na razmere posebnih relejnih sektorjev bo izdala ustrezna komanda relejnega sektorja, ki pa postane veljavna šele, ko jih odobri komanda relejnih stanic Slovenije pri Poveljstvu VV.
- Tovariši, ki so bili izbrani, da vršijo zaupano jim službo na stanicah se morajo izvedati, da je to zampanje odlikovanje. Pri vršenju službe se morajo odredbam nadrejenih tovarišev brezpogojno pokoravati.

Polikomisar
Kukavica Ludvik l.r.



bert Pajman - Svededa naredu.

Komandant kapetan,
J. Žukovec l.r.

meznimi postajami. Na te javke so prihajale kurirske patrulje z dveh, (v nekaterih primerih pa s treh) sosednjih postaj. Razdalja med postajami je bila približno po 6 — 8 ur dobre peš hoje.

Ekspresne pošiljke, ki so imele posebno označbo, so pri-
našali od postaje do postaje direktno in takoj po sprejemu, po
štafetnem sistemu, ne glede na redne zveze po sistemu javk. Če
so možnosti dopuščale, na primer na svobodnem ozemlju, so ku-
rirji prenašali ekspresne pošiljke tudi podnevi.

Najvažnejši hkrati pa tudi najnevarnejši so bili tile prehodi:
čez Ljubljano in Krko (tu so kurirji uporabljali zložljive in pre-
nosne platnene čolne, ker drugih podobnih sredstev ni bilo) in
pa prehodi čez železniške proge Ljubljana-Logatec in Ljubljana-
Novo mesto — Metlika, ki jih je sovražnik močno zastražil in nad-
zoroval s patruljami in zasedami.

Prav tako težki so bili tudi prehodi prek ozemlja, ki so ga nad-
zorovali belogardisti, npr. na Blokah, deloma v Loški dolini in
okrog Police. Posebno težki so bili prehodi čez nekdanjo jugos-
lovansko-italijansko mejo na območju. Snežnika in Javornika,
kjer je bila meja utrjena s stalnimi utrjevalnimi objekti, z mnogimi
bunkerji in zasedena s številnimi enotami italijanske vojske. Hkra-
ti so Italijani imeli stalno zasedene vse vasi v obmejnem pasu.
Kurirji so se prebijali vsem tem oviram navkljub in vzpostavljali
zveze s Primorsko, kjer se je prav takrat vse bolj razgoreval os-
vobodilni boj primorskega ljudstva.

Kljub naštetim težavam in malim izkušnjam lahko rečemo za
to prvo etapo, da so bile zveze trdno vzpostavljene in da so do-
bro delovale. Sovražniku ni uspelo, da bi jih onemogočil ali da bi
nam v tem času povzročil večje izgube.

Iz tega obdobja izvira tudi ime kurirskih postaj TV. Kratica TV
pomeni »terenski vod«. V tem času so namreč poleg brigad ob-
stajale tudi razne terenske čete. Ime TV je nastalo zaradi konspi-
racije. Da bi sovražnik teže odkril vlogo in pomen kurirskih zvez,
so njene osnovne enote — kurirske postaje, dobile naziv »teren-
ski vod«, po zgledu raznih terenskih enot (čet), ki so takrat ob-
stajale.

Prvo obdobje, ki zajema etapo od septembra 1942 do srede
leta 1943, pomeni začetek in krepitev ter nazadnje tudi polno utr-
ditev ugleda in realne vrednosti kurirskih relejnih zvez v konkret-
nih pogojih, v vsej ljubljanski pokrajini in kot možne osnove za
razvoj teh zvez na območju cele Slovenije. Uspehi so pomembni,
še zlasti če upoštevamo, da so bile pridobljene temeljne izkušnje
v organizaciji in vzdrževanju zvez, kakor tudi po praksi postavlje-

nih načel kurirske službe. Izkušnje iz te etape in — tudi dragoceni kurirski kadri so bili kasneje uspešno uporabljeni pri vzpostavljanju in utrjevanju kurirskih zvez v vsej okupirani Sloveniji.

Za drugo etapo je značilno nadaljnje organizacijsko utrjevanje obstoječih kurirskih zvez na Dolenjskem in Notranjskem in ustanavljanje novih kurirskih postaj in relejnih zvez na Primorskem in Gorenjskem in deloma na Štajerskem.

S prehodom osrednjih političnih in vojaških forumov z Dolomitov na Rog spomladi leta 1943 se je tudi težišče nalog preneslo na to območje, predvsem na postajo TV 15, ki se je takrat preselila s Pogorelca v vas Občice oziroma v gozd za to vasjo. TV 15 je potem skoraj vse do konca vojne ohranila vlogo osrednje kurirske postaje v Sloveniji oziroma osrednje izhodiščne točke, od koder so vodile zveze prek Notranjske proti Primorski in Gorenjski in prek Dolenjske na Štajersko in Koroško in deloma proti Ljubljani prek TV 2.

Spomladi 1943 so bile vzpostavljene tudi prve komande kurirskih linij (dolenjske in notranjske). Bile so odgovorne za redno vzdrževanje kurirskih zvez, za vojaško in politično delo na kurirskih postajah in za reševanje raznih drugih vprašanj, vezanih na uspešnost kurirske službe.

Istočasno so po nalogu CK KPS začeli ustanavljati nove postaje in kurirske zveze na Primorskem in Gorenjskem, v drugi polovici leta 1943 pa tudi na Štajerskem. Za organizacijo kurirskih zvez v teh pokrajinah so bili takrat odgovorni Pokrajinski komiteji KPS, ker takrat še ni bilo centralne organizacije kurirske službe **za celo Slovenijo. V tem času so bile ustanovljene naslednje nove kurirske zveze:**

a) — *na Primorskem:* (do kapitulacije Italije) iz Loške doline čez Snežnik, Pivko in Nanos, do Trnovskega gozda in dalje vse do Bovca. Od te glavne linije so se cepile zveze: od P—1 čez Brkine v Slovensko Istro in dalje proti Trstu, s Trnovskega gozda čez Vipavsko dolino na Kras in vse do Tržiča, z območja Tolmina čez Sočo v Benečijo in Brda. Prav tako je bila vzpostavljena tudi zveza prek Blegoša na Gorenjsko.

Ob kapitulaciji Italije in množični vstaji primorskega ljudstva so mnoge kurirske postaje ostale brez kurirjev, ker so dotedanji kurirji (kot iskušen kader) odšli na vodilne položaje v mnogoštevilne novo formirane partizanske enote, kjer so prav tako mnogi veliko prispevali k razvoju NOB na Primorskem. Kasneje, po nemški ofenzivi, so bile kurirske zveze na Primorskem obnovljene in deloma reorganizirane.

b) — *na Gorenjskem*: od Blegoša čez Poljansko dolino in Savo do Kamnika, do Blegoša prek Selške doline, Dražgoš, Kroke in Save do Tržiča, od Dražgoš do Bohinja in dalje čez Pokljuko in Mežakljo do Jesenic in pod Karavankami — od Kranjske gore mimo Jesenic in Tržiča do Kamnika, (na to linijo so bile priključene tudi linije, ki so prihajale čez Savo).

Po kapitulaciji Italije je bila vzpostavljena tudi rezervna zveza z Notranjske prek TV 17 (Ljubljanski vrh) in TV 2a (Žiberše) do Črnega vrha — za Gorenjsko in od Žiberš mimo Idrije — za Primorsko. Ta zveza se je obdržala nekako do jeseni leta 1944, ko je bila zaradi hudega sovražnikovega pritiska na to območje ukinjena.

c) — *na Štajerskem* (v drugi polovici 1943): od Stične do Jevnice in dalje čez Savo, Moravče in Dobrovlje do gornje Savinjske doline in deloma tudi proti Pohorju in od Moravč prek Mrzlice in Savinje pri Rimskih Toplicah na Kozjansko.

V tej etapi so bile kurirske relejne zveze na Štajerskem še v povojih. Svoj največji razmah so doživele šele v drugi polovici leta 1944.

Za to etapo lahko rečemo, da so se kurirske relejne zveze ugodno razvijale predvsem na Primorskem in Gorenjskem, medtem ko so bile na Štajerskem in Koroškem šele na začetku, kar je na svoj način v skladu s celotnim razvojem narodnoosvobodilnega gibanja v teh pokrajinah. To pomeni, da tudi razvoj kurirskih zvez spremlja razvoj NOB v Sloveniji.

Ob kapitulaciji Italije so se kurirske postaje na ozemlju, ki je bilo prej pod italijansko okupacijo, legalizirale in se začele organizirati v večjih osvobojenih krajih. Zveze so tudi v teh pogojih delovale normalno. Zaradi povečanih potreb, predvsem velikih količin literature in raznega propagandnega materiala, so bile med postajami vzpostavljene redne vsakodnevne zveze, ki so jih v glavnem vzdrževali z raznimi vozili — kolesi, motocikli, lahkimi tovornjaki in vprežnimi vozovi, kar je ostalo od okupatorja. Ob italijanski kapitulaciji so imeli tudi kurirji precej zaslug za razoročitev manjših okupatorjevih enot. Istočasno pa so to izkoristili za izpopolnitev svoje oborožitve. Oborožili so se z brzostrelkami in puškomitraljezi, pa tudi z raznim drugim orožjem.

Kurirske postaje so se tudi dopolnile z večjim številom novih kurirjev, predvsem zaradi povečanih potreb ob vzdrževanju rednih zvez. Tako so nekatere postaje, ki so vzdrževale zveze v več smereh, narasle na 10 do 15 pa tudi več kurirjev. Čeprav so takrat narasle potrebe v prenosu povečanih količin razne literature,

pa lahko rečemo, da je v tem času precej upadel pomen kurirskih relejnih zvez v prenašanju pismenih pošilk, ker so vojaški in civilni forumi uporabljali svoje direktne kurirske zveze (pretežno motorizirane). Po nemški ofenzivi pa so kurirske relejne zveze spet dobile svoj prejšnji pomen.

Ob nemški ofenzivi oktobra in novembra leta 1943 so se kurirske postaje spet umaknile nazaj v gozdove na stare lokacije in po nekaj dneh spet vzpostavile star sistem relejnih zvez. Poleg že prej obstoječih težkih prehodov so se zdaj pojavili še novi, prek katerih je bilo težko vzdrževati zveze, ker jih je sovražnik budno nadzoroval. To so bili prehodi čez prometne komunikacije na Pivki, v Vipavski dolini in čez Sočo, pa tudi prehodi čez nekdanjo nemško-italijansko okupacijsko mejo na sektorju Stične, ki je bila močno zavarovana z bodečo žico, minirana in tudi močno zastražena, pa tudi prehodi čez Savo na Gorenjskem in pri Litiji in čez Savinjo pri Rimskih Toplicah.

Za vzdrževanje rednih kurirskih zvez je bil posebno kritičen prehod kurirskih postaj v ponovno ilegalno ob času nemške ofenzive. Toda tudi ta mala kriza je hitro minila, predvsem zato, ker so kurirji imeli velike izkušnje v takih pogojih in so jim ostale v spominu stare kurirske poti, navada in praksa. Največ težav so povzročale velike količine literature, ki je vse pogosteje dotekala iz partizanskih tiskarn in tehnik in ki jo je bilo treba raznesti po terenu v nahrbtnikih.

Ob kapitulaciji Italije in malo kasneje je prišlo tudi do sprememb v podrejenosti kurirskih postaj in zvez. Kurirske zveze so bile podrejene Centralni tehniki pri CK KPS. Od kapitulacije Italije do konca nemške ofenzive v začetku novembra pa so bile kurirske relejne zveze občasno podrejene Oddelku za zveze pri GŠ NOV in PO Slovenije. Verjetno je prevladalo mišljenje da je vojne konec in da take zveze niso več potrebne. V tem času kurirske linije in postaje niso dobile potrebnih navodil za svoje delovanje in jih je take tudi zatekla nemška ofenziva.

Takoj po končani nemški ofenzivi (ko je bil s tem seznanjem takratni organizacijski sekretar CK KPS) pa je bilo odločeno, da se kurirske relejne zveze v organizacijskem in funkcionalnem pogledu spet podredijo Centralni tehniki s pripombo, da nobena druga institucija nima pravice vmešavati se v delovanje teh zvez.

Istočasno pa je bilo odločeno oziroma sklenjeno, da se zaradi posebnega pomena kurirskih relejnih zvez in potrebe po hitri in varni povezavi med pokrajinami in s centrom, vse kurirske relejne postaje in zveze združijo v enotno organizacijo za celo Slovenijo.

Hkrati je bilo odločeno, da se ustanovi Komanda relejnih postaj, ki je odgovorna za vso organizacijo in delovanje relejnih zvez, pa tudi za vojaško in političko vzgojo moštva na teh zvezah.

Glede na ta sklep je bila v decembru 1943 ustanovljena Komanda relejnih postaj Slovenije, kateri so bile podrejene vse relejne kurirske postaje in zveze. V tem času je bilo v Sloveniji že okrog 100 kurirskih postaj z okrog 800 kurirji in funkcionarji.

Za tretjo etapo je značilna reorganizacija zvez in njihov dokončni razvoj na Štajerskem in Koroškem.

Že v začetku leta 1944 je bila opravljena delna reorganizacija relejnih zvez in nova razdelitev na sektorje in linije. Takrat so bili ustanovljeni trije sektorji: dolenjsko-notranjski, primorsko-gorenjski in štajersko-koroški. Istočasno so bile postavljene tudi komande sektorjev, razen komande dolenjsko-notranjskega sektorja, ki je bil ves čas podrejen neposredno Komandi relejnih postaj. Poleg tega so se začele priprave za nadaljnji razvoj kurirskih zvez na Štajerskem in Koroškem. V ta namen je bilo iz moštva in funkcionarjev postaj na Dolenjskem in Notranjskem izbranih 20 tovarišev z nalogo, da pomagajo razviti kurirske relejne zveze na teh območjih. Ti tovariši so konec marca odšli na Štajersko in Koroško, kjer so kasneje delovali v komandi sektorjev kot komandanti oz. komisarji linij ali pa komandirji postaj ter odigrali pomembno vlogo v razvoju novih zvez.

V tem obdobju so organizacijsko okrepili že obstoječe zveze in vzpostavili nove na tistih območjih, kjer še niso obstajale, predvsem na Štajerskem in Koroškem. Razvili so nove ali pa izboljšali stare zveze od Roga proti Primorski in Štajerski. Za tiste čase so dosegli velike hitrosti v prenosu pošte. Tako so bile na primer dostavljene pošiljke od TV 15:

- do PK KPS Primorske v treh, do PK KPS Gorenjske v treh in pol do štirih dneh;
- do PK KPS Štajerske v treh, do PK KPS Koroške v štirih dneh.

Število pošilk se je v tem času zelo povečalo. Na glavnih linijah je šlo po kurirskih zvezah dnevno tudi po 80 do 100 uradnih pisem in drugih pošilk, dostikrat pa tudi znatno več. Kurirji pa so razen pisem in literature dostikrat prenašali tudi razne druge stvari — časopisni papir, tiskarsko črnilo, matrice in drug material za potrebe partizanskih tiskarn in tehnik.

V tem obdobju so bile vzpostavljene naslednje nove ali reorganizirane že obstoječe zveze.

a) — *na Štajerskem*: od Kozjanskega prek Boča in Haloz do Ljutomera in od Ljutomera čez Slovenske gorice do Kozjaka, od Pohorja do Haloz prek Dravskega polja kakor tudi od Pohorja čez spodnjo Savinjsko dolino do revirjev in od zgornje Savinjske doline čez Velenje in Konjiško goro do Haloz. Prav tako so se okrepile že obstoječe zveze na Štajerskem. Prek Drave so bili vzpostavljeni trije novi prehodi za Slovenske gorice in Prekmurje — pri Ptujju, pri Vurbergu (nižje od Maribora) in pri Selnici ob Dravi.

c) — *na Koroškem* so stekle nove zveze mimo Mežice in Črne čez ozemlje med Karavankami in Dravo vse do Ziljske doline, vzpostavljene pa so bile tudi občasne zveze prek Drave.

Izboljšali in razširili so zveze tudi na drugih območjih. Tako so se uveljavili novi prehodi čez Savo pri Spodnjem Logu (nižje od Litije) in pri Radečah. S Štajerske proti Koroški sta bila urejena dva nova prehoda. Od Gorenjske proti Koroški, prek Karavank, so bili odprti trije prehodi, vzpostavljena pa je bila tudi zveza z Gorenjske na Štajersko od Kamnika prek Tuhinjske doline in tudi zveza iz zgornje Soške doline proti Bohinju — tik pod Triglavom.

Razen zvez v Sloveniji so kurirji vzdrževali tudi redne zveze z ostalimi jugoslovanskimi pokrajinami — iz Brkinov v hrvatski del Istre, iz Bele krajine na Hrvatsko in dalje proti Vrhovnemu štabu in s Kozjanskega prek Sotle v Hrvatsko Zagorje.

Hiter razvoj zvez in povečane naloge so zahtevali novo preureditev zvez, ki je bila izvedena sredi leta 1944. Tako so bili julija in avgusta ustanovljeni novi in samostojni sektorji za Gorenjsko in Koroško. S to spremembo je bila tudi vzpostavljena dokončna organizacija kurirskih relejnih zvez v Sloveniji, ki je imela pet relejnih sektorjev, in sicer:

- *dolenjsko* — notranjski s 26 postajami, razvrščenimi v 4 relejne linije,
- *primorski* s 24 postajami, razvrščenimi v 4 linije,
- *štajerski* s 38 postajami, razvrščenimi v 6 linij,
- *gorenjski* s 36 postajami, razvrščenimi v 4 linije in
- *koroški* s 18 postajami, razvrščenimi v 3 linije.

Število kurirskih postaj po sektorjih ni bilo stalno, ampak se je menjalo glede na potrebe in vojno-politično situacijo na posameznih območjih. V skladu s potrebami so se ustanovljale nove ali pa ukinjale obstoječe kurirske postaje.

Celotna organizacija kurirskih relejnih postaj v Sloveniji je ob koncu vojne, maja 1945 štela okrog 145 postaj z blizu 1.800 kurir-

ji in funkcionarji (obstajajo razni podatki, ki se med seboj nekoliko razlikujejo — arhiv Komande relejnih postaj Slovenije pa ni ohranjen).

Marca 1944 je bila Komanda relejnih postaj Slovenije s celotno organizacijo kurirskih relejnih zvez v disciplinskem, vojno-strokovnem, politično-organizacijskem in deloma preskrbovalnem smislu podrejena Poveljstvu vojske državne varnosti Slovenije — kasneje II. divizije KNOJ. V organizacijskem in funkcionalnem smislu pa so celotne relejne zveze ostale še naprej podrejene Centralni tehniki in prek nje CK Slovenije.

Takšna rezdeljenost ni bila ovira za normalno delovanje kurirskih zvez, nasprotno — omogočala je, da se na ustaljen način rešuje niz vprašanj, ki so se pojavljale z razvojem NOB, kot na primer napredovanja in odlikovanja, preskrba z obleko, oborožitv in podobno.

Zima leta 1944/45. je bila najtežje obdobje v obstoju kurirskih relejnih zvez. Zavezniške fronte na Madžarskem in v Italiji so se vse bolj približevale slovenskemu ozemlju. Da bi zavarovali svoje frontno zaledje, so Nemci začeli čistili naše območje. V ta namen so proti enotam NOV nastopili z vrsto ofenzivnih operacij po vsej Sloveniji zlasti na Štajerskem, Primorskem in na Dolenjskem. Te pokrajine so bile najbližje frontam na Madžarskem, v Sremu, Bosni in Italiji oziroma v neposrednem frontnem zaledju. Te vojne operacije so v zimskih pogojih povzročile dosti preglavic rednemu delovanju kurirskih zvez. Poleg nemških enot so na območju Slovenije bile v tem času razporejene tudi številne enote vlasovcev, četnikov in domobrancev, kar je povzročalo še dodatne težave, posebno na Primorskem in Dolenjskem, deloma tudi na Štajerskem.

Posebno težki so bili prehodi na Dolenjskem in čez Krko in Savo, na Štajerskem čez Dravo pri Ptuju, na Primorskem čez Pivko, Vipavsko dolino in Kras in na Gorenjskem oziroma Koroškem, posebno pod Karavankami.

V tem času je bilo več primerov, da so bile obkoljene in popolnoma ali pa delno uničene cele kurirske postaje ali pa so pri vzdrževanju zvez v zasedah padle kompletne patrole. Zato so kurirske zveze v tem času pretrpele največje izgube. Samo v obdobju od oktobra 1944 do konca vojne je padlo nad 120 kurirjev in funkcionarjev, mnogi pa so bili ujeti. Vendar tudi ti udarci niso mogli uničiti kurirskih zvez. Uničene postaje so se obnavljale in izpolnjevale z novimi kurirji. Čeprav pod težkimi pogoji, so kurirji predano obnavljali in vzpostavljali pretrgane zveze, zavedajoč se

njihovega pomena. V tej aktivnosti so pokazali veliko politično zavest in moralno moč, trdno prepričani, da ni daleč dan, ko bo okupator skupaj z domačimi izdajalci pregan z naše zemlje in uničen.

Posebej velja omeniti nekatere kurirske postaje, ki so požrtvovalno vzdrževale zveze na nekaterih najtežjih območjih in prehodih. V tem so se posebno iskazale naslednje postaje: TV 5a in S 5 pri vzdrževanju zvez čez Savo pri Radečah, S 6 in S 24 pri vzdrževanju zvez čez Savinjo pri Rimskih Toplicah, S 8 in S 14 in S 13, S 17, S 11a in S 18 pri vzdrževanju zvez čez Dravo pri Ptuj, Vurbergu in Rušah, TV 3 za vzdrževanje zvez prek minirane nemške meje in čez Savo pri Spodnjem Logu, S 3 in S 29 za vzdrževanje zvez čez Savo na območju Jevnice, kjer je delovala »savska mornarica«, kot so partizani v šali imenovali kurirje in brodnike na tem zelo znanem prehodu čez Savo, TV 2 za vzdrževanje zvez z Ljubljano, P 1 in P 3 za vzdrževanje zvez prek glavnih komunikacij na območju Pivke, pa tudi P 11 in P 12 za vzdrževanje zvez prek Vipavske doline, P 24 in P 9 in P 23 ter P 24 za zveze čez Sočo na sektorjih Anhovo in Tolmina, G 8 in G 28, G 12 in G 26, pa tudi G 20 in G 25 za zveze čez k Savo na sektorjih Jesenice, Radovljica in Medvode in pa G 10, G 23 in G 18 za zveze med Gorenjsko in Koroško prek Karavank.

Ob koncu bi bilo potrebno reči nekaj besed ali pa se vsaj spomniti imen nekaterih tovarišev, ki so vsak na svoj način in v določenem času narodnoosvobodilne vojne prispevali k organizaciji in razvoju kurirske relejne službe. To so tovariši Lojze ing. Rojec — Miha T, Marjan Dermastja — Urban, Tone Marinček — Bregar in Škerlavaj Milan — Petrač. Navedeni tovariši so občasno vodili ali delovali v Centralni tehniki CK KPS in usmerjali razvoj zvez.

Naj bo to naše kolektivno delo posvečeno vsem še živim kurirjem — pripadnikom nekdanjih kurirskih relejnih zvez in postaj, posebno pa še v spomin padlim tovarišem, ki so pri izvrševanju kurirskih nalog dali svoja življenja tudi za našo svobodo in za svoboden razvoj naše socijalistične slovenske in jugoslovanske domovine.

Jože Žukovec-Vladimir

IMENSKO KAZALO

A

- Adamič iz Gornje vasi 440
 Adamič Adolf-Jaroslav 348, 441, 444
 Adamič Albin 440
 Adamič Avgust-Marjan 444
 Adamič Jakob 508, 510
 Adamič Marija 508, 509, 510
 Adamičevi 440
 Ahačič Jože 665
 Ajdišek Franc 44, 160
 Alauf Avgust 408, 411
 Alauf Sandi 408
 Albaver Franc 387
 Albreht Lovro 624
 Aleš Jaka 684, 685
 Alfaltrern 368
 Alič Ljubo 68
 Alojz iz P – 13 311
 Alojz-Zmago iz P – 5 225
 Alojz iz Kom. Koroškega sektorja 679
 Alt Franc-Milan 490, 491
 Alt Ivan-Matjaž 492, 493, 496
 Alt Jože-Janko 485, 489, 490
 Alt Pepca 494
 Ambrožič Anton-Božo 583
 Ambrožič Ivan 35
 Ambrožič Jakob-Miro 567, 570, 583, 584, 607
 Ambrožič Janez-Izidor, 581, 584
 Ambrožič Jože 583, 596, 597, 598
 Amjavnikarjevi iz Mrzle rupe 229, 236, 238
 Ančka iz Kala pri Mirni peči 52
 Ančka iz K-9 698, 699
 Ančka iz P-5 225
 Ančka iz Rožič vrha 75
 Anđelj Alojz-Žarko 310
 Anderle Ivan 618
 Anderlič Avgust 449
 Andlovič Pavle-Sočan 311, 319
 Andolšek iz Podkorita 575
 Andrej iz Idrije 723
 Andrejc Anton-Tone 384, 507
 Andrejc Ivan 372
 Andrejc Jože-Alah 382, 384
 Andrijanov 634
 Angela-Mamika 465
 Anser 630
 Ante iz TV-4 44, 46
 Antloga Karel-Drago 347, 374, 375
 Antolič Jože 483
 Antončičevi iz Inlaufa 144
 Antonija iz Prelož 214
 Antonovec iz Sela 96, 97
 Antonovi iz Lepega vrha 124
 Anžur Franciška-Cilka 87, 88
 Apenčen iz Zavrha 121, 122
 Apih Milan 87
 Aptarjevi iz Goliš 355, 357
 Arčnik Adolf 390
 Arh Anton-Jože 579, 581, 595
 Arh Franc-Crni 572, 576, 595
 Arh Franc-Zorko 377, 379, 426, 427, 430
 Arh Jaka 581
 Arh Janez-Leskovec 576, 577, 578, 579, 581, 661, 662, 663
 Arh Jože-France 364
 Arhar Vinko-Vojko 529, 551, 553, 556
 Arhova Pepca 31
 Armičevi iz Sela 98
 Artačeva mama 98
 Artelj Ciril 618
 Arzenak Janez 449
 Atelšek Alojz-Lojze 375, 376
 Avbelj Franc-Pajk 641
 Avgust iz Dolomitskega odreda 103
 Avguštin Valentin-Zvonko 561, 639
 Avsec Jože-Hrast 358, 361
 Avsec Tomaž 33, 38, 42

Avsenik Anton-Tone 617, 618
 Avsenik Jože-Srečko 616, 646, 647
 Avsenik Lojze 646, 647
 Avšič Jaka 96, 249, 593
 Avšičeva Majda 575
 Ažman Anton-Svoboda 576
 Ažman Ivan 609, 610
 Ažman Ludvik 587
 Ažman Valentin-Miha 569, 587, 588,
 589, 590

B

Babčni iz Vrbe 640
 Babič Avgust 178
 Babič Branko 179
 Babič Mirkec 395
 Babič Slavko 57
 Babič Stanko-Krpan 55, 58
 Babnik Andrej 639
 Bacek Tončka 583, 585
 Badovinec iz Jugorja 72, 76
 Bahovi iz Rudnice 424
 Bajc Karel 216
 Bajc Leopold 207
 Bajc Rajmund-Rajko 215, 219
 Bajdek Lojze 192
 Bajt Franc 272, 275
 Bajt Jože-Triglav 242, 243, 247
 Balantič Janez 691
 Balantič Leon 692
 Baloh Franc 288, 289
 Baloh Pavle-Peter 386, 388, 416
 Baltazar iz Zg. Kota 684
 Bambičeva Kristina 134
 Bambičeva Tončka 134
 Ban Jože 418, 420, 422
 Bandelj Alojz-Žarko 305
 Bantan Rudi-Damjan 376, 379
 Bantan Rudi ml. 377, 379
 Bar 559
 Baraga Jože 120, 124
 Baragovi iz Podcerkve 193
 Barbič iz Dolenjega polja 59
 Barle Albin-Zoran 8, 26, 27, 42, 44, 47,
 48, 49, 51, 337, 339, 340, 347, 348,
 400, 425, 430, 431, 457, 462, 463,
 465, 466, 472, 473, 478, 485, 489,
 491, 492, 496, 498, 501
 Barle Avgust-Ambrož 515, 557
 Barlnovi/S 31/ 383
 Bartol Jože-Pavle 61, 64, 68, 146, 148,
 150
 Baskar Franc 269, 272, 275, 278

Bastič Dominik-Slavc 377, 379
 Baš Viktor 364
 Baša Stanko 215
 Batič Daniel 293, 298
 Batič Mirka 299
 Batjuška iz Loškega odreda 174
 Bau Hinko 55
 Baumgartner Miro 127
 Bavdaž Albert 271
 Bavdaž Jože 269
 Bavdaž Justin 269
 Bavdaž Robert 276, 277, 278
 Bavdkovi iz Ribnice 134
 Bavec Anton-Cene 176, 242, 248, 278
 Bavec Franc 264, 265, 266, 268
 Bavec Franc-Branko 184
 Bavec Rajmund-Rajko 319
 Bazilija Lojzka 298
 Bažetovi iz Suhe 375
 Bebler Aleš-Primož 97, 116, 175, 176,
 178, 179, 182, 196, 208, 244, 264,
 265, 266, 293, 345, 516
 Bečaj Jože 122, 124
 Bedenik Avgust-Janko 475, 477, 478,
 480, 483, 485
 Bednar Jože 305
 Beguš Peter 248, 252
 Belina Franček 425
 Belina Miha 425, 426
 Belinger Suzana 187, 298
 Belkovi iz Vel. Dobrave 30
 Belšak Franc-Tone 481, 483
 Beltram Julij 264
 Benc Peter 78, 80
 Benčič-Hajzinger Vladimira 25
 Benčina Stanko 317, 319
 Benedejčič Zdravko 248
 Benedičič Anton 531, 533
 Benedik Tone 533
 Bensa Miroslav 275
 Bensa Vladimir 272, 275
 Benšetov Jože 129
 Benšetovi iz Selnika 125
 Ber iz Rostoka 465
 Berce Anton 587
 Berce Janko-Simon 569, 587, 654
 Berce Jože-Emil 612
 Bergant Janez 590
 Bergant Pavel 553
 Berlić Anica 370
 Berlot Bogdan-Ludvik 236, 268
 Berlot Jože 200, 218, 219
 Bernard Franc-Jurko 534, 535, 536
 Bernard Jaka 590

Bernard Janez 569
 Bernardovi iz Janč 30
 Bernik Alojz-Gorenc 535, 536
 Bernik Filip-Beno 568, 569, 583, 585, 588, 589, 590
 Bernik Janko-Bohun 518, 519
 Bernik Jože-Mirko 554
 Bertancelj Franc-Boris 534, 536
 Bertancelj Ivan-Johan 676
 Bertancelj Jože 618, 620
 Besednjak Danilo 315, 316, 317, 319
 Bešter Franc-Frankopan 548
 Betale Leopold 422
 Betel 613
 Bevk Silvo-Živko 207, 221
 Bevšakovi iz Robanovega Kota 704
 Bezjak Jakob 468
 Bezjak Milka 395
 Beznik Valentin-Veljo 576, 595
 Biček Franc-Bruno 537
 Biček Vinko-Kos 545, 548
 Bider Alojz-Ivan 374, 375
 Bider Jože-Branko 375
 Bilban Vinko-Drago 536, 556
 Birk Ivan-Maks 366, 367
 Birk Jože-Bine 363, 364
 Birsa Danilo 200
 Birsa Jože 230, 310
 Biščeva Zofka iz Vintgarja 598
 Bitenčeva Slavka 196
 Bitenčevi iz Prelož 214
 Bizjak iz Rakovca 242
 Bizjak Ivan 396
 Bizjak Jernej 363
 Bizjak Jože 226, 227
 Bizjak Pavel 615, 618
 Bizjak Stane-Kostja 592
 Bizjak Zdravko 226, 227
 Bizjakovi /S—20/ 369
 Blatnik Ivan 52
 Blatnik Jože 52, 53
 Blatnikovi 414, 428
 Blažič Peter-Melchior 668
 Blažičevi iz Vel. vasi 362
 Blažova mati 134
 Blekovi 554
 Bobnar Jože 663
 Bobovnik Marija 410
 Bočkovi /S-10/ 299, 398
 Bodljaj Aleksander-Stane 644, 652, 655
 Bodljaj Ludvik 644
 Bogataj Franc-Drago 620
 Bogataj Ivan-Aleš 560, 561
 Bogataj Lovro-Jeričev 548, 561, 565
 Bogataj Matija-Zdravko 402, 449
 Bogataj Mirko-Mirko 530, 532, 533, 534, 536, 542, 545
 Bogataj Tone-Edo 542, 545
 Bogataj Vinko 717, 718, 720, 722
 Bogonarčkov Franci 640, 641
 Bogonarčkova Metka 640, 643
 Bogolin Franc 425
 Bohinc Filip-Luka 558, 560, 561
 Bojan iz TV-16 58, 60, 61
 Bojan iz S-8 457
 Bojka /P-11/ 295
 Bokal Alojz-Zdenko 358
 Bokal Anton-Aleš 355, 358
 Bokal Janez-Gašper 358, 366
 Bokal Pavel-Miha 347, 366
 Bokalovi /Vrhe/ 378
 Bolčevi iz Snežatna 270
 Bolte Lojze 641
 Borečnikovi iz Mozirskih Planin 375
 Boris, bolničar 256
 Boris iz G-7 639
 Boris iz S-2 449
 Boris iz Zaščitne čete 679
 Boris, komandir 397
 Boris, kurir 158
 Borko Barbara 488
 Borko Jože 488
 Borovnik Valdi-Lipe 433
 Borštnar Edvard 358
 Borštnar Franc-Darko 437
 Borštnar Marjan-Tarzan 517, 518
 Borštnarjevi /Gabrovka/ 34
 Borštnarjevi /Sajevče/ 207
 Borštner Mija 34
 Bošte iz Gorjuš 580
 Božič Alojz 728
 Božič Gabrijel-Doro 243, 244, 247
 Božič Mirko 227
 Božnar Jože-Tiger 92, 101, 123, 124, 137, 138, 140, 538
 Božo iz S-31 382, 383, 384
 Bračič Branko-Jaka 648, 649, 652
 Bračič Mirko 116, 136, 174, 200, 222, 229, 264, 266, 290, 312
 Bračkovi /S-2a/ 402
 Bradač Blaž 701
 Bradač Ivan-Zeta 363, 364
 Bradač Janez 683, 684, 685
 Bradeško Jože-Boštjan 11, 16, 81, 741
 Bradaškija Rastko 181, 230, 237
 Bradeško Franc-Janošik 518, 519
 Bradeško Janez-Taras 518

- Brajnik Edo-Štefan 233
 Brancelj Jože-Marostar 68, 86, 87, 88,
 89, 90, 126, 129, 130, 131, 132, 133,
 134, 140
 Branceljnovi iz Črne vasi 88
 Branko iz S-8a 466, 467, 470
 Branko iz S-4 452
 Bratec Martin-Jaka 415, 418
 Bratko Ivan 175
 Bratun Lojze-Mraz 22
 Bratuž Filip 317, 322, 325
 Bratuž Milena 317
 Bravič Rafael 678, 706, 708
 Bražnik 435
 Brce iz Slivja 211
 Brčetovi iz Srednje vasi 580
 Brdarjeva iz Dolgega brda 30
 Brdarjevi iz Zapotoka 130, 131
 Brecl Tine-Karl 422, 423
 Brečko Vinko 68
 Begar 548
 Begar Ciril-Božo 364
 Begar Franc 426
 Begar Maks-Pero 364, 366, 367
 Begar Rudi 379
 Breginc Franc 257, 258
 Brelih Franc-Zdravko 615
 Bremec Ivan 269
 Brence Rudi 445, 449
 Brencel Stanko 304
 Brenčič Janez-Ciril 107, 108, 112, 115
 Brenkovi 375
 Brenkuš Angela-Mira 633
 Breskvarjevi 355
 Brešan Alojz 253, 254, 256
 Brešan Franc-Orel 252, 253, 254, 256,
 257, 282
 Breško Ivan 286, 288
 Breško Janko 288
 Breza iz P-22 592
 Brezar iz Koprivnika 562
 Breznar Franc 498
 Breznikovi /S-9/ 385
 Brezovar Alojz 61
 Brezovnik Alojz-Zoran 369, 372, 375,
 418, 420
 Brezovnik Florjan-Jurij 375
 Brezovnik Janez-Duško 375
 Brezovnik Jože-Gozdar 375
 Brezovnik Stanko-Lado 375
 Brezočnik Dušan 390
 Brezočnik Franc-Škrbinek (Očka) 388,
 390
 Brglez iz Sp. Zreč 439
 Brglez Anton 449
 Brglez Dušan 394
 Brglez Jože-Peppek 433, 437
 Brglez Pavel-Stojan 449, 450
 Bric Avgust-Boris 39, 42
 Bric Ivan-Janez 42
 Bric Janez 358
 Bric Pavle 39
 Bricl Viktor 411
 Bričevi 31
 Briglovi /S-20/ 368
 Briglovi iz Tabora 378
 Brilej dr. Jože-Bolko 738
 Brina 373
 Briner iz Zagradca 76
 Brišar Pavle 530, 532, 533
 Britovšek Anton 375
 Brko iz K-13 721
 Brkovi /S-2a/ 401
 Brložnik iz Šoštanja 506
 Brodarič Janko 74
 Brodarič Jože 72, 74
 Brodnjak Viktor-Mirko 478, 480, 483,
 485
 Brovč Miha-Breza 247, 248, 250, 252
 Broz Josip-Tito 491, 732
 Brvar iz Kota 57
 Brumat Štefan 304, 305
 Brumen Jože 399, 400
 Brus iz Črne vasi 88
 Brus 397
 Bubnič Anton 212
 Bučan Janez 682, 683, 684, 685, 729
 Budencev Tone 120
 Buh 541
 Bukovec 70, 71
 Bukovec Alojzija 71
 Bukovec Ignac-Rudi 74, 75, 76, 78
 Bukovec Matija 71
 Bulc Franc 665, 666
 Burgar Maks 8, 64, 65, 68, 358, 533
 Burgar Stane 515
 Burger Miha-Švejk 561
 Burgerjevi iz Hraš 662
 Burja Karel-Črt 641, 643
 Burja Mihael-Rado 642, 643
 Burnik Franc 236
 Burnik Jakob-Stojan 623, 624
 Butala Jože 69, 71, 78, 79, 80
 Butala Rudolf-Viktor 191, 193, 194
 Butara Albin-Tram 363, 364, 367, 369,
 372
 Butina Boris 82, 145, 148, 149, 150,
 151, 153

Butinar Mihael 212
Butinar Milan 215
Butola Ivan-Ferdo 71

C

Cah Amalija-Sonja 209
Cafuta Jože 466, 467
Cankar iz K-1 731
Cankar Ivan-Gams 102, 108, 112, 113,
115 125, 129, 132, 137
Capl Tone 394
Capuder Alojz 658
Capuder Fanika 658
Carl Viktor-Jurko 228, 230
Carli Vladimir-Zmago 231, 236
Caserman Franc-Tesar 231
Ceglar Franc 212
Ceglar Josip 212
Cegnar Janez-Čuk 561
Cej Leopold 268, 269
Cejevi iz Šmihela 221
Celarc Jakob-Rado 167, 168
Cenc Alojz-Srečko 449
Cenc Franc-Slavko 445, 448, 449
Cenc Jožica 445
Cenčič Ludvik 288, 289
Cene iz K-1 731
Cenko iz P-3 207
Centrih Vili-Ludvik 418
Cepuš Franc 411
Cerar Ivan-Miklavž 348, 355, 358, 362
Cerar Vladimir-Tomislav 348, 362
Cerarjeva Albina iz Hrušice 610
Cerjak Franc-Gvido 415, 416, 417, 418
Cerjak Rudi-Rudi 339, 422, 424, 425,
449
Cerkovnik Anton-Mirko 593
Cerkovnik Anton-Riko 249, 576, 592,
593, 594, 595, 612
Cerkovnik Minka-Črnolaska 595
Cesar Janez-Metod 184, 566, 576, 577,
578, 579, 581, 595, 598
Cesar Tončka 581
Cibic Leon-Tomaž 433, 434, 437
Cigale Jože-Frenk 372
Cigale Ludvik-Čiro 544, 545
Cigovec Jože 692
Cijanov Pepe-Čuk 640
Cimerman Ivan-Bojan 355, 357, 358
Cimerman Janez-Bojan 61, 68
Cimerman Vinko-Cenko 84, 86, 87, 88,
90, 122, 124, 168, 185, 189, 190, 198,
232

Cink Franc 310
Cirilovi iz Polan 235
Cizej Franc-Lojze 372
Cobe Milan 397
Cobl Štefka-Zora 464
Cojzerjevi /S-9/ 385
Colja Angel 236
Copel Štefan 501
Cotič Anica 226, 227
Cotič Danica 329
Cotič Jože 321, 326, 327
Cotič Marica 329
Cotič Olga 329
Cotič Tončka 329
Crni iz S-4 452
Crnkovič Jure 148
Cucek Franc-Bognar 175, 200, 204,
207, 212
Cuci 79
Cuder Alojz 262, 263
Cuder Anton 285
Cuderman Rudi 648, 652, 661
Cukajne Jože 66
Cukale Ivanka-Sinička 114
Curk Marija 218
Cuznar Stane-Jure 18, 69, 74, 76, 77,
78, 79, 80, 90, 124, 337, 338, 339,
341, 342, 343, 344, 391, 476, 505,
677, 678
Cuznar Viktor-Radko 618
Cvahte Anton 401
Cvahte Ivan 401, 402
Cvar iz Raven 140
Cvek Joško-Črt 247
Cvek Lado-Javor 259
Cvekl Lado 257
Cvetličič Vencelj 531, 533
Cveto 552

Č

Čač Ivan 178
Čač Srečko 178
Čagran Janez-Miha 483, 485
Čagran Marija 483
Čaki iz Brd 382
Čamernikovi iz Podgore 511, 512
Čanč Franc-Šluk 509, 510
Čanžek Jože 339, 424
Čargo iz Prezida 145
Čebon Jože 231
Čebulj Anton 590
Čebulj Drago-Srečko 565, 567, 569
Čečelič Franc 145, 150, 153

Čeh Jože 304

Čehovin Jože 207

Čendak Rafael 167, 168

Čepe Marica 25

Čerin Jože-Peter 184, 185, 307

Černe Franc-Klement 10

Černe Rafael 304

Černič Cilka 329

Černič Marica 329

Černigoj Bogomil 227

Černigoj Milan 298, 323, 324, 325

Černigoj Milko 219

Černigoj Stanko 323

Černiš Anton 422

Černivec Matija-Miha 22, 25, 64, 68

Černotič Katarina 291

Černovšek Jože-Pero 374, 375

Čero Aleksander 682, 683

Čero Ivan 682

Češko Franc-Nande 642, 643

Četrtič Anton 285

Čevnik Franc 511, 512

Čibejevi /P-7/ 235

Čimžar Franc-Gustelj 658, 659

Čizmek Boris-Bor 669, 676

Čobec Anton-Ivo 433, 437

Čoha Mirko 222, 317, 319

Čop Alojz 612, 615

Čoš Franc 29

Čotar Stanko 300, 304, 310

Črešnar Lojze Milenko 397, 400

Črešnik Jože 476, 485

Črnec Dolfe 21, 57, 58

Črnikovi iz Orlice 386

Črtomir 24

Črtomir /kurir/ 138, 140

Črv Nande-Matijev 242, 247

Čučkovi iz Kobjeglave 309

Čuden Valentin 614, 683, 727, 729

Čufer Ivan 231

Čujec Ivan-Janko 257

Čuk iz Kališ 117, 118

Čuk iz P-10 269

Čuk Ivan-Slavko 216, 217, 218, 219, 227

Čuk Jakob 145

Čukajne Bernard 68

Čukovi /P-7/ 235

Čurin Martin-Miran 489

Čurin Vinko 488

Čuš Drago 483, 484

Čuvado iz G-22 621, 624

D

Dagarin Rado-Tiger 551, 650, 651, 652

Danica /P-12/ 301

Darko iz P-25b 272, 275, 276

Debeljak Alojz 536

Debeljak Ciril-Slavc 84, 85, 101, 123,

124, 132, 133, 135, 136, 139, 140,

160, 168

Debeljak Franc 68, 146, 150, 151, 153,

158, 160

Debeljak Janez-Klafutar 562, 565

Debeljak Pavel 144

Debevc Herman 203, 207, 220, 221,

222, 317, 319

Debevčevi iz Lipsenj 169

Debevec Anton-Tone 112, 113, 115,

168, 194

Debevec Jože-Žan 110, 111, 112, 115,

140, 166

Debevec Viktor-Štefan 112, 115

Demšar Anton-Aleš 538, 550

Demšar Ivan-Kolumb 536, 537, 538

Demšar Lovro-Miloš 542

Demšar Štefan 534, 535, 605, 623, 624

Dermastja dr. Marjan-Urban 74, 116,

145, 146, 161, 180, 181, 182, 183,

194, 195, 242, 243, 248, 264, 267,

268, 270, 278, 316, 759

Dermožnikovi iz Pristave 30

Dernikovič Franc 466, 467, 470

Deržanič Ivan-Sergej 420, 422

Devetak Anica 325, 326, 329

Devetak Bernarda 329

Devetak Cvetko 724, 725, 726

Devetak Slavica 329

Devetak Urša 329

Devetakovi iz Dola 321

Deželak Alojz 71

Dežman 22

Dežman Anton-Tonček 602, 603, 604,

605

Dežman Franc-Milan 362

Dežman Franc-Pavel 618, 645, 647

Dežman Marija 22

Dežman Slavka 22, 25

Dežman Stane-Rado 360, 361, 362

Dežmanovi iz Velike vasi 362

Dieter 374

Dijan /G-18/ 648, 652

Dimič Antonija-Sonja 427, 428, 430

Dimnik Anton-Tone 38, 39, 42

Divjakovi iz Osredka 419

Dobnikar Franc-Branko 528, 529, 557, 559, 561
 Dobnikar Gregor-Kranjc 560
 Dobnikar Martin-Lesnikovec 561
 Dobovšek Franc-Avžlakar 658
 Dobovšek Mica 658
 Dobovšek Mihael 659
 Dobravec Franc 595
 Dobravec Ludvik-Lovec 592, 593, 595
 Dobravec Radko 567
 Dobrovnik Franc-Brezovnik 332
 Dodič Alojz-Luka 212
 Dodič Jože-Miško 647
 Dolanc Mirko 490, 491
 Dolar Alojz-Bokal 350
 Dolar Jože 619
 Dolenc Anton 200, 207
 Dolenc Anton-Kerž 594, 595
 Dolenc Jaka 567, 570
 Dolenc Jože-Pavel 634
 Dolenc Viktor 207
 Doles Tončka 200
 Dolešava Maks 508, 510, 712
 Dolfe iz TV-11 139
 Dolgan Anton-Branko 207, 212, 215
 Dolgan Janez 207
 Dolinar Janez 595
 Dolinšek Alojz-Pavel 485, 487, 489
 Dolinšek Franc-Tarzan 379, 411
 Dolinšek Rozina 494
 Dolinšek Uršula 488
 Dolinškovi iz Trnovega 504
 Dolminovi iz Podpreske 138
 Dolžan Ivan 630
 Donikovi /S-13/ 395
 Dornik Franc 420
 Dornik Jože 595
 Dornik Miheleca 56
 Dornik Minka 55, 56
 Dosedla Karel-Bojan 379
 Dovjak Ivan 675
 Dovjak Janez 688
 Dovjak Rudolf 701
 Dragar iz Loke 378
 Dragar Martin 362
 Dragar Tone-Tone 52, 53
 Dragarjev Ivan 39
 Drago iz TV 3a 44
 Drago iz G-6 583, 585
 Drajner 519
 Draksler Marjana 99
 Dravski 597
 Dražič Vinko 725, 726
 Drča Jože-Rigo 372
 Drejče iz P-4 219
 Dremšakovi iz Povčena 423
 Drev Rudolf Roman 504
 Drganc Franc 21, 47, 48, 51, 61
 Drgančevi iz Semiča 69
 Drnovšek Franc-Janko 377, 379
 Drnovšek Franc-Slavc 364, 366, 367
 Drnovšek Ivan-Marjan 377, 379
 Drnovšek Zora 493
 Drnovškovi 365
 Drobež Franc-Darko 22
 Drobež Kostja iz Čebin 377
 Drobnič Matevž 152, 153, 168
 Drobničevi iz Knežje njive 171
 Drofenik Franc-Viki 375, 376
 Drofenik Marjan 450
 Drol Marjan-Marjan 507
 Drolc Janez 727
 Drolc Marija-Jelka 368
 Drolc Marjan-Zdravko 369
 Drole Andrej 252
 Druschke 621, 631
 Druzovi /P-22/ 251
 Družina Ivanka 214
 Družina Tončka 214
 Drvenščak 450
 Dubien-Jože 685, 687
 Dugar Franc 275, 276
 Dugonjič Rato 96, 97
 Dugulin Davorin 498
 Dular 674
 Dunja /Ziljska dolina/ 724
 Durnik Jože 698
 Duša Milan 272, 274, 275, 281, 282
 Dušan /kurir/ 202
 Dušan 447
 Dvornikovi /S-27/ 419
 Dvoršak Marija 494
 Dvoržak Georgij-Djuro 721, 722

E

Ejdovi iz Podolševe 701
 Eingvist iz Ptuja 469
 Ekart Viktor-Čopić 396, 397
 Erhatic Slavko-Tarzan 483, 485
 Erika 475
 Erjavec Anton-Jerakov Tone 202, 207, 218, 219
 Erjavec Cene 130
 Erjavec Pepca 201, 207
 Erjavšek Anton 639
 Erlah Drago 517

Erman Emil 21, 53, 54
 Erneštovi iz Razazije 235, 239
 Erzetič Karel 281, 282
 Erzinič iz P-24 281, 282
 Erznožnik Alojz-Strnad 539, 541, 542, 545
 Erznožnik Anton-Sulc 545
 Eržen Alenka 642
 Eržen Anton 652, 655
 Eržen Danilo 232
 Eržen Franc-Sine 535, 536, 548
 Eržen Janez-Danilo 606, 652
 Eržen Janko 569
 Eržen Jože 54
 Eržen Mirko-Bogomir 233, 237
 Eržen Stanko 630
 Erženovi iz Ivančne Gorice 33

F

Fabjan Cvetko 269, 271
 Fabjan Jožica-Zdenka 269
 Fabjančič Anton 213, 215
 Faganel Anton-Branko 268, 298, 299
 Faganel Frančka 298
 Faganel Jože-Narde 236, 268, 297, 298, 299
 Faganel Mirko 618
 Fajfar iz zaščitne č. 679
 Fajfar Franc 570, 571
 Fajfar Jože-Bobi 615, 618, 635, 657
 Fajfar Peter 637
 Fajfarjevi iz Loma 575
 Fajmut Ožbolt-Tinče 508, 509, 510, 512, 700, 702, 706, 708, 709, 710, 711, 712
 Fajmut Peter 712
 Fajmutovi 703
 Fakin Jože-Orel 315, 319
 Fakin Lado 308, 310
 Fakinovi iz Bolfenka 464
 Falarjevi /S-25/ 416
 Faletič Franc 284
 Fani iz Vintarjevca 35
 Farčnik Ivan-Buč 332, 370, 406, 407, 411
 Fatima 417
 Feguš Alojz-Bogomir 457, 463, 464, 465
 Feguš Terezija 483
 Felc Jožef-Pepi 233, 236, 237
 Fele Anton-Tone 507
 Feliks iz K-6 690, 691, 692
 Femčevi iz Vel. Dobrave 30

Ferčej Jože-Boštjan 713, 716
 Ferdič 624
 Ferdo iz K-9 700
 Ferfila Franc-Rudi 207
 Ferjan Polde 610
 Ferjančevi iz Podrage 318
 Ferjančičevi iz Vogrskega 175
 Ferlež Anka 395
 Ferlež Anton-Jelen 26, 27, 42, 44, 47, 51, 68, 337, 339, 340, 347, 430, 431, 445, 448, 449, 450, 454, 466, 472, 473, 474, 478, 480, 481, 482, 483, 484, 490, 499
 Ferlinc Janez 541, 542
 Ferme Alojz-Slavko 408, 411
 Ferme Anton-Branko 377, 379
 Ferme Leopold 364, 377
 Fern Janko-Vojko 539, 541, 542
 Fernovi 541
 Fery iz S-7 441
 Fiandaca Gaetano-Tano 242, 247
 Figovec iz Pokljuke 583
 Fijavž Jože-Tone 439, 440
 Fijavž Martin 440
 Filipič Alojz 517
 Filipič Franc 287, 288
 Filipčič Andrej-Boris 208, 212
 Fink Francka 71
 Fink Ivanka 618
 Fink Marija-Vinka 615, 618
 Fiolovi iz Trnovega 291
 Firar Martin-Srečko 449
 Firbas iz Gorišnice 481
 Firbas Jerica 483
 Firerjev Jaka 57
 Fišer Milka 395
 Flajnik Franc 80
 Flajs Andrej-Sočan 125, 126, 127, 132
 Flajs Stojan 125, 132
 Flere Stane-Ljubo 377, 379
 Florinovi 703, 705
 Florjančič Alojz-Matija 653, 655, 657
 Florjančič Anton 657, 661
 Florjančič Branko 512
 Florjančič Franc 53, 54
 Florjančič Nace 655, 657
 Florjanovi iz Tolstega vrha 444
 Fojkar Franc-Janko Jelovski 184, 528, 529, 530, 533, 536, 538, 542, 545, 551, 553, 555, 556, 561, 590
 Fojkar Jaka 590
 Fojkar Jože-Bobi 568, 587
 Fon Ciril-Bojan 278

Fon Milan 275
 Fon Peter 261
 Fonzelj Ivan-Johan 717, 722
 Fornazaričevi iz Vogrskega 265
 Foršček Rudi 68, 158
 Fortin Alojz-Gregor 705, 706
 Fortin Franc 692
 Franc iz K-14 725, 726
 Franc iz P-6a 288
 Franc iz P-13 311
 Franc iz P-24b 288
 Franc iz S-23 376
 Franc iz TV-5 53
 Franc iz Ptuijske gore 464
 Franc /kmet/ 724, 726
 Franc Alojz-Slavko 618, 633, 634, 650
 Franc Ludvik 655
 France iz G-18 651, 652, 653
 Francelj Karel 141, 145, 146, 153, 165, 168
 Francka iz Marosta 144
 Franček iz S-7 441
 Frandulič Marčelo 319, 320, 322
 Franetič Lado 207
 Franjo iz K-9 700
 Frankel Fric-Oko 10, 736
 Frankovič Janez 69, 71
 Fratik iz P-24 281
 Fratik Slavko 246, 248, 252
 Frece Viktor-Lado 415, 418
 Freissler 675
 Frelih Ludvik-Čiro 345, 548
 Frešer Anton-Ciril 397
 Fric iz S-7 441
 Fric Janez-Vitez 472, 475, 476, 480, 483, 484, 485
 Friškovec Henrik 440
 Friškovec Jože 97, 98, 101, 109, 115
 Friškovec Ludvik 440, 444
 Frtunc iz Koprivnika 562
 Funtkovi 650
 Furlan Aldo-Janez 268
 Furlan Martin 301
 Furlan Mirko 317, 319, 328, 329
 Furlan Stojan 298
 Furlan Tončka-Sibirka 310
 Fužir Karel-Vitez 353, 375, 376

G

Gabarjevi iz Tolstega vrha 444
 Gaberšček Stanko 643
 Gabrčevi iz Podljubelja 664
 Gabrijelčič Maks 538, 548, 556

Gabrovec Milica-Lenka 433
 Gabrovec Rado-Gauč 391
 Gabrovšek Jože-Pepe 92, 101, 539
 Gabrovškovi 540
 Gabrščanov Zdravko 568
 Gabršček Bogdan 269
 Gabrščevi iz Prelož 214
 Gabrškovi iz Globokega 423
 Gad iz S-28 422
 Gal Ivan-Tarzan 395, 396
 Gala dr. Aleksander-Peter 162, 249, 250, 253
 Gale Janez-Lojze 655
 Galič-Jesenovec Ivanka 99, 100, 101
 Galičič Janez 620
 Galičič Janez-Dušan 553, 556
 Galičič Jože-Marko 518, 519, 521
 Galičič Julij 542
 Galin Anton 639
 Galjot Anton-Nande 656, 661, 662, 663
 Gamžarjevi /S-2a/ 410
 Gande iz Sostrega 22
 Gartner Ferdo-Majnik 545, 548, 566, 568, 605, 612, 627, 629
 Gartner Franc-Lado 523, 524, 572, 576, 605, 616, 654
 Gartner Jože-Kerč 665, 666
 Gašparjevi iz Prevoj 640, 641
 Gašper 636
 Gašper iz K-7 695
 Gašper iz Zaščitne č. 679
 Gašperlin Aleš 609, 610
 Gašperlin Franc-Mihec 397, 398, 400
 Gašperlin Jože 618
 Gašperšič Franc-Franci 534, 535, 536
 Gatej Miha 531, 532, 533
 Geč Franc-Bojan 457
 Gemin 679
 Gerbec Franc-Bogdan 278, 281
 Gerbec Leopold 271, 272, 275
 Germ Janez 387, 390, 400
 Germovšek Franc-Gad 339, 425
 Gertovi /S-13/ 395
 Gerželj Anton-Marjan 211, 212
 Gerželj Franc 205, 206, 207
 Gilčvert Friderik 444
 Gilčvert Neža 444
 Gilčvert Terezija 442
 Gladovi iz Dolnje Brige 143
 Glavan Franc 50, 51
 Glazer Alojz 392
 Glešič Toni-Januš 298

- Gliha 76
 Globočnik Janez 569
 Globočnik Janez-Rešov 587, 588, 589, 590
 Globovnik-Grmovi /S-10/ 400
 Glorija 475
 Glušič 458
 Gmajnar Franc 576, 591
 Gmajnar Milica 591
 Godčevi /S-20/ 369
 Godčevi iz Rašice 30
 Godec Ciril 34
 Godina Ferdo-Marko 468
 Godler Franc-Blisk 333, 334, 336, 337, 363, 367, 370, 372, 376, 403, 406, 411, 412, 415, 418, 421, 441, 437
 Gogala Janko-Petko 598, 599, 602, 612, 713, 715, 716, 731
 Gojzdnikovi /S-10/ 400
 Golavšek Karel-Zvenk 411
 Golavšek Minka 503
 Golc Edvard-Švigelj 8, 18, 20, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 41, 42, 54, 432, 433, 467
 Golenko Martin-Krištof 490, 491
 Goličnik Vinko-Cene 507
 Goličnikovi /S-23/ 373
 Golja Ana 256
 Golja Anton-Beguš 545, 546, 548, 567, 568, 635
 Golja Mirko 250, 252, 253
 Goljevšček Viktor 270, 271, 275
 Golobič Anka 55, 56
 Golobič Tone 56
 Golobovi iz Križne gore 224
 Golobovi iz Tolstega vrha 442
 Gologranc Jože-Jurček 382, 384
 Gomilnik Lojzka 498
 Gorebčarjevi iz Bukovščice 591
 Gorenc Jože 62
 Gorenšek Stanislav-Bogdan 437, 441
 Gorenšek Jože 440
 Gorenškovi iz Lipe 440
 Goričan Ludvik 398, 400
 Gorišek Anton-Tone 457, 462, 465
 Gorjan iz TV-12 144
 Gorjup Oskar 309, 310, 311, 323, 325
 Gornik Andrej 195, 200
 Gornik Tone 145, 168
 Gornikova Reza 134
 Goršič iz Grosuplja 127
 Gosar Anton-Marko 570, 587
 Gostetovi /S-20/ 369
 Gostič Janko-Rado 639, 641, 642, 643
 Gostič Janko-Jur. 640, 641, 642, 643
 Gostič Marcel-Cvetko 640, 641, 642
 Gostiša iz Logatca 118, 119
 Gošnekovi iz Podkraja 504
 Gote Emanuel-Iskra 370, 372, 374, 375
 Govejkar iz Osolnika 555
 Göring 621
 Grabeljšek Anica-Marta 114
 Grabnar Rudi 510
 Grabnar Valentin-Zajc 367, 368, 369
 Grabnarjevi 508
 Gračan iz Spodnjega Loga 40
 Gračner Anton-Borutin 334, 336, 339, 340, 348, 403, 406, 407, 411, 412, 413, 415, 418, 421, 422, 426
 Gradišek Lovrenc-Lipe 360
 Gradišek Rudolf 639
 Gradiškovi iz Senožeti 362
 Gradišnik Jožefa 385
 Grahek Franc 71, 78
 Grajfoner Franc-Peter 492, 494, 496
 Grajfoner Tilka 494
 Granc Božo 418
 Granc Franc 422, 423
 Grandovčevi iz Dobrniča 48
 Grašič Anton-Rudi 395, 396
 Gravnar Karlo 280
 Gravnar Riko 280
 Grbčevi iz Podpreske 134
 Grčarjevi iz Paneč 417
 Grdevič Emil-Emilio 212
 Grdevič Jože 212
 Grebenc Ivan-Djuro 155, 158
 Gregačevi /S-20/ 369
 Gregčeva Marjeta 134
 Gregčevi iz Dedhika 134
 Gregorčič Jože 514, 516, 590
 Gregorčič Nace-Žarko 441, 444
 Gregorčič dr. Rihard 22
 Gregorič Alojz 259
 Gregorič Franc 281, 282, 675
 Gregorič Franc-Tarzan 257, 259
 Gregorič Herman-Gorazd 298
 Gregorič Ignac 259
 Gregorič Ivan 254, 257
 Gregorič Janez 195, 198, 199, 200
 Gregorič Rudolf 259
 Gregorič Stane-Savo 33, 34, 36, 40, 42, 57, 58
 Gregorin Franc 634
 Gregorinovi iz Gorenje vasi 45

Grejen Karl-Karl 504, 507
 Grgurjeva Pavla 134
 Gril Franc 449
 Grilovi iz Velike vasi 362
 Grizoltovi 385
 Grlj Jože-Ložan 122, 124, 139
 Grm Alojz-Janko 633, 634
 Grm Alojz-Jumbo 624
 Grm Jakob-Marko 510
 Grmek Edo 298, 304, 307, 310, 317, 319
 Grmek Miro 310
 Grmek Stanko 310
 Grmov Tonček 398, 400
 Grom Franc 216, 219, 227
 Grom Jože-Maks 103
 Grom Zalka-Brcetova 115
 Grosek iz Zbelovske gore 445
 Grošelj Anton-Grega 657, 678, 680, 681, 692, 694
 Grošelj Franc 544, 545
 Grošelj Hieronim 544, 545
 Grošelj Jože 168
 Grošelj Karelj-Fijan 648, 652
 Grozdek iz Trebnja 46
 Grpčevi iz Podšterbenka 169
 Grubelnik Valdi-Valči 385, 386
 Gruden Anica 298, 385, 386
 Gruden Anton-Tomo 556, 635
 Gruden Franc 234, 236, 237
 Gruden Hilda 236
 Gruden Janko 536
 Gruden Janko-Arso 551
 Gruden Milan 235
 Gruden Mile 298
 Gruden Nežika 299
 Gruden Pavel-Bendetov 562, 565, 566
 Gruden Stanko 310, 325
 Gruden Viktor 222
 Grudničevi iz Grudnice 234, 235
 Grum Karel-Korelček 22, 25, 26, 42
 Gržonovi iz Posrtev 214
 Gulja iz Sel 250
 Gumzej Franc-Dušan 400, 402
 Gustelj iz TV-11 132, 139
 Gustinčič Frančiška 214
 Gustinčič Kristina 214
 Gustinčič Tončka 214
 Guzej Franc-Dušan 449
 Guzej Martin-Plamen 411, 436, 437
 Guzej Viktor 407
 Guzej Vinko-Slavko 411
 Guzejevi /S-24/ 407

H

Habe Jernej-Samo 222, 223, 227
 Habe Jože 224, 227, 236, 241
 Habič Ivan-Švabek 36, 41, 42
 Habinc Anton-Iskra 348, 412, 418, 420, 422, 423, 435, 436, 437
 Habjan Anton 590
 Hace Anton 185, 186, 195, 196, 198, 200, 201, 204, 207,
 Hace Matevž 412
 Hace Vinko 198, 199, 200
 Haderlap Miha-Zdravko 679, 698, 700
 Haderlap Tonči 698, 700
 Haderlap Zdravko 699, 701
 Haderlapovi iz Podolševe 701
 Hafner iz G-9 544
 Hafner Alojz-Živko 556, 569
 Hafner Andrej 561
 Hafner Franc-Ludvik 661, 663
 Hafner Franc-Marko 555, 556
 Hafner Jakob 692, 695
 Hafner Janko 569
 Hafner Jože 692, 695
 Hafner Lojze-Hajduk 547, 548, 551
 Hafner Marija 569
 Hafner Vinko 518
 Hajdnik Neža 401
 Hajne Janko 203, 207
 Hameršak Martin-Mirko 456, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470
 Hape Drago 347
 Hartman Ferdo-Nanta 384
 Hartman Martin 509
 Hass Vera 71
 Hauptman Franc 498
 Hauptman Jože 365, 366, 367, 379
 Hauptman Radek-Zvonko 498
 Hebar Vlado-Filip 478, 483, 485
 Hebetovi iz Šmihela 446
 Hejdovi iz Koprivne 704
 Henigman Janez-Meden 151, 153, 156, 157, 158
 Henigman Lojze 158, 160
 Herman Martin 510
 Heršenova Marica-Mirica 435, 436
 Hiršl Franc-Ferdo 426, 427, 428, 430
 Hitemperger Osvald-Domin 698, 700
 Hlačar Albert-Robert 407, 411
 Hlačar Konrad-Milan 377, 379
 Hladetovi iz Gaja nad Mariborom 498
 Hladnikovi iz Urbana 497
 Hlebajnovi iz Srednjega vrha 634

- Hlebec Ivan 418
 Hlebec Jože 488
 Hočevar Mirko-Lado 620
 Hodolin iz Krtovš 228, 236
 Hodovertnik Peterček 587
 Hodušek Jože 724
 Hojnik Edvard-Mirko 457, 458, 462, 463, 464, 465
 Hojnik Ivanka-Ljubinica 457, 463, 465
 Hojnik Janez-Ivček 33, 34, 39, 40, 42
 Holynski Nada 528, 529, 536, 538, 548, 551, 553, 556, 561, 566, 570, 587, 590, 598, 602, 605, 606, 610, 615, 618, 620, 624, 633, 634, 635, 639, 643, 647, 652, 655, 659, 661, 665, 666
 Homovec Anton-Tonček 120, 200, 207
 Homšak Anton 369
 Homšak Ivan 369
 Homšak Pavle 369
 Horjak Polde 406, 428, 429, 430
 Horvat Hubert 493, 496
 Horvat Ivanka 712
 Horvat Jakob 483, 485
 Horvat Janko Marjan 474, 475, 476, 480, 483, 485
 Horvat Jože-Maks 437, 440, 442, 444
 Horvatič Ivan 489, 490, 491
 Horvatovi iz Rogoznice 495
 Hostnik Pavle 31
 Hostnikovi iz Vrhov 378
 Hotko Jože 411, 418
 Hotovnik 540, 541
 Hrabovškova Angela 445
 Hrapot 436
 Hrast Anton 288
 Hrast Henrik 257
 Hrastarjevi iz Stare gore 52
 Hrastnik 568
 Hrastnik Jakob-Peter 418
 Hrastovčevi iz Zabave 368
 Hrdegat 450
 Hren Franc-Rudi 441
 Hren Jože-Aki 354, 381, 382, 388, 390, 391, 501, 504, 507, 709
 Hren Karol 111
 Hren Tine-Kljukec 519, 521, 538, 539
 Hreščak Anton-Urban 201, 202, 204
 Hreščak Gabrijel 207
 Hreščak Stanko 205, 206, 207
 Hribar Albin 364, 366, 367
 Hribar Ernest 364
 Hribar Franc-Cene 574, 576, 577, 578, 579, 581
 Hribar Janez 81, 120
 Hribar Jožica 332
 Hribar Miha 364, 366, 367
 Hribar Valentin-Balant 578, 579, 580, 581
 Hribarjevi iz Laž 207
 Hribarjevi iz Metnaja 30
 Hribernik Franc-Stane 555
 Hribernik Francka 555
 Hribernik Ivan 401, 402
 Hribernik Rafko 411
 Hribernik Rudolf-Svarun 98, 735
 Hrovat Franc-Frenk 615, 618
 Hrovat Jože-Gaber 43, 44, 45, 51, 73
 Hrovat Rudolf-Tilen 615, 618, 620
 Hrovatin Angelca 299
 Hrovatin Anica 299
 Hrovatin Hedvika 299
 Hrovatin Jože-Jurič 437
 Hrovatovi 440
 Hrstelovi iz Suhe 375
 Hrušovar dr. Gabrijel-Drago 442
 Hudales Zoran 51
 Hudernik Maks 390
 Humar Erna 298
 Humar Jelko 178
 Humar Karel 168
 Humar Marica-Soča 187
 Humar Marija 298
 Humarjevi iz Morelovega 291
 Hvala Alojz 293, 298
 Hvala Helena 24
 Hvala Ivan 358
 Hvala Janez 31
 Hvala Jože 358
 Hvala Ludvik-Aleksander 355, 358
 Hvala Maks 244, 245, 247
 Hvala Tone 357, 358

I

- Igljič Stane-Leon 640, 642, 643
 Igor iz S-4 450, 452
 Igor kurir 340
 Igoršek Jože 418
 Igarjevi /S-9/ 385
 Ilovšek Anton-Vojko 372
 Intihar Anton 124
 Intihar Ivan 717, 722
 Intihar Janez-Janoš 168
 Intihar Jože-Matiček 102, 115, 122, 123, 124, 151, 152, 153

Intihar Karel 124
 Ipavec iz Bele 228
 Ipavec Franc 264, 268, 276, 277, 278
 Ipavec Pavel 268
 Ipavec Pavla 269
 Irgolič Franc 397
 Iskra Štefan 50, 51, 58, 60, 61
 Ivan iz Mirne peči 143, 144
 Ivan iz Šmarjete 144
 Ivanc iz Borovnice 159
 Ivanc Franc 158, 159
 Ivanc Jože-Vlado 400, 402, 445, 449
 Ivančič Franc-Luka 208
 Ivančič Natalija 209
 Ivančič Pavla 214
 Ivančič Vojko 208
 Ivanjšič Slavko-Boris 471, 485, 486, 489
 Izi iz P – 24 278
 Izlakar Matija-Bogdan 377, 379
 Ižanc Franc 207

J

Jagodić Alojz 647
 Jagodič Alojz 376
 Jagodič Franc 498
 Jagodič Stane-Dušan 441, 444
 Jaka 674
 Jaka iz K-4 685, 687
 Jaka iz K-14 726
 Jaka iz S-1 425
 Jaka iz S-30 436
 Jaka iz P-24a 282, 285
 Jakhel Jože-Pepi 701
 Jakič 126
 Jakin Alojz-Lipe 270, 271, 276
 Jaklič Jože-Bingo 51
 Jaklovi /S-13/ 395
 Jakobovi iz Kot 504
 Jakomin Janez 554
 Jakomin Valerij-Jelen 211
 Jakopič Albert-Kajtimir 244
 Jakopič Anton-Zvonko 595, 598
 Jakopič Franc 597
 Jakopina Franc-Marjan 424, 425
 Jakše Mirko 64, 66, 68, 79, 80
 Jakulin Felicijan 244, 249
 Jakulin Stanko 236, 269
 Jakup Franciška 124
 Jamar Slavko-Rušovc 579, 581
 Jamnik Jože-Damjan 549, 551, 553, 556
 Jamšek Ivan-Srečko 418

Jan 546
 Jan iz P-12 304
 Jan-Ambrožič Ančka 596, 597, 598
 Jan Maks 236
 Jan Zdravko-Brdavs 55, 56, 58
 Jančar Franc-Bogdan 425
 Jančar Lojze 43, 44
 Janček 56
 Jančetovi iz Prevoja 640
 Jančič-Podgornik Jovita 449
 Jančičevi iz Jerovškove vasi 447
 Janež Jernej-Rajko 363, 364
 Janežič Andrej 161
 Janežič Rezika 50, 51
 Janko iz S-8 457
 Jankovec Jakob-Ljubo 549, 551, 567, 568
 Jankovi /S-9/ 385
 Janoš Francka 134
 Janoš Micka 134
 Janoš Rezka 134
 Janoševi iz Podpreske 134
 Janša Anton-Radko 618
 Janša Ignac 584
 Janša Janko 92, 101
 Janžovnik Alojz-Ljubo 370, 372
 Janžovnik Ivan 376
 Janžovnik Karel-Rajko 372
 Jarc Alojz-Krže 48, 51
 Jarc Bernard 50, 51, 61, 68
 Jarc Lado 127
 Jarčevi /S-10/ 398
 Javornik Ivan-Pavle 384, 507
 Javornik Niko-Niko 382, 384
 Jazlovi iz Zagrebena 407
 Jedločnikovi iz Javorja 512
 Jehart Anton-Stane 692, 698, 701, 708, 710, 712
 Jeklin Fortunat 242, 247, 248, 252
 Jeklovi iz Podolševe 701
 Jekovšek Terezija 442
 Jekuš Ivan-Paša 428
 Jelen Anton-Tone 504
 Jelen Franc-Milan 507
 Jelen Milka 505, 507
 Jelenc Albin 570
 Jelenčevi iz Leskovca 423
 Jelenčič 57
 Jelenič Tine-Tinček 627, 629
 Jelenko Franci 442
 Jelenko Vanči 442
 Jelenkovi iz Tolstega vrha 442, 444
 Jelerčič Danilo 207

- Jelerčič Ivan-Tesar 313, 314, 317, 319
 Jelerčič Jože-Vojko 201, 202, 204, 207
 Jelerčič Mirko-Bratuš 300, 304,
 311, 313, 317, 319, 325, 327, 329
 Jelinčič Andrej 527
 Jelinčič Anton-Rožnik 253, 256
 Jelinčič Štefan 416
 Jelka 71
 Jelnikar Anton-Andrej 358, 360, 361,
 677, 678, 681, 690, 691, 692, 713,
 716
 Jelovšek Vinko 444
 Jemec Valentin 358
 Jemčevi iz Senožet 362
 Jenko iz Jarčje doline 562
 Jenko Olga-Marjetka 669, 673
 Jenko Slavko 212, 213, 215, 264
 Jenkova Anica 691
 Jensterle Albin-Hribar 545, 546, 548
 Jensterle Anton 595
 Jensterle Franc 547, 548
 Jensterle Jože 545, 548
 Jensterle Meta 584
 Jenžič Angelca 395
 Jenžič Anica 395
 Jenžič Ivica 395
 Jenžičevi /S-13/ 395
 Jeraj Alojz 376
 Jeraj Franc 376
 Jeram Anton 530, 532, 533
 Jeran Franc 264
 Jerandovi iz Male Pristave 214
 Jeras Janez 635, 639
 Jere Franc-Sever 576, 578, 581
 Jereb Franc-Branko 90
 Jerenko Franc Peter 464, 466, 467,
 468, 469
 Jeretina Vinko-Oto 366, 367, 377, 379
 Jerič iz Oselice 562
 Jerič Pavel 310
 Jerin Amalija 362
 Jerin Jakob 362
 Jerina Neža-Sova 113, 114
 Jerinovi iz Slavine 207
 Jerkovi 30
 Jerkovi iz Prelož 214
 Jerman 53
 Jerman Franc-Vinko 361
 Jerman Jože 71
 Jerman Ludvik-Didek 168, 169, 170,
 172
 Jermanovi iz Velike vasi 362
 Jermol Anton 254, 255, 256, 257
 Jermol Milan-Ivan 278, 300
 Jernc iz Vrtač 377
 Jernej iz S-2 417
 Jernejčevi 135
 Jernejevi iz Golega 128
 Jerovšek Franc-Vasja 249, 592, 595
 Jerovšek Ludvik 655, 657, 658
 Jersterle 30
 Jeršin 129
 Jeseničar Mirko 620
 Jesenik iz Šmihela 374
 Jesenko Jože-Gašpar 647
 Jesenovec iz Oselice 562
 Jesenšek-Brglez Marija 151, 153
 Jesih Adolf-Čerčil 347
 Jevce iz Črne vasi 88
 Jevce Ivan Čufi 125
 Jevce Polonca 127
 Jevtič Dragan 75
 Jevšček Franc 268, 269
 Jezernik Vinko-Viktor 437
 Jezeršek Pavel-Daki 530, 532, 533,
 542, 545
 Jezovšek Franci 442
 Jež Miro 120, 216, 219, 220, 221, 222,
 227
 Jež Slavko 184, 185, 186, 260, 289, 523
 Ježeva mati 57
 Ježevi iz Podbrega 318
 Johan 101
 Jolanda iz Rižane 209
 Jordan iz Podlonka 586
 Joštovi iz Gaja 498
 Jovan Ljubo-Saša 82, 83, 84, 85, 86,
 87, 90, 124, 132, 140, 163, 168
 Jovanovič Arso 88
 Jovo iz Grosuplja 128
 Jovo iz P-3 207
 Jože 71
 Jože iz Ljubljane 133, 140
 Jože iz Ribnice 133, 140
 Jožek iz Podljubelja 664
 Joželj Matija 169
 Jožetovčev Janez 576
 Jožica /P-16/ 329
 Jožko iz Črnega Kala 120
 Jožkovi 30
 Jožkovi iz Lipsenj 169
 Jožkovi iz Senadol 207
 Jožlovčevi iz Zalese 124
 Jožlovi iz Škufčevega 124
 Jožman 30
 Jožmanovi 28, 30

Judnič Vinko 61, 375
 Jug Anton 281, 282
 Jug Danica 269
 Jug Franc-Rajko 278
 Jug Karel-Karlo 278, 281
 Jug Slavko 278
 Jug Vinko 375
 Julka iz Vitovelj 294
 Junger Franc-Aci 347, 349, 350
 Junkerjevi /S-9/ 385
 Jurca Jakob 544, 545
 Jurčičevi iz Lazov 169
 Jurčkovi 57
 Jurčkovi iz Črne 650
 Juren Ivan-Lev 207, 304
 Juren Joško-Tarzan 207, 300, 304
 Juren Rihard 310
 Jurgel Anton 411
 Jurgel Karel-Andrej 428, 430
 Juričko Andrej 421
 Juričko Jožefa 421
 Jurin Jože-Tarzan 310, 311
 Jurij iz Sevčnika 504
 Jurjevi 640
 Jurjevi iz Vrbe 640
 Jurman Avgust-Šipko 557, 561
 Jurus 692, 695
 Jus Alojz Rudi 464
 Just iz P-13 310, 311
 Justin Jakob 537, 538
 Justin Lojze-Blažev 561, 565
 Justin Valentin-Tone 713, 716
 Justin Vencelj-Merlak 543, 544
 Juteršek Miha-Miško 449
 Juvan Leopold-Igor 418, 420
 Juvan Marija-Zora 598
 Juvan Milan 514

K

Kacafura Andrej-Hrast 253, 256, 260, 261
 Kacianka Johan 732
 Kacil Franc-Jožko 698, 700
 Kačnerjevi 30
 Kajtimir 116
 Kajtna Ivan-Živko 407
 Kajtnovi iz Paneč 417
 Kajzer Manca 561
 Kajžarjeva Mici 628
 Kaker Miha-France 698, 700
 Kaker Rafael 700
 Kaker Silvester 701, 702, 706
 Kakovi iz Remšnika 701

Kalan Avgust 632
 Kalan Franc-Evstahij 557
 Kalan Janez-Kosec 515
 Kalanova Tončka 653
 Kalčič Karel 496
 Kalškovi iz Trnove 504
 Kamenšek Miro-Ljubo 90
 Kamnarjevi 553
 Kamnikar Hinko-Rok 418, 420
 Kandolf 416
 Kanduč Franc 167, 170
 Kapčevi iz Dednika 134
 Kapl 396
 Karara Roman-Savo 268
 Karara Vladimir-Roman 294, 298
 Karat Jože-Još 387
 Kardelj Edvard 175, 735, 741
 Karel 52
 Kariž Anton-Tonič 212
 Kariž Janez 212
 Kariž Rudolf 215
 Karlinca iz Vogrskega 301
 Karmela iz Mirna 329
 Karn Mirko 666
 Karo Franc-Peter 647
 Karo Franc-Vid 369
 Kastelic Vinko 51
 Katja /P-23/ 253
 Katrašnik Janko-Matija 587
 Kaušicer Andrej 531, 533
 Kavčič Alojz-Slavko 681
 Kavčič Alojz iz Koroške Bele 621
 Kavčič Andrej 219, 227, 236
 Kavčič Anton 544, 545
 Kavčič Bogomil 257
 Kavčič Bruno 307, 310, 322, 323, 324, 325
 Kavčič Franc 250, 252, 256
 Kavčič Franc iz Koroške Bele 621
 Kavčič Franc-Vohun 545, 548, 568, 591, 627, 629
 Kavčič Ivan-Nande 12, 16
 Kavčič Janez-Orlov 528, 548, 566, 569, 571, 588, 589, 590, 592
 Kavčič Janez-Petahon 620
 Kavčič Jože 307, 310, 329
 Kavčič Pavla 257
 Kavčič Rajko-Savirjev 562, 564, 566
 Kebe Alojz 516, 519, 590
 Kebe Jože 193, 194
 Keber Anton-Stane 700
 Keber Janez 508, 510

- Keber Janez-Fajfar 692, 698, 701, 704, 706
 Keber Pavel 692, 702, 706
 Kelenc Jože-Milan 457, 462, 465
 Kelih Florjan 674
 Kelih Urh 675
 Kelihov 574, 575
 Kemitar iz Velikovca 690
 Kemperle Ferdo-Nace 548, 569, 571, 572, 576
 Kemperle Lado 249, 250, 252
 Kemperle Lado 592
 Kemperle Lojze 569
 Kenda Feliks 248, 250, 252, 253
 Kenda Franc 564
 Kenda Marija 564
 Kenda Miha 252
 Kenda Rafael 242, 243, 247
 Kerenčič Jože 486, 488
 Kermek Franc-Ciril 490, 491
 Kern Vinko 685
 Kerševan Jože 299
 Keršič Franci 642, 643
 Keršič Janko-Jovo 647
 Keršič Jože-Blatek 642, 643
 Keš Anton-Stojan 196, 198, 199, 200
 Kešpertovi iz Bolfenka 454, 464
 Ketnar 309
 Kidrič Boris 9, 10, 11, 16, 21, 26, 89, 519, 736, 737, 738, 739, 740, 745
 Kiharjevi iz Leskovca 423
 Kikelj Andrej 125, 127, 132
 Kikelj Franc 248, 251, 252
 Kikelj Hema 247, 248, 252
 King Ivan-Milan 647
 Kirbiševi iz Tržca 466
 Kirn Lucija-Zmaga 214
 Kirn Pavel-Brko 215
 Kirn Roza-Irena 214
 Kisovski /S-20/ 369
 Kitakovi 450
 Klančar Ivan-Žan 124, 133, 140, 167, 168, 445, 449, 450
 Klančar Marija 445
 Klančar Milan 120, 121, 133, 136, 140, 168, 207
 Klančarjevi iz Golega 129
 Klančnik Franc 440
 Klančnikovci iz Kot 504
 Klarič Slavko 145
 Klavčič Just 279, 282, 285
 Klavora Slava 493
 Klavorovi 601
 Klavs Ivan 22, 25
 Klemen Ančka-Vijolica 368
 Klemenc Dana 665
 Klemenc Franc-Major 648, 652, 665
 Klemenc Janez-Hanži 664
 Klemenc Janez-Kostja 665
 Klemenc Matevž 665
 Klemenčevi 76
 Klemenčič Franc-Balantič 244, 247
 Klemenčič Franc-Lončar 360
 Klemenčič Jože 272, 274
 Klemenčič Marija 239
 Klemenčič Vencelj 530, 533
 Klenovškovi /S-5/ 429
 Klethofer Anica 469
 Klethoferjevi iz Tržca 466
 Klinar Franc 613, 624
 Klinar Jaka 612, 615
 Klinar Jaka-Gustelj 627, 629
 Klinar Janez-Primož 620
 Klinar Jože 726
 Klinar Jože-Anžir 615
 Klinar Jože-Burjovec 616, 623, 627, 628, 629
 Klinar Jože-Ciril 614
 Klinar Jože-Joža 612, 615, 618
 Klinar Marko 615
 Klinar Miha 717
 Klinar Valentin 624
 Klinc Anton-Kapun 400
 Klinc Leopold-Kos 400
 Klinkon 258
 Klinkon Anton 253, 256, 272, 275
 Ključar Franc-Čiček 165, 168
 Kljun Ivan-Živko 211, 212
 Klopčič Janez-Brzi 534, 536
 Kmet Andreja 724
 Kmet dr. Janez 674
 Kmetka iz Lok 378
 Knafelj Ivan 618
 Knafelj Ludvik 602
 Knaflič Franc 632, 633
 Knaflič Johan 725, 726
 Knaflič Jože 581, 584
 Knap Stanko 237
 Knavs Jože 134
 Knavs Mima 134
 Knavs Rudi-Kotar 62, 68, 153, 154, 155, 156, 158
 Knavsovi iz G. Brige 144
 Knez 57
 Knez Alojz 422, 423
 Knez Anton-Senior 509, 510

Knez Jože-Marjan 278, 280, 282
 Knezovi iz Leskovca 423
 Knezovi iz Povčena 423
 Knezovi iz Robanovega Kota 704
 Knific Angela-Barbka 557
 Knific Ivan-Drago 560, 561
 Knific Janko 666
 Knific Peter 527, 585, 645, 647
 Kobal Alojz-Boštjan 681
 Kobal Evgen 216, 217, 219
 Kobal Janez 530, 533
 Kobal Pavel 244
 Kobale Janko-Janko 379
 Kobale Mira 377
 Kobe Ivan 44
 Koblar Anton-Zajc 576
 Koblar Franc-Gaber 573, 576
 Koblar Niko 548, 591
 Koblar Stane-Štefko 606, 627, 628, 629
 Kocbek-Drnovšek Zorka 493
 Kocbek Janko 493
 Kocjan Iz Gorjuš 580
 Kocjan Miran 394
 Kocjan Vinko-Kurjak 428
 Kocjančič Angel 304
 Kocjančič Franc-Rus 26, 27, 29, 33, 41, 42
 Kocjančič Janez-Janko 647
 Kocjančič Jože 212
 Kocjančič Solzana-Mirna 209, 212
 Kocjanka 630
 Kocjanov oče 576
 Kocjanovi iz Bukovščice 591
 Kočar Tone-Riko 347
 Kočečevi iz Lepega vrha 124
 Kočevar Anton 418, 420
 Kočevar Anton 167
 Kočevar Jože-Risto 418, 420, 422
 Kočevarjeva mama 48
 Kočevarjevi iz Osredka 419
 Kočnik Mirko-Adam 400
 Koder Anton 285, 286, 288
 Koder Anton-Česta 257
 Koder Franc 286
 Koder Vinko-Triglavski 576, 579
 Kodran Just 323
 Kodre Marija 218, 219
 Kodrič Bojan 310
 Kodrič Danilo 308, 310
 Kodrič Franc-Branko 347
 Kodrič Jože-Jurček 450, 452, 464, 465
 Kodrič Marčelo 308, 310, 317, 319, 323, 324, 325
 Kodrič Rudi-Branko 305, 306, 307, 310, 311
 Kodrič Zlatko 464
 Kodrin Slavko 425
 Kofler Franc 634
 Kofler Janez-Pavel 633
 Kofol Ignac 244, 247
 Kofol Janko-Tine 253, 256
 Kofol Mirko 269
 Kofol Tončka-Breda 247
 Kofolovi iz Pečin 245
 Kogej Franc 433, 437
 Kogej Evgen-Lilko 232, 233, 237
 Kogej Ludvik-Lado 224, 225, 227, 237
 Kogej Peter 238
 Kogejevi iz Roba 235
 Kogelnik Miloš 387
 Kogelnik Rajko-Franjo 390
 Kogoj Danica 247
 Kogoj Franc 247
 Kogoj Francka 237, 293
 Kogojevi /P-23/ 256
 Kogojevi iz Proda 592
 Kok Lizika iz Jezerc 436
 Kokalj Franc-Zvonko 42
 Kokalj Karl 648, 652
 Kokalj Kristijan 653, 654, 655, 666
 Kokalj Martin-Aleš 204
 Kokalj Milan 648, 649, 652
 Kokaljevi 31
 Koklič iz Lipe 439
 Kokljevi iz Loj 250
 Kokljevi iz Metnaja 30
 Kokol Franc iz Sp. Šturmovca 466
 Kokoljevi /S-13/ 395
 Kokošar Ciril 184, 242, 251, 252, 293, 298
 Kokošar Franc 244, 247
 Kokošar Ivan-Jan 228, 230
 Kokot Franc-Aleksander 478, 483, 485
 Kokotec Ferdo 425
 Kokovnik Anton-Ris 372
 Kokovnik Martin 372
 Kolandrovi /S-13/ 395
 Kolar 480
 Kolar Alojz 440
 Kolar Ivan-Jelko 504
 Kolar Jože-Branko 440
 Kolarič Alojz-Marko 464
 Kolarič Anica-Breda 483
 Kolaričevi iz Nove vasi 483
 Kolavčič Danilo 538
 Kolbel Anton-Vester 598, 599, 600, 602

Kolenc 195
 Kolenc Apolonija 61
 Kolenc Jože-Pavel 313, 314
 Kolenc Pavel 311, 319
 Kolenčevi iz Mrzle rupe 236
 Kolenko Janez-Rado 478, 483, 485
 Kolenko Tilka 464
 Koleča Angelca 34
 Koleča Mimi 34
 Koleča Tine 34, 35
 Kolečeva mama 35
 Komar Milan-Sandi 372, 380, 388
 Komarjevi iz Stare Sušice 207
 Komavli Mirko 278
 Komel Alojz-Radovan 86, 87, 88, 90, 96
 Komel Marjan 271
 Komprej Jože-Pepi 511, 512
 Komprejevi iz Zg. Javorja 501, 511, 512
 Komovčevi iz Laz 115
 Konalec Viktor-Blisk 253, 256, 259
 Konavec Franc 285, 286, 288
 Konavec Slavko 286, 288
 Koncilja Vid 151, 153
 Končarjevi iz Goliš 357
 Končnik Anton 679, 692, 726
 Končnikov 703
 Konda Anton 706, 708
 Konič Jelka 298
 Konobelj Franc 528
 Konrad Angela 417
 Konradovi iz Kremna 417
 Kopač Alojz 540
 Kopač Anica 154, 155, 158
 Kopač Dragica 154
 Kopačevi iz Tomažkovega gozda 554, 555
 Kopišarjevi iz Jeseniškega Rovta 628
 Kopitar 624
 Kopitar iz G-8 610
 Koporc Jože 21, 61
 Koprivnikar Ivan 358
 Korbar Mirko 630
 Korderjevi 703
 Kordež Alojz 536
 Kordiš Franc-Jure 115, 160, 167, 185, 186, 191, 194, 523
 Kordiš Jože-Ložan 168, 172, 174, 200, 202, 205, 207
 Korel 553
 Koren Albin 260, 261
 Koren Franc 260, 261, 286, 288
 Koren Ivan 227, 259
 Koren Janko 212
 Koren Jože 259, 261
 Koren Oskar-Zvezda 257
 Korenikovi iz Sajevč 207
 Korenjak Rudi 444
 Korenovi iz Žirovnice 169
 Korenovski iz Prvejka 235
 Korinšek Franc-Robi 362
 Koritar 578
 Korošček Tonček 30
 Korošec 674
 Korošec 724
 Korošec Anton 71
 Korošec Janez 402
 Korošec Janez-Jovan 445, 449
 Korošec Jože 400
 Korošec Jože-Andrej 454, 457, 458, 461, 462, 463, 465
 Korošec Marjan 400
 Korošec Marko 454
 Korošec Mirko 454
 Korošec Rado 454
 Korošec Rudi 466
 Korošec Stanko 440
 Korpar Jože-Srdan 457, 463, 464, 465
 Korpar Slavko 153
 Kos Alojz 685, 687, 692, 698
 Kos Anton Avgust 538, 550, 551
 Kos Boris 717, 722, 727
 Kos Jožefa-Metka 666
 Kos Maks-Branko 550, 551
 Kos Maks-Krištof 533, 536, 537, 538, 567, 570
 Kos Mirko-Mirko 399
 Kos Pavel 587, 618
 Kos Rudi-Ruda 400
 Kos Rudi-Tarzan 702, 703, 705, 706
 Kossem Ivan 536
 Koser Pavla 494
 Kosjek Alojz-Mihec 388, 390, 391
 Kosjek Marija 390
 Kosjekovi /S-11/ 387, 388, 389, 390
 Kosmač Slavko 366, 367
 Kosmačar 540
 Kosmatin Emilija 641
 Kosmatin Franciška 641
 Kosmatin Katarina 641
 Kosmatin Marta 641
 Kosmatin Peter 641
 Kosmatin Vinko 641
 Kosovel Angel 241
 Kosovel Angel-Peter 204
 Kosovi /S-10/ 399
 Kosovi iz Podolševe 701

Kosovi iz Zajalovnika 592
 Kosovi 58
 Kostanjšek Anton 421
 Košak Rudi 508, 509, 510, 511, 512,
 706, 708, 709, 710, 712
 Košenina Boris 347
 Košenina Janez 551
 Košir Alojz 101
 Košir Drago-Borko 626, 627, 628, 629
 Košir Franc-Pavle 64, 71, 74, 76, 77, 78
 Košir Jernej-Johan 407, 411
 Košir Jože 718, 723, 725
 Košir Jože-Rajko 551
 Košir Ludvik 399
 Košir Marija 555
 Košir Neža iz Loč 446
 Košir Pavel-Vovk 553, 556
 Košir Zdravko 723
 Koširjev Tonček 398
 Koširjevi iz Loga 549
 Košk iz Sevnika 504
 Koškovi iz Šentandraža 504
 Košmelj Mitja 548
 Košmrli Angela /glej Štrumbelj/
 Košmrli Jože-Luka 90, 126, 129, 132,
 138, 140
 Koštrun Alojz 665
 Košuta Ivan 298
 Košuta Jože 294
 Košuta Neda 298
 Kotar Lojze 22, 25, 46, 50, 51
 Kotnik Ivan 509, 510
 Kotnikovi iz Vrbe 640
 Kovač Anica 50
 Kovač Anton-Ožbolt 517
 Kovač Benko 227, 298
 Kovač Franc-Drago 587, 653, 654, 655
 Kovač Ivan-Brko 440
 Kovač Ivan-Cveto 364, 366, 367
 Kovač Jože 61
 Kovač Jože 440
 Kovač Lojze 133, 139
 Kovač Pavla 50
 Kovač Slavko-Slavko 436
 Kovačec Marija-Cuka 483
 Kovačevi iz Gradišča 31
 Kovačevi iz Knežaka 196
 Kovačevi iz Lipsenja 169
 Kovačevi iz Temnika 235
 Kovač Cveto-Bojan 232, 233, 237
 Kovačič Darko 247
 Kovačič Elica 427
 Kovačič Franc 124

Kovačič Ivan 21
 Kovačič Ivan-Logar 121
 Kovačič Ivan-Žan 124
 Kovačič Jože-Franc 78, 79, 80
 Kovačič Lojze-Kovač 54, 58, 64, 68,
 158, 172
 Kovačič Lojze-Sine 122, 124
 Kovačič Miha 251, 252, 257
 Kovačič Milan-Izidor 239, 240
 Kovačič Slavka 214
 Kovič Eva 25
 Kovič iz Jevnice 28,31, 32
 Kovičevi iz Ribč 362
 Kovše Martin-Martin 504, 507
 Kozelj iz S – 13 397
 Kozelj Jože-Gašper 566, 581, 584, 585,
 596, 598
 Kozelj Karel 598
 Kozina Franc 647
 Kozjak iz Jezerce 433
 Kozjek Franc 553
 Kozmelj Dorče 350
 Kozmelj Vitko 503
 Kozorog Jože 252
 Kozorog Stanko 254, 256, 257
 Kožar 130
 Kožar Alojz-Kvirin 428
 Kožuh Jože-Majski 541, 542
 Kragelj Franc 281, 282
 Kragelj Roman 276
 Kraigher Boris-Janez 11,16, 21,32, 116,
 137, 175, 312
 Kraigher Dušan-Jug 359, 676
 Kraigher Sergej 32, 350, 500
 Krainer Polde 518
 Krajanc 440
 Krajnik Franc-Jernač 529, 551, 560
 Krajnik Janez 538, 550, 551
 Kralj Ivan-Zvonko 184, 522, 527, 528,
 533, 534, 536, 566, 586, 605, 615,
 649, 679, 681, 714
 Kralj Izidor-Dore 92, 93, 101
 Kralj Niko 452
 Kralj Pavlina 444
 Kralj Stanko 305, 306, 307, 310, 311
 Kralj Tončka-Zvonka 647
 Kraljevi iz Bodešč 604
 Krall Josip 241
 Kramar Andrej 665
 Kramar Franc 252
 Kramar Franc-Šimen 130
 Kramar Juš 489
 Kramar Rok 665

Kramar Rudolf-Rudi 507
 Kramar Tone-Zvone 104
 Kramarjeva mama 38
 Kramžar 57
 Kramžar Marija 55, 56
 Kranjc Alojz 200
 Kranjc Edvard 382, 384
 Kranjc Franc-Brodar 493, 496
 Kranjc Franc-Milan 449
 Kranjc Ivan-Jura 477, 483, 485
 Kranjc Jakob 440, 441, 444
 Kranjc Jožko 282, 284, 285
 Kranjčevi 506
 Kranjčevi iz Tolstega vrha 444
 Krasna Ivan 304
 Kraščevi 517
 Krašec iz Toškega čela 517
 Kraševac iz Vel. Lašč 130
 Kraševac-Bukovec Zofija-Vesna 209, 212, 214
 Kraševac Stane-Saša 372
 Kraševac Vera 429
 Krašna Alojz-Zmago 216, 219, 220, 221, 222, 227, 319
 Krašovec Stane-Srnjak 124
 Krathala Aleksander-Oskar 491
 Krautberger 680
 Kravanja Anton 259, 262, 263
 Kravanja Jože 261, 682, 683, 726
 Krč Franc-Čuč 178
 Krebelj Kristina 214
 Krebelj Marija 212
 Kregar Pavel-Rigo 436, 437
 Krek Andrej-Igor 553, 556
 Krek Anica 555
 Krek Avgust-Martin 549, 550
 Krek Franc 533
 Krek Franc-Tine 541, 552, 553, 555, 556
 Krek Jakob 556
 Krek Marija 555
 Kremserjevi iz Kokre 647, 651
 Kremžar Dolfe 627, 629
 Kričej Franc 512
 Kričej Marija 705, 706
 Kričeva mama 143
 Kristan Avgust 222
 Kristan Avgust-Jure 207
 Kristan Janko 530, 533
 Kristan Janko-Fazan 542, 543, 545
 Kristan Janez 615
 Kristan Janez-Miloš 587
 Kristan Jože-Miloš 586
 Kristan Milka 207
 Kristan Štefan 207
 Kristančič Jožko-Rustja 299, 301, 304
 Krištanovi /S-9/ 385
 Krištof Maks 536
 Krivčevi /S-31/ 383
 Krivčevi 51
 Krivec Ivan 248, 252
 Krivonog Karel 512
 Križaj Jože 665, 666
 Križeva mati 144
 Križnar Nace 692
 Križnar Peter-Leon 689, 691, 692
 Krkovčevi iz Brkin 211, 213
 Krmelj Ciril-Primož 555, 556
 Krmelj Franc-Igor 553, 554, 556
 Krmelj Ivan-Vencelj 539, 541, 542, 549, 551, 553
 Krmelj Maks 519, 521, 523, 528
 Krničar 50
 Krničar 655
 Krničar iz Laz 597
 Kropivnik Franc 685, 687, 688, 695, 701
 Krpan Rafael 241
 Krsnik Stane-Jelovčan 518
 Krt Franc 309, 311, 317, 319
 Krušič Ivan 372
 Krznar Viktor-Metod 490, 491
 Krznarič Marko 110, 111, 115
 Krznarič Pavel-Tomo 633
 Kržič Slavka-Mihec 92, 99, 101, 115, 124, 133, 134, 140
 Kržiščer Franca 194
 Kržišnik Anton-Grega 549, 551
 Kržišnik Jože-Ali 529, 536, 538, 549, 551
 Kržišnik Pavel-Žerjav 551, 553, 556
 Kuder Leon 377, 379
 Kugler Vinko-Vinko 437
 Kugonič Avgust-Zoran 507
 Kuhar Matevž-Krpan 504, 507
 Kuhar Matevž-Smrekovc 508, 510
 Kukavica Ludvik-Papež 8, 18, 64, 68, 82, 84, 86, 87, 88, 90, 196, 362, 523, 751
 Kukčevi iz Nove Sušice 207
 Kukovec Ludvik 379
 Kukovičevi 442
 Kulovec 658
 Kulovec Franc 61, 66
 Kulovec Vinko 52, 53
 Kumar Adolf 237
 Kumar Alojz-Lisjak 231, 232, 237

Kumar Danila-Andreja 726
 Kumar Jelko 211
 Kumar Slavko 271, 281, 282, 285
 Kump Franc-Boter 146, 148, 149, 150, 153, 337, 341, 380, 386, 506
 Kump Martin 69, 71
 Kunčič Alojz-Slavc 713, 716
 Kunčič Anton-Zvonko 602, 605
 Kunčič Franc-Izidor 603
 Kunčič Ivan-Igor 599, 602
 Kunčič Ludvik-Petko 599, 602
 Kunšič Janez 598
 Kure Pepi 72, 74
 Kurent Viktor 362
 Kurinčič Franc 282, 285
 Kurinčič Ivan 288
 Kustec Martin 490, 491
 Kuster Janko-Korošec 698
 Kuštrin Miro 245, 247
 Kutnjak Simon 489, 491
 Kuzman Jernej 441
 Kveder Dušan-Tomaž 32, 676
 Kveder Janko-Golob 640, 641, 643
 Kveder Mavricij-Dremač 639, 640, 641, 643

L

Lado iz TV-3a 44, 45
 Lado iz Zaloga pri Lj. 141
 Lah Anton-Zmago 339, 340, 421, 422, 445, 447, 448, 449, 450
 Lah Jože 68
 Lah Jože 421
 Lah Jože-Branko 123, 124
 Laharnar Tončka-Breda 244
 Lajevčević-Podrebrski iz Ribč 362
 Lak Ciril 227
 Lambergar Dominik 185
 Lampe Ciril 226, 227, 234, 237, 241
 Lampret Jože 495
 Landergot Rezika 494, 496
 Langof Anika 158
 Langus Franc 577
 Laničnikovi iz Vrhov 378
 Lap Jože 71, 78, 159, 160
 Lap Maks-Ljubo 569
 Lapajne Franc 237
 Lapajne Lado 8, 44, 71, 74, 80, 101, 222, 247, 252, 263, 288, 311, 319, 367, 372, 420, 425, 437, 444, 504, 507, 512, 542, 595, 639, 681, 685, 692, 695, 698, 701, 708, 722, 726, 729
 Lapornik Jernej 423
 Lapuh Jože 160
 Lasnik Franc-Mlajko 610
 Lausiger Herman 684, 685
 Lautar Leopold 605
 Lautar Marjan-Rigo 648, 649, 650, 651, 652
 Lavrič Marija 134
 Lavrič Rudolf 168
 Lavriha Stanko 49, 50
 Lavrin Jože 71
 Lavrinc Martin-Stanko 411
 Lavrinc Štefan 406, 411
 Lavtežar Maks 610
 Lavtižar Janez-Oton 634
 Lazar Ivan 222
 Lazar Ivan-Klomperk 203, 207
 Lazarjevi 48, 383
 Laznik Anton 624
 Laznik Feliks-Matevž 510
 Laznik Franc-Liks 509
 Laznik Hinko-Dimitrij 394
 Laznik Jakob-Lazar 435, 437
 Laznik Jože-David 437
 Lažetovi /S-2a/ 401
 Leban Alojz 257
 Leban Alojz-Radovan 611, 612, 613, 614
 Leban Andrej-Rajko 253, 256
 Leban Anton-Mitja 275
 Leban Franc 281, 282
 Leban Minca 615
 Leban Pavla 248, 252, 253, 257, 261
 Leban Stanko 244, 247
 Lebar Jože-Ciril 377
 Leben Janko-Zmago 312, 319
 Lectarjevi 31, 28
 Ledinek Franc 498
 Ledinek Jože-Tomaž 498
 Lekačevi 207
 Lekan Jože-Matjonov 168, 194
 Lekčova mama 214
 Lenardič Brnarda 270
 Lenardič Marija 271
 Lenardič Vladimir-Dušan 270, 271, 274
 Lenardovi /S-13/ 395
 Lenasi Jurij-Takij 509, 510
 Lenka 395
 Lentekovi iz Šmihela 446
 Lep Rudi 501
 Lepa Vida 265, 266
 Lepšina Karel-Triglav 420, 422
 Lepušček Dušan-Sočan 268, 269

- Lesjak iz G-23 660, 661
 Lesjak Ivan-Petije 678, 692, 703
 Lesjak Mihelca 395
 Leskošek Franc-Luka 32, 89, 93, 94, 95, 96, 179, 183, 264, 516, 740
 Leskovar Franc-Simon 400
 Leskovec Janez 120, 200
 Leskovec Karel 92, 93, 94, 96, 97, 98, 101, 115, 116, 117, 118, 119, 120
 Leskovec Lojze 663
 Leskovšek Jože 68
 Lesnik Alojz 702, 706
 Lesnik Filip-Lipe 510, 512, 701, 708, 709, 712
 Lešnik Jože-Samo 396, 397
 Letič Ignac 467
 Letonja Ela-Atena 669
 Levak Jože-Džinko 418, 420
 Levar Franc-Ljubo 170, 172
 Levček iz S-13 395, 397
 Levičnikova mama 45
 Levstek Franc-Martin 397
 Levstik 130
 Levstik Ivan 144, 145
 Levstik Jože 130
 Levstik Karol 140, 141, 144, 145
 Libnik Alojz 440
 Ličar Albert 226
 Ličar Ciril 226
 Ličer Robert 227, 237
 Ličerjevi iz Prvejka 235
 Ličof Stanko-Dušan 620
 Likan Jože 290, 293, 294, 304, 307, 308, 309, 310, 311, 325
 Likar Cveto-Florjan 232, 233, 237
 Likar Franc 219
 Likar Franc-Rafael 530, 531, 533
 Likovič Francka 145
 Lindič Ladislav 153
 Lipeč Lojze 200
 Lipej Viktor-Godec 367, 369, 422, 507
 Lipičar Cveto 255, 257
 Liplin Franc 480, 483
 Lipnikar iz Sp. Radovne 583
 Lipovec Angela 597
 Lipovec Franc 598
 Lipovec Jože 583, 585, 596, 597, 698
 Lipovec Milan 168, 185, 190, 198, 199
 Lipovšek Leopold 368
 Lipušček Janez 244, 247
 Lipušček Jože 216, 219
 Lipušček Mirko 232
 Lisac Alojz-Moro 62, 68, 337, 380, 676, 677, 679, 698, 703, 714
 Lisac Martin-Tine 69, 71, 150, 153, 159, 160
 Lisjak Alojz 311
 Lisjak Jakob 257
 Liznik Ivan-Črt 619, 620
 Ljubo iz G-32 634
 Ljubec Martin 482
 Ljubljančan iz S-4 452
 Logar Anton, Rudi 160, 168, 172, 191, 193
 Logar Franc-Dolomitčan 99, 100, 101, 168
 Logar Franc-Iskra 573
 Logar Franc-Triglav 620
 Logar Ivan 216, 219, 220, 221, 227
 Logar Ivan-Tomaž 384
 Logar Janko-Mihajlo 572, 575
 Logar Vincencija 50
 Lojze 436
 Lojze iz K-7 695
 Lojze iz K-9 700
 Lojze iz G-3 535
 Lojze iz S-8a 466, 467, 470
 Lojze iz S-15a 490
 Lojze iz P-6a 231
 Lojze iz TV-4 44
 Lojzka iz Črne vasi 88
 Lojzkova Johana 30
 Lojzni iz Dolenje vasi 207
 Lokar Bogomil 227
 Lokar Lovro 130
 Lokar Maks 130
 Lokar Mirko 317
 Lokarjevi iz Loma 575
 Lončar Janko-Janko 503, 504
 Lončar Štefan 421
 Lopan Edi-Oto 445, 449, 450
 Loparnik Jernej 423
 Lorenčak Karel 449
 Lotrič Florjan 523
 Lotrič Franc-Frjan 535, 536, 545, 548
 Lotrič Jaka-Bernard 567, 570
 Lotrič Jaka-Cvetko 569, 570, 588, 589, 590, 591
 Lotrič Jakob 534, 536
 Lotrič Jernej-Džoni 569, 581
 Lotrič Jože 523
 Lotrič Konrad 570
 Lotrič Lojze 570, 588, 589, 590, 591
 Lotrič Polde-Andrej 591

Lotrič Stane-Lado 406, 418, 428, 429, 430
 Lotrič Stanko 50, 55, 58
 Lovec Franc-Marjan 402
 Lovišček Avreljo 278
 Lovišček Viktor 275
 Lovrenčič Franc 298
 Lovretovi iz Podpeska 134
 Lovrič Jože 145, 148, 149, 153, 158
 Lovrinc Stanko 433, 435, 436, 437
 Lovro 715, 716
 Ložar Jože 148
 Lubej Franc-Tarzan 402
 Ludvik iz Vinice 133, 136, 140
 Ludvik Rudi-Brjak 212
 Luka iz S-21 363
 Lukač Franc-Milan 195, 196, 198, 200, 212
 Lukanc Gregor 701
 Lukanc Janez-Kostja 555, 556
 Lukanič Tone 70, 71, 78
 Lukež Jože-Meglen 62, 68
 Lukič Julka 22, 23, 24
 Lukman Ciril-Anjo 187
 Lukman Ciril-Slavc 115, 337, 341, 342, 343, 348, 381, 387, 391, 470, 471, 491, 492, 496, 499
 Lukman Janko-Janez 643
 Lusk Stanko-Tinček 610, 634
 Lunežnik Ivan 395
 Lupšina Andrej-Andraž 412, 418
 Luskovič Matija-Rajko 489
 Luskovič Vida 489
 Luštrik Ivan-Štingelc 557, 561
 Lutar Rudi-Boris 454, 459, 461, 463, 464, 465, 467, 469, 470, 471, 474, 483
 Lute iz K-1 713, 716
 Lutman Mirka-Slavica 187
 Luznar Evgen-Vinetou 537, 538
 Lužarjevi iz Pudobna 537
 Lužnik Andrej 282
 Lužnik Boris 723
 Lužnik Štefan 282

M

Maček Ivan-Matija 9, 12, 31, 79, 81, 86, 88, 90, 91, 92, 736, 737
 Maček Jože 58
 Maček Jože 445, 449
 Mačkijevi /P-15/ 324
 Madon Vincenc 272, 275
 Maglica Franc-Mirko 215
 Mahlovič Ernest 61
 Mahne Marjan-Slovenko 208, 212
 Mahne Vinko 213
 Mahnič Ivan 219
 Mahnič Ivan-Janko 119, 120, 200, 207
 Mahnič Rudi-Brkinc 178, 208
 Majavšek Ivan 410
 Majcen Stanko 394
 Majer iz Dolene 469
 Majerhold Tone 347
 Majerhold Vili-Rih 376
 Majhen Vlado 386
 Mak Feliks 686, 688
 Mak Franc 686, 688, 693
 Mak Jože 686, 688
 Mak Pavel 686, 688, 696
 Makl Andreja 675
 Makl Franja-Breda 675
 Makovec Ivan-Giovani 138, 140
 Makuc Andrej 216, 218, 219
 Makuc Andrej 533
 Makuc Danica 292
 Makuc Karel 212
 Makuc Karel-Zvonimir 227, 237
 Makučevi /Zefovi/ 185
 Malarčkovci 127
 Malavašič Franc-Matevž 81, 84, 85, 102, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 124, 139
 Male Janko 686, 688, 689
 Male Pavle 678
 Malej Janez-Zagorski 595
 Malenska Mica 134
 Maležič Franc-Štefan 130
 Maležič Jule 62, 64, 68
 Mali Jernej-Don 441, 444
 Malič 440
 Maliževci iz Lož 423
 Malnarčkovci iz Podšterbenka 169
 Malnarjevi iz Hriba 166
 Malovrh Franc-Kozjek 549, 551, 553
 Malovrh Janez 100, 101
 Mamilovič 138, 140
 Manfreda Jože-Očka 253, 256, 257
 Manfreda Valdi 251, 252, 257
 Maraž Simon-Gregor 268, 270, 271
 Maraževčevi iz Krtovš 228
 Maraževčevi iz Vrat 234
 Marc Ahacij-Gustelj 216, 219, 221, 222, 298, 319
 Marc Alfonz 219, 227
 Marc Maks 227, 319

Marčič dr. Viktor 613
 Marečkarjevi /S-20/ 369
 Marega Nada 292, 297, 298
 Marenci Stanko 211
 Marentič-Bajc Ivanka 80
 Marentič Julij 46, 51, 74, 78, 80
 Marhova /S-21a/ 366
 Marica 159
 Marička iz Brda 294
 Marinček Danica 10, 154, 736
 Marinček Tone-Bregar 16, 27, 45, 759
 Marinčevi iz Snežatna 270
 Marinčič Zofka 314
 Marinčkovi 30
 Marinič Stanko 390
 Marinko iz Polja pri Lj. 683, 684
 Marinkovec 546
 Marinovi iz Podolševe 702
 Marinšek Vencelj-Maks 92
 Marjakovi iz Rošpoha 498
 Marjan iz Postojne 723
 Marjan iz K-14 724, 725, 726
 Marjetni 30
 Markandel Peter-Mark 178, 212
 Markelj Marjan 372
 Markež Janez 577
 Markeževa Rozika 577
 Markeževa Vida 577
 Marko iz K-7 694
 Marko (S8) 465
 Marko iz S-7 441
 Markon Mirko 68, 157, 158
 Markovi iz Podlonka 567
 Markovič 59
 Markovičevi 45
 Markrab Slavko 387
 Markuš Ciril 376
 Markuzovi iz Volč 207
 Marn 35
 Maro Franc 426, 428, 430
 Maroh iz Vareje 470
 Marolt Alojz-Gmajner 115, 122, 124, 133, 140
 Marolt Viktor-Viki 33, 42
 Maroltovi 700
 Marovškovi 30
 Marovtovi 30
 Martančevi iz Puštala 556
 Martin iz Zaščitne č. 680
 Martina iz Slapa 243
 Martinc Drago-Pilot 21, 64, 68, 124
 Martinc Jule 80
 Martincovi 92, 98
 Martinčevi 124
 Martinek iz TV-11 138, 140
 Martinovi iz Rozazije 235, 318
 Martinšek Janez 358, 366
 Martinšek Vencelj 539
 Martinšek Vencelj-Omejčev 101
 Martinuž Franc-Dušan 311
 Marušič Darko-Blaž 178
 Marzidovšek Franc 449
 Maslo Pavle 212
 Mate 103
 Matejka Evgen-Pemc 537
 Matelič Jože 285
 Matevž 209
 Matevževčevi 639
 Matevževi 548
 Matevževi iz Krtovš 235
 Maticovi iz Gabrč 207
 Matičič Franc-Fonzi 113, 115, 120, 124
 Matija 43, 44
 Matijevčevi 576
 Matijovec iz Gorjuš 580
 Matjakova iz Pakovega 124
 Matjašič iz Borovce 478
 Matko Ivanka 214
 Matko Melhior 215
 Matkov Ivan-Orel 384
 Mato 72
 Matucevi iz Knežaka 196
 Maurer Engelbert 685
 Mauri Janez 530, 531, 532
 Mauri Miha 248, 250, 252
 Mauri Viktor 250, 252, 530, 533
 Maver Avguštin 269, 271
 Maver Ludvik 207
 Maver Mihael 257, 259
 Mavrič Alojz 272, 275
 Mavrič Benjamin 272, 275, 278
 Mavrič Ignac 272, 275
 Mazej Vinko 375, 376
 Mazi Anton 160, 167, 207
 Mazi Ivan-Martin 606, 607, 608, 609, 610
 Mazovčeva mati 25
 Mazovec Lado 21, 23, 25
 Mazzini Tamara 302
 Meden Dušan 170, 172, 191, 192, 194
 Medija Rado 364
 Medle Jože 144, 145, 160
 Medved Albin-Branko 347, 411, 504
 Medved Franc 235
 Medved Franc-Medo 418
 Medved Stane 150, 151, 153, 159, 160
 Medvedova Ančka 33
 Medvedova mama 33

Medvedovi 31, 33
 Medvejevi pod Javornikom 116
 Medvešek Franc 235, 268, 269
 Megla Ciril-Branko 457, 463, 464, 465
 Meglen Jože 153, 154, 156, 158
 Meglič Franc-Frenk 724, 725, 726
 Meglič Jakob-Jure 585
 Meglič Janez-Luka 644, 645, 647, 664
 Meglič Jože 647
 Megušar Jože-Nande 570, 586
 Meh Anton-Rastko 507
 Mehačevi 165
 Mejač Miha 411
 Mejla Jože 395
 Majevšek Ivan 411
 Mekina Franc-Borut 168, 172, 200
 Mele Franc 678, 680, 681, 682, 715
 Melinc Andrej 259, 285
 Melinc Andrej-Drejško 420
 Melinc Anton-Matija 260, 261
 Melinc Ivan-Hrast 259
 Menard Maks-Karo 21, 23, 25, 27, 30
 Mencinger Alojz-Maček 576, 595, 663
 Merkelj Marija 298
 Merlak Ciril 114
 Merlak Janko 92, 97, 101
 Merlak Martin 114
 Merlak iz Žirovskega vrha 561
 Mernik Matija-Zvezda 437
 Mertelj Jože 630
 Mervič Alojzija 187
 Mervič Emil-Zdravko 268, 269
 Mervič Janko-Slovan 268
 Mesec Franc 533
 Metež iz Koprivnika 562
 Metniz Herman 676
 Meze Elizabeta 506, 507
 Meze Jože-Srnjak 505, 506, 607
 Meze Jožica 506, 507
 Mezek Jože-Gaberk 541
 Mežek Franc 624
 Mežek Ivan-Tine 623
 Mežnar Johan 411
 Mežnar Matija 68
 Mežnarjevi 30
 Migutovi 540
 Miha iz G-31 631
 Miha iz S-33 437, 440
 Mihajlov /G-32/ 635
 Mihalič Anton 213, 215
 Mihcovi iz Podobna 537
 Mihejlova Malka 134
 Mihelčičevi iz Zaloga 362
 Mihelič Jože-Jožko 138, 140
 Mihelič Samo 587
 Miheličevi iz Prevoj 642
 Mihevc ing. Edo-Dore 740
 Mikčevi 48
 Mikek Jože-Orlov 504
 Miklavc Drago 441, 498
 Miklavcevi /S-9/ 385
 Miklavčič Jože-Ponedeljek 282, 285
 Miklavc Drago 386, 387, 397, 400
 Miklavž iz S-7 441
 Miklavžekovi iz Šmihela 446
 Miklič Anton 548
 Miklič Anton-Tonček 148, 149, 150, 152, 153, 160
 Miklič Franc-Fišek 132, 139, 146, 150, 153
 Miklič Stane 144, 158
 Miklošič Ančka 153
 Mikša Janez 483, 485
 Mikulič Rudolf-Adam 132, 134, 136, 138, 139, 140, 154
 Mikulin 721
 Mikuš Franc-Fele 21, 33, 34, 37, 42
 Mikuž Franc 227, 293
 Mikuž dr. Metod 85, 120, 528, 677
 Milek 71
 Milek iz S-18 499, 501
 Milharjevi iz Brd 201
 Milharjevi /P-14/ 314
 Milica 440
 Milica iz Njivic 417
 Miloš 707
 Milutin /S-25/ 411, 412, 414, 415, 418
 Mimi iz Vintarjevca 35
 Mimica 440
 Minka iz D. Brige 143
 Mira iz G-23 661
 Mirko iz G-17 619
 Mirko iz P-24a 282, 285
 Mirko-Striček iz S-7 441
 Mirko 456
 Miro iz G-17 619
 Mirt Alojz-Karel 420
 Mislej Mirko-Stojan 314, 317, 319
 Mislovič Rade-Slavček 464, 465
 Mišič iz Bločic 169
 Miško Ivan 488
 Mišmaš Ludvik 10, 16, 42, 44, 45, 51, 736
 Mitič Slavko 309, 311, 323
 Mlačnik Ferdo 695, 696, 698, 699
 Mlačnik Franc-Marjan 398, 400

- Mlačnikovi 696
 Mladovan Mirko 294, 298
 Mlakar Franc 250, 252
 Mlakar Franc 647
 Mlakar Ivan-Sergej 140, 141, 144, 337, 339, 343, 347, 391, 424, 431, 441, 471, 489, 490, 678, 679
 Mlakar Ivan-Štancar 194
 Mlakar Pavle 571
 Mlakar Polde 567, 570, 571
 Mlakar Tomaž-Tomaž 124, 160, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 170, 172, 194
 Mlekuž Franc-Gozdar 259, 287, 288
 Mlinar Anton 665
 Mlinar Ivan 109
 Mlinar Leander-Bogdan 542, 544, 545
 Mlinar Martin-Tinče 508, 510, 512, 703, 707, 709, 710, 712, 713
 Mlinar Miloš 561, 562, 564, 565
 Mlinarič Franc-France 452, 488
 Mlinarič Štefan 488
 Mlinarjev Ivan-Ivo 364
 Mlinarjeva mamica 35
 Mlinarjevi /S-20/ 369
 Mlinarjevi 650
 Močilar Anica 258
 Močinkarjevi iz Podobna 537
 Močnik Cveto 367
 Modrijan Jože 114
 Modrijan Neža 114
 Mogu Ivan-Marko 334, 336, 338, 341, 342, 343, 344, 347, 372, 375, 376, 380, 382, 387, 476, 491, 492, 674, 678, 696
 Mohar Jože 411
 Mohar Mirko-Branko 143, 144, 145
 Mohar Slavko 160, 167
 Mohar Stane 140
 Mohar Vladimir-Cene 18, 84, 85, 90, 101, 119, 124, 132, 140, 150, 151, 163, 168, 185, 187, 198, 232, 523
 Moharjeva mati 144
 Mohor Jože 408
 Mohorčič iz Prihove 373
 Mohorčič Ivan-Tiger 200, 202, 207
 Mohorič 534
 Mohorič iz Hrušice 610
 Mohorič Anton 227
 Mohorič Peter 576
 Mohoričevi 251, 535
 Mohorjevi iz Knežke grape 248, 250
 Mohorko Anton-Roman 397
 Mohorko Ivan 397
 Moravec Francka 587
 Morelovi iz Šmihela 294
 Mozetič Drago 320, 324
 Mozetič Ludvik 300, 303, 304, 311
 Mozetič Margarita 303
 Mozetičevi iz Venišč 303
 Možakovi 124
 Može Anton-Maršetič 62, 64, 65, 66, 68, 153
 Može Matija 198, 200
 Može Pavle 307, 308, 309, 310, 311, 322, 323, 324
 Možek Ljudmila 130
 Možina Albin 533, 548
 Mrak Anton-Jereb 560, 561
 Mrak Blaž-Ladko 237
 Mrak Bruno 232, 234, 236
 Mrak Franc 237
 Mrak Jože-Janez 244
 Mrak Stane-Staško 541
 Mrakova mati 98
 Mrakovi iz Prelož 214
 Mravlje Janko-Marko 540, 545
 Mrhar Stane 669, 670, 677
 Mrovčevi 542
 Mrše Jože 222
 Mrškovi iz Posrtev 214
 Mrtencovi 564
 Muhič iz Borovcev 478
 Mule Jože 394
 Mulec Ana 165
 Mulec Lojze-Rajdek 191, 194
 Müller 632
 Müller Franc 433
 Munih Alojz 244, 247, 253, 257, 261, 269, 271, 320
 Munih Anton 227, 229, 230
 Munih Marica-Klara 244
 Murglovi 59
 Murko Ivan-Gvido 397
 Murovčevi iz Drnulka 235
 Murovec Mirko-Stjenka 182, 184, 214, 231, 232, 234, 236, 269
 Murovec Rafael 237
 Murovec Slavko 285
 Muršak Jože-Luka 464, 466, 467, 468, 469, 470
 Mušan Vinko 601
 Muštrovi iz Martinj vrha 523, 546

N

- Nabergoj Alfred-Skala 313, 315, 317, 319

Nabergoj Ivan 314, 317, 319
 Nace iz Brežin 235
 Nacetovi iz Metnaja 30
 Načest iz Gorjuš 580
 Naglica Mirko 212
 Naglič Bernard-Miloš 538, 551
 Naglič Franc 248, 347, 411
 Naglič Franc-Dane 663
 Naglič Stane 18, 46, 49, 51
 Naglič Stane 337, 343, 344
 Nagličevi iz Spodnje Brige 144
 Nagode-Ivančič Antonija 120
 Nagode Franc-Krpan 103, 112, 115
 Nagode Stane 683, 684, 685
 Nahtigal Ivanka 663
 Najnar 641
 Najnar Marko 386
 Namar Oskar-Milan 272
 Namesnik Anton 501
 Nangarjevi iz Gorice-Metnaja 30
 Nantej Varh 698, 700
 Napotnik Anica 376
 Napotnik Marija-Zofka 374, 376
 Napotnik Matevž-Lipe 376
 Napotnikovi /S-23/ 373, 374
 Napret Marija 410
 Nardin Dušan-Marko 232, 237
 Nardin Marija 298
 Nardin Mirko-Mihec 293, 294, 298
 Naum Štefan 692, 695
 Nedeljko 203
 Nedoh Ivanka-Vlada 212
 Nedožavec Tomaž 548
 Negro Anton-Miha 618
 Nemčevi iz Brežic 646
 Nemec Filomena 483
 Nemec Zorko-Bolko 311
 nepoznano ime kurirja iz S-4 450
 nepoznano ime kurirja iz G-26 590
 Noč Alojz Miha 623, 624
 Noč Alojz Milan 620
 Noč Andrej-Glažar 606, 621, 622, 715
 Noč Anica-Jelonka 620
 Noč Anton-Andrej 620
 Noč Anton-Janko 627, 629
 Noč Ciril-Mirko 620, 626, 627, 629
 Noč Ivan-Tori 622, 623, 624, 682, 683
 Noč Jože Luka 623, 624
 Noč Matevž-Jur 621, 623, 624
 Noč Niko 598
 Norberger Vinko-Gašper 369
 Nori Nada 295
 Norman Mirko 618

Norveško Stane 702, 706
 Nose Jože-Špan 145, 153, 154, 155,
 157, 158
 Novak Adolf-Tisk 196, 198, 200
 Novak Albin 516
 Novak Ana 50
 Novak Ante 74
 Novak Anton-Tona 124
 Novak Cveto-Iztok 516, 517, 528
 Novak Franc 158, 168
 Novak Franc 639
 Novak Franc-Alojz 487, 489, 491
 Novak Franc-Diko 558, 561
 Novak Franc-Janko 490
 Novak Gregor 643
 Novak Ivan-Očka 739
 Novak Jože-Lev 52, 68, 337, 341, 342,
 348, 370, 372, 452, 470, 471, 492,
 493
 Novak Karel 103, 105, 105
 Novak Marčela-Jelka 209, 212
 Novak Stane 61
 Novak Tone 61
 Novak Rudi 199, 200, 210, 211, 212
 Novak Vinko 556, 565
 Novak Vinko-Ančikov 561
 Novak Vinko-Vinko 449
 Novak Zofka 314
 Novakov Jaka iz Gorjuš 576, 578
 Novakov iz Prelož 214
 Novakovi iz Radeč 347
 Novakovi iz Rudenske grape 570

O

Obcirjevi 650
 Oberčkal Marija-Jasna 442
 Oberstar Janez-Marko 154, 157, 158,
 160
 Obidič Stanko-Radovan 278
 Oblak 80
 Oblak Ciril 237, 241
 Oblak Janez-Princov 564, 566
 Oblak Ludvik-Zidarčkov 561, 565
 Oblak Tone-Tilen 21, 68, 99, 100, 101,
 154, 157, 158, 159, 160
 Oblakovi iz Oblakovega vrha 239
 Obrar Alojz 483
 Obrar Franc 474, 475
 Obretan Peter 692, 695, 706
 Obreznikovi iz Predmeje 224
 Obrškovi iz Paneč 417
 Obrul Vera 445

Obu Jože-Drejc 504
 Očepek Jože 364, 366, 367
 Ocvirek iz Lahovega grabna 416
 Ocvirk 546
 Ocvirkovi iz Delnic 537
 Očakar 460
 Očka iz P-24a 282, 285
 Ogorevc Ivan-Sambo 43, 44, 112, 115, 131, 140
 Ogorevc Jože 112, 115, 133, 136, 140
 Ogrič Peter 238
 Ogrič Vikta 239
 Ogričevi iz Huma 239, 240
 Ogrin Ivan 341, 342, 343
 Ogrin Janez-Istok 454, 463, 464, 465, 469, 470
 Ogrin Jože 491, 492
 Ogris Valentin 684, 685
 Ogrisova Julka iz Vintgarja 598
 Ogrisova Marica iz Vintgarja 597
 Ogrisovi iz Zg. Kota 684
 Ogrizek Franc 449
 Ogrizek Jože-Jelen 401, 402
 Ohojak Darko 287, 288
 Ohojak Ignac 288
 Okoren Lojze-Zajc 100, 101, 113, 115
 Okorn Janez 549
 Okorn Leopold 551
 Okorn Leopold-Lado 552, 553, 555
 Olga /P-22/ 250
 Olip Jaka 598
 Olip Marija 675
 Olip Tomaž 675
 Oman Franc 618, 620, 627, 628, 629
 Omejc Franc-Lovrenc 561
 Omejc Srečko 717, 722
 Operčkalovi iz Tolstega vrha 441
 Oprešnik Jože-Kovač 399, 400
 Oraže Fridi 688
 Obraže Jakob 675
 Oraže Janez 675
 Oraže Jože 688
 Oraže Štefan 688
 Orel Franc-Milan 374, 376
 Orel Mario 319
 Orel Marjan 207
 Orešnik Karel 512
 Orlovi iz Žekovca 375
 Ortar Janez 250, 252
 Orter Peter 389
 Oskar 56
 Osredkar Ivan 552, 553
 Osterbergerjeva iz Ptuja 461

Ostrež Ivan-Zlatorog 353, 363, 364
 Ostrožnikovi iz Zaroba 233, 235
 Ošep Ivan 701
 Ovčar Franc 444
 Oven Franc 99, 101
 Ovijač Ivanka 557
 Ovijač Jože-Zmago 560, 561
 Ozebkovi iz Goliš 358
 Ozis Jernej-Pesnik 364
 Ozmec Franc-Marko 478, 483, 485
 Ozvald Alojz 387, 399, 400
 Ozvald Jože-Janko 394
 Ožbolt iz Muhe vasi 150
 Ožek Franc-Milan 422, 423
 Ožek Mirko-Miško 418, 422, 423
 Ožgajnarjevi iz Kovčejše 235

P

Pagon Edvard 236, 237
 Pahor iz P-9 290
 Pahor Herman-Drago 299, 304, 320, 322, 323, 324
 Pahor Jože-Mišel 320, 323, 324
 Pahor Jože-Sever 299, 304
 Pahor Lado-Jan 299, 304, 320, 322, 323, 324
 Pahorjevi iz Dol 321
 Pahornikovi /S-9/ 386
 Pajntar Franc-Močnik 181, 249, 253, 545, 548, 592
 Pajntar Stanko 231
 Paliskovi iz Posrtev 214
 Pangeršič Janez-Antonov 125, 127, 132
 Panjan Vera-Maticova 564, 565
 Papež Josip Džon 20, 21, 58, 61, 68
 Papler Jože-Branko 585, 615, 616, 618
 Paradiž Štefan-Viktor 504, 507
 Paradižnik Franc 423
 Paradižnik Ladi 423
 Paradižnik Stanka 423
 Parizovi iz Gabrč 207
 Partljič iz Zg. Dupleka 495
 Pasterk Jurij 675
 Paternost Ivan-Džoni 124, 168, 172
 Pavčič Janez 148, 151, 152, 153
 Pavčnik Milena 417
 Pavčnikovi iz Kremna 417
 Pavel iz S-23 376
 Pavlič Jože 587
 Pavlič Rudi-Metod 377, 379
 Pavlič Viktor-Silvo 412, 418, 420, 428, 430

- Pavlika 442
 Pavlin Ciril-Sabotin 290, 293, 298, 299, 311
 Pavlin Cvetka 298
 Pavlin Franc-Jeran 268
 Pavlin Lojze 659, 689
 Pavlin Peter-Radovan 293, 294, 298
 Pavlin Štefan 237
 Pavlinčevi iz Tabora 378
 Pavlus Janez-Pavlusov 564, 566
 Pavovec iz Laz 597
 Pavše Karel-Karel 507
 Pavšeljnovi iz Podljubelja 664
 Pavšič Alojz 237
 Pavšič Stanko 227, 230
 Pečar Jože 583
 Pečar Stane 529
 Peček Olga 423
 Pečenko Viktor-Radivoj 319
 Pečjak Branko-Branko 34, 41, 42, 51, 54, 55, 57, 58
 Pečnična Ančka 56
 Pečnik Anton-Cvetko 441
 Pečnik Franc-Miha 701, 706
 Pečnik Luka-Nantel 692, 693, 695
 Pečnik Stane-Zdenko 412, 415, 416, 417, 418
 Pečovnik Anton 695, 698
 Pečovnik Kristl 510, 511, 512, 702
 Pegam Anton-Željko 534, 535, 536
 Pegan Jernej-Jernejček 203, 207
 Peklaj Jože-Krištof 523, 524, 528, 576, 605, 610, 618, 628, 646, 657, 665, 666
 Peklenk Ivan 101
 Pekolj Ana 50
 Pekolj Jože 61
 Pelezovi iz Šahovca 51
 Pelicon Ciril-Rado 178, 207
 Pelicon Jože-Zdkov 298
 Pelicon Nine 298
 Pelič Alfonz iz Šentvida 521, 528
 Pamčevi iz Tujega grma 30
 Penič Lojze 452
 Pepček iz P-5 226, 227
 Pepe 394
 Pepelovi iz Rakulka 207
 Pepi iz Zaščitne č. 679
 Perc Bolfenk 488
 Perc Miro-Maks 175, 233, 275, 312
 Perdan Franc-Borovec 662, 663
 Pergar Rudi-Krpan 450, 452, 464, 465
 Perhanc Franc-Herman 185, 203, 207, 290, 220, 289, 303, 304, 325, 327
 Pericovi iz Dol 321
 Perkavec Aldo 207
 Perko Miha-Samec 647
 Perko Peter 666
 Perko Zvone 429
 Perpar Vekoslav-Vrbinc 47
 Peršetovi /S-31/ 384
 Peršin Anton-Jaka 634
 Peršin Tone 42, 69, 71, 74, 76, 77, 78
 Pesjak Franc-Boris 598, 605, 610, 625, 626, 627, 628, 629
 Pesnak iz Zg. Radovne 610
 Petakova mama 207
 Petan Ela-Ribca 417
 Petan Janez-Lenart 418
 Petan Justina-Sinička 417
 Petanovi iz Lahovega grabna 417
 Petavar iz Jagnjenice 57
 Petek Antonija 483
 Petek Franc-Zvonko 457, 462, 463, 465
 Petek Fric 483
 Petek Stanko-Mirko 596
 Peter iz Domja 209
 Peter iz Gorjuš 580
 Peter iz Loga 235
 Peter iz S-8 457
 Peterlin Franc 366, 367
 Peterman Jože 596
 Peternel Franc-Adam 278
 Peternelj Alojz 630, 631
 Peternelj Anton-Igor 538
 Peternelj Jože-Mausar 545, 564, 565, 566
 Peternelj Jože-Pausarjev 562
 Peternelovi iz Lepene 705
 Petje Albin-Silvo 45
 Petje Janez-Jovo 362
 Petje Marjan 357, 358
 Petjeva Metka 32
 Petjeva Mimi 32
 Petjevi iz Zavrznika 31, 32
 Petkovi 355
 Petkovi iz Zagrebena 410
 Petrič Alfonz-Dolenc 541, 544
 Petrič Anton-Ildn 18, 20, 21, 52, 53, 54, 69
 Petrič Ivan 512
 Petrič Ožbolt 706, 707, 708
 Petrinja Alma-Darinka 209, 212
 Petrinja Danilo-Primož 209
 Petrinja Jolanda 212
 Petronovi iz Laž 207
 Petrova Ela 416

Petrovi /S-25/ 417
 Petrovič Stane-Ivan 454, 457, 458, 460, 461, 462, 463, 464, 465
 Petrunovi 442
 Pevec Martin-Verca 640, 641, 642, 643
 Pezdirc Alojz 64, 79, 80
 Pezdirc Anton-Tonček 71, 72, 73, 74, 78
 Pezdirc Jane 72
 Pezdarnik Mirko 630
 Pfajfar Matija 569
 Pfajfar Rudi 590
 Picen iz Jarčje doline 562
 Pignor Jože 465
 Pikel Ivan 369
 Pikel Matija 369
 Piklovi iz Črnega grabna 370, 372
 Piklovi iz Dobrovelj 373
 Pikon Janez-Polde 576, 595
 Pintar Alojz-Vohun 618
 Pintar Anton 569
 Pintar Franc-Tonček 633
 Pintar Milka 318
 Pintarjevi iz Dolge noge 24, 28, 337, 355, 357
 Pintarjevi pod Sevčnikom 504
 Pipan Janez 185, 220, 250, 252, 257, 289, 290, 297, 298, 325
 Pirc Albin-Pavel 226, 227, 311, 319, 320
 Pirc Tomaž-Tomo 655, 657, 660, 661
 Pirher Alfred-Ivo 471, 492, 493, 496, 498
 Pirher Aleksander-Aco 493
 Pirih Julij 278
 Pirjevec Dušan-Ahac 244
 Pirjevec Mara 310
 Pirman Anton 124
 Pirnar Joško 68, 150, 151, 153, 158, 159, 160
 Pirnat iz Vidma 468
 Pirnetovi 663
 Pisanec Štefan-Branko 396, 397
 Pisk Marička 246
 Piščanec Alojz 317, 319
 Pišek Anton-Metod 457, 463, 464, 465
 Pišek Ivan 200
 Piškov Jure 198
 Piškovčeva mama 214
 Piškur Anton 58, 61
 Piškurjevi iz Dolge njive 45
 Pišler Štefan-Mihačkov 564, 566
 Pitamic Milan 281, 282
 Plaha Karel 418
 Plahuta Stojan 294, 298
 Planinčevi iz Vrhov 378
 Planinski Kralj 385
 Planinškovi 542
 Planinškovi iz Planice 704
 Plankar Anica 30
 Plankar Franc-Čičko 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 41, 42, 337, 339, 340, 343, 344, 345, 347, 348, 349, 355, 358, 403, 422, 424, 432, 445, 450, 454, 467, 471, 485, 489, 490, 737, 738
 Plankar Peter-Viktor 424, 425
 Plankarjevi iz Pristave 30
 Plankarjevi iz Velike Dobrave 30
 Planšakarjevi 567
 Platiša Jaka-Franc 174
 Platiša Janez 539, 541, 551, 553, 554, 555, 556
 Plauštajner Drago 353, 505, 506, 507, 677, 681, 686, 690
 Plauštajner Janez-Drago 68, 158
 Plemelj Angela 647
 Plešič Franc-Francek 108
 Plešivčnik Martin-Gašper 507
 Plešivčnik Martin-Radman 505
 Plešnar Albin 180, 181, 182
 Plešnar Albin-Medvedov 216, 219, 229, 233, 268, 270, 294, 305, 313
 Pleteršnik Miloš 506
 Plevnikovi 663
 Pliberšek Janez-Pitrček 400
 Pliberšek Štefan 395
 Plogarjevi iz Mala 235
 Plut Ivan 80
 Poberaj Rado 297
 Poberaj Tomaž-Zdenko 227, 295, 297
 Pobirk Jože 440
 Pobiljšaj iz Žebnika 57
 Pobiljšaj Vlado 408, 411
 Pocajt Jožef 510
 Pocajt Viktor-Marjan 504
 Počkaj Anton 215
 Počkar Mario-Štefan 313, 315, 319
 Podbevšek Nani 127
 Podblegošar 546
 Poderšnik Matevž-Orel 706, 708
 Podgaišek Jože-Srnjak 228, 299, 300, 305, 311
 Podgorelec Alojz 119, 120
 Podgornik Alojz-Bojan 293
 Podgornik Anton 706
 Podgornik Jule-Mohoričev 234
 Podgornik Martin 708

Podgornik Zajil 237
 Podgornik Zdravko-Tobak 242, 247, 269
 Podgoršek Alojz 375, 376
 Podgoršek Ivan-Pink 369
 Podgoršek Martin-Tine 708, 712
 Podgrivarjevi 547
 Podkobilski iz Mala 235
 Podkoritarjevi iz D. Trebuše 235
 Podlesnik Ludvik-Marko 376, 377, 378, 379
 Podlipnik Stane 590
 Podlogar Milan-Milanček 90, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 337, 340, 347, 418, 420, 431, 450, 451, 452, 490
 Podobničnik Elica 228
 Podobničnik Lalica 228
 Podobničnik Mici 228
 Podobničnikovi iz Čekovca 229
 Podobnik Ivan 233, 236
 Podpečan Drago 440, 441
 Podpečan Franc 441
 Podpečanovi 440
 Podplatnik iz Gorišnice 481
 Podplatnik Franc 483, 485
 Podreberšek Florjan 410
 Podržaj Alojz-Lojzek 90, 125, 127, 129, 132, 140, 160
 Predsedenšek Stanko-Stašo 376
 Podviz Franc-Don 557, 559, 560, 653, 655
 Podvršnik Karel-Živko 500
 Pogačar Andrej-Lado 576, 581, 598
 Pogačar Anton-Luka 599, 602
 Pogačar Božo 640, 641
 Pogačar Franci 641
 Pogačar Jožko 640, 641
 Pogačnik Andrej 575
 Pogačnik Jože 610
 Pogačnik Ožbolt 385
 Poglajen Franc-Kranjc 668
 Poglajen Hinko-Hinko 42
 Pogoran 211
 Pohar iz Močilnega 57
 Pohar Angelca 427
 Pohar dr. Edvard 570
 Poje Alojz 140, 141, 143, 144
 Pojetova mati 144
 Pokeršnik Dominik-Niko 390
 Pokleka Martin-Mirko 503, 504
 Pokljukar Janez 583, 584, 585
 Pokljukarjevi 581, 583
 Pokršnik Filip-Lipe 398, 400
 Polajnar Franc 689
 Polajnar Franc-Kocelj 629, 631, 633, 659
 Polajnar Janko-Vane 523, 524, 528, 529, 539, 541, 635
 Polajnar Jernej 650, 651, 652
 Polajnar Jože 690, 691, 692
 Polajnar Zora 427
 Polančevi iz Kremna 417
 Polanec Franc-Janko 476, 485
 Polanič Ivo-Ubo 332
 Polanjko Franc 489
 Polankovi iz Dol 224, 225
 Polc Tone-Tonček 717, 722, 726
 Polda Janez-Smuk 609, 632, 633
 Polde iz P-9 268
 Polenkovi /S-24/ 410
 Polenškovi 440
 Poles Franc-Vrdjanov 212
 Poles Stanko-Boj 196, 198, 200, 212
 Polh Franc 483
 Polh Franc-Izak 669, 676
 Polh Terezija 483
 Polhovi 98
 Polič Radko 10
 Poličevi iz Podrage 317
 Poličnik Franc-Franjo 695, 698, 700
 Poljšak Roman-Tine 216, 219
 Pologarjevi iz Volčanskih rut 281
 Polžerjevi iz Male Štange 30
 Ponikvar Ivan 68, 120, 124
 Popija Karel 395, 397
 Popit Franc-Jokl 81, 160
 Popit Franc-Zupančev 104
 Popovič Milenko 395
 Poreden Ferdo-Zorko 382, 384
 Porenta Alojz-Boro 556
 Porenta Jakob 569
 Potočevi iz Šempasa 291
 Potočnik 586
 Potočnik iz Bukovelj 440
 Potočnik Adolf 639
 Potočnik Alojzija 368
 Potočnik Anton 598
 Potočnik Blaž 390
 Potočnik Franc 512
 Potočnik Franc-Izidor 587
 Potočnik Ivan-Albin 504
 Potočnik Janez-Štefan 551
 Potočnik Jože-Milan 92, 93, 101
 Potočnik Marjan 200
 Potočnik Vinko 545, 548

- Potočnik Vinko-Gaber 570, 588, 589, 590, 591
- Potočnikovi 639
- Potokar Milan-Andrej 620
- Pouščan Anton 120, 121, 133, 137, 139
- Pouščan Karel 137, 138
- Pouščanovi iz Zavrha 124
- Povše Vlado 379
- Povšetovi iz Senožeti 362
- Povšetovi /S-31/ 383
- Požar Anton 215
- Požarjevi iz Nove Sušice 214
- Požarjevi iz Stare Sušice 207
- Požarnik Konrad 498
- Požarnikova mati iz Remšnika 498
- Požnel Alojz 678, 681, 682, 683, 685, 686, 687, 713, 715, 716, 729
- Požnel Anton 227, 237
- Požinovi iz Povčena 423
- Praček Adi-Ciril 658
- Praprotnik Adolf 347
- Praprotnik Boris-Pavle 606, 611, 618, 622, 670, 677, 682, 683, 713, 716
- Praprotnik Branko-Radovan 451, 457, 465
- Praprotnik Ciril-Peter 620
- Praprotnik Franc-Zdravko 646
- Praprotnik Nace 666
- Praprotnik Pepca 498
- Praprotnik Peter 666
- Praprotnik Stanko-Luka 620
- Praprotnik Štefka 341
- Praprotnik Vinko 347
- Prašnikar Ivan-Srečko 415, 418, 428, 429, 430
- Prašnikar-Jamšek 427, 428
- Prašnikar Katarina-Katka 640, 641, 643
- Pravica Slavica-Vanda 244
- Prebil Jože 517
- Prebil Zdravko-Abi 82, 83, 86, 87, 90, 132, 146, 163, 183, 196
- Prebitnikovi iz Vrhov 378
- Predan Franc 395, 397
- Predovnik Franc 376
- Pregelj Ivan 272, 275
- Pregelj Viktor 727
- Pregeljnovi iz Topoliščice 501
- Preklet Janez 638, 639, 658, 659
- Prelog Franc-Mirko 392
- Prelesnik Janko 639
- Premrl Ivan 495, 496
- Premrl Ivan 221, 222
- Premrl Janko-Vojko 92, 96, 176, 216, 222
- Premrl Štefan 178
- Prešeren Angela-Nuša 716
- Prešnar Alojz 376
- Pretnar Alojz 581, 595
- Pretnar Anton 566
- Pretnar Anton-Tonček 581
- Pretnar Božo 644, 645, 646, 647
- Pretnar Janko-Jovo 620
- Pretnar Janez-Drago 576, 581, 603, 604, 605
- Prevalnik Alojz-Slavko 698, 700, 703, 706
- Prevc Štefan-Briner 630
- Prevec Anton-Dimač 11, 81, 82, 85, 101, 102, 120, 132, 140, 160
- Prevojniki iz Toškega čela 517
- Prezelj Alojz-Lovrač 555, 556
- Prezelj Anton 281, 282
- Prezelj Franc 533
- Prezelj Štefan 250, 252, 530, 533
- Prezelj Jože 61
- Pri tetki v Novi vasi 483
- Pridigarjevi /S-31/ 383
- Primc Anton-Dušan 195, 200
- Primc-Jokič 125, 127
- Primc Rudolf 215
- Primožič Jakob-Goran 538, 542, 543, 545, 602, 604, 605
- Primožič Peter 548
- Primožič Rajko 545
- Primožič Štefan-Štefko 533, 535, 536
- Primožovi /S-31/ 395
- Prinčič Rado 271
- Prislan Ivan-Milan 706
- Pristov Janez-Tarzan 642, 643
- Pristov Tone-Gusar 124, 126, 127, 129, 131, 132, 337, 347, 431, 432, 433, 452, 504
- Pristovnik Franc 675
- Pristovšek Viktor 374
- Pristovšek Vinko 376
- Pritekel Anton 101
- Prodnik Anton-Lenart 372, 376, 677, 681, 690, 691, 692, 695, 698
- Prodnik Franc-Srečko 695, 698, 701
- Prosenc Rudi-Pavle 363, 364, 367, 369
- Prosenčevi iz Prekra 362
- Prusnik Anton-Gašper 26, 41, 42
- Prušnik Karel-Gašper 672, 681, 692, 695
- Pšoltek iz Zbelovske gorce 449

Pštnjak iz Zg. Radovne 598
 Ptelc iz Vrhov 378
 Puc Anton 464, 465, 477, 485
 Pučmanov 690
 Pučnik Leopold-Stendl 402
 Puklavec Vinko-Srečko 472, 485, 487, 489
 Puncer Vinko-Vojko 376
 Pungarčar Franc-Janoš 360
 Purgar 364
 Purkart Alojz-Slavc 125, 127, 128, 129, 130, 132
 Purovi /S-9/ 385
 Puršičevi /S-25/ 414
 Pust Vili 154, 155, 158
 Pustovrh Slavka 552
 Pustovrh Stanko 538, 549, 550, 551, 553
 Pušavec Andrej 663
 Pušelovi /S-31/ 383
 Pušičevi /S-5/ 429
 Pušnik Baldi 114
 Pušnik Konrad 496, 498, 499, 500, 501, 706
 Pušnik Milan 114
 Pušnik Marija-Mici 110, 111, 114, 115
 Pušnikovi iz Gaja nad Mariborom 498

R

Rabič Klemen-Pero 593
 Rabuza Slavko-Utaha 381, 388, 411, 415, 418
 Racmanovi iz Brega 427
 Računica Branko-Slovan 298, 304
 Rader Anton-Jasko 388
 Radlovi iz Rogoznice 494
 Radmanovi 506
 Rado 317
 Rado iz G-24 663
 Rado iz S-4 452
 Rado /brodar/ 456
 Radoš Jože-Majs 72, 73
 Radoševič Slavka-Nadja 185
 Rafael iz K-9 698
 Rafelnovi iz Potoka 40
 Rafflovi iz Pustovega mlina 31, 32
 Rahlin Franc 278
 Rahne Ivan-Rastko 362
 Rahnetovi iz Senožet 362
 Rajko 127
 Rajko 214
 Rajner Srečko-Simon 396, 397

Rajner Vinko-Vine 490, 491
 Rajšpovi /S-13/ 395
 Rak Marija 640, 642, 643
 Rakar Franc-Jure 44, 50, 51, 153
 Rakovec Janko-Mihajlo 590
 Rakuš dr. Franc 457, 458
 Rakuša Anton-Peter 457
 Rakuša Franc 483
 Rakuša Franc-Tonč 478, 485
 Rakuša Janez 457, 462, 465
 Ramšak Avgust 679, 698
 Ramšak Janez 410
 Ramšakovi iz Tabita 378
 Ramšakovi iz Tabora 503
 Ramuta Daniel.Drago 492, 496
 Ramuta Ernest-Tomaž 492, 493, 496
 Ranzinger Alojz 729
 Ranzinger Jaka 613, 614
 Rap Minka 445
 Rap Vekoslav-Marjan 445, 447, 449, 450
 Rapold Maks 732
 Rataj Otmar-Mirko 391
 Ravbar Stane 64, 66, 68
 Ravbar Stanko 307, 308, 311
 Ravhekar Miloš-Miki 534, 536, 571, 572, 575, 576
 Ravnik Angelca-Planinka 595
 Ravnikarjevi iz Čateža 45
 Ravšelj Jakob-Jaka 160, 168, 191, 192, 194
 Razdrih Franc 161
 Razgoršek Vinko 398, 400
 Razič Rezika 630, 631
 Razinger Jože 627, 629
 Razpotnik Franc-Ludvik 377, 379
 Razuzavški iz Polan 235
 Rebec Jože-Pepi 434
 Rebec Vinko-Branko 433, 436, 437
 Rebernak Karel-Boštjan 397
 Rebernik Rafael-Rafael 504
 Rebershak Vili-Rado 370, 372, 407, 411
 Rebolj Janez 649, 650, 652, 661
 Rebolj Martin Jur 363, 364
 Rebolj Stane 648
 Reboljevi iz Selnika 129
 Rebolovi iz Velike Dobrave 30
 Rebovovi iz Leskovca 423
 Rebula Darko 203, 207, 319
 Rebula Stanko 205, 207
 Regljevi iz Zadlaza 249
 Rehar Albin-Boris 311, 409, 410
 Rehar Jože 319

Rejc Albin 251, 252
 Rejc Franc-Kuhar 222, 224, 227, 228,
 229, 230, 232, 237, 240, 241, 311,
 314
 Rejec Franc 200, 212, 215
 Rejec Jernej 533
 Rekar Anton 598, 615
 Rekar Franc-Mirko 633, 634
 Rekar Ivan-Tiger 622, 623, 624
 Rekarjevi iz Reke 539, 540, 541
 Rekelj Bernard-Darko 578, 579, 581
 Rekovi iz Golovabuke 383
 Remec Jože-Pavle 362
 Remec Mirko-Nanos 178, 210, 212
 Remic Anica-Marjanca 444
 Renkovi iz Mala 235
 Repa Jože-Branko 498
 Reparjevi /S-27/ 419
 Repe Janko 583, 584, 585
 Repetnikar Fanika 240
 Repše Franc 58, 61, 62
 Resman 616
 Resman iz Ribičevega Laza 595
 Resnik Angelca 128
 Reš Franc-Franjo 615, 618
 Ribar Ivo-Lola 88
 Ribčevi iz Nove Sušice 207
 Ribič Edi 347
 Ribič Franc-Gregorič 407, 408, 409,
 411, 414, 415, 418
 Ribič Henrik-Muk 8, 20, 54, 345, 349,
 359, 360, 361, 362, 381, 390, 404,
 502
 Ribič Ludvik 372
 Ribič Marko 362
 Ribič Miha-Sine 372, 507
 Ribič Polde-Polde 504
 Ribič Viktor 377, 379
 Ribičevi 503, 504
 Ribnikar Kristijan-Feliks 537
 Rihovi /S-13/ 395
 Rihtaršič Ciril 713, 716
 Rihtaršič Karel-Drago 541, 545, 551,
 555, 556
 Rijavec Anton 298, 299
 Rijavec Peter 248, 251, 252
 Rizman Franc 488
 Rizmanovi iz Lača vesi 472
 Robek Karol-Alojz 418, 419
 Robič Bernard 598
 Robič Jaka 168
 Robič Janez 605
 Robič Janez-Rajko 576
 Robidnikovi iz Kromberka 292
 Roblek Anton 194
 Roblek Ivan-Peter 648, 649, 652
 Roblekovi 691
 Robnik Fedor-Dore 391, 392, 394
 Robnik Feliks 690, 691
 Robnik Stanko 394
 Robotti 308
 Rogelj Mirko-Petko 626
 Rojc Ciril 168
 Rojc Franc 247
 Rojc Peter 248, 252
 Rojc Vida 248, 252
 Rojčovi iz Orehovice 318
 Rojec ing. Lojze-Miha T 8, 9, 10, 12, 15,
 16, 18, 21, 25, 26, 44, 52, 58, 62, 63,
 68, 72, 178, 194, 521, 528, 738, 743,
 744, 759
 Rojs Srečko-Niko 342, 491, 492
 Rome Anton-Miha 38, 42
 Rome Mirko 364, 366, 367
 Romih Ivan-Tarzan 472, 487, 489
 Ronchi Pietro-Peter 191, 194, 198, 200
 Ropret Ivan-Mirko 620
 Ropret Vinko-Dušan 599, 600, 602
 Ropretovi iz Tabora 378
 Ropretovi iz Torova 662
 Rossi Peter 55, 57, 58
 Roškar Jakob-Još 457, 465, 478, 482,
 485
 Roškar Jože-Dušan 477, 481, 483, 484
 Rot Andrej-Lovec 259, 260, 261
 Rot Anton 124
 Rotar Peter 647
 Rotar dr. Zdenko 8, 33, 34, 35, 37, 38,
 39, 40, 41, 42
 Rotart Feliks-Dušan 396
 Rotart Ivan-Roman 396
 Rotart Marica 396, 397
 Rovšek Rajko-Kotlarjev 564, 566
 Rozina iz Sel 250
 Rozinovi iz Suhlega potoka 377
 Rozman Franc-Stane 32, 71, 80, 137,
 359, 360, 516, 669
 Rozman Janez 100, 101, 115
 Rozman Jožko-Kostja 571, 572, 575
 Rozman Jurij 660, 661
 Rozman Valentin-Jaklič 595
 Rožanc Anton 124, 132, 145
 Roženca iz Oselice 562
 Rožič Adolf-Zdenko 507
 Rožič Ivan-Velikan 501, 507
 Rožič Jože 683

Rožič Matevž-Dobravski 576, 593, 594, 595
 Rožman iz S-27, 421
 Rožman Jože 574, 575
 Ručna Janko 282, 285
 Rudež Marija-Nada 310
 Rudi iz K-3 685
 Rudi iz K-13 718
 Rudi iz S-23 376
 Rudolf Anton-Nande 91, 92, 96, 99, 100, 101
 Rudolf Valentin 224, 227, 241
 Rugelj dr. Janez 158
 Rupar iz Kolskega vrha 549
 Rupar Jože 215
 Rupar Peter 611
 Ruparjevi iz Bukovega vrha 550
 Rupnik Anton 400
 Rupnik Avgust-Cveto 227
 Rupnik Franc-Lovec 79, 80, 99, 116, 117, 118, 119, 120
 Rupnik Jože-Pepi 400
 Rupnik Lev 165
 Rupnik Marija 400
 Rupnik Vuk 165
 Rupnikovi /S-13/ 395
 Rus 717
 Rus Štefan 21, 22, 25, 57, 58
 Rus-Ural iz P-11 298
 Rusjan Alfred 305
 Rusovi iz Pečovja 539, 541
 Rutar Alojz 272, 275
 Rutar Anton 247, 259
 Rutar Franc 227, 280, 281, 282
 Rutar Ignac-Daki 253, 254, 256
 Rutar Ivan 259
 Rutar Jakob 257
 Rutar Janko 253, 254, 256
 Rutar Jože 247, 254, 257, 259
 Rutar Maks 253, 256
 Rutar Roman 251, 252
 Rutar Rudi 254, 257
 Rutar Simon 257
 Ržalni Janez 30
 Ržek Ivan 219
 Ržen Vinko 52, 53, 54

S

Sader Tonček 33
 Sagadin Ivanka 395
 Sagadin Micika 395
 Sagadin Nežika 395
 Sagadin Pepca 395

Salberger Franc-Marko 631, 633
 Salberger Minka 631
 Samastur Matevž 450, 452
 Samasturjevi iz Jelovca 450
 Samsa Ivan-Andrej 195, 198, 200
 Samsa Ivanka 214
 Sanda Jože-David 411, 435, 437
 Sartova Irena 318
 Sašo /G-12/ 566
 Satler Mihael-Miha 504
 Savinčan iz Lož 415
 Savo iz P-9 268
 Sečnik Peter-Pero 100, 101
 Sečnjak Ivan 510
 Sedej Marjan-Marjanček 100, 101, 113, 115, 124, 137, 138, 140
 Sedejčkova Terezija 230
 Sedejčkovi iz Mrzle rupe 230, 235
 Sedučnikovi iz Belce 630, 631
 Segulin Marija-Mira 212
 Sehurjevi iz Osredka 419
 Sekardi Cveto 731
 Sekirnik Janko-Simon 32
 Selak iz Jarčje doline 562
 Selan Anton-Medved 268
 Selan Ivan 101, 517
 Selišnik Franc-Silvo 371, 372
 Seljak Janez 440
 Seme Alojz-Dvoršak 414
 Seme Jože 605
 Semenič Anton-Medved 174, 175, 179, 311, 312, 313, 319
 Senica Ivan-Bonifac 372, 373, 374, 376
 Senica Maks-Božo 372, 373, 374, 375, 403, 410
 Serajnik iz Bodentala 684, 685
 Sergej-Ukrajinec 347
 Sernc Ivan 390, 391
 Serše Alojz-Dušan 576
 Sever Elizabeta 488
 Sever Franc 489
 Sever Ivan 226, 227
 Sever Pavle 226, 227
 Sever Rudi-Vojo 472, 476, 481, 483, 484
 Sever iz Krčevin 342
 Siard Maks 65, 74
 Silič Darko-Zoran 305, 310
 Silva iz TV-6 71
 Silvestrovi iz Kremna 417
 Simčev Andrej 212
 Simčič Jože 270
 Simčič Mirko 276

Simončič Tine 40
 Simonič Jakob 71
 Simšič Anton-Zvone 92, 93, 94, 98,
 101, 104, 115, 116, 117, 118, 119,
 120, 222
 Simšič Franc 216, 219
 Simšič Franc-Franjo 119, 120, 186
 Simšič Jože-Jelen 93, 94, 96, 101, 118,
 119, 120
 Sinica Anton 71
 Sirovi /S-13/ 395
 Sisinger Janez 483
 Sitar Franc 639, 658
 Sitar Goran 145
 Sitar Konrad 449
 Sitar Peter 666
 Sitar iz G-8 609, 610
 Sivec Alojz 259
 Sivec Franc 261, 263
 Sivec Ivan 259
 Sivec Jože 237, 257, 258, 259
 Sivec Slavko 285, 288
 Sivčevi iz Rovt 97
 Skakavnikovi iz Janč 30
 Skalar iz P-24 278
 Skapin Karlo 303, 304, 312, 317, 319
 Skerlovnik Jože 386, 387
 Skledar iz Vildona 465
 Skobl 549
 Skočir Anton-Vasilij 253, 254, 256
 Skočir Franc 237, 259
 Skočir Ivan 257
 Skočir Jože-Zvonko 288, 289
 Skočir Joško-Ciril 254, 257, 264
 Skočir Karel 424, 425
 Skočir Miško 253, 254, 256, 259
 Skok Franc 227, 252, 271, 275, 278,
 282, 288, 305
 Skomina Feliks 304
 Skrinjar Veronika 400
 Skrinjarjevi /S-10/ 398
 Skubic Jože-Edo 92, 99, 101
 Skubin Jože 259
 Skubin Pavla 254
 Skubon Jože 257
 Skumavc Janez 632, 633
 Skumavc Jerica 631
 Skupek Stanko 304, 305, 319
 Skvarča Ivan-Gad 366, 368, 369
 Skvarča Ivan-Modras 350
 Sladovič Anton 421, 422
 Slak 170
 Slamnik Danilo-Lado 69, 72, 73, 337,
 339, 424, 425
 Slaničar iz Vrhov 377, 378
 Slapar Ivan-Miklavž 641
 Slapar Janez-Riko 647
 Slapar Kati-Maruška 640
 Slavic Ivo-Jokl 655
 Slavko iz S-1 339
 Slavko iz S-4 452
 Slepí Peter iz Bojancev 75
 Slivnik Franc 628
 Slivnik Ivan-Miha 713, 716
 Slokan iz Lok 378
 Slovan Joško-Dalmatinac 304
 Sluban Alojz 318, 319
 Sluban Anton 317
 Sluga Miha-Franc 698, 700
 Smogovec Anton 398, 400
 Smogovec Ferdinand 399
 Smogovec Marija 398, 400
 Smolej Blaž-Zdravko 620
 Smolej Franc-Štefan 621, 622, 623, 624
 Smolej Jakob 631
 Smolej Jože-Marjan 634
 Smolej Oto Veri 611, 612, 613, 615
 Smolej Slavko 618
 Smolič Cirila 48
 Smolič Stane 51
 Smoličevi iz Repč 48
 Smolkovič Franc 489, 490, 491
 Smrdel Pavle 198, 199, 200
 Smrekar Franc 21, 22, 25
 Smrekar Ludvik 739, 740
 Smrekar Stane-Kos 358
 Smrekarjevi iz Ribč 362
 Smuk Mato 133, 135, 137, 139
 Snoj Ivan 68
 Sobotnikovi iz Zavrha 124
 Sodin Blaž 437, 440
 Sodin Feliks-Srečko 433, 437
 Sodja Janez-Jaki 578, 581
 Solin Franc 482
 Somer Franc 496
 Somrak Franc 58, 60, 61, 68
 Sorta Alojz-Prešeren 175, 207
 Sotošek Ivan 415, 418
 Sovdat Emil 305, 325
 Sovdat Emil-Milče 681, 717, 718, 719,
 721, 722, 731
 Sovič Jože 488
 Sovič Valentin-Štefan 507
 Sovinc Alojz-Gustelj 406, 412
 Spacapan Štefka-Majda 187

Spruk Ivan 639
 Srebernič Jože 273
 Srečko iz S-8 464, 465
 Sremec 584
 Sršen Ivan 624
 Stanič Albert 285
 Stanič Albin 282, 285
 Stanko iz P-13 311
 Stanko iz S-16 498
 Stanovnik Aleš-Iztok 99, 101, 110, 111, 542
 Stanovnik Franc 548, 550
 Stanovnik Janez-Tine Koren 108
 Stante Peter-Skala 32, 409
 Starc Alojz 148, 153
 Stare Janez-Stane 581
 Stare Jože-Zdravko 569, 579, 580, 581
 Stare Nataša 581
 Stare Stane-Boris 657, 661
 Stare Štefan 713, 715, 727
 Stare Vinko-Cene 576
 Starič Jože-Jožko 47, 49, 50, 51
 Stariha Janko 80, 124
 Starina iz Svibnega 57
 Starman Ivan-Rajko 633, 634
 Starman Jože 552, 553
 Starman Tone-Branko 611, 613
 Starovašnik Stanko 150, 153
 Staube Fanika-Tanja 444
 Stavber Ignac-Miha 395
 Stegnar Andrej 732
 Stegnar Marija 641
 Stegnar Mihael 641
 Stegnar Mihec 641
 Steindl Franz 342
 Stepančič Boris-Stane 210, 212
 Stepišnikovi /S-9/ 384
 Sterdin Hrabro-Bogdan 390, 391
 Stergar Albin 285
 Stojan 457
 Stopar Rudi-Kitak 370, 372
 Stopar Viktor 333, 406, 468
 Strah Valentin 489
 Strahovi iz Brodov 685
 Stražar Ivan-Silvo 641
 Streharjevi /S-13/ 395
 Strelec Alojz 482
 Strelec Franc 474
 Stres Anton 289
 Stres Darko-Silvo 254
 Strgar Ivan 424, 425
 Strgar Janez-Ivo 602, 604, 605
 Strgar Pepi 278
 Stritar Jakob 420

Stritarjevi iz Osredka 419
 Strle Stanko-Gustl 146, 149, 150, 153
 Strlič Ciril-Zetov 542, 544, 545
 Strmšek Karel 401
 Strmškovi /S-2a/ 402
 Strnad Anton-Gaber 317, 319, 496, 499, 500, 501, 706, 708
 Strnad Emil 21, 57, 58
 Strnad Franc-Franček 400
 Strnad Jože-Kovač 422
 Strojinc Anton-Dragan 426, 428, 430
 Strojinc Pavle 24
 Strugar Franc 68
 Strupin Slavko 426, 428, 430
 Stubelj Riko 304
 Suhadolčan Ernest 364, 366, 367
 Sulič Emil 241
 Sulič Silvan 304, 327, 328, 329
 Sumrakovi iz Goriške vasi 60
 Suničarjevi /P-7/ 233
 Susman Franc-Lacko 114
 Suša Anton-Tonček 207
 Sušec Albert 384, 399, 400
 Sušec Pavle 394
 Sušnik Ciril-Izidor 534, 574, 578, 579, 580, 581
 Sušnik Milan-Hrast 572, 573, 576
 Svet Ela 56
 Svetetovi /S—13/ 395
 Svetina Anton-Lipe 615
 Svetina Ivo 25
 Svetina Maks 390
 Svetina Mira 528
 Svetina Miro 207, 222, 227, 298
 Svetle iz Jarčje doline 562
 Svršina Anton-Danilo 702, 705, 706
 Szobko Mirko-Tine 43, 44, 102, 115

Š

Šajn Lojze 200
 Šajne Stanko 207
 Šalata iz Iške 89
 Šantej Anton 418
 Šantel 480
 Šantljevi iz Stran 220
 Šarčevi 641
 Šarel Jože 702, 705, 706
 Šavli Štefan-Oskar 276
 Ščurkovi iz Kobalarije 274
 Šebenik Janez-Pican 133, 136, 139
 Šega Franc 169
 Šega Matevž 399, 400

Šegula Tilka 523
 Šelehar Ivan-Jurče 428, 430
 Šelhaus Edi 288
 Šemec Francka 158
 Šemrl Franc 223
 Šentjerc Lidija 8, 735
 Šepec Polde 184 198, 200, 204, 207,
 242, 259
 Šepec Vida iz Sladke gore 448
 Šepic Anton-Kuzma 46, 47, 49, 50, 51
 Šergan Tončka 422
 Šerganovi iz Vodiškega 423
 Šešerko Ivanka iz Moškanjec 483
 Šibelja Anton-Stjenka 178
 Šibelja Franc-Joško 311
 Šibelja Jože-Mihec 387, 395
 Šifrer Franc-Adam 91, 101
 Šilak Roza iz Strejac 483
 Šimen 679
 Šimenc Alojz 376
 Šinigoj Franc 320, 324
 Šink Alojz-Rudi 533
 Širca Franc 219
 Širca iz Trševja 218
 Širok Marija 292
 Škabar Angel 220, 222
 Škabar Franc 300, 301, 303, 304
 Škamlec Ludvik-Lojze 498
 Škapin Mihaela 316
 Škerbinekovi iz Kumna 387
 Škerl Franc 265, 676
 Škerlavaj Milan-Petrač 741, 759
 Šket Albin-Beljko 449, 450
 Šket Jože 449
 Šket Slavko 425
 Škodnikovi, S 31, 383
 Škof Ivanka 72
 Škorjanc Srečko 278
 Škraba Alojz-Silni 21, 50, 51, 87, 88, 90,
 127, 129, 130, 131, 132
 Škraba Gorazd 130
 Škraba Matija 125
 Škrabanja Valentin-Zdravko 353, 363,
 364, 506, 507, 510
 Škrbec Alojz 165, 168
 Škrbec Edvard 160, 161, 162, 167, 168
 Škrbec Franc 160, 167
 Škrbec Franc-Dorče 191, 193, 194
 Škrinjar Alojz-Slavko 464, 465
 Škrjanc Alojz-Henko 212
 Škrjanc Anica 648, 649, 652
 Škrjanc Ivan-Cvetko 594, 595
 Škrl Jože 272, 275

Škrlecovi iz Šprinca 490
 Škrt Albert 269
 Škruba Alojz 429
 Škruba Ludvik-Lado 418, 423, 428, 429,
 430
 Škruba Rezika 429
 Škrubovi iz Lokavca 428, 430
 Škufca Jože 648, 652
 Škufca Marko 633
 Škufca Žane 630, 631, 633
 Škvarčovi iz Jelovice 350
 Šlajmerjevi iz Kočevja 148
 Šlander Franc-Bolta 369
 Šlander Mica 358
 Šlander Vera-Lojzka 359
 Šlosar Štefan 517
 Šmid Anton-Mesec 567, 568, 569
 Šmid Franc-Avgust 569, 590
 Šmid Janko-Prosinc 567, 568, 569, 570,
 571, 588, 589, 590, 592
 Šmid Jože-Podlowski 569
 Šmigoc Franc-Mato 477, 478, 480, 483,
 484
 Šmigoc Ivanka 469
 Šmit Slavko 128
 Šnajder Anton 488
 Šnajder Frančka 488
 Šnajder Marija 488
 Šnajderjevi iz Zasavcev 472, 488
 Šobar Anton-Miha 150, 153, 154, 155,
 158
 Šobar Janez 150, 153, 194
 Šolar Franc-Trš 567, 569, 572, 576,
 588, 589, 590, 658, 659
 Šorčevi iz Slavine 207
 Šorijevi iz Sp. Kungote 498
 Šorli Amalija 212
 Šorli Franc 248, 250, 252
 Šorli Jože-Matevž 700
 Šorli Jože-Zdravko 698
 Šorli Milan 237, 285
 Šorn Vinko-Lola 449
 Šoštar 597
 Šoštarjevi 547, 578
 Šošter Viktor-Miha 332, 370
 Špacapan Anton 291, 294
 Špacapan Bojka 298
 Špacapan Branko-Jernej 293, 298, 299
 Špacapan Cvetko 179, 312, 313, 319
 Špacapan Jože-Miloš 179
 Špacapan Marička 294, 298
 Špacapan Marinka 298
 Špacapan Milan-Igor 174

- Špacapan Milan-Turk 294
 Špacapan Milko-Smiljan 305, 310
 Špacapan Mirko 299
 Špacapan Nada 298
 Špacapan Oskar-Hrabri 179, 290
 Špacapan Slavica 298
 Špacapan Štefan 291, 293, 298
 Špacapan Vera 298
 Špacapan Vladimir-Staško 290, 294, 298, 311
 Špacapan Zoran-Izidor 212, 299
 Špahorjevi 416
 Špan 578
 Špančevi 30
 Španova Pepca 30
 Šparovec Stane 684, 685
 Špeh Viktor 144, 145
 Špelčev Lojze 134
 Špelčevi 30, 134
 Špelič Franc-Jurče 46, 51, 67, 68
 Špelinka iz Golega 127
 Špendal Mirko-Sašo 587, 647
 Špendl Milka 395
 Špendlar Anton 576
 Špendlar Antonija-Gorska 576
 Špendlovi 395
 Špičkovi iz Rupe 246
 Špiletič Jakob 147
 Špolad Ivan 288, 289
 Šporar Franc-Ivan 71, 74, 75, 76, 78
 Šporin Matevž-Matej 372
 Šporn Marija 698
 Šprajc Peter 332
 Šprogar Alojz. Lugi 33, 42, 337, 338, 344, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 685, 688, 689, 695, 697, 698, 700, 701, 714
 Špuraj Franc 395, 396, 397
 Špurajevi 395
 Šraj Franc 167, 168
 Šraj Ivan-Tajnikov 166, 168, 172
 Šrajber iz Zg. Hajdine 454
 Štajer Viktor-Vojteh 542, 545
 Štampar Franjo-Živko 507
 Štampar Julijana 488
 Štancer Ludvik 372
 Štangler Franc 396, 397
 Štanterjevi 369
 Štarkljevi 580
 Štauber Nace-Miha 397
 Štefan — K 5 — 688
 Štefanc Rudi-Samo 395, 396, 397
 Štefančič Stanko-Maks 449
 Štefanič Franc 445, 449
 Štefanič Maks-Stanko 400, 402
 Štefanucevi iz Mala 235
 Štefetovi iz Konč 294
 Štefe Stanko-Zdenko 655, 657, 660, 661
 Šteficovi 38, 39
 Štembalovi 56
 Štendler Anton-Leon 572, 573, 574, 575
 Štendler Jože-Škrjanc 572, 573, 576
 Štern Jelka 395
 Štern Srečko 390, 391
 Štiple iz Belega potoka 438
 Štiftar Jakob 690, 692
 Štiftar Peter-Pero 701
 Štihi Bojan 175, 265
 Štinovčevi 546, 547
 Štirn Karel 114
 Štoberjevi iz Silove 504
 Štok 674
 Štok Miro 227
 Štoka Slavko 184, 264
 Štolkolič Alojz-Vasilij 270
 Štrablek Franc 501
 Štrberkovi 69
 Štrukelj Slavko 124, 165, 168
 Štrumbelj-Košmrlj Angela 129, 132, 138, 140
 Štrusov Miha 31
 Štubelj Jože-Žerjav 300, 301, 303, 304, 311
 Štubelj Vojko 207
 Štucin Ivan 732
 Štularjevi 691
 Štuler Ciril-Silvo 617, 618
 Šturm Jože 206, 207
 Šturm Niko-Tarzan 174, 175, 200, 207
 Šturm Rudi 257
 Šturman Zorko-Srečko 212
 Šubic Bolte-Matjaž 536, 538
 Šubič Franc 569
 Šubic Janez-Narigar 518
 Šubic Jože-Bolte 542, 543, 545
 Šubic Stanko-Zmago 587
 Šuligoj Andrej 237
 Šuligoj Anica 292
 Šuligoj Darko-Donat 237
 Šuligoj Dolfka 237
 Šuligoj Dragica 55, 56
 Šuligoj Filip 237
 Šuligoj Leopold 269
 Šuligoj Miroslav-Gortan 228, 230

Šum Viktor 364, 366, 367
 Šuničar iz G. Trebuše 185
 Šurc Martin-Vili 382, 384
 Šuštarjeva Tila 134
 Šuštarjevi 30
 Šušter Anzelm-Danilo 374, 376
 Šušterjevi iz Močil 272
 Šušteršič Maks 218, 219, 237
 Švab Jože 663
 Švab Zoran 222
 Švara Ljubo-Bolko 305, 310
 Švara Vojo-Ljubo 311
 Švebovi 578, 579
 Švegelj Jože-Lojze 652, 653, 655
 Švicovi 385

T

Taborski Karel 53, 54
 Taborski Pavel 54
 Tajčbirt 70
 Tajnikar Anton-Miško 400
 Tajnikar Maks-Milče 400
 Tajnikar Terezija 442
 Talar Justin-Tobi 610, 628
 Taler Franc-Zdravko 627, 628, 629
 Taljanček 340, 450, 451
 Tamše Karel-Boris 435, 436, 437
 Tanjšek Blaž-Blaž 507
 Tanjšek Vinko-Nace 504
 Taras 288
 Tarzan 435
 Tavčar Anton-Majski 533
 Tavčar Zdravko 317, 319
 Tavisoki iz Travnika 134
 Tehovec 560
 Tehovnik Janez-Ferjan 561
 Tehovnik Tine-Grabnar 560, 561
 Tekavec Ivan-Lisjak 170, 172
 Tekavec Ivan-Smola 587, 635, 646, 647
 Tekavec Mirko 124, 168, 172
 Telič Matija 168, 169, 170, 172
 Terčak Stane 391
 Testen Ivan 268, 269
 Thurn 674, 706
 Tič Ludvik 400
 Tiček iz Ptujске gore 464
 Tinče 718, 722
 Tirn Karel 61
 Tiselj Jože-Miha 411, 418, 420
 Tišler Viktor-Ljubo 647
 Tišlerjevi iz Loga 235
 Tkavc Jože-Dušan 504, 506, 507
 Tlaker Ivan-Luka 333

Tobijas Franc-Zvonko 478, 483, 485
 Tojzl Tine 496, 498
 Tojzl Zora 498
 Tolar Srečo 731
 Tomazetič Jože 272, 274, 275
 Tomažaki 440
 Tomažek Tone 49, 50, 51, 61
 Tomažič Ignac-Brko 400, 401, 402
 Tomažič Jože-Črt 270, 271
 Tomažič Niko 517
 Tomažičevi 383, 695
 Tomažin Ivan-Kocjanov 591
 Tomažkovi iz Prekra 362
 Tomažovec-Vrhe 378
 Tomšič-Vrhnika 114
 Tomšič Janez-Bradlov 196, 198, 200
 Tomšič Jože 200
 Tomšič Mira-Vlasta 515
 Tonček 516, 518
 Tončka 440, 574
 Tončka iz Rožič vrha 75
 Tončkova mama 30
 Tone 193, 194
 Tone, TV 4, 21
 Tone, TV 5, 53
 Tone, S 25, 417
 Tone iz Vinic 133, 136, 137, 140
 Tonejc Jože-Matevž 599, 600, 602
 Tonejevi iz Nove vasi 483
 Toničev Blaž 507
 Tonka 724
 Toplak Marija 481
 Toplak Mirko 481
 Topličar 563
 Toplišek Nežka 424
 Topolšek Rudolf 441
 Toporiš Franc-Vilko 660, 661
 Topovšek Ivana 445
 Torkar Ivan 572, 574, 575, 576
 Torkar Ivanka 575
 Torkar Marija 578
 Torkar Miran 522, 529, 530, 542, 549,
 566, 567, 571, 598, 606, 621
 Torkar Tončka-Ivica 577, 581
 Torkovi iz Javorja 211, 213
 Tovorni 340
 Tovornik 450, 452
 Tovornik Janez 55, 57, 58
 Tovornikovi iz Povčena 423
 Tramševi iz Regrč 48
 Tratar Julij-Jule 52, 53
 Tratar Martin 145

Tratnik Franc-Branko 508, 510, 511, 512
 Tratnik Jože-Zunanji 504
 Tratnik Martin 140, 143, 144
 Tratnik Martin-Darko 504
 Tratnik Slavko 247
 Tratnik Valentin-Lipe 364, 501, 504
 Tratnik Viktor 234, 236, 237
 Travnik Simon 684
 Travnikarjeva Minka 575
 Traunkarjevi iz Pečin 245
 Trbižan Filip-Viktor 219
 Trbosovi 385
 Trbovšek Franc 510
 Trček Franc-Ovsov 107
 Trdič Janez 75
 Trdina Janez-Bolti 530, 533, 565, 567
 Trdnovski 395
 Trebinjarjevi 718, 721
 Treven Karel 61, 66
 Trglavčnikovi 395
 Tribušon Zorka 732
 Triglavski 615
 Trink Silva 55, 56
 Trinkhausovi 40
 Trkman Janez 219
 Trnetovi 383
 Trobec Stanko 206, 207
 Trobenšek 440
 Trobiš Alojz-Alojz 437
 Trobiš Alojz-Slavko 411
 Troha Jernej 530, 532, 533
 Trop Franc 488
 Tropčevi 124
 Trošt Angelca 56
 Trošt Franc 54
 Trošt Mirko-Janko 55, 57, 58
 Trošt Slavica 247
 Trošt Štefan 322, 323, 325
 Trošt Tomaž-Kolumb 314, 317, 319, 324
 Trpin Marica-Nadja 253
 Trtnik Leopold-Iztok 605, 614, 623, 624
 Trunkl Adolf-Dolfe 496, 499, 500, 501
 Turc 143
 Turin Tone 450, 452
 Turinekovi 502
 Turinovi 450
 Turk Angel-Ilija 394
 Turk Jože 332
 Turnerjevi 395
 Turnher Mihec- Samo 397
 Turnšek 373

Turnškovi /Vrhe/ 378
 Turšič Ivan-Iztok 228, 249
 Tušar Franc-Jelen 231, 233, 237
 Tušar Ignac 237
 Tuta Peter-Blaž 254, 257

U

Učakar Marijan-Ljubo 18, 21, 124
 Učigaj Srečo 58, 61
 Udovč Matija 613, 614
 Udovič Franc-Florjan 28, 333, 353, 360, 361, 502, 504
 Udovič Jernej-Hrast 355, 358, 426, 428, 430
 Udovič Jože 48
 Udovič Jožko-Nino 178
 Udovičevi 362
 Ujčič Ruža 215
 Ukman Avgust 411
 Ulagovi 423
 Ulčar Joža 610
 Ulčar Vinko 713, 716, 727
 Umek Ivan 498
 Uničerjevi 235
 Ural-Rus 298
 Uranjek Marija 332
 Urbanci Avgust-Janko 384
 Urbančič Anton-Elo 268, 269
 Urbančičevi 317
 Urbanovi 498
 Urbas Konrad-Muri 624, 633
 Urbas Mirko-Drago 606, 633
 Urbič Anton-Tomo 168, 169, 170, 172
 Urh Vinko 639
 Urhovi 214
 Uršič Albin 227, 271, 292, 295
 Uršič Anton-Zvone 402
 Uršič Ciril 281
 Uršič Janez 639, 658
 Uršič Jože 259
 Uršič Ludvik 540
 Uršič Rado 271, 292
 Uršič Tine 650, 652
 Uršič Vladimir-Nikolaj 282, 285, 286, 288, 289
 Uršič Vlado-Ciril 288
 Ušen Srečko-Srečko 504
 Uštarjevi 362
 Uzar Peter 732
 Užigovčevi 377
 Užnik Albin 685, 688

V

- Vadnal Leon 203, 206, 307
 Vajda Stanko-Bojan 483, 485
 Valenčič Anton 213, 215
 Valenčič Edvard 213
 Valent Franc-Štefan 604, 605
 Valentin Rudolf-Tinč 237
 Valentinova Mica 134
 Valentinovi 134
 Valjavec Jože 665
 Valjavec Matevž 665, 666
 Valpotic Savo-Martin 490
 Valpotic Silvo-Mirko 489
 Vančerjevi 261
 Vandrovčeva Tončka 575
 Vangerl Ciril-Pepe 663
 Vasili-Čeh 397
 Vasilij-Rus 328
 Vastl Friderik-Marjan 504, 507
 Vaša Karel 411, 412, 418, 422
 Vavovec Franc 212
 Vaučarjevi 634
 Vauda Dominik-Jaka 492, 496
 Vaudovi 495
 Vauhnikovi 395
 Vaukan Miha-Miško 509, 510
 Vaukner Ivan-Zdravko 437, 438, 439, 440, 441
 Vaupotic Alojz-Slavko 496, 500, 501, 706
 Vavpotic Franc-Škof 483
 Veber Franc 80
 Večko Alojz-Boris 421, 422
 Vehovec Jaka 655
 Veldin Anton-Hinko 457, 464, 465
 Velikanja Venčeslav-Kras 216, 219, 312, 319
 Velikanje Jakob-Vojko 228, 230, 237, 241, 311
 Velinšek Ferdinand 272, 274, 275, 285, 288, 289
 Velinšek Mihael-Željko 272, 275
 Velkavrh Marija-Mina 11, 112, 115
 Velušček Jože 227
 Vencelj 532
 Vencelj Matjaž 250, 252
 Vendlin Neža 464
 Venek Anton 376
 Venetič Ivan-Mavsar 69, 71
 Vera 373
 Verbuč Blaž-Pankrac 372, 375, 376
 Verč Vida 310
 Verč Vido-Vicko 307, 311, 322, 323, 325
 Verdelovi 701
 Verdnik Matija-Tomaž 669, 670, 678
 Verličevi 527, 557
 Vernašek 511
 Vernik 475
 Vevar Ignac 661
 Vevar Metod 661
 Vidic Alojz 629, 630, 631
 Vidic Angela-Vlasta 594, 595
 Vidic Anton-Teodor 566, 587
 Vidic Jože 620, 624, 633
 Vidic Milan 38
 Vidic Viljem-Bogdan 698, 700
 Vidmar Alojz 387, 390, 391
 Vidmar Edo 231
 Vidmar Janko-Iztok 228, 230
 Vidrih Milan 311, 312
 Viher Janez-Oskar 471, 485, 487, 489
 Viher Jože-Niko 504
 Viktor, S 11, 387, 388, 390
 Vilman Janko-Cvetko 620, 621, 622, 623, 624
 Vilman Jože-Branko 633
 Vinkler Aleksander 185
 Vinkler Alojzija-Volga 187
 Vinkler Anka 299
 Vinkler Jelka-Barica 187
 Vinkler Mirko 294, 298
 Vinko iz TV-10, 137
 Vinko iz S-21 364
 Vinko iz S-7 441
 Vinko iz Rodnega vrha 465
 Vinko iz G-32 634
 Vintar Jože-Boris 66, 68
 Vintar Jože-Strnad 81, 101, 102, 104, 107, 110, 112, 113, 115, 140, 166, 167, 168
 Vipotnik Albin-Strgar 334, 386, 406
 Virgin Jože 272, 278
 Visenjak Jerica 483
 Višnar Drago-Stojan 523
 Vitez Boris 319
 Vivida Avguštin-Srčan 212
 Vivoda Alma 178
 Vizjak Karel-Drago 435, 436, 437
 Vižin Jože 271, 272, 275
 Vlado 452
 Vlasta 457
 Vobovnik Rudi-Ludvik 390
 Vobovnik Rudolf 388
 Vodan Ambrož-Janko 492, 496

Vodopivec Franc 293, 311
 Vodopivec Lojze 298
 Vodopivec Stanko 297, 298
 Vogrinc Janez-Slavček 464
 Voh Jože-Boris 501, 502, 504
 Vojko 43, 44
 Volar Jože 372
 Volavšek 498
 Volčič Jože 311
 Volf 574, 594
 Voljč Ignac-Fric 115
 Voljč Jernej-Snežnik 115
 Volk Amalija 293
 Volk Franc 200, 293
 Volk Roman 304
 Volk Stanislav-Sever 233, 237
 Volkar Janez-Johan 643
 Volkar Jože 685
 Vončina Janko 291
 Vončina Marija Marička 239
 Vončinovi 236
 Vovk Ivan-Živan 611
 Vovk Marija-Vesna 215
 Vozelj Ivo-Ludvik 366, 367
 Vozelj Karel-Arc 366, 367
 Vozelj Mirko 377, 379
 Vozelj Robert-Miško 334, 364, 376, 378, 379
 Vozelj Stefan 366, 367
 Vrabčevi 309, 310, 325
 Vranjek Franc-Ivo 504
 Vrankar Marjan 54, 58
 Vrbanc 101
 Vrbancič Janko-Ivan 487, 489
 Vrenko Benjamin-Slovenko 231
 Vresk Lojze 669
 Vresnik Karel 512
 Vrhovnik Jože 620, 639, 652
 Vrhovnik Vinko 364, 366, 367, 369
 Vrhovnikovi 385
 Vriski 273
 Vrlinič Aleksander 73
 Vrlinič Dušan 78, 79, 80
 Vrlinič Pero 72, 73
 Vrščaj Vinko 74
 Vrtačnikovi 429
 Vrtič Franc-Boris 478, 483, 485
 Vtič Franc-Radan 492, 496
 Vtič Mirko 496, 498
 Vučajnik Alojz-Nikola 408, 409, 410, 411, 414, 415, 418
 Vuga 244
 Vulkan Jurij 364, 643
 Vunstelj Oto 508

W

Wein Nace 685, 687
 Weinzierl Franz 675
 Wilkinson Peter 6
 Winkler Veri-Aleks 736
 Winkler Jelka 298
 Woschnagg 506
 Windischgratz 35

Z

Zabavnik Branko 488
 Zabavnik Jakob 488
 Zabavnik Jože-Strehovec 638, 639, 652
 Zabavnik Ljubica 488
 Zabavnik Zora 488
 Zabavnikovi 369
 Zabložnikovi 378
 Zabreznikovi 377
 Zabrezniki 225
 Zabukovec Ivan 168
 Zabukovšek Jože 449
 Zadravec Franc-Dušan 489
 Zadravec Jože 488
 Zadravec Jože-Osvetnik 489
 Zadravec Marija 488
 Zagorc Alojz-Rudi 377, 378, 379
 Zagožan Franc-Martin 21, 58, 59, 60, 61, 64, 66, 67, 68, 74, 76, 77, 78, 85, 144
 Zagožen Jože-Servac 372, 376, 384, 386, 399, 400
 Zagožen Martin-Tinček 376
 Zahler Zofka-Zdenka 631
 Zahlevar 578
 Zahrastnikovi 57
 Zajc Anton-Miha 369
 Zajc Štefan 545
 Zajčerjevi 294
 Zajčevi 43, 537
 Zajšek Jože-Ciril 457, 462, 465
 Zajtlovi 417
 Zakamnikovi 627
 Zaklavški 228
 Zakonjšek Maks-Dane 418
 Zakonjšek Rado 8
 Zakrajšek 163, 164
 Zakrajšek Franc 167, 168, 172
 Zakrajšek Franc-Berti 618
 Zakrajšek Stane 123, 124
 Zakrajškovi 640
 Zalar 140, 145, 146
 Zalar Lojze 124

Zalar Stane 122, 124
 Zalar Zofko-Zdenko 630
 Zalarjevi 96, 124
 Zalaznik Franc-Leon 388, 493
 Zaletel Tine 514
 Zaletelj Anton 58, 61, 62
 Zalokar Franc-Planinc 595
 Zalokar Karel-Žan 415, 418
 Zalokar Martin 595
 Zamljen Franc 636, 639
 Zapad-kurir 290
 Zaplotnik Nace 690
 Zaplotnik Peter-Jaka 689, 690, 692
 Zaplotnik Štefan-Dušan 665
 Zapotokarjevi 535
 Zaprečnikova Marica 649
 Zavadlav Jože-Srečo 241, 299, 304, 305, 320, 322, 323, 324, 325
 Zavadlav Vojko 304
 Zavodnik Lojze 61, 68
 Zavolcina Anton-Vinta 623, 624
 Zavrtnik Ivan-Nejče 701, 706
 Zavrharjevi 223
 Zavrl Franc-Grega 358
 Zavrl Jože 21, 57, 58
 Zavrl Jože-Marjan 358
 Zavrlovi 30
 Završki-Štucin Vilma 447
 Završkovi 30
 Završnik 663, 666
 Završnik Franc-Zdenko 372, 377, 379, 411
 Završnik Ludvik-Vid 376
 Zbičajnik Justin-Zoran 507
 Zdovc Ignac 698
 Zdravko 449
 Zefovi 592
 Zega Slavko 311
 Zelenkovi iz Zaroba 233, 235
 Zelenkovi iz Ciglenc 494, 495
 Zelič Alojz-Dušan 412, 418
 Zemljak Franc-Franček 418, 419, 420
 Zemljarič 479
 Zevnikarjevi 537
 Zgermovi 385
 Zgornji Mravljak 439
 Zibelnik Pavel-Pajo 239, 517, 528
 Zidanškovi 442, 444
 Zidar Josip-Jadran 178, 212, 213
 Zidar Leopold 215
 Zidarjeva Lojzka 146, 147
 Zidarjeva mama 141, 144
 Zidarjevi iz Ajblja 147
 Zidarjevi iz Dolge njive 45
 Zigmund Anton 160, 167
 Zima Janez 619
 Zima Leopold-Jovo 634
 Zimic Alojz 272, 275
 Zimič Mirko-Miro 264, 268, 274
 Zinka 342
 Zivčevi 207
 Zlatnar Janez-Janezek 115, 124
 Zlatnar Mirko 516, 517
 Zlobec Ciril 307, 308, 311
 Zlobec Henrik-Oglar 124, 160
 Zlobec Marija 308, 310
 Zmaga-aktivistka 224
 Zmago 229
 Zmetovi 294
 Zmrzlak Maks-Veteršek 378
 Zofka 436
 Zorko Ivan-Johan 366, 367
 Zorko Ivan-Pepe 364
 Zorko Ivan-Stane 452
 Zorko Stane-Murči 421, 422
 Zorzut Leopold 275, 278
 Zotlarjevi 641
 Zrčinovi 235
 Zrimšek Anton-Jevtič 428
 Zulijan Ignac 272, 274
 Zulijan Maks 271
 Zupan Anton-Tilen 596, 598
 Zupan Anton-Vid 581
 Zupan Emil 630
 Zupan Franc 426, 428, 430
 Zupanc Alojz-Crtomir 538, 578, 581, 587, 603
 Zupanc Ciril 271
 Zupanc Franc-Franci 574, 575, 576
 Zupanc Jure-Rajko 449
 Zupanc Ludvik-Ivo 332
 Zupančič Alojz-Grča 44, 61
 Zupančič Avgust-Zoran 377, 379
 Zupančič Franc-Ivan 168, 172
 Zupančič Jože 71, 78, 379
 Zupančič Jože-Kostja 115, 122, 124, 137
 Zupančič Justina 50
 Zupančič Leon 23
 Zupančič Martin 51
 Zupančič Mimica 24
 Zupančič Rafael 420
 Zupančič Viktor-Čaruga 355, 358
 Zurik Elda 292
 Zvodar Danilo 281, 282
 Zvodar Dušan-Slavko 278

Zvodar Zvonko 183, 184, 185, 186, 243,
247, 252, 253, 257, 260, 261, 277,
285, 289, 522, 523, 535

Ž

Žabar Radovan 226
Žagar Feliks 260, 261
Žagar Franc-Kuzma 140, 144, 151, 152,
153
Žagar Gabriel-Planinko 259, 261, 262,
263, 281, 287, 288
Žagar Janko 665
Žagar Jože-Zagorjan 523, 611, 612
Žagar Srečo 253, 256, 257, 261
Žagar Stane 516, 590
Žagarjevi 43
Žavbi Angela-Ančka 368
Žavcer Pavle-Matjaž 504, 669, 672, 676
Žbogar Alojz-Slavko 271, 272, 275
Žbontarjevi 548, 567
Žebovec Ciril-Radko 642
Žefovi 235
Železnik Filip-Hrust 367, 368, 369, 370
Železnik Janez 368
Železnik Milena 61
Železnik Tončka 368, 370
Železnik-Šuštar 128
Željko Bruno 209
Žemva Franc 583, 585
Žemva Jože 598
Žerjal Srečo 311
Žerjav Jože-Pavel 634
Žgank Nestl 52, 353, 360, 408
Žgank Vinko 372
Žgavec Ciril 227, 311
Žgavec Jože 311, 319, 323, 324, 325
Žgur Franc 319
Žgurjevi 317
Žibek Franc 490, 491
Žiberna Jože-Štefan 211, 212, 213, 215
Žibert Franc 366, 367
Žibert Franc-Franc 695
Židanovi 25
Žigon Tone-Zupanov 119, 120
Žitko Stane-Stojan 119, 120, 186, 216
Živec Hilda 299
Živec Lado 298
Živec Slavica 299
Živic Alojz 219
Živko 662
Žizek Karel-Drago 496

Žižmond Dušan 294, 298
Žižmond Oskar-Gašper 228, 230
Žižmond Veceslav-Dušan 204
Žlagar Alojz 278
Žlajpahovi 48
Žlender Neža 424, 425
Žmitek Jože 578
Žnidar Andrej-Dušan 445, 449, 450
Žnidar Anton-Tone 576, 594, 595
Žnidar Franc 581, 582, 583, 584
Žnidaršič Alojz-Januš 276
Žnidaršič Alojz-Luka 610
Žnidaršič Anton-Kmetek 207, 312, 319
Žnidaršič Daniel 304, 327, 329
Žnidaršič Ernest-Marko 278
Žnidaršič Franc 286, 288
Žnidaršič Franc-Baragov 193, 194
Žnidaršič Franc-Korl 132, 139
Žnidaršič Franc-Živko 64, 68, 133, 139,
158, 168, 169, 172, 207
Žnidaršič Janez-Sampert 191, 192, 194
Žnidaršičevi 169
Žolnir Bogdan 732
Žonkovi 505, 506, 507
Žorž Emil-Simon 299, 304
Žorž Ivan-Bogdan 299, 304
Žorž Peter 184, 264, 265, 266, 268, 294,
298
Žorževi 319, 320
Žugelj Marica 74
Žugelj Martin 160
Žugelj Rudi 150, 151, 153, 159, 160
Žukovec Jože-Vladimir 8, 16, 18, 21,
44, 45, 51, 74, 84, 149, 154, 337, 348,
751, 759
Žunkovič Jurij 466
Žunter Franc-Davo 371, 372, 375
Žunter Viktor 372, 376
Županc Ivan-Johan 668, 669, 670, 675
Županc Mihael 675
Župančič Edvard-Marjan 358
Župančič Franc-Ivan 124, 140
Žurga Vencelj-Ludvik 38, 39, 42
Žvab Anton-Mostovski 578
Žvab Jože-Ivan 622, 624
Žvab Martin 622, 623, 624
Žvan Francka 597
Žvan Marija 597
Žvanov Dušan 606, 607, 610
Žvanovi 607
Žvikart Jože-Mustafa 387
Žvokelj Jože-Kozak 312, 319

KRAJEVNO KAZALO

Adlešiči 78
 Ajbelj 141, 144, 146, 147
 Ajdovec 16, 20, 48, 49, 58, 748
 Ajdovščina 222, 225, 227, 231, 292,
 307, 310, 319, 320, 323, 324
 Ajševica 231, 291
 Ambrož 639
 Andraž 351, 353, 354, 377, 500, 501,
 503, 506
 Andrej nad Zmincem 519, 521, 522,
 553, 557
 Andrejev hrib 555
 Anhovo 180, 181, 182, 188, 263, 269,
 273, 275, 758
 Anžičkov mlin 130
 Apače 445
 Apovnik 674
 Arclin 435
 Atene 684
 Auschwitz 488
 Avče 267
 Avstrija 629, 667, 689, 728, 732
 Avšček 264, 267, 268

B

Baba 632
 Babji zob 603
 Babna gora 100
 Babna polica 165
 Babni Vrh 654, 655
 Babno polje 112, 164, 165, 166, 168
 Bač 196
 Bača 243, 245, 248, 250, 251, 257
 Bača pri Modreju 246, 248
 Bačna 538
 Bajgot 381, 398
 Bajti 271
 Banfi 491
 Banja Loka 141, 147, 148
 Banjščice 179, 271, 277, 285, 311
 Banjška planota 176, 180, 181, 254,
 263, 264, 265, 266, 268, 277, 282,
 291, 293
 Barbara 555
 Barbara (p.) 707
 Bardoni 272
 Bari 199, 442, 715
 Barje /Ljubljansko barje/ 86, 91, 101,
 519, 737
 Baronov gozd 554
 Baski 223, 224, 269, 272
 Bašar (p.) 614
 Bašelj 194, 525, 635, 653, 655
 Baška grapa 248
 Baško jezero 722
 Bate 265, 267
 Bazovica 140
 Beč 102, 108
 Begari 140
 Begunje 366, 555, 585, 591, 615, 617,
 618, 624, 651, 655
 Begunjščica 622
 Bela /Idrija/ 222
 Bela /Preddvor/ 525, 653, 656
 Bela /Vrhnika/ 102
 Bela Krajina 10, 16, 18, 20, 21, 33, 41,
 50, 53, 58, 62, 64, 68, 70, 71, 72, 73,
 80, 84, 85, 118, 133, 145, 151, 152,
 157, 159, 160, 172, 185, 190, 193,
 287, 339, 366, 424, 449, 595, 681,
 715, 734, 736, 747, 748, 749, 757
 Bela peč 372, 670, 684
 Bela pri Železni Kapli 673, 674, 689,
 692, 693, 694, 695, 697
 Belca 140, 629, 630, 631, 632, 634
 Belcarca 689
 Belčji vrh 80
 Bele vode 132, 133, 134, 139, 375, 505,
 507
 Beli potok 438

Beljak 606, 679, 716, 717, 718, 722,
 724, 726, 728
 Beljška Kočna 697
 Belo polje 606, 625, 626
 Belska planina 579, 582, 599, 621, 623,
 624
 Belščica 611
 Belška grapa 99
 Belška planina 704
 Benda 584
 Bendije 241
 Benečija /Beneška Slovenija/ 174, 176,
 182, 187, 188, 215, 238, 249, 253,
 254, 258, 260, 263, 264, 268, 270,
 275, 276, 278, 281, 282, 284, 285,
 288, 289, 523, 753
 Benšetov graben 125, 126
 Beograd 401, 528, 619
 Bergantov mlin 515
 Berlin 675
 Berta Hütte 715, 726
 Bertoki 304
 Besnica 22, 24, 590, 591
 Bezena 392
 Bezina 398
 Bezovec 391
 Bezgovec 17, 72
 Bezovljak 299
 Bežajev mlin 195, 201
 Bičkova skala 525
 Bikov rob 701
 Bilčovs 672
 Bile-Poč 220
 Bilje 299, 304
 Bilpa 70, 82, 152
 Birtov mlin 129
 Bisjake 275
 Bistra 704
 Bistrica /Bohinjska Bistrica/ 392, 452,
 575, 578
 Bistrica ob Dravi 720
 Bistrica ob Sotli 421
 Bistrica v Rožu 606, 670
 Bistričica 638
 Bitenjska planina 524, 566, 571, 572,
 574, 576, 577
 Bitnja 210, 215
 Bitnje 575
 Bizeljski breg 438
 Bizovik 21
 Blagovica 363, 641
 Blanca 419, 420
 Blanščica 418

Blatni klanec 17, 45, 46, 49, 52, 53
 Bled 153, 168, 525, 580, 582, 584, 588,
 597, 599, 601, 602, 603, 604, 605,
 607
 Blegoš 513, 530, 535, 565, 746, 753
 Bločice 124, 133, 140, 168, 169, 172
 Bloke 102, 122, 124, 127, 167, 168, 169,
 172, 748, 749
 Blošček 121, 133
 Bloška planota 113, 121, 123, 124, 133,
 134, 136, 137, 138, 139, 140, 162
 Bloška Polica 115, 149
 Bobovk 635
 Boč 339, 418, 430, 445, 447, 450, 451,
 456, 756
 Bodental /glej Žabnica/
 Bodešče 603, 604
 Bodoveljska grapa 551, 552, 555, 556
 Bodrež 269
 Bogatajeva grapa 542
 Bogenšperk 36
 Bohinj 249, 262, 526, 566, 571, 572,
 573, 575, 576, 583, 588, 592, 594,
 595, 599, 654, 753, 756
 Bohinjska Bela 525, 566, 567, 578, 580,
 581, 598, 599, 600, 601, 602, 603,
 604
 Bohinjska Bistrica 574, 594, 683
 Bohinjska srednja vas 574
 Bohinjsko jezero 525, 573
 Bohor 336, 339, 403, 418, 424, 425
 Bojanci 10, 16, 17, 18, 73, 75, 78, 79,
 748
 Bojavnice 418
 Bolečka vas 454
 Bolfenk 454, 457, 463, 464
 Bolgarija 731
 Borjana 287, 288
 Borjanske Mije 288
 Borovec 82, 138, 141, 748
 Borovlje 672, 675, 685, 686, 693, 701
 Borovnica 103, 106, 107, 108, 112, 121,
 140, 159, 163, 193, 288
 Borovška gora 148
 Boršt 494
 Bosljiva Loka 152
 Bosna 6, 758
 Bovec 259, 260, 262, 753
 Božje 398
 Brančurnik 707
 Branica 176, 310, 311

Branik 231, 307, 308
 Braslovče 371
 Brda 174, 181, 182, 201, 215, 253, 254,
 255, 263, 264, 268, 269, 270, 273,
 274, 276, 278, 281, 282, 289, 291,
 295, 297, 382, 753
 Brdca 294, 301
 Brdo /Podnart/ 635
 Brdo /Slov. Konjice/ 399
 Brdo /nad Stranicami/ 439
 Breg 31, 35, 148, 153, 275, 404, 428,
 429, 558, 656
 Breginj 263, 284, 285, 286, 287, 288,
 289
 Breginjski kot 182, 188
 Brest /v Istri/ 208
 Brest /Krim/ 89, 126
 Brestanica 419, 423
 Breščina 272
 Brevant 629
 Brezje 47, 100, 396, 496, 616, 635, 644,
 646, 647
 Breznik 350
 Brezno 409, 411
 Brezova Reber 42, 46, 49, 53, 58, 60,
 62, 748
 Brezovci 537
 Brezovica 518, 640
 Brežice 332, 411, 415, 422
 Brgodec /Istra/ 208
 Brinov grič 96, 97, 175, 176, 178, 179,
 180, 222, 228, 231, 233
 Brje /Branik/ 174, 230, 289, 290, 308,
 310, 313
 Brje pri Koprivi 305
 Brkini 149, 174, 178, 182, 183, 190, 195,
 198, 201, 202, 204, 212, 213, 214,
 215, 753, 756
 Brod /Bohinjska Bistrica/ 594
 Brod Moravice 152
 Brod na Kolpi 139, 143, 147, 148, 149,
 152
 Brode 349
 Brsnice 567
 Brunk 57
 Brunšvig 396
 Brusnice 144
 Brvoge 632
 Bržine 235
 Buče 400
 Budanje 217, 222, 224, 225, 226, 289,
 311, 319, 324

Budeljčev mlin 435
 Budna vas 55
 Buje 188
 Bukov gozd 549
 Bukov vrh 536, 539, 550
 Bukova gora 159
 Bukova ježa 280
 Bukovci 479, 482, 484
 Bukovica 26, 45, 86, 121, 165, 282, 285
 Bukovje 79, 220, 221, 263, 275, 276,
 280, 565
 Bukovlje 439
 Bukovo 250, 275, 282, 285
 Bukovščica 558, 590, 591
 Burjakova koča 703
 Butajnova 518, 519
 Buzet 211

C

Cajnarje 122
 Carova žaga /Ravne/ 140
 Cemanji 128
 Cegelse 665
 Celje 349, 350, 361, 375, 377, 401, 403,
 409, 411, 413, 422, 432, 433, 436,
 438, 439, 440, 445, 493, 500, 502,
 639, 640
 Celovec 310, 667, 673, 675, 679, 684,
 693, 694, 716
 Cemerija 250
 Cerkljansko 531, 542
 Cerklje 635, 637, 649, 651, 656, 690
 Cerknica 43, 44, 102, 105, 106, 108,
 124, 145, 153, 162, 168, 170, 172,
 193, 195
 Cerkniška dolina 193
 Cerkno 174, 188, 236, 248, 262, 277,
 278, 310, 522, 523, 524, 529, 530,
 531, 532, 533, 537, 545, 548, 552,
 562, 565, 680
 Cerovec /Ljutomer/ 485, 486
 Cesta /Dobrepolje/ 106, 153
 Cezlak 398, 399
 Ciglence /Vurberg/ 476, 492, 494, 495,
 496, 497
 Cirkuše 365
 Cirknik 45
 Col 97, 180, 220, 223, 224, 225
 Colnarji 149
 Cottiči 325, 326, 329
 Crngrob 558, 591
 Cvedrež 308
 Cvetkovci /Ormož/ 457, 483, 485

Cvetkovski vrh 483
Cvišlerji 149

Č

Čabar 53, 85, 112, 121, 139, 152, 164, 166
Čačiči 140
Čadrg 248, 253, 255, 257
Čajna 718, 719
Čarjev vrh 233
Čatež 34, 45, 130
Čaven 228, 265
Čebine 376, 378
Čegla gora 720
Čehoslovaška 310, 731
Čekovec 294
Čekovnik /Idrija/ 222, 226, 228, 229, 234, 237
Čelje 195, 213, 214, 215
Čelo 102
Čemšenik 500
Čemšeniška planina 350
Čeplez 562
Čeplje 160
Čepovan 231, 234, 235, 236, 237, 265, 268, 273, 290, 291, 530, 654, 27
Čepulje 525, 590
Černci 329
Černivec 650
Čertež 235
Červanova cesta 75
Češča vas 47, 48, 61
Češnjica 150, 153, 567
Češnjice 26, 47, 364
Čezsoča 242
Čiginj 240, 278, 280, 281
Čimperjev vrh 694
Črešnova 398
Črešnovec 75
Čreta 371
Črna mlaka 421
Črna na Koroškem 505, 508, 511, 699, 703, 704, 705, 724, 752
Črna pri Kamniku 650
Črna vas 86, 88, 91, 98, 125, 126, 127, 128
Črni graben 36
Črni kal 120, 211
Črni potok 35, 148, 153
Črni vrh /Bohinj/ 573
Črni vrh /Idrija/ 93, 176, 222, 223, 228, 236, 237, 753
Črni vrh /Jesenice/ 614

Črni vrh /Loška dolina/ 164, 167
Črni vrh /Polhov Gradec/ 92, 124, 140, 378, 518, 522, 528, 529, 538, 540, 541, 549, 550, 552, 554, 555, 556
Črnik 259
Črno jezero 398
Črnomelj 17, 43, 44, 64, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 137, 141, 152, 160, 256
Čupce 272
Čušperk 129
Čužnja vas 17, 52, 53

D

Dachau 100, 211, 389, 444, 655
Dalmacija 725, 726
Dambere 222, 292
Dane /Loška dolina/ 169, 193, 199
Dane /Ribnica/ 132, 139
Dane pri Divači 310
Danje 547
Dašnica (p.) 571
Dašnjica 527
Davča 522, 530, 534, 536, 545, 547, 548, 552, 567, 571, 589, 654
Davovec 656
Davška dolina 521
Davška grapa 521, 522, 524, 528
Debeče 17, 26, 30, 45
Debeli hrib 45, 652
Debelo brdo 621
Debenec 46, 47, 48, 51, 53
Debenje 271
Dednik 134, 136, 137
Dekani 167, 168
Delnice 152
Delnice /Škofja Loka/ 528, 536, 538, 539, 549, 551, 552
Desinič 422
Deskle 180, 181, 182, 267, 268, 269, 273
Dešen 362
Devetaki 329
Devina 398
Dežno pri Podlehniku 445, 465
Dilce 221
Divača 198, 202, 213
Divji potok 63
Dob 642
Dobec 106
Doberdob 188, 222, 289, 300, 321, 325, 328
Doberdol 325, 326, 328, 329

- Doblar 278
 Dobljče 71, 75, 76, 152
 Dobova 411
 Dobrač 718
 Dobračeva 542, 544, 562
 Dobrava 48, 317, 318, 332, 489, 721
 Dobrača 525, 585, 615, 616, 635, 644,
 645, 646, 652, 653, 664, 665, 666
 Dobropolje 43, 129, 144, 153
 Dobrna 351, 433, 436
 Dobrnič 44, 48, 49, 50, 339
 Dobrova 100, 101, 560
 Dobrovica /lg/ 127
 Dobrovlje 32, 332, 333, 334, 348, 351,
 352, 353, 354, 359, 362, 365, 367,
 369, 370, 371, 372, 373, 374, 377,
 388, 403, 404, 406, 407, 413, 415,
 426, 669, 675, 753
 Dol /Hrastnik/ 408, 409
 Dol /Predmeja/ 223, 224, 225, 226
 Dol /Suha/ 372, 374, 375
 Dol pri Borovnici 106
 Dol pri Ljubljani 29
 Dol pri Repentaboru 309, 321
 Dolane /Pivka/ 206
 Dole nad Razpotjem 377
 Dolena 469
 Dolenja Trebuša 530, 531
 Dolenja vas 161, 201, 202, 203, 205,
 207, 314, 425
 Dolenje Brezovo 420
 Dolenje Jezero /Cerknica/ 168, 172,
 193, 194
 Dolenje Poljane 191, 194
 Dolenje polje 59, 64
 Dolenji Logatec 194
 Dolenji vrh 20, 50
 Dolenjska 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 28,
 29, 31, 32, 41, 44, 48, 54, 81, 85, 91,
 100, 102, 112, 117, 128, 157, 179,
 183, 196, 204, 223, 313, 332, 333,
 334, 336, 337, 338, 339, 341, 344,
 345, 352, 353, 354, 355, 356, 360,
 361, 391, 403, 405, 417, 420, 424,
 427, 429, 432, 442, 449, 525, 528,
 546, 568, 589, 621, 639, 640, 657,
 678, 683, 725, 734, 735, 736, 737,
 738, 739, 740, 745, 747, 748, 749,
 752, 755, 757, 758
 Dolenjske Toplice 41
 Dolga njiva /Košuta/ 621, 660, 664
 Dolga njiva pri Šentlovrencu 45, 46
 Dolga noga 22, 24, 28, 30, 337, 355,
 357
 Dolga škarpna 111
 Dolga vas 146
 Dolgo brdo 30
 Dolič /Triglav/ 262, 578
 Dolina 209, 211, 278
 Doline 549
 Dolinska gora 554
 Dolje /Tolmin/ 259, 260, 261
 Dolnja Briga 143, 147
 Dolnja Nemška vas 46
 Dolomiti /Polhograjski dolomiti/
 Domje /pri Dolini/ 209
 Domžale 24, 168, 635, 636, 643
 Domžalsko polje 658
 Dornava 476, 480, 483, 485
 Dornavsko polje 480
 Dornberk 231, 302, 303, 320
 Doslovče 618
 Dovje 525, 605, 625, 629, 630, 631, 632,
 633
 Dovški senožeti 625
 Dovže 351, 509
 Draboslavica 527
 Draga /Begunje/ 525, 585, 605, 615,
 616, 617, 618, 633, 644
 Draga /lg/ 129
 Draga /Podpreska/ 127, 138, 143
 Draga /Vurberg/ 478
 Draga pri Suhorju 17, 62, 64, 72, 73, 78
 Dragatuš 43, 44, 74, 75, 78
 Dragučova 497, 498
 Dramlje 500
 Drašče 718
 Drava (r.) 341, 342, 343, 345, 346, 347,
 348, 380, 381, 385, 387, 390, 394,
 430, 431, 432, 454, 455, 456, 464,
 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471,
 472, 473, 474, 478, 479, 483, 487,
 491, 493, 496, 499, 668, 670, 672,
 673, 675, 677, 679, 694, 708, 747,
 756, 758
 Dravci 470
 Dravinja (r.) 342, 431, 456, 461, 462,
 463, 466, 468
 Dravlje 515
 Dravograd 706, 708, 713
 Dravski dvor 493
 Dravsko polje 341, 431, 454, 456, 457,
 460, 463, 471, 493, 498, 756
 Draža vas 444

Dražgoše 514, 566, 567, 568, 570, 585,
587, 589, 590, 591, 654, 753

Dreki 275, 283

Dren 148

Drenov grič 97, 101, 109, 124, 140

Dresden 732

Drežnica 257, 258, 259, 260

Drežniške Ravne 242, 257, 259

Drnovškova grapa 540

Drnulek 235, 236

Drnuška vas 45

Drtija 363

Družmirje 505

Dugo 275

Duh na Ostrem vrhu 343, 499

Duh v Gornjih Halozah 445, 461

Dunaj 409, 675, 732

Duplica 658

Duplje /Vipava/ 215

Dutovlje 299, 305, 306, 308, 309

Dvor /Žužemberk/ 17, 43, 46, 60, 134,
148, 149

Dvorče 719

Dvorjane 471, 496

Dvorska vas 615, 619

E

Eiginsko polje 281

Erzelj 179, 294, 313

F

Fajtov hrib 322

Fala 396

Farji potok 523, 524, 547, 548, 552, 654

Ferdreng 146, 147, 148, 150, 151, 154

Ferjančev vinograd 313

Firnitz 724

Fojška žaga 556

Foni 176, 181, 182, 242, 253, 275, 278,
282

Formin 464, 476, 483

Fovški Kal 291

Frajhajm 395

Fram 341, 344, 380, 391, 394, 395, 397,
493

Framsko Pohorje 456

Frankolovo 57, 380, 407, 433, 436, 437,
439, 440, 449, 500

Frnaža 294

Furlanija 188, 254, 271, 289, 302, 320,
326, 328, 329, 734

Fužine 659

G

Gaber 488

Gaberje /Polhov Gradec/ 22, 30, 517

Gaberje /Stara Pokljuka/ 581, 591

Gaberje pod Špiljkom 363

Gabrc 580

Gabrče 201, 202, 207

Gabrije 279

Gabrje 178, 253, 325, 326

Gabrke 505, 550

Gabrovčec 43

Gabrovec 311

Gabrovica 178, 180, 190, 208, 209, 210,
211, 299, 305, 306, 307, 308, 309,
310, 311, 329

Gabrovka 34, 35, 36, 37, 39, 40, 331,
429, 502

Gabrska gora 56

Gabrška gora 518, 519, 521, 522, 528,
534, 536, 539, 541, 549, 550, 551,
552

Gače 75

Gačnik 102, 237, 249

Gaj 343

Gaj nad Mariborom /Križ/ 498, 499

Gajevci 480, 481, 484

Galicija 500

Gibina 489, 490

Giršiči 78

Glažuta 133, 136, 141

Glina 121, 615

Globasnica 699

Globodol 46

Globoka Rupa 246

Globoko 44, 423, 489, 490, 491, 515,
585, 586, 616

Goče 237, 264

Godešič 557, 558, 689

Godič 636

Godičevo 122

Gol pri Velenju 502

Gola peč 614

Golec 140

Goli vrh 544

Golica 522, 525, 566, 605, 606, 611,
612, 614, 621, 622, 625, 654
680, 713, 715, 722, 726, 727

Golinščak 491

Golišče 355, 357

Goljaki /Škrbina/ 223

Goljevica 272, 273

Golnik 652, 660

Golo nad Grahovim 170
 Golo nad Igom 42, 84, 90, 121, 125,
 126, 127, 128, 129, 130, 132
 Golo Rebno pri Tolstem vrhu 444
 Golobar 260
 Golobinjek 61
 Golobov vrh 223, 698, 700
 Golovabuka 383, 384, 385
 Golšček 129
 Golte 372
 Gomila 46
 Gonars 119, 175, 312
 Gonjače 276
 Gora Oljka 351
 Gore /Idrija/ 233
 Gorenja Trebuša 180, 185, 187, 215,
 226, 228, 229, 230, 653, 654
 Gorenja vas 45, 134, 528, 538, 539,
 540, 543, 549, 550, 562
 Gorenje Jezero 193, 199
 Gorenji Novaki 532, 546
 Gorenji vrh pri Dobrničju 50
 Gorenjska 7, 8, 35, 61, 62, 83, 85, 91,
 92, 99, 101, 102, 103, 104, 107, 113,
 114, 118, 133, 153, 159, 181, 184,
 185, 187, 188, 223, 234, 238, 249,
 261, 262, 263, 347, 352, 361, 369,
 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519,
 521, 522, 527, 528, 529, 530, 531,
 532, 533, 534, 536, 538, 539, 543,
 545, 546, 548, 551, 553, 556, 557,
 561, 566, 567, 570, 571, 581, 584,
 587, 590, 592, 598, 602, 604, 605,
 606, 607, 610, 615, 618, 619, 620,
 624, 635, 636, 639, 651, 654, 655,
 657, 659, 664, 668, 670, 672, 673,
 677, 678, 679, 680, 681, 683, 688,
 689, 696, 713, 714, 715, 722, 723,
 726, 727, 732, 734, 739, 744, 748,
 749, 752, 753, 754, 756, 757, 758
 Gorica 173, 184, 188, 227, 238, 244,
 254, 267, 272, 288, 289, 290, 292,
 293, 294, 297, 301, 302, 319, 324,
 325, 326
 Gorica pri Metnaju 130
 Gorica pri Radovljici 617
 Goričane 529, 559
 Goriče 647
 Goričica 107, 170
 Goriška vas 10, 52, 58, 60
 Goriški Lazi 35
 Gorišnica 457, 466, 469, 472, 476, 481,
 482, 483, 485
 Gorjanci 10, 14, 16, 52, 68, 72, 748
 Gorjansko 306
 Gorje /Bled/ 584, 588, 597, 598, 726,
 Gorje /Cerkno/ 531, 533
 Gorjuše 514, 522, 524, 566, 571, 576,
 577, 578, 579, 580, 581, 582, 598,
 602
 Gornja Branica 310
 Gornja Briga 143, 144
 Gornja Dubrava 487
 Gornja vas 440
 Gornje Haloze 455, 456
 Gornje Laze 71
 Gornje Lebuše 712
 Gornje Poljane 160, 161, 167, 168, 172,
 179, 191
 Gornje polje 58, 59
 Gornje vrhe 60
 Gornje Vrhovo 58
 Gornji grad 352, 368
 Gornji Ig 88, 125
 Gornji Kozjek 608
 Gornji Logatec 79, 145
 Gornji Lokavec 267
 Gornji vrh 329
 Gorski Kotar 152
 Gospa Sveta 694
 Gotenica 148
 Goteniški Snežnik 134
 Govejek 223, 555
 Gozd /Stahovica/ 525
 Gozd Martuljek 525, 713
 Gozdnik 334, 376, 406, 408, 409, 410,
 412, 436
 Grabec 682, 683
 Gračnica 414, 423
 Gradac 33, 72, 78, 80
 Gradaščica (p.) 99
 Gradec 443, 469
 Gradež 130
 Gradišče /Bloke/ 124
 Gradišče /Litija/ 31, 35, 38
 Gradišče /Pohorje/ 215, 289, 301, 304
 Gradišče pri Lukovici 395, 653
 Gradišče pri Trebnjem 46
 Gradiška 321, 326, 329
 Gradiško 124
 Grahovo 145, 160, 168, 169, 170, 172,
 191, 192, 194, 195, 246, 259
 Grajska vas 351, 503
 Grant 248, 593
 Grašče 269
 Graška gora 351, 384, 505

Grčarevec 117, 119, 124, 133, 139
 Grčarice 134, 135, 136, 148
 Grčija 684
 Grdi Lazi /Loška Potok/ 135
 Greben 218
 Grgar 237, 291
 Grgarske Ravne 267, 269, 273
 Grgelj 146, 147
 Griček 545
 Grilcev grič 113
 Grintovec pri Osilnici 154
 Grizoltova koča 385
 Griže 411, 500
 Grmače 363
 Grohat 701
 Grosuplje 14, 17, 43, 84, 127, 128, 129,
 130, 134
 Grudnica 231, 234, 235, 236, 242, 245,
 269
 Gure 673, 679
 Guštanj 511

H

Hajdina 394, 454, 460, 465, 466, 471
 Haloze 339, 342, 344, 349, 394, 430,
 431, 450, 454, 455, 456, 457, 466,
 467, 468, 470, 476, 501, 756
 Hamre 431, 460
 Harije 210
 Helena 705
 Henina 429
 Hermanci 488
 Hitno 124
 Hlebajnova žaga 634
 Hlevnik 280
 Hmeljnik 10, 16, 45, 46, 52, 58, 59, 68,
 748
 Hobovše 542
 Hoče 397
 Hočevarjeva senožet 103
 Holmec 510, 511, 692, 702, 706, 708,
 710, 711
 Hom /Šentrupert/ 55
 Homec 288, 289
 Horjul 97, 100, 101, 102
 Hosta 275
 Hotavlje 529, 562
 Hotedršica 103, 218
 Hotemaže 656
 Hotenja 239
 Hotunje 584
 Hramše pri Dobrni 502
 Hrast pri Suhorju 72

Hrastnik 32, 409, 411, 490
 Hraše 662
 Hrib /Loška dolina/ 166
 Hrib /Tanča gora/ 146
 Hrib /Vrhnik/ 113, 114
 Hribarice 576
 Hrletov mlin 377
 Hruševica 308, 309, 310, 311
 Hruševje 222
 Hruševje /Postojna/ 205
 Hruševje v Polhograjskih Dolomitih 81,
 86, 93, 101, 102, 175
 Hruševo 100
 Hruševski hrib 99
 Hrušica /Brkini/ 210, 216, 217, 219
 Hrušica /Jesenice/ 526, 606, 609, 610,
 611, 625, 626, 628, 629
 Hrušica nad Logatcem 97
 Hrvaška 6, 72, 75, 78, 79, 81, 146, 188,
 208, 211, 339, 340, 403, 405, 408,
 421, 422, 445, 461, 736, 757
 Hrvaško Zagorje 476, 757
 Hudajužna 257
 Hudi graben 525
 Hudi hlevi 633, 634
 Hudi Kot 385, 386
 Hudi vrh 121, 398
 Hudo /Tržič/ 646
 Hudo polje 235, 236
 Huje 215
 Hum 188, 216, 237, 239, 240, 251, 268,
 489
 Hvalež 57

I

Idrija 93, 173, 227, 228, 229, 237, 543,
 561, 753
 Idrija pri Bači 244, 269
 Idrija (r.) 96, 230, 241, 272, 275, 284,
 531
 Idrijska Bela 226, 230
 Idrsko 258, 282, 283, 284
 Ig 89, 125, 127, 129
 Igljenik 46
 Igole 516, 518
 Ilirska Bistrica 149, 174, 193, 195, 198,
 199, 210, 214
 Imeno 428
 Inlauf 141, 143, 144
 Istra 173, 188, 208, 209, 210, 238, 281,
 282, 757
 Iška 81, 85, 86, 88, 89, 101, 102, 108,
 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126,

128, 133, 134, 137, 168, 737, 748
 Iška vas 50, 88, 89, 125
 Iški Vintgar 86, 87, 89, 90
 Italija 17, 20, 25, 50, 63, 65, 83, 84, 100,
 106, 107, 108, 109, 119, 125, 127,
 134, 140, 147, 148, 150, 173, 188,
 196, 197, 198, 201, 204, 205, 210,
 522, 529, 542, 543, 731, 732, 753,
 754, 757, 758
 Ivančna gorica 17, 33, 41, 43, 46, 128,
 337
 Ivanji grad 306
 Izgurec 563
 Izlake 350, 364, 426

J

Jablan 58
 Jablane 60
 Jablanica 35
 Jagnjenica 54, 55, 57
 Jagodnik 59, 748
 Jagrše 228
 Jakovica 117
 Jalovnik 250
 Jama /pri Dvoru/ 20, 47, 48, 60
 Jame 638
 Jamnik 567, 653
 Janče 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 31, 37
 Janeževo brdo 210, 214
 Janški hrib 28
 Janški vrh 457
 Janževski vrh 385, 386
 Jarčja dolina 527, 528, 529, 531, 561,
 562, 564
 Jasen 215
 Jasenovc 220
 Jastrebci pri Kogu 486, 488
 Jašči 323
 Jatna 54, 426
 Javorca 254, 255
 Javorče 543
 Javorje /Brkini/ 211, 213, 215
 Javorje /Koroška/ 673, 701
 Javorje /Litija/ 31
 Javorje /Škofja Loka/ 537, 549, 550,
 551, 552
 Javorje /Velike Lašče/ 130
 Javornik /Jesenice/ 628
 Javornik /Koroška/ 699
 Javornik /Snežnik/ 748, 749
 Javornik nad Colom 115, 116, 180, 188,
 201, 215, 216, 219, 220, 221, 222,
 223, 225, 226, 233, 314

Javornik nad Postojno 193
 Javornik pod Gorjanci 10
 Javorniška Planina 659
 Javorniški Rovt 525, 605, 614, 618, 621,
 622, 628, 683
 Javorniško pogorje 193, 194
 Javorski Pil 41
 Javorščica 377
 Jazbine 31, 301
 Jedločka Planina 508
 Jekeln 726
 Jelendol 656, 660, 665
 Jelenje 200
 Jelenov žleb 16, 135, 136, 141, 145
 Jelični vrh 223
 Jelje 579
 Jelovec 450, 452, 454
 Jelovica 350, 516, 518, 519, 522, 524,
 527, 536, 566, 571, 572, 574, 575,
 576, 577, 585, 586, 588, 592, 593,
 594, 598, 601, 602, 603, 604, 615,
 654
 Jelša 377
 Jeprca 515, 557, 558
 Jereka 578
 Jerinov graben pod Plešivcem 501
 Jermendol /Podgora/ 164
 Jernej /Ličenca/ 402
 Jerovska vas 447
 Jesenice 515, 516, 552, 606, 609, 612,
 613, 615, 621, 624, 625, 628, 631,
 652, 683, 685, 715, 717, 726, 727,
 732, 753
 Jeseniški Rovt 525, 609, 628, 713, 715
 Jesenovcova grapa 562
 Jesenovc /Mašun/ 82, 162, 163, 169,
 179, 180, 194, 195, 201
 Jesenovc /Železniki/ 527, 567, 568
 Ješnica 314
 Jevnica 17, 22, 23, 25, 28, 30, 31, 34,
 37, 38, 57, 333, 345, 355, 356, 358,
 539, 753, 758
 Jevšček 283, 284, 285, 287
 Jezerca /Kobarid/ 257
 Jezerca pod Kravcem 648
 Jezerce pri Šmartnem 435, 436
 Jezernica 621
 Jezersko 635, 638, 648, 649, 659, 685,
 689, 690, 692, 693
 Ježica 515
 Josipdol 388
 Jugoslavija 68, 105, 173, 191, 602, 667,
 731, 732, 733, 744, 759

Jurgovo 398
 Jurij na Plečah 240
 Jurij ob Pesnici 498
 Jurišče /Mašun/ 179, 190, 194, 198, 199
 Jurjev mlin 549
 Jurjevci 614
 Jurjevčevo Pleče 582
 Jurjevica 132, 139, 146, 153, 168
 Jurka vas 66
 Jursklošter 334, 403, 404, 412, 413, 414, 415, 416
 Jurmani 276
 Jurovščak /Videm pri Ptuj/ 466, 467

K

Kačje ride 51
 Kačno 26
 Kaferletova zidanica 46
 Kajžar 488, 489
 Kal /Mirna peč/ 52
 Kal /Radeče/ 56, 377
 Kal nad Kanalom 244, 246, 255, 257, 262, 267, 268, 269
 Kal pri Krmelju 202
 Kalce 117, 145
 Kališe 84, 85, 105, 115, 116, 117, 119, 120, 180, 216, 233, 522, 541, 542, 590
 Kambreško 272
 Kamen 617
 Kamence 280
 Kamenski gozd 271
 Kamna gora 441
 Kamna gorica 566, 591
 Kamne 632
 Kamnica /Maribor/ 497
 Kamnik 345, 450, 452, 515, 545, 635, 636, 637, 638, 639, 650, 651, 652, 656, 658, 659, 663, 753, 756
 Kamniška Bistrica 361, 525, 636, 637, 638, 648, 649, 650, 653, 659, 680
 Kamniške Planine 628, 638
 Kamniško sedlo 648, 649, 696
 Kamnje 230, 294, 310
 Kamnje /Bohinjska Bistrica/ 594, 595
 Kamno 224, 253, 258, 283
 Kanal 236, 268, 269, 271, 273
 Kanalska dolina 667
 Kanalski vrh 267
 Kandrše 364, 366
 Kanižarica 152

Kanji dol 220, 237
 Kanomlja 228, 233, 236, 237, 238, 240
 Kapla 410
 Kaptol 147
 Kapusov graben 387
 Kariž 110
 Karavanke 522, 525, 527, 557, 561, 566, 605, 606, 608, 611, 615, 621, 622, 623, 626, 628, 633, 659, 667, 668, 670, 673, 674, 675, 678, 679, 683, 688, 689, 691, 693, 713, 715, 717, 718, 721, 722, 727, 732, 753, 756, 758
 Karlovac 73
 Karteljevo 59
 Kasaze 411
 Kasi 275
 Katarina 377, 560
 Katrnik 565
 Kavče 503
 Kebelj 387, 398
 Kepa 625, 678, 712, 715, 726
 Kidričevo 340
 Kisovec 420, 650
 Klada 129
 Kladje 54, 425, 544, 562, 564
 Kladni dol 415
 Kladoški grič 110
 Klajski grabni 129
 Klamno 254
 Klančarica (p.) 125, 128
 Klanec /pri Vinici/ 78
 Klanec pri Vrhniki 114
 Klavže 229, 246
 Kline 649
 Klinja vas /Kočevje/ 146
 Ključ 86, 93, 519, 748
 Kloma 632
 Klopni vrh 387, 389
 Kneške Ravne 592
 Knezdol 350
 Kneža 246, 249, 250, 251, 253
 Knežak 149, 196, 198, 199, 200
 Knežja lipa 148
 Knežja njiva 123, 169, 172
 Knežka grapa 248, 249, 255
 Kobalar 273, 274
 Kobansko 380, 702
 Kobarič 188, 237, 257, 258, 259, 280, 284, 285, 286, 287, 289
 Kobdijl 305, 306
 Kobilica 236
 Kobilja glava 181, 249
 Kobjeglava 307, 308, 309, 310, 323

- Kobla 573
 Kočevje 63, 84, 91, 130, 134, 136, 137, 141, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 159, 386
 Kočevska Reka 134, 148
 Kočevski Rog: 9, 10, 16, 22, 42, 45, 46, 62, 63, 65, 68, 70, 71, 77, 82, 83, 99, 103, 117, 133, 139, 141, 145, 149, 152, 156, 158, 179, 195, 275, 276, 333, 517, 522, 524, 529, 735, 736, 737, 742, 743, 744, 745, 746, 748, 749, 752, 756
 Kočevša 226
 Kočna 611, 622
 Kog 343, 471, 476, 478, 479, 485, 486, 487, 488, 489, 490
 Kogel 479
 Kojško 181, 269, 282
 Kokarje 345, 346, 387
 Kokra 635, 647, 650, 658
 Kokra (r.) 525, 636, 649, 651, 656, 657, 659
 Kokrško sedlo 638, 648, 653
 Kolc 226
 Kolobocija /sedaj Rovt/ 518, 519, 539, 541
 Kolovrat 176; 188, 282, 350
 Kolpa (r.) 70, 79, 82, 124, 134, 139, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 152, 157, 743
 Kolski vrh 549
 Komatevra 659, 690
 Komen 180, 260, 289, 305, 306, 307, 310, 317, 329
 Komenda 635
 Konče 291, 294
 Konfinarjevo 377
 Konik 105
 Konjice /Slovenske Konjice/ 439, 440, 441, 442
 Konjiška gora 430, 439, 440, 441, 443, 445, 756
 Konjščica 638
 Konte 609, 610
 Kopa pod Uršljo goro 510
 Kopačnica 563
 Kopačniška grapa 563
 Koper 208, 209, 210, 304
 Kopišče 650
 Kopivnik 395
 Kopriva 305, 307, 323
 Koprivišče 269
 Koprivna 508, 692, 698, 700, 704
 Koprivnica 419, 451
 Koprivnik 75, 77, 84, 141, 142, 147, 148, 151, 155, 157, 159
 Koprivnik /Sela/ 262, 685
 Koprivnik /Žiri/ 542
 Koprivnik v Bohinju 562, 578, 580, 654
 Korada 274
 Kordek 394
 Kordun 73
 Koren 722
 Koren /Javornik/ 194, 198
 Koren /Vrhnik/ 102
 Koreno 471, 495, 496, 498
 Korita /Bled/ 577
 Korita /Dobrnica/ 51
 Korita /Idrija/ 564
 Korita /Storžič/ 659
 Koritnica 190, 195, 196, 197, 248, 259, 262
 Korošci /Sv. Barbara/ 178
 Korošica 649
 Koroška 78, 336, 337, 338, 345, 346, 351, 353, 362, 370, 372, 382, 513, 522, 523, 525, 527, 546, 552, 560, 566, 582, 606, 607, 608, 611, 617, 618, 622, 625, 627, 633, 635, 636, 649, 656, 659, 661, 665, 667, 668, 669, 670, 672, 673, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 683, 688, 690, 691, 692, 695, 699, 713, 714, 716, 717, 720, 722, 723, 725, 727, 732, 739, 744, 747, 748, 749, 752, 754, 755, 756, 757, 758
 Koroška Bela 613, 620, 623
 Korte 672, 678, 681, 688, 689, 692
 Koseč 259, 261
 Kosi pri Kambreškem 274
 Kosovelje 309, 310, 311, 323, 324
 Kosovski mlin 230, 272
 Kosovski most 308
 Kostanjevica 278, 322
 Kostelsko 150, 151
 Kostrevnica 31
 Kostrevniška dolina 35
 Košana 200, 205, 210
 Koširjeva Reber 398
 Košnica 409
 Košpletov mlin 415
 Košuta 664, 668, 689
 Kot 632
 Kot nad Oplotnico 341, 351, 380, 397, 398, 399, 439

- Kot pri Semiču 71
 Kote na Sevčniku 501, 502, 504
 Kotel 107, 241
 Koti 57
 Kottlje 387, 388, 511, 700, 706
 Kovačeva Planina 279, 280, 282
 Kovčejša 233, 235
 Kovčice /Brkini/ 211, 213
 Kovor 635, 644, 645, 646
 Kozarišče /Lož/ 145, 165, 193
 Kozarnica 706
 Kozaršče /Tolmin/ 281
 Kozel 287
 Kozina 210
 Kozjak 342, 387, 390, 391, 470, 471, 496, 499, 756
 Kozjansko 54, 56, 334, 336, 339, 344, 349, 350, 352, 353, 357, 370, 400, 403, 404, 406, 407, 416, 418, 419, 424, 428, 430, 437, 447, 449, 460, 753, 756, 757
 Kozje 419, 424
 Kozje stene 225, 226
 Kozjek 518, 549
 Kozji Hrib 501, 509
 Kozji vrh 164
 Kožarjev kozolec 429
 Koželjski graben 102
 Kožljek 689, 692, 695
 Kraj /Kozel/ 284
 Krajna brda 420
 Kralj v Stranica 439
 Kranj 515, 516, 527, 552, 557, 558, 559, 590, 591, 618, 635, 644, 651, 652, 656, 663
 Kranjska gora 625, 630, 633, 753
 Kras 174, 175, 187, 188, 189, 202, 204, 231, 238, 278, 294, 297, 301, 305, 306, 307, 309, 310, 311, 314, 320, 322, 323, 324, 326, 726, 753, 758
 Kraški vrh 266
 Krčevina 496
 Krčevine 342
 Kred 286, 287, 289
 Krekovše 229
 Kremen 415
 Kremenca 302
 Kremenik 540
 Kresnice 357
 Kresniške Poljane 34, 355, 357
 Kresniški vrh 32
 Krim 50, 82, 84, 86, 87, 90, 91, 92, 97, 98, 99, 101, 102, 107, 120, 121, 122, 125, 126, 134, 135, 139, 519, 736
 Kriška Reber 45
 Krištan 581, 582
 Krivo brdo 518, 519
 Križ /Gaj nad Mariborom/ 471
 Križevci 611, 612, 614, 621
 Križevac 439
 Križevska vas 362
 Križevski breg 439
 Križna gora 82, 121, 162, 168, 169, 170, 201, 223, 224, 226, 590, 694
 Krka 44, 48, 61, 749
 Krka (r.) 10, 41, 43, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 68, 758
 Krn 188, 237, 242, 253, 254, 255, 257, 258, 259, 263, 281, 283, 593
 Krnica 584, 597
 Krnica /pri Bledu/ 168
 Krnice 240
 Krniški hrib 20, 34
 Krniški Lom 576
 Krnišnik 539
 Kromberk 226, 270, 282, 291, 292, 295
 Kropa 525, 527, 566, 571, 585, 586, 587, 588, 590, 591, 598, 615, 635, 644, 653, 654, 753
 Kroparica (r.) 585, 586
 Krošljev hrib 102
 Krstenice 273
 Krška vas 43
 Krško 422
 Krtina 639, 640
 Krtovše 185, 228, 230, 233, 235, 237
 Krvava peč 89, 125, 128, 131, 134
 Krvavec 525, 615, 636, 639, 648, 651, 655, 656, 659, 677
 Kuglerjevo na Razborju 505
 Kuk 248
 Kukova Sela 58
 Kum 32
 Kumen 387, 390
 Kumrova vas 147
 Kumšperk 421
 Kungota 439, 440
 Kupljenik 598
 Kurešček 131
 Kurja vas 33, 113, 115
 Kušcerji 276
 Kvasice 79

L

- Labinje 531, 532
 Lackov gozd pri Novi vasi 479

- Lačaves 488
 Ladmirce 395
 Ladra 258
 Lahinja 78
 Lahka 269
 Lahov graben 415
 Lahovče 535, 590, 655
 Lajše 571, 588, 590, 591
 Lakence 52
 Lakomirce 395
 Landol 222
 Lanjevec 223
 Lapinje 70, 145, 146
 Lašče 106, 108
 Laški Rovt 595
 Laško 350, 403, 404, 406, 407, 408, 409, 411, 412, 415, 417, 422, 423, 427, 428
 Lavrica 21, 53
 Lavrovec 124, 133, 140
 Lavtarski vrh 525
 Laze /Gorje/ 575, 597
 Laze /Koprivnik/ 147
 Laze nad Lokavcem 334, 411
 Laze pri Borovnici 23, 44, 115, 117, 119, 222
 Laze pri Gorenjem Jezeru 169
 Laze pri Oneku 133
 Laze pri Vačah 361
 Lazec 134, 137, 138, 143
 Laže 201, 202, 205, 207
 Lebence 719
 Ledenica 561
 Ledince 716
 Ledine 564
 Lehen 385, 387
 Lenart 342, 350, 471, 491, 493, 498, 525, 591
 Lenta pri Ormožu 487
 Leoben 670
 Lepa njiva /Mozirje/ 508
 Lepena 675, 698, 699, 700, 705
 Lepence 575
 Lepi vrh 113, 121, 123, 124, 395
 Lesce 604, 618
 Leskova dolina 120
 Leskovec 412, 422, 423, 470
 Leskovica 221
 Lesno brdo 101
 Leše 56, 365
 Letuš 502
 Levec 410
 Levpa 267, 269
 Ležeče 25, 210
 Libanja 487
 Liboje 350, 374, 409, 411
 Libuče 704, 708
 Libušnje 258
 Ličenca 398, 400
 Limbarska gora 395
 Limbuš 392
 Lindek 440
 Lipa 299, 310, 311, 329, 398, 439, 440, 456
 Lipe 89
 Lipec 57
 Liplje 126
 Lipna peč 581, 583
 Lipnikova dolina 554
 Lipoglav 24
 Lipovec /Ribnica/ 133
 Lipovec pri Ajdovcu 49
 Lipovski hrib pri Horjulu 101
 Lipsenj /Cerknica/ 152, 153, 168, 169, 170, 172
 Lipšov mlin 698
 Lisc 250, 255
 Lisce 54, 407, 412, 418, 426, 427
 Lisec /pri Dobrniču/ 33, 47, 48
 Lisec /Tolmin/ 592, 593
 Liskovec /Ozeljan/ 291
 Litija 24, 35, 36, 38, 40, 41, 42, 355, 357, 364, 365, 426, 500, 613, 628, 754, 756
 Livek 283, 284, 285, 287
 Livške Ravne 242, 275
 Livold 148, 149
 Liza 377, 378
 Ljubelj 624, 647, 660, 665, 672, 684
 Ljubinj 248, 250, 256, 281, 282
 Ljubinjski graben 375
 Ljubljana 7, 9, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 33, 34, 42, 44, 47, 52, 53, 62, 71, 80, 81, 85, 87, 88, 91, 103, 105, 106, 114, 115, 116, 124, 125, 127, 130, 133, 136, 139, 140, 141, 145, 153, 154, 168, 175, 189, 194, 206, 215, 256, 288, 300, 311, 312, 331, 332, 333, 355, 361, 377, 411, 426, 489, 502, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 528, 544, 552, 556, 557, 558, 629, 640, 733, 734, 735, 737, 738, 739, 744, 749, 752, 758
 Ljubljana-Vič 105
 Ljubljana (r.) 86, 88, 89, 90, 91, 97, 98, 102, 103, 114, 748, 749
 Ljubljanski vrh 81, 85, 99, 101, 102,

103, 104, 105, 113, 115, 116, 118,
121, 124, 139, 222, 522, 748, 753
Ljubljansko Barje /glej Barje/
Ljubnica 439, 440
Ljubno 352, 372, 384, 386, 399, 586,
645, 653
Ljutomer 341, 457, 471, 485, 486, 496,
756
Lobič 147
Lobnica 341, 391
Lobnik 675
Loče 398, 400, 401, 441, 443, 445, 446,
448, 452, 722, 724
Ločilnica (p.) 537
Ločnec 424
Ločnica /Medvode/ 552, 556, 557, 559,
560, 589
Log 96
Log /Bled/ 567, 577
Log /Gorjuše/ 524
Log /Idrija/ 233, 235, 237, 260, 320
Log nad Škofjo Loko 539, 552, 549,
553, 555
Log pri Brezovici 96
Logarska dolina 345, 648, 649, 673, 692
Logaršče 176, 181, 188, 242, 244, 245,
251
Logaška Češnjica 109
Logaško polje 111
Logatec 84, 92, 105, 106, 110, 111, 115,
117, 118, 124, 133, 140, 163, 180,
215, 222, 543, 749
Loje 250
Loka 395
Loka pri Zidanem mostu 427, 429
Loka pri Žusmu 424, 425
Lokavec 222, 225, 237, 323, 334, 411,
428
Lokavica 324
Loke 291, 299, 350, 378
Lokovec 277, 298
Lokve 71, 78, 235, 236, 267, 295
Lokvica 322
Lom 235, 237, 248, 249, 255, 257, 266,
267, 282, 285, 293, 294, 536, 574,
635, 644, 653, 655, 659, 663, 664,
665
Lome 575
Lomov hrib 198
London 6
Loperšice 487
Lošče 420
Loška dolina 81, 82, 121, 124, 132, 136,

137, 138, 139, 146, 153, 162, 163,
164, 165, 172, 264, 312, 748, 749,
753
Loška vas 58
Loški potok 121, 130, 132, 133, 135,
136, 137, 140, 143, 144, 145, 151
Lovrenc /Bašelj/ 653
Lovrenc /Zidani most/ 428
Lovrenc na Dravskem polju 460
Lovrenc na Pohorju 344, 380, 387, 388,
389, 390, 391, 398
Loza 163, 175, 176, 180, 195, 201, 202,
205, 220, 290, 305, 311, 314, 315
Lozari 230
Lozice 311, 318
Lož 82, 121, 139, 144, 160, 161, 162,
168, 170
Lože 312, 415, 423
Lože pri Vipavi 200, 201
Ložice 268, 269, 272, 418
Lučane pri Lipnici 501
Luče 352, 679, 680, 695, 701
Lučine 528, 538, 539, 540, 543, 549,
550, 562
Ludranski vrh 673
Luknja 58
Lukovica 361
Lukovica pri Domžalah 525, 642, 658
Lukovnik 52
Luša 550
Lužnik 245

M

Macen 674
Mače 674
Mačenski vrh 673, 679, 682, 683, 685
Mačji dol 45, 48, 49
Mačji hrib 48
Mačkova čuvajnica 120
Mačkovec 86, 89, 121, 124, 125, 128,
139
Madoni 291
Madžarska 486, 757
Majšperk 431, 450, 451, 457, 460, 464
Makole 445, 450, 451, 452, 464
Makovec 563
Mal 235
Mala gora 133, 151, 153, 154, 438, 440,
441
Mala Jelovica 561, 562, 563
Mala Lahinja 80
Mala Peca 706

Mala Planina 638, 650
 Mala Poljana 655, 664
 Mala Pristava 214
 Mala Štanga 30
 Mala vas 483, 485
 Male Lipljene 130
 Malečnik 493, 498
 Malen /Strane/ 220
 Malenje 582
 Malenski vrh 531, 533
 Mali Dol 206, 299
 Mali Jesenovc 102
 Mali Kamen 415
 Mali ključ 100
 Mali Slavnik 208, 210
 Mali vrh 538
 Malinski vrh 373
 Maln v Šmihelu 201
 Malošče 680, 713, 718, 723, 725
 Mamolj 16, 35, 37, 38, 39, 51, 365
 Manče 175, 318, 329
 Manjška grapa 226
 Marenberg /sedaj Radlje ob Dravi/ 386
 Maribor 332, 342, 343, 392, 393, 396,
 397, 401, 417, 429, 430, 438, 440,
 445, 470, 478, 482, 493, 494, 495,
 496, 497, 498, 499, 732, 756
 Marija Reka 378, 379
 Marjeta na Dravskem polju 498
 Markeljnova Planina 607
 Markič 272
 Markovci 466, 478, 480, 482, 483
 Markovec v Loški dolini 139, 146, 191,
 194
 Markovščina 210
 Marost 126, 128, 144
 Martin 281
 Martinčeva Planina 626
 Martinj vrh 518, 519, 521, 522, 523, 524,
 525, 533, 534, 535, 536, 539, 545,
 546, 552, 561, 567, 568, 571, 591,
 654
 Martinjščina 321
 Martuljek /Gozd Martuljek/ 605, 629,
 632, 633
 Mašun 82, 139, 149, 169, 190, 194, 195,
 197, 198, 199, 201, 212
 Matajur 188, 242, 258, 263, 282, 283,
 285, 286, 287, 288, 289
 Materija 210
 Matkov Kot 372
 Mauthausen 407, 409, 624, 651
 Mavčiče 529, 557, 560
 Mavrlen 10, 16, 69, 74, 75, 77, 78, 79,
 146, 152, 159, 748
 Mavre 622, 623
 Mažarivec 253, 257
 Medana 272, 278
 Medanski hrib 515, 516, 557
 Medenski hrib 517, 557
 Medija 426
 Medji Dol 605, 623, 624
 Medjimurje 485, 486, 487, 489
 Medno 527, 557
 Medvedjak /Rečica/ 373
 Medvedjak /Got. Snežnik/ 138, 141
 Medvedjek na Dolenjskem 48
 Medvedjek pri Dragarjih 152
 Medvedjek v Koževskem Rogu 83,
 133, 142
 Medvode 515, 516, 524, 525, 526, 528,
 552, 553, 556, 557, 558, 559, 560,
 566, 590, 591, 635, 758
 Medvoška dolina 528
 Megušnica 533, 536
 Meja 559
 Mekinje 635, 639
 Mel /nad Kropo/ 585, 586
 Mengeš 457, 635
 Mengeško polje 525
 Menina Planina 369
 Meniška vas 63, 64
 Mereče 210
 Merljaki 302
 Mestinje 445, 446, 447
 Mestni vrh 479, 496
 Mešnjak 269
 Metlika 16, 57, 65, 70, 72, 73, 78, 199,
 739, 749
 Metnaj 26, 29, 30, 748
 Metulje 167, 168
 Mezgovci 483, 485
 Meža (r.) 511, 706
 Mežaklja 514, 522, 525, 566, 582, 583,
 584, 596, 597, 606, 607, 608, 609,
 610, 611, 621, 625, 626, 753
 Mežica 511, 669, 680, 699, 704, 705,
 706, 707, 709, 752
 Mežiška dolina 509, 511, 706
 Miholj 307
 Mija Planina 263
 Miklavž /Katarija/ 362
 Miklavž pri Ormožu 487
 Milano 187, 238
 Milje 178, 209
 Miljski hrib 178

Miren 303, 320, 321, 325, 329
 Mirke 114
 Mirna 10, 45, 53, 748
 Mirna peč 47, 49, 52, 58, 60
 Mislinjska dolina 341, 380, 382, 385, 440
 Miščel /Košoni/ 274
 Mišji dol 45
 Mladi vrh 551
 Mlaka nad Lušo 550
 Mlake 609
 Mlin 275, 284
 Mlinarjeva peč 369
 Mlinca /Belca/ 629, 631, 632, 633
 Mlinca /Dovje/ 525
 Mlince /Ravne/ 608
 Mlini pri Travniku 137
 Mlino 580, 599
 Mlinsko 286
 Močale 720
 Močile 272
 Močilno 57
 Močnikov graben 412, 414
 Modrič 398
 Mogozd 259, 261
 Mohor 558, 566, 571, 585, 588, 590
 Mojstrana 525, 605, 606, 609, 629, 630, 632, 633, 634
 Mokrc 14, 86, 88, 89, 120, 121, 125, 128, 129, 131, 139
 Mokrica 650, 651
 Mokronog 44, 140, 144
 Monfalcone /Tržič/ 325
 Mont Everest 621
 Morava /Kočevje/ 147, 148
 Moravče 28, 32, 332, 334, 341, 344, 350, 352, 354, 360, 361, 362, 364, 367, 370, 376, 377, 407, 412, 506, 628, 640, 753
 Moravško 437, 678
 Morela 291
 Morje /Sabotin/ 270
 Moskva 729, 732
 Most na Soči 244, 246, 256
 Moste /Žirovnica/ 619
 Mostečno 452
 Mosti /na Jelovici/ 588
 Mostovi 141
 Moše 661
 Mošenik 363, 364
 Moškanjci 342, 466, 471, 474, 476, 480, 483, 485
 Mota /ob Muri/ 488

Motnik 367, 368, 377
 Mozelj 146, 148, 149
 Mozirje 151, 153, 371, 373, 374, 418, 444, 500, 699
 Mozirske Planine 334, 341, 344, 352, 353, 354, 370, 372, 380, 382, 502, 508, 701
 Možjanca 663
 Mramorovo 124
 Mravljevo 231
 Mrtalos 136
 Mrzla rupa 180, 226, 227, 229, 230, 231, 232, 235, 236, 238, 239, 241, 291, 590
 Mrzle Vodice 152
 Mrzli Studenec 579, 582, 598, 599
 Mrzli vrh 176, 181, 182, 242, 253, 254, 255
 Mrzlica 377, 753
 Muha vas 134, 140, 141, 146, 147, 150
 Muljava 16, 20, 24, 33, 43, 59, 130
 Mura (r.) 467, 488, 489, 490
 Murave 550, 627, 628
 Muretinci 483
 Murovci 246
 Mursko Središče 489
 Mušenik 367

N

Na njivicah 242
 Nadanje selo 198, 201, 213
 Nadbišec 342
 Nadlesk 163, 191, 194
 Nadgrad 398
 Naklo 74, 665
 Nanini 250
 Nanos 188, 204, 216, 218, 219, 220, 225, 226, 753
 Nanoščica 220
 Napušča 294
 Narin 198, 213
 Nazarje 352, 371, 373
 Nazen 270, 273
 Nemcova Planina 251
 Nemčija 484, 533, 713
 Nemška loka 159
 Nemška vas 150, 153, 194, 199
 Nemški Rovt 572, 573, 575, 594
 Nemški Rut 257
 Neverke 210
 Nikova 234, 236
 Niš 311

Njiverce 454
 Njivice 54, 418
 Nomenj 573, 575, 578, 580
 Notranje Gorice 91, 99
 Notranjska 7, 8, 12, 14, 16, 17, 18, 77,
 81, 82, 85, 86, 91, 102, 103, 104, 106,
 109, 113, 114, 139, 145, 151, 153,
 155, 159, 161, 174, 176, 179, 183,
 188, 198, 199, 200, 201, 202, 204,
 238, 289, 293, 332, 336, 522, 736,
 737, 739, 745, 747, 748, 749, 752,
 753, 755
 Nova sela 149
 Nova Sušica 201, 202, 205, 206, 207,
 213, 214, 215
 Nova vas /Bloke/ 84, 114, 121, 122,
 133, 134, 149, 168, 172
 Nova vas /na Krasu/ 321
 Nova vas /Ptuj/ 454, 478, 479, 482, 483
 Nova vas pri Žireh 544, 564
 Novaki 250, 435, 522, 524, 531, 533,
 545, 552, 562, 654
 Novakov hrib 523
 Novo mesto 16, 17, 20, 46, 47, 49, 52,
 53, 60, 61, 63, 65, 66, 67, 68, 150,
 153, 726, 741, 749
 Nozno 273
 Nožice 168

O

Občice 16, 20, 63, 64, 66, 131, 752
 Občine 20
 Obir 668, 669, 697
 Obirsko 668, 669, 672, 675, 689, 693,
 694, 697
 Oblakov vrh 228, 239, 530
 Obloke 257, 259
 Obrh 58
 Obrne 580, 602
 Obrov 210, 215
 Odranci 488
 Ogalce 238, 240
 Ograja 151
 Ograjškova zidanica 435
 Ojstrica 681
 Ojstro 674
 Okoška gora 398
 Okrešelj 648, 649
 Okrog /Gabrovka/ 36
 Okrog /Ponikva/ 377
 Okroglica 294, 295, 302
 Okroglice 415, 416, 427, 428

Okroglo 636, 639
 Oljka 500
 Olševa 698, 704
 Olševsek 635, 653, 655, 656, 661
 Opalk 73
 Opatija 208
 Opatje selo 299, 304, 320, 321, 326,
 327
 Opčine 308
 Oplotnica 341, 351, 380, 387, 398, 400,
 401, 439
 Orehek 205
 Orehoviča 317, 318, 363
 Oretov rob 634
 Orlica 385, 386
 Orlovec 659
 Ormož 343, 478, 479, 483, 485, 487,
 489
 Osankarica 381, 398
 Osek/Šempas/ 291
 Osek pri Ozeljanu 187
 Oselica 561, 562, 563
 Osenca 498
 Osilnica 152
 Osličica 425
 Osluševci 457, 485
 Osojnice 280, 281, 599
 Osovniki 553, 555, 557
 Osredki 42, 54, 56, 419, 420
 Ostri vrh /Snežnik/ 162, 191
 Ostri vrh nad Ožboltom 471
 Ostri vrh nad Ribnico 48, 49, 50, 61,
 132, 136
 Ostrožno brdo 201, 210, 214, 215
 Oševljek 289
 Otava 294, 298
 Otave 121, 123
 Otlica 226
 Otoče 515, 525, 585, 644, 653
 Otok 194
 Otošče 314
 Otovski most 74
 Ovčja vas 434
 Ozeljan 176, 180, 187, 265, 275, 289,
 291, 293, 294, 297, 301, 310, 311,
 313
 Ozren 301
 Ozrenje 302
 Ožbalt /Radlje ob Dravi/ 390, 471, 497,
 499, 501
 Ožbolt nad Zmncem 516, 518, 528,
 529, 549, 553
 Ožgana peč 235

P

Padršenk 553
 Pajkovo 124
 Paneče 412, 413, 414, 416, 417, 427
 Papeži 152
 Parg 165
 Partizanski klanec 114
 Pasja ravan 519, 538
 Paški Kozjak 430, 539
 Paški vrh 502
 Pašni vrh 571
 Pavlov Škol 270, 307
 Peca 700, 701, 702, 703, 704, 708, 712
 Pečana 567, 572
 Pečice 336
 Pečine 176, 241, 242, 244, 245, 246, 247, 248, 530
 Pedrovo 299, 301, 307
 Pekre 392
 Peljevo 269, 273
 Penovje 401
 Peračica 647
 Perati 283
 Perhaj 143
 Perkov križ 395
 Pernica 493, 497, 498
 Perniki 582, 583, 596, 597
 Pesek 381, 387
 Peskovnik 72
 Pesnica 475, 480, 497
 Petelinje 205
 Petelinjek 401
 Petkovec 95
 Petrinje 148
 Petrov hrib 555
 Petrovče 333, 369, 410, 411, 433, 437
 Pevm 282
 Pijava Gorica 126
 Pikčev rob 616
 Piki 283
 Piran 140
 Pirmanškova koča 508
 Pirmanškova Planina 508
 Pirniče 561
 Pišece 421
 Pivka 175, 193, 198, 199, 202, 205, 215, 220, 256, 745, 753, 754, 758
 Pivška planota 204
 Placar pri Ptuj 496
 Placerovci 483, 485
 Plamenica 616
 Planica 625

Planica na Framskem Pohorju 341, 394, 395, 397, 456
 Planina /Sevnica/ 405, 411, 412, 418, 420
 Planina nad Mojstrano 632
 Planina pod Golico 611, 612, 614, 615, 683
 Planina pri Ajdovščini 310
 Planina pri Rakeku 75, 105, 106, 110
 Planinska vas 378, 418
 Plave 277
 Plavič 445
 Plavški Rovt 525, 606, 608, 612, 614, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 654
 Plavž 628
 Plešivec /Uršlja gora/ 501, 505, 508
 Plešivica 485
 Pleterje 463
 Pliberk 674, 675, 679, 683, 703, 704, 706, 708, 709, 710, 712
 Pliskovica 305
 Plitviška jezera 93
 Pobrežje pri Vidmu 483
 Počivalnik 665, 666
 Podbela 263, 282, 288, 289
 Podboršt pri Domžalah 643
 Podboršt pri Ponikvah 46, 48
 Podbrdo 231, 311, 568
 Podbreg 317, 318
 Podcela 280
 Podcerkev 124, 168, 172, 191, 192, 193, 194
 Podčeparjeva žaga 230
 Podčetrtak 424
 Podgora 103, 113, 114, 160, 164, 221, 617
 Podgozd 124, 129
 Podgozdnik 406
 Podgrad 399
 Podhosta 63, 66
 Podjelje 578
 Podjuna 673
 Podjunska dolina 672
 Podkapljico 225, 227
 Podklanec 272
 Podkloster 679, 712, 716, 717, 718, 720, 724
 Podkorensko sedlo 625
 Podkorita 572, 575, 577
 Podkoritar 530
 Podkorito 235, 245
 Podkraj 216, 218, 221, 673

Podkraj pri Tomišlju 133, 140
 Podkuže 634
 Podlehnik 461, 462
 Podlipa 103, 522, 543
 Podlipoglav 9, 10, 12, 81, 86, 445, 735,
 736, 737, 738, 739, 748, 749
 Podlipovec 369
 Podlipovica 377
 Podlipska dolina 93, 94, 102
 Podijubej 635, 644, 663, 664, 665, 666,
 681
 Podlom 639
 Podlonk 518, 521, 522, 524, 525, 527,
 534, 536, 552, 566, 567, 568, 569,
 570, 586, 587, 588, 591, 627, 653,
 654
 Podlubnikar 534
 Podmelec 237, 250, 252
 Podnanos 316, 318
 Podobeno 536, 537, 549, 551
 Podolnica 101
 Podolševa 700, 701
 Podolševak 662
 Podova 456
 Podpeca 703, 704
 Podpesek 93, 94, 97
 Podpleče 532
 Podpreska 112, 133, 134, 136, 137
 Podraga 174, 175, 176, 178, 179, 180,
 183, 200, 201, 204, 205, 222, 230,
 289, 290, 293, 305, 311, 312, 313,
 314, 316, 317, 318, 319, 324
 Podravno 275
 Podrobom 272, 291
 Podrop 272
 Pod Rožco 625, 627
 Podrta gora 225, 227
 Podsreda 419
 Podstene 147, 151
 Podstenice 66, 145
 Podšentjur 55
 Podšteberk 169
 Podturjak 130
 Podturn 17, 44, 63, 65
 Podutik 516, 517
 Podvelka 385
 Podzemelj 78, 150, 153
 Podzemljak 297
 Pogača nad Ložem 123, 170
 Pogonik 25
 Pogorelec 748, 752
 Pogorelec pod Kočevskim Rogom 10,
 14, 58, 62, 66, 75, 82
 Pohorje 340, 341, 342, 343, 348, 351,
 353, 370, 380, 381, 382, 384, 385,
 386, 387, 390, 391, 392, 393, 394,
 395, 397, 398, 401, 402, 418, 437,
 439, 454, 457, 470, 471, 474, 480,
 484, 487, 491, 501, 669, 753, 756
 Pokojišče 112
 Pokljuka 566, 576, 577, 579, 581, 582,
 583, 584, 585, 593, 596, 598, 599,
 602, 606, 621, 630, 654, 753
 Polana 235, 412, 414, 415, 428
 Poldanovec 226, 240, 241
 Polenšak 483, 484
 Polhograjska grmada 516, 518, 536
 Polhograjski Dolomiti 9, 15, 16, 62, 81,
 82, 84, 85, 86, 88, 90, 91, 93, 94, 99,
 100, 102, 103, 104, 107, 108, 110,
 112, 113, 114, 115, 117, 121, 133,
 137, 145, 178, 179, 222, 231, 312,
 333, 514, 516, 517, 518, 521, 538,
 539, 541, 542, 735, 736, 739, 749
 Polhov Gradec 92, 100, 517, 549
 Polhovec 536, 549, 550, 551, 552
 Polica /Grosuplje/ 21, 736, 738, 749
 Police /Cerkno/ 530, 532
 Police /Radovna/ 596
 Poličev gozd 537
 Poljana /Prevalje/ 511, 707, 708
 Poljane /Bohinj/ 592
 Poljane /Cerkno/ 529, 531, 533, 552,
 562, 564
 Poljane /Kočevje/ 145, 153, 160
 Poljane /Podturn/ 63, 64, 65, 66, 67, 71
 Poljane /Stari trg/ 164, 165, 168, 200,
 201
 Poljane /Tržič/ 653
 Poljane nad Škofjo Loko 516, 528, 537,
 539, 540, 549, 550
 Poljane pri Stični 16, 20, 26
 Poljane pri Štjaku 231
 Poljanska dolina 514, 516, 518, 519,
 522, 525, 536, 538, 547, 550, 551,
 552, 555, 556, 589, 753
 Poljanska Sora (r.) 552
 Poljanščica (r.) 550
 Poljčane 400, 401, 402, 445, 446, 450
 Polje 22, 25, 41, 58, 165
 Polje /Bohinj/ 525, 594, 595
 Polje /Ribičev Laz/ 578
 Poljska 667, 685
 Poljšica 597
 Poljubinj 242, 248, 254, 255, 257, 280
 Polog planina 255, 256

- Polovnik 242, 249, 260
 Polskava 396
 Polšnik 33, 40
 Pomurje 467, 468
 Ponikva /Šentjur pri Celju/ 502
 Ponikva pri Žalcu 433
 Ponikve 46
 Ponikve /Šmihel/ 221, 241, 242, 246, 248, 307, 308, 310, 311
 Ponoviče 365
 Poreber 429
 Porezen 250, 531, 532, 547, 564
 Poslušaj 235
 Posočje 281
 Posrtev /Brkini/ 213
 Postojna 116, 120, 174, 183, 193, 194, 204, 205, 213, 215, 221, 222, 227, 315, 565
 Potoče 203, 207, 648
 Potok 40, 524, 525, 545, 546
 Potoki 147, 287, 289
 Povčeno 423, 428
 Povharica 567
 Povelje 652, 653, 655, 656
 Povšeče 121
 Požeg 395
 Pragersko 454, 456
 Praproče 412, 414
 Praprotnica 45
 Praprotno 244, 248, 541, 638
 Praše 529, 662
 Prebold 377, 379
 Prečna 58
 Preddvor 194, 525, 568, 648, 649, 652, 656
 Predgriže 176, 222, 223
 Predjama 221, 222
 Predmeja 215, 216, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 230, 231, 256, 294, 297, 310, 317, 319
 Predoslje 635, 656
 Pregarje 210
 Pregljč 301
 Prekar 352, 362
 Prekmurje 331, 341, 343, 348, 349, 382, 385, 449, 450, 455, 470, 471, 485, 486, 489, 744, 756
 Prekopa 350, 377
 Prelože 196, 214
 Preserje 107, 231
 Preska 33, 42, 48, 49
 Prešnik /Šmartno/ 433, 437
 Pretovč 254, 255, 281
 Preval /Grgar/ 269, 291
 Prevalje 510, 511, 673, 679, 701, 702, 706, 707, 708
 Preveljk 259, 260
 Prevoje 361, 635, 636, 639, 640, 643, 658
 Prezid 140, 144, 145, 151, 153, 164, 165
 Prežganje 36
 Prihova 398, 401
 Primorska 7, 8, 62, 81, 82, 83, 84, 85, 91, 92, 93, 96, 103, 105, 107, 110, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 132, 133, 137, 138, 139, 144, 145, 149, 152, 153, 156, 159, 161, 163, 165, 168, 169, 173, 174, 175, 178, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 187, 216, 219, 222, 223, 227, 229, 233, 234, 238, 239, 242, 246, 254, 261, 262, 267, 272, 278, 285, 289, 293, 297, 300, 311, 317, 319, 325, 329, 336, 521, 522, 523, 524, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 545, 546, 552, 561, 565, 566, 578, 580, 592, 607, 614, 621, 653, 680, 732, 734, 739, 744, 747, 748, 752, 753, 756, 757, 758
 Primož 638
 Pristava 291, 463, 466
 Pristava /Senožeče/ 202
 Pristava /Tržič/ 663
 Pristava nad Stično 10, 20, 26, 30, 736
 Pristovski Storžič 688, 690
 Prlekija 467
 Prod 592
 Prodi 248, 249
 Prodi pri Kobilji glavi 181
 Prtovč 524, 527, 567, 568, 571, 572, 653, 654
 Prvačina 301, 302
 Prvejk 235, 260
 Ptuj 331, 347, 349, 375, 431, 454, 456, 457, 458, 461, 465, 466, 467, 469, 471, 476, 478, 479, 480, 481, 482, 485, 493, 494, 496, 756, 758
 Ptujška gora 450, 452, 456, 457, 460, 476
 Ptujsko polje 432, 455, 456, 475, 477, 482, 483, 484
 Puč 523
 Pudob 144, 145, 163, 167, 168, 194
 Pugled /Lipoglav/ 16, 17, 21, 25, 26, 748
 Pugled /Stari Log/ 62, 66, 82, 84, 134, 141, 145, 147, 151, 153, 154

Pula 208, 210
 Pungert 385
 Pusti Gradac 75
 Pusti Rovt 611, 612, 621
 Puščava 389
 Pušno 272, 276
 Puštal 293, 554, 556

R

Rabeljčja vas 478
 Racna gora 82, 175, 176, 179, 201, 748
 Rače 396
 Račica pri Veliki Štangi 30, 36, 38, 427
 Račje selo 46
 Radeče 16, 18, 20, 42, 49, 53, 54, 55,
 56, 58, 341, 344, 345, 352, 361, 404,
 416, 426, 427, 428, 429, 756, 758
 Radež 427, 428
 Radigunda 375, 382, 418
 Radizel 395
 Radlek 123
 Radoha 72
 Radohova vas 33
 Radoljna 387
 Radomlja (p.) 642
 Radomlje 640
 Radovljica 525, 526, 567, 585, 604, 618,
 644, 758
 Radovna 525, 566, 581, 582, 584, 588,
 596, 597, 598, 606, 608, 609, 630,
 631, 654
 Radovna (r.) 582, 583
 Raduha 701, 702
 Radulja 45, 46, 52
 Raduše 501
 Rajhenav 146, 147, 151, 157, 158
 Rakek 105, 106, 115, 121, 123, 163,
 172, 193, 194, 200
 Rakitna 106, 123
 Rakitnica 133, 141, 151, 154
 Rakov Škocjan 193
 Rakova steza 433, 440
 Rakovec 242, 250
 Rakulik 201, 207, 222
 Ramska hiša 385
 Ramsriegel 147
 Ranče 395
 Raskovec 113, 114
 Rašica 513, 516, 663
 Ratejeva zidanica 442
 Ratanska vas 426
 Ratitovec 522, 527, 567, 570, 571, 572,
 589
 Ravber komanda 193
 Rawensbrück 209
 Ravnace 73, 78, 748
 Ravne /Blošček/ 121, 124, 133
 Ravne /Bohinj/ 573, 574, 575, 582
 Ravne /Borovec/ 82
 Ravne /Dovje/ 368, 382, 631, 632
 Ravne /Kočevsko/ 132, 140, 144
 Ravne /Livek/ 249, 255, 280, 283, 284,
 285, 286
 Ravne /Nova vas/ 133, 140
 Ravne /Radovna/ 596, 608
 Ravnica 265, 273
 Ravnik na Blokah 119, 122, 124, 168,
 172
 Razbor 380, 426
 Razborca 383
 Razbore 45
 Razborje 505
 Razdrto 204, 205
 Razkriški vrh 491
 Razkrižje 485, 489, 490, 491
 Razori 99, 229
 Razorska dolina 102
 Razpuri 313
 Razuzovše 223
 Rdeč rob 255
 Rdeči Kal 48, 50, 51
 Reberca 675
 Recenjak 389, 390
 Rečica 350, 352, 353, 373, 374, 375,
 377, 407, 408, 410, 411, 412
 Rečica v Savinjski dolini 457
 Regrač vas 145, 150, 153
 Rejčev gozd 230
 Reka 75, 173, 188, 210, 213, 214, 395,
 539, 540, 541
 Reka (r.) 195, 213
 Remšnik 497, 692, 698
 Renče 180, 289, 294, 299, 300, 301,
 302, 303, 304, 305, 310, 311, 321,
 322, 325, 328, 329, 334
 Renkova bajta 233
 Reparje 122, 124
 Repče 16, 33, 48
 Repečnikov Rovt 582, 584
 Repen 308
 Repentabor 222, 309
 Resmance 715, 726
 Revirji 32, 354, 361, 370, 437
 Rezija 215
 Ribčev laz 578, 595
 Ribčeva planina 575

Ribič 286
 Ribnica 14, 53, 84, 132, 133, 134, 135,
 139, 141, 145, 146, 148, 149, 150,
 151, 341, 380, 384, 385, 386, 387,
 725, 735
 Ribnica /Brkini/ 213
 Ribnik /Stranice/ 439
 Ribno /Bled/ 588, 602, 603, 604
 Rigi 240
 Rihenberg 236
 Rimska vrata 308
 Rimske Toplice 57, 334, 404, 423, 428,
 753, 754, 758
 Rinka 648
 Ripšerg /Peca/ 708
 Rišpek /Peca/ 712
 Rižana 209, 212
 Rjavi vrh 582
 Rob 130, 235
 Robadje 486, 490, 491
 Robanov kot 704
 Robe 572
 Robež 668
 Robič 284
 Robidišče 279
 Roblek 647
 Roblekov vrh 689, 693
 Robnikov vrh 701
 Ročinj 276, 278
 Rodež 267, 269
 Rodica 248, 252, 593
 Rodine 77
 Rog /Kočevski Rog/
 Rogaška Slatina 405, 406, 408, 413
 Rogatec 403, 445
 Rogatec nad Želimljami 127, 131
 Rogoznica 496
 Rogoznica (r.) 456, 478, 479, 493
 Roje 46
 Romergrund 147
 Ropotec 214
 Rosalnice 72
 Rostovka 567, 602
 Rošca 199
 Rošnja 493
 Rošpoh 471, 498
 Rove 640
 Rovišče 369
 Rovna 320
 Rovtarica 572, 575
 Rovte 92, 93, 94, 97, 100, 106, 124, 518,
 535, 543, 596
 Rozazija 233, 235, 241

Rož 606, 611, 674
 Rožca 622, 629, 632
 Rožič vrh 62, 64, 74, 75, 76, 77, 146
 Rožna dolina 670, 694
 Rožna dolina pri Celju 432, 433, 436,
 439, 502
 Rubije 326
 Ručetna vas 71
 Rudenska grapa 570, 591
 Rudna vas 54
 Rudnica 339, 403, 408, 419, 424, 425,
 430, 445
 Rudnik /Ljubljana/ 124
 Rudno 523, 527, 566, 568
 Runarsko 121, 153
 Rupa 223, 224
 Rupe 394
 Ruše 380, 387, 389, 391, 394, 758
 Rut 248, 249, 250, 286
 Ruta 390
 Rute 513, 672

S

Sabotin 270
 Sajevče 201, 202, 207, 220, 221
 Salamanti 272
 Saleška dolina 351, 370
 Samotorica 310
 Sava pri Litiji 40
 Sava (r.) 17, 20, 28, 29, 31, 32, 33, 37,
 38, 41, 54, 55, 57, 61, 64, 69, 85, 112,
 140, 331, 333, 334, 337, 341, 344,
 345, 352, 353, 354, 355, 358, 359,
 360, 361, 362, 364, 365, 366, 367,
 403, 404, 405, 416, 420, 426, 427,
 429, 430, 516, 525, 527, 528, 539,
 552, 557, 558, 559, 561, 566, 572,
 575, 577, 583, 585, 586, 587, 591,
 593, 599, 604, 605, 606, 607, 608,
 611, 615, 616, 625, 626, 627, 632,
 633, 635, 645, 653, 654, 661, 662,
 663, 743, 746, 747, 753, 754, 756,
 758
 Sava Bohinjka 524, 567, 576, 598, 599,
 603, 604, 654
 Savica 593, 594, 595
 Savica (r.) 594
 Savinja 334, 351, 377, 403, 405, 408,
 410, 412, 415, 422, 423, 430, 433,
 436, 502, 503, 504, 701, 704, 747,
 753, 754, 758
 Savinjska dolina 334, 344, 346, 347,
 348, 349, 350, 352, 354, 357, 360,

370, 371, 373, 374, 375, 376, 384,
387, 415, 424, 431, 436, 437, 457,
500, 704, 746, 753, 756
Savinjsko sedlo 648
Savske jame 611, 614, 621
Sedlo 288, 289
Sela /Ptuj/ 454, 460, 465
Sela /Slovenj Gradec/ 511, 706
Sela /Vipavsko/ 249, 250, 256, 323
Sela nad Polano 415
Sela pri Mačkovcu 121
Sela pri Mirni 26, 44, 52, 748
Sela pri Šumberku 47
Sela pri Volčah 592, 593
Selca /Železniki/ 534, 568, 591, 654
Selce 254, 258, 366
Selče /Podklošter/ 716
Sele /Koroška/ 668, 675, 677, 678, 681,
684, 686, 689, 690, 693, 706, 714
Selišče 258
Selnica 498, 756
Selnik 125, 126, 129
Selniška grapa 129
Selniški grabni 129
Selc 92, 96, 97, 98, 101, 529, 641
Selska gora 16, 26, 44
Selška dolina 10, 516, 518, 519, 522,
536, 547, 551, 567, 568, 570, 590,
753
Selška grapa 45
Selška Sora (r.) 591
Semeničevo 290
Semič 16, 17, 68, 69, 70, 71, 72, 78, 80
Senadole 201, 202, 207, 315
Seničica 54, 515, 517
Seniški breg 269
Senovo 313, 319
Senožeče 82, 163, 168, 174, 175, 176,
179, 180, 187, 188, 190, 193, 195,
200, 201, 203, 206, 207, 208, 212,
276, 289, 306, 311, 314, 318
Senožeti 333, 352, 356, 358, 360, 361,
362, 363, 578, 593
Sevčnik 502, 503
Sevnica 404, 412, 419, 420, 450, 452
Sevnik 129
Sevno 45
Sežana 213, 299, 302, 309, 310
Sidraž 525, 635, 637, 658
Sinjski vrh 672
Skadanščina 180, 204, 210, 211
Skale 269
Skomarje 439

Skorba /Ptuj/ 454
Skvarča 218
Sladka gora 340, 400, 422, 424, 425,
430, 439, 441, 445, 446, 447, 448,
450
Slamna vas 739
Slamniki 582, 599, 600, 602
Slap 97, 235, 242, 243, 245, 312
Slapnica /Jevnica/ 24
Slapnik 273
Slatna 651
Slavina 198, 202, 205, 207, 213
Slavnik 82, 178, 180, 188, 190, 195, 208,
209, 210, 212
Slavski laz /Kočevje/ 71, 150, 153, 159
Sleme 105, 255, 275, 281, 571
Slemena 441
Slepica 387, 388, 390
Slevo 636
Slivje 210, 211
Slomi 483, 484
Slovenija 5, 6, 8, 9, 17, 29, 54, 63, 68,
71, 72, 82, 83, 96, 105, 139, 150, 174,
175, 176, 181, 183, 184, 185, 187,
188, 189, 190, 194, 196, 198, 205,
208, 321, 325, 328, 449, 466, 484,
485, 528, 669, 670, 673, 674, 676,
677, 731, 732, 733, 734, 738, 741,
742, 744, 745, 746, 748, 750, 751,
752, 753, 754, 755, 756, 757, 758
Slovenj Gradec 382, 383, 384, 395, 398,
399, 511, 706
Slovenska Bistrica 496
Slovenska Istra 753
Slovenska peč 585
Slovenske Gorice 341, 343, 348, 382,
385, 455, 466, 470, 483, 485, 486,
491, 496, 756
Slovenske Konjice 398, 399, 400, 437,
444, 500
Slovenski Javornik 574, 669
Slugova dolina 530, 546
Slunj 145
Smasti 257, 258
Smlednik 635, 661, 662
Smledniška ravan 557
Smolarjev mlin 398
Smolnik 392
Smolova 534
Smrečno 395
Smrekovec 380, 700, 701
Smrekovec /Črna/ 508
Smrje 195, 210, 213

Snežatno 181, 182
 Snežatno /Kojško/ 263, 269, 270, 276, 297
 Snežnik 115, 164, 190, 191, 201, 202, 748, 749, 753
 Snežnik pod Olševo 699
 Sobotinci 483
 Sobračje 45
 Soča (r.) 174, 176, 181, 182, 188, 189, 241, 242, 253, 254, 258, 259, 260, 262, 263, 269, 270, 273, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 289, 290, 291, 292, 295, 297, 307, 326, 743, 747, 753, 754, 758
 Sodinci 485
 Sodražica 133, 149, 161
 Solčava 353, 648, 669, 673, 679, 690, 694, 695, 697, 701, 704
 Solkan 188, 264, 273, 277, 291, 292, 295, 297
 Sopote 58
 Sopotnica /Breznica/ 528, 529, 538, 553
 Sopotnica na Gabrški gori 541, 549
 Sora 560
 Sora (r.) 539, 550, 551, 552, 553, 557, 559, 567
 Sorica 547, 548, 588
 Sorško polje 525, 558
 Sostro 22
 Soteska 60, 64, 66, 67, 149, 575, 577, 601
 Sotla (r.) 140, 403, 421, 422, 757
 Soviče /Videm pri Ptuj/ 466
 Sovodenj 532, 543, 562
 Sovodenski grapa 563
 Sovodnje 326
 Spodnja Bilpa 147, 152
 Spodnja Branica 231
 Spodnja Brezovica pod Krimom 133, 139
 Spodnja Briga /Kočevje/ 123, 139, 141, 144
 Spodnja dolina 593
 Spodnja Gorica 456
 Spodnja Hajdina 457, 478
 Spodnja Jablanica 35
 Spodnja Kapla 499
 Spodnja Kungota 497, 498
 Spodnja Radovna 582, 583, 596
 Spodnja Voličina 493
 Spodnje Jezersko 653, 659, 660, 690
 Spodnje njive 288
 Spodnje Poljane 167, 168

Spodnje Razborje 505
 Spodnje Zreče 439
 Spodnji Duplek 471, 498
 Spodnji Kozjek 582, 609
 Spodnji Log /Loška dolina/ 148
 Spodnji Log /Kočevje/ 152, 748, 756, 758
 Spodnji Log /ob Savi/ 35, 36, 37, 38, 40
 Spodnji Mamolj 35
 Spodnji Namestnik 499
 Spodnji Obir 694
 Spodnji Šturmovec 466, 468
 Spuhlja pri Ptuj 457
 Srbija 139, 669
 Središče ob Dravi 343, 485, 489
 Srednja Bistrica 490
 Srednja Radovna 582, 583, 596, 597, 610
 Srednja vas 143, 168, 525, 575, 580, 609, 660
 Srednje 272, 276, 277, 282, 284
 Srednje Brdo 563
 Srednji Kot 668, 678, 681, 688
 Srednji vrh 633, 634, 647
 Srem 757
 Srnjakov vrh 217
 Srobotnik 63
 Sromlje 334, 336, 419, 420, 421
 Srp 582
 Sprpenica 259, 261, 287
 Stahovica 545, 635, 636, 637, 638, 639, 658
 Staj 102
 Stalingrad 667
 Staniše 521, 522
 Stara cerkev 135
 Stara gora 45, 46, 47, 52
 Stara Lipa 366
 Stara Loka 141
 Stara Oselica 528, 531, 542
 Stara Pokljuka 522, 525, 566, 581, 582, 583, 585, 596, 598
 Stara Sušica 201, 202, 205, 207
 Stara Vrhnika 106, 113
 Stare Fužine 525
 Stare žage 33, 63
 Stareč raven 573
 Stari Log 134, 156
 Stari trg 147, 151, 154, 159, 163, 169, 200
 Staro Brezje 147, 151, 155, 158
 Staro sedlo 287, 289
 Staro selo 284

- Starše pri Ptuj 496
 Stegne 641
 Stična 16, 17, 20, 21, 22, 25, 26, 29, 30,
 33, 34, 41, 43, 45, 48, 58, 337, 354,
 736, 748, 753
 Stojnci 466, 483, 485
 Stol 525, 583, 606, 615, 616, 618, 619,
 620, 621, 670
 Stomaž 294
 Stopce 430
 Stoperce 450, 451, 457, 460
 Storžev grič 102
 Storžič 513, 591, 615, 635, 644, 652,
 653, 654, 655, 657, 659, 664, 668,
 675, 688
 Strahomer 88
 Strana 221, 576
 Strane 204
 Stranice 398, 437, 438, 439, 440, 441,
 443
 Stranje 418, 425
 Stranje /Kamnik/ 636, 651
 Stranske Makole 460
 Straža 61, 398
 Straža /Šentrupert/ 665
 Stražišče 653
 Stražnji vrh 74, 75, 748
 Strehovci 487
 Strejaci /Moškanjci/ 483
 Strelci 475, 483, 485
 Strelški vrh 218
 Strma 593
 Strma reber 418, 419
 Strmec 102, 106, 108, 121, 278, 282,
 433, 435, 436
 Strmi breg 263, 275, 276
 Strmol 258, 287
 Strnišče 450, 454, 458, 463, 465
 Strojna 702
 Struge 62
 Stružev 653
 Stružnica 141
 Stržišče 248
 Studenčice 555, 559, 560, 591
 Studenčnica (p.) 468
 Studenec 33, 238, 248
 Studenice 451
 Studeno 147
 Studenska grapa 533, 536
 Studor 258, 503
 Suha 592
 Suha Krajina 33, 62, 736
 Suha Planina 595
 Suha pod Golico 606
 Suha pod Suhim sedlom 672, 674, 675,
 678
 Suha pri Dravi 709, 712
 Suha pri Reberci 675
 Suhi dol 375, 528, 543
 Suhi potok 363, 377
 Suho 236
 Suho sedlo /Koroška/ 611, 678, 713,
 715, 726
 Suhor 10, 16, 18, 58, 62, 72, 73, 75, 78,
 80, 147, 151
 Sušak 134
 Suše 102
 Sušiška brda 201
 Sužid 282, 284, 286, 287
 Sužiška planina 287
 Svečane na Koroškem 682
 Svečca 621
 Sveče 672, 678, 683
 Svečica 622, 623
 Sv. Ana 313
 Sv. Ana nad Mirno pečjo 20
 Sv. Ana nad Ribnico 154
 Sv. v Trstu 209
 Sv. Andrej 554
 Sv. Anton /Zdenska vas/ 129
 Sv. Barbara 553, 554
 Sv. Barbara /Miljski hrib/ 178
 Sv. Duh /Haloze/ 467, 558
 Sv. Florjan 450, 549
 Sv. gora 291, 421
 Sv. Gregor 130
 Sv. Jedrt 423
 Sv. Jakob 271
 Sv. Janez 595
 Sv. Križ 331
 Sv. Križ /Gaj nad Mariborom/ 496, 498
 Sv. Križ nad Litijo /Gabrovka/ 613, 628
 Sv. Lenart /Remšnik/ 692
 Sv. Lovrenc 258
 Sv. Mihael 325, 326, 328, 329
 Sv. Miklavž 416
 Sv. Martin 174
 Sv. Neža pod Dobrčo 644, 665
 Sv. Peter /Pivka/ 193
 Sv. Sobota 587
 Sv. Štefan 720
 Sv. Trojica 407, 411, 414, 415, 416, 417,
 427
 Sv. Urban 539
 Sv. Vid /Žilce/ 106, 121
 Sveto 301, 322, 323, 324
 Svetinja /Dobrnich/ 51

Svetli potok 146, 147
Svibno 54, 55, 57
Svinja planina 673
Svinjsko /Šentrupert/ 57
Svinjska planina 679
Svino 286

Š

Šahen 149
Šahovec 16, 49, 50, 51
Šaleška dolina 501, 502, 504
Šalovci 487
Šardinje /Velika Nedelja/ 486
Šarnarke 425
Šaška vas 369
Šavsova reber 378, 390
Ščedenj /Solkan/ 292, 297
Šebeljak 292
Šebrelje 530, 533
Šeferska žaga 556
Šega 450
Šegova vas 137, 167
Šembije 195, 197
Šemerski hrib 31
Šempas 236, 269, 291, 297, 301, 312
Šempeter pri Gorici 304
Šempeter v Savinjski dolini 377
Šenčur 656, 661, 662, 663
Šentanel 704, 708
Šentilj v Slovenskih Goricah 497, 502
Šentjakob 674
Šentjanž 54
Šentjernej 748
Šentjernejska dolina 17, 68
Šentjošt 98, 100, 106, 543, 550
Šentjur 404
Šentjur /Tabor/ 351
Šentjurje /Veliki Gaber/ 44, 45
Šentjurje /pod Kumom/ 54
Šentjurška gora 525
Šentlenart 377, 693, 695
Šentlovrenc 33, 46, 48
Šentmaver /St. Maver/ 295
Šentrupert 53, 55, 57, 425
Šenturška gora 635, 636, 637, 639, 648,
651, 652, 656, 657, 661, 662
Šentvid 342
Šentvid /Ljubljana/ 514, 515, 516, 517,
528, 544, 557, 559, 641, 642, 643
Šentvid /Ptuj/ 431, 465
Šentvid pri Stični 21, 29, 43
Šentvid pri Zavodnju 505, 506
Šentviška gora 244

Šentviška planota 241, 242, 244, 246,
254, 278, 530, 532
Šestdob 395
Ševnica 45
Šibelji 308
Šikole 454, 456
Šimnačeva skala 585
Šip 638
Šipek 363, 367, 368, 369
Široka set /Zasavska gora/ 35, 365,
Široko 275
Šiška /Ljubljana – Šiška/ 516
Šivče 122
Škocjan /pri Turjaku/ 61, 125, 126, 129
Škofije 532
Škofja Loka 221, 513, 518, 528, 529,
533, 539, 544, 548, 551, 553, 554,
555, 556, 557, 558, 564, 565, 568,
590, 591, 629, 630, 650, 689
Škrbina 299, 307, 677, 688
Škrilje 75, 125, 127, 128, 129, 147, 148,
149
Škufče /Bloke/ 124, 167, 168, 172
Škufčevo 124
Šlezija 427
Šmarata 191, 192, 193
Šmarje pri Jelšah 445, 446, 447
Šmarjeta 52, 53, 144
Šmarjeta /Rimske Toplice/ 403, 408,
412, 413
Šmartno /Brda/ 278
Šmartno /Dreta/ 369
Šmartno /Paka/ 369
Šmartno na Pohorju 395, 398
Šmartno pri Litiji 35, 37, 41
Šmartno pri Slovenj Gradcu 507
Šmartno Pod Šmartno goro 516
Šmartno v Rožni dolini 433, 434, 436,
439
Šmaver 46, 61
Šmehurje 195
Šmihel /nad Sladko goro/ 446
Šmihel /Nova Gorica/ 176, 180, 267,
270, 290, 293, 294, 298, 299, 301,
312, 313
Šmihel /Podnanos/ 217, 220, 221, 222
Šmihel nad Mozirjem 372, 373, 374,
375
Šmihel pod Nanosom 201, 204
Šmihel pri Žužemberku 44, 52
Šmiklavž /Laško/ 411, 422, 503
Šmiklavžki hrib 502

Šmohor 334, 352, 353, 403, 406, 407,
408, 410, 412, 720
Šmohor pod Ostrožnim brdom 201
Šmohorje 432
Šop 622
Šoštanj 363, 382, 482, 500, 502, 505,
506
Šoštarjev hrib 547
Špacapani 299
Španija 62
Špičasti vrh 223
Špik 639
Špitalič 334, 349, 350, 363, 367, 368,
369, 377, 443, 444
Šprinc /Ljutomer/ 490, 491
Šrajberjev gozd 454
Štabe 76
Štajerska 7, 8, 14, 17, 18, 20, 28, 29, 31,
32, 33, 35, 37, 40, 41, 42, 47, 48, 49,
50, 52, 54, 61, 62, 64, 85, 91, 112,
113, 131, 150, 157, 331, 332, 333,
334, 336, 337, 338, 341, 343, 344,
345, 346, 348, 349, 351, 352, 354,
355, 356, 360, 361, 370, 372, 373,
376, 382, 391, 404, 406, 407, 411,
412, 426, 427, 430, 449, 450, 455,
470, 485, 513, 514, 515, 516, 525,
527, 528, 546, 552, 553, 617, 635,
636, 649, 650, 658, 659, 668, 670,
672, 673, 677, 678, 679, 732, 734,
738, 744, 748, 749, 752, 753, 754,
755, 756, 757, 758
Štalcerji 148, 149
Štale 75
Štampetov most 106, 107, 109, 110,
113
Štanga 33
Štanjel 305, 306, 307, 309, 702
Štatenberg 450
Štefanja gora 525, 648, 656, 657
Šteralija 362, 363
Šterntal 340, 463, 469
Števerjan 278
Štibelj 299
Štjak 180, 183, 208, 310, 311, 316, 318
Štorje 307, 316
Štorovo 121, 124, 140, 168, 172
Štranga 58
Štrbina 235
Štrigova 471, 485, 489, 490
Šturmi 283, 284
Šturmovci 454, 456, 466, 468
Šumenci 483
Šumnik 387, 398
Šuštaršičeva koča 618

T

Tabor 143, 318, 377, 378, 406, 503
Taborski greben 213
Taborski hribi 334
Tacen 515, 516
Tajna 415
Talež 525, 566, 585, 598, 599, 602, 603,
605
Tallacijeve senožeti 111
Tanča gora 75, 80, 146
Tarzanova džungla 311
Tatre 210
Tehovec 560
Temeljine 248
Temenica 26, 45
Temeniška dolina 31
Temnica 298, 302
Temnik 235
Tepanje /Slovenske Konjice/ 442
Tessendorf 693
Testeni 269
Tevče 52
Tihaboj 44
Tihabojsčica 44
Tirna 37, 365, 366, 369
Tirolska 667
Tisovec 226, 227, 608
Tobijasova viničarija 480
Todraž 521, 522, 528, 538, 539, 549
Tojzlov vrh 496
Tokovo 662
Tolmin 188, 272, 276, 286, 753, 758
Tolminka (r.) 255
Tolminski Lom 179, 180, 181, 183
Tolminsko 227, 232, 235, 238, 241, 248,
250, 251, 255, 256, 258, 265, 285,
293, 294, 522, 592, 593
Tolsti vrh 103, 111, 118, 439, 441, 442,
443, 444
Tomačevica 299, 305, 306, 307, 308,
309, 311
Tomaž 309, 310
Tomaž pri Ormožu 483, 518, 534, 642
Tomažkov gozd 518, 554
Tomažkovo 529
Tomišelj 89, 133
Topla 702, 704, 705, 708, 712
Topolc /Ilirska Bistrica/ 195, 210, 213,
215
Topolščica 354, 504, 507
Tošč 554
Toško čelo 517

Trajbah /Pri Tržiču/ 644, 652
 Tratovčev Rovt 582
 Trava /Nad Čabrom/ 112, 138, 152
 Travná gora 81, 122, 145, 162, 737, 748
 Travník /Loški potok/ 133, 134, 136,
 137, 138, 140, 143, 144, 145
 Trbiž 174
 Trboje 552, 558, 635, 661, 662
 Trbovlje 33, 66, 140, 143, 144, 151, 153,
 364, 365, 377, 411, 428, 437, 500,
 676
 Trebež /Javornik/ 628
 Trebče 223
 Trebija 543
 Trebnje 17, 33, 45, 46, 49
 Trebuša 218, 231, 233, 234, 235, 236,
 237, 239, 240, 241, 245, 246, 247,
 251, 267, 269, 277, 290, 307
 Tremérje 409, 430
 Trenta 174, 188, 241, 242, 261, 262,
 263, 566, 578
 Tribuče 79
 Triglav 756
 Triglavsko Pogorje 242, 262
 Trinka 275
 Trgovišče 479
 Trnetov mlin 383
 Trnje /nad Radečami/ 57
 Trnovec 151
 Trnovo 188, 237, 251, 259, 260, 265,
 267, 289, 290, 291, 292, 294, 532
 Trnovski gozd 174, 184, 223, 225, 228,
 230, 236, 238, 241, 291, 295, 325,
 745, 753
 Trojane 350
 Trpinovišče 291
 Trst 85, 103, 105, 106, 136, 137, 145,
 173, 178, 179, 180, 188, 189, 190,
 193, 198, 199, 206, 208, 209, 210,
 211, 213, 214, 215, 222, 227, 238,
 241, 244, 254, 285, 288, 289, 299,
 305, 306, 307, 308, 310, 315, 316,
 318, 320, 321, 323, 324, 325, 523,
 734, 753
 Trstenik 655
 Trševje 218
 Trška gora 52
 Trušnjevec 267
 Trzin 652
 Tržca 289
 Tržec 463, 466
 Tržič 525, 631, 635, 644, 646, 652, 653,
 656, 659, 663, 664, 665, 732

Tržič /Trst/ 188, 238, 289, 299, 300,
 307, 320, 321, 323, 324, 325, 328,
 753
 Tržišče 55
 Tržiška Bistrica 635
 Tržiški graben 659
 Tuhinj 369
 Tuhinjska dolina 352, 756
 Tuji grm 30
 Tunjice 637, 638, 663
 Tupaliče 635, 648, 652, 656, 657
 Turiška vas 383
 Turjak 53, 130, 136, 148
 Turkova draga 146, 147, 151
 Turn 147
 Tušev dol 69, 74, 75, 78

U

Ubeljsko 222
 Učaja 279
 Učka 208
 Udenboršt 653
 Ukanje 272
 Ukrajina 667
 Ulaka /pri Blokah/ 102, 124, 151, 168,
 172
 Uloka /nad Juriščem/ 198
 Ultre 235
 Unec 109
 Urban /nad Mariborom/ 497
 Urh 21, 22, 24, 25
 Uršlja gora 354, 380, 501, 507, 509,
 510, 511, 692, 706, 707, 708
 Uršna sela 65, 72
 Ušnik 281, 282
 Užice 299

V

Vaberče 398
 Valterski vrh 549
 Valvazorjeva koča 525, 619, 620
 Vapča vas 71
 Vavhova planina 634
 Vavta vas 66
 Vazorjeva šupa 617
 Vedrijan 257, 270, 275
 Velendol 272
 Velenje 351, 503, 756
 Velesovo 662
 Velika Dobrava 30
 Velika gora /nad Ribnico/ 121, 132,
 134, 135, 136, 137, 141
 Velika kopa 341, 385

Velika Nedelja 399, 479, 480, 486
 Velika Planina 636, 638, 650, 680
 Velika Poljana 655, 664
 Velika Reka 378
 Velika Suha 713, 726
 Velika Štanga 28, 30, 36, 37
 Velika vas 337, 352, 362
 Velike Bloke 121, 122
 Velike Lašče 14, 43, 121, 122, 125, 128,
 129, 130, 134
 Velike Poljane 134
 Veliki Dol 305, 306, 399
 Veliki Gaber 20, 48, 58
 Veliki Kal 58, 59
 Veliki Kamen 419
 Veliki Ključ 100
 Veliki vrh 121, 160, 167
 Veliko Globoko 43
 Veliko Polje 202, 206, 311, 314, 316
 Velikovec 673, 679, 694, 696, 699
 Velo Polje 578
 Velunjski graben 505, 507
 Vendramin 581
 Veniše 299, 301, 303
 Ventije 592, 595
 Verd 43, 106, 110, 111, 113, 115, 163,
 543
 Verdelov vrh 698, 700
 Verdun 65
 Vereja 466
 Vetrinje 672
 Vevče 25, 52
 Videm 188
 Videm pri Ptuj 466, 483, 734
 Vidoši /Nad Doblič 72
 Vikrče 527, 557
 Vimolj 148
 Vinarje /nad Poljanami/ 528, 536, 538,
 540
 Vinica 17, 70, 78, 79
 Vinica /Sodražica/ 133
 Vinska gora 502
 Vinski vrh 424
 Vintarjevec 20, 34, 35
 Vintgar 597, 598
 Vipava 200, 215, 237, 295, 299, 302,
 304, 312, 315, 317, 319, 320, 325,
 326, 329
 Vipava (r.) 97
 Vipavska dolina 97, 119, 174, 175, 183,
 184, 187, 188, 189, 190, 193, 196,
 202, 204, 215, 224, 230, 237, 238,
 241, 265, 270, 291, 292, 297, 299,
 306, 310, 311, 312, 316, 319, 320,
 589, 590, 619, 745, 753, 754, 758
 Vipavsko Brje 293
 Vipolže 275
 Virnikov Grintavec 659, 689
 Visoko 131, 625
 Visole 398
 Viševak 167
 Višnjevek 270, 281, 282
 Vitan 488
 Vitanje 400, 430, 435, 437, 439, 440
 Vitovljan 291
 Vitovlje 222, 294, 295, 299
 Vivodina 72
 Vižmarje 514
 Vižmarsko polje 515
 Vnajarji 22
 Vodicanci 644
 Vodice 314, 565, 635
 Vodice /Gabrovka/ 34
 Vodice /Šentrupert/ 54
 Vodice /Zdenska vas/ 129, 130
 Vodil vrh 254
 Vodiška Planina 602
 Vodiško 412, 422, 427, 430
 Vodni dol 200, 202, 204
 Vodno 203
 Vodranci 485, 487, 488, 489
 Vogel 593
 Voglarji 269, 293
 Vogljanska gmajna 559, 578, 635, 661
 Voglje 557, 656, 662
 Vogrinski 276
 Vogrsko 96, 97, 175, 179, 201, 230,
 235, 290, 293, 294, 295, 297, 299,
 301, 311
 Vojna vas 79
 Vojnik 433
 Vojsko 188, 224, 230, 231, 233, 234,
 235, 236, 240, 325, 530
 Vojščica 224
 Voklo 582, 635, 661, 662
 Volaka 563
 Volarje 237, 253, 280
 Volaška grapa 563
 Volbenk 552, 589
 Volčanski Rut 272, 278, 281, 282
 Volče 272, 275, 278, 280, 281, 282
 Volče /Košana/ 175, 200, 202, 205,
 207, 213
 Volčja draga 237
 Volčja skala 429
 Volčje 421
 Volčji grad 305, 306
 Volčji hrib 162

Zarg 275
 Zarigalec /Uršna sela/ 65
 Zarob 233
 Zasavje 54, 63, 331, 364, 640, 669
 Zasavska gora 35, 350, 352, 364, 366
 Zaselek 231
 Zasip 726
 Zastenar 255
 Zatolmin 247, 253, 254, 257
 Zatrej 582
 Zatrnik 583, 584
 Zavino 176, 179, 231, 290, 293, 294,
 310, 313
 Zavodnje 382, 411, 505, 511
 Zavradi 695
 Zavrč 496, 500
 Zavrh 101, 102, 108, 112, 120, 121, 123,
 124, 125, 128, 132, 133, 139, 168,
 498, 500
 Zavrh /Bloke/ 737, 748
 Zavrstnik 31, 32
 Završnica 272, 274, 275, 618
 Zbelovo 400
 Zbelovska gora 445, 449
 Zbilje 558
 Zdenska vas 43, 129, 130
 Zdole 328
 Zdravščina 236
 Zelenc /Litija/ 35
 Zelenica 618
 Zelenjakova žaga 502
 Zemono 319
 Zetiče 668
 Zgonik 310
 Zgornja Davča 547
 Zgornja Hajdina 454
 Zgornja Jezerska vas 691
 Zgornja Kapla 501
 Zgornja Kungota 497, 498
 Zgornja Pivka 199
 Zgornja Pristava 461, 463
 Zgornja Radovna 598, 610
 Zgornja Savinjska dolina 500, 650, 688
 Zgornja Savska dolina 525
 Zgornja Senica 557, 558, 559
 Zgornja Zabava 368, 369
 Zgornja žaga 586
 Zgornje Javorje 512
 Zgornje Jezersko 635, 681, 690
 Zgornje Kaseze 334, 361, 362, 363, 364
 Zgornje Libuče 708, 711
 Zgornje Sele 685, 688
 Zgornji Duplek 495, 497

Zgornji Kašelj 25, 52
 Zgornji Kot /Nad Selami/ 678, 681,
 684, 685
 Zgornji Kozjek 582
 Zgornji Mamolj 35
 Zgornji Šturmovci 468
 Zibika 424
 Zidani most 32, 42, 355, 403, 404, 413,
 422, 426, 428
 Zijala peč 369
 Zijla (r.) 718, 720, 721
 Zijlica (r.) 718
 Zijlska dolina 625, 633, 634, 673, 677,
 712, 715, 718, 722, 756
 Zlakovo 398
 Zlati vrh 538, 542
 Zlato polje 368, 640
 Zminec 528, 553
 Znojile 376
 Znojile pri Krki 42, 43, 131
 Zreče 398, 401, 439, 440
 ZSSR 718

Ž

Žabče 248, 251, 253, 255, 272
 Žabjak 454
 Žabnica /Bodental/ 529, 678, 681, 683,
 684, 685
 Žabnik 210
 Žačna 705
 Žaga 253, 259, 260, 261, 287, 291, 294
 Žaga /ob Kolpi/ 123, 147, 152
 Žagana peč 648
 Žagarjeva koča 650
 Žalec 375, 410, 483, 484, 485
 Žamenci 483, 484, 485
 Žebnik 54, 57
 Žejna dolina 95
 Žekovec 375
 Železna Kapla 398, 668, 669, 672, 674,
 675, 689, 690, 691, 692, 693, 694,
 695, 697, 698, 699, 700
 Železna vrata 299
 Železniki 524, 527, 534, 547, 548, 551,
 567, 568, 588, 591
 Železnikov Rovt 632
 Železno 49
 Želimlje 126
 Želinje 271
 Žerjav 511
 Žetale 457
 Žibrše 95, 119, 748, 749, 753

Žiče 441, 443, 448

Žigoni 302

Žingarica 694

Žiri 223, 236, 532, 533, 534, 543, 544,
561, 564, 565

Žirovnica 168, 169, 170, 172, 618, 619

Žirovniška planina 525

Žirovski vrh 103, 521, 522, 528, 539,
541, 542, 544, 545, 552, 561, 566

Žirovsko 545

Žlan 594

Žlebe 147

Žlebi 244

Žlebnik 505

Žrelec 667

Žubina 45

Žumberak 72

Žuniči 79

Županje njive 637, 639, 657

Župenje 123

Žurge 141

Žusem 424, 425

Žužemberk 43, 49

KAZALO

	Stran
Spremna beseda avtorja	5
Partizanske kurirske zveze med NOB v Sloveniji	9
I. DOLENJSKA	9
Dolenjska relejna linija	16
Kurirske postaje I. (dolenjske) relejna kurirske linije	
Kurirska postaja TV 2	21
Kurirska postaja TV 3 pri Stični	25
Kurirska postaja TV 3a v Znojilah pri Krki	42
Kurirska postaja TV 4	44
Kurirska postaja TV 5 nad Hmeljnikom	52
Kurirska postaja na TV 5a pri Radečah	54
Kurirska postaja TV 16 pr Ajdovcu	58
Kurirska postaja TV 15 v Kočevskem Rogu	62
Kurirska postaja TV 6 v Gorjancih in Semiču	68
Kurirska postaja TV 7 v Beli Krajini	72
Kurirska postaja TV 8 na Maverlenu	74
Kurirska postaja TV 9 v Bojancih (Bela Krajina)	78
II. NOTRANJSKA	81
Kurirske postaje na Notranjskem	86
Kurirska postaja TV 1 na Krimu	86
Kurirska postaja TV 2 v Dolomitih	91
Kurirska postaja TV 17 na Ljubljanskem vrhu	101
Kurirska postaja TV 2a v Kališah pri Logatcu	115
Kurirska postaja TV 10 nad Iško/Zavrh	120
Kurirska postaja TV 1a	125
Kurirska postaja TV 10a v Zapotoku	129
Kurirska postaja TV 11 nad Ribnico	132
Kurirska postaja TV 12 nad Ravnami na Kočevskem	140
Kurirska postaja TV 13 ob Kolpi	145
Kurirska postaja TV 14 na Pugledu	153
Kurirska postaja TV 14a na Koprivniku	159
Kurirska postaja TV 18 pri Gornjih Poljanah	160
Kurirska postaja TV 19 na Križni gori nad Ložem	168
III. PRIMORSKA	173
Ustanovitev II. (primorskega) relejnega sektorja	185
Kurirske postaje notranjsko-primorske linije	190
TV 18a pri Ostrem vrhu	190

Kurirska postaja P 1 na Jesenovcu pri Mašunu	194
Kurirska postaja P 3 pri Senožečah	200
Kurirska postaja P 2 na Slavniku	208
Kurirska postaja P 2a v Brkinih	212
I. (južnoprimorska) relejna linija	215
Kurirske postaje južnoprimorske relejne linije	216
Kurirska postaja P 4 na Javorniku	216
Kurirska postaja P 4a na Nanosu	219
Kurirska postaja P 5 na Brinovem griču /Predmeji	222
Kurirska postaja P 6 v Zaklavžah pri Mrzli Rupi	227
Kurirska postaja P 6a nad Vrtovinom v Vipavski dolini	230
Kurirska postaja P 7	231
Kurirska postaja P 8 na Humu pri Vojskem	237
II. ali tolminska relejna linija	241
Kurirske postaje II. relejne linije	242
Kurirska postaja P 21 na Šentviški planoti	242
Kurirska postaja P 22 na Prodih	248
Kurirska postaja P 23 na Mrzlem vrhu	253
Kurirska postaja P 26 na pobočju Krna	257
Kurirska postaja P 27 na Kobarškem	259
Kurirski postaji P 28 in P 29 v dolini Trente	261
III. ali benečanska relejna linija	263
Kurirske postaje III. relejne linije	264
Kurirska postaja P 9 na Banjščici	264
Kurirska postaja P 10 na Kalu nad Kanalom	268
Kurirska postaja P 25 v Snežatnem pri Kojsem v Brdih	269
Kurirska postaja P 25b pri Zapotoku	271
Kurirska postaja P 25a v Brdih	275
Kurirska postaja P 24 v Fonih	278
Kurirska postaja P 24a v Benečiji	282
Kurirska postaja P 24b na Matajurju	285
Kurirska postaja P 24c v Breginjskem kotu	288
IV. (južnoprimorska) relejna linija	289
Karavla št. 4 pri vasi Zavino pri Brjah	290
Kurirske postaje IV. relejne linije	290
Kurirska postaja P 9 v Trnovem pri Gorici	290
Kurirska postaja P 11 pri Ozeljanu	293
Kurirska postaja P 12 v Renčah v Vipavski dolini	299
Kurirska postaja P 13 na Krasu	305
Kurirska postaja P 2, poznejša P 14 pri Podragi	311
Kurirska postaja P 5a pri Budanjah v Vipavski dolini	319
Kurirska postaja P 15 na Krasu	320
Kurirska postaja P 16 Sv. Mihael pri Doberdobu	325
ŠTAJERSKA	331
Ustanovitev III. sektorja	336
III. sektor dobi novo vodstvo	344
I. relejna linija	351
Kurirske postaje I. relejne linije	354

Kurirska postaja S 3 na desnem bregu Save	354
Kurirska postaja S 29 na levem bregu Save (pri Senožetih)	358
Kurirska postaja S 21 v Zgornjih Kosezah pri Moravčah	362
Kurirska postaja S 21a v Zasavju	364
Kurirska postaja S 20 pri Špitaliču	367
Kurirska postaja S 22 na Dobrovljah	370
Kurirska postaja S 23 na Mozirski planini	372
Kurirska postaja S 26 na Vrheh	376
II. ali pohorska relejna linija	379
Kurirske postaje II. relejne linije	382
Kurirska postaja S 31 v Mislinjski dolini	382
Kurirska postaja S 9 nad Ribnico na Pohorju	384
Kurirska postaja S 11 nad Lovrencem na Pohorju	387
Kurirska postaja S 11a na Pohorju	390
Kurirska postaja S 12 nad Rušami	391
Kurirska postaja S 13 na Pohorju	394
Kurirska postaja S 10 v Kotu nad Oplotnico	397
Kurirska postaja S 2a v Ličenci pri Ločah	400
III. ali kozjanska relejna linija	403
Kurirske postaje III. relejne linije	406
Kurirska postaja S 24 pod Šmohorjem nad Laškim	406
Kurirska postaja S 25	411
Kurirska postaja S 27 na Bohorju	418
Kurirska postaja S 28	420
Kurirska postaja S 6 na Vodiškem	422
Kurirska postaja S 1 na Rudnici	424
Kurirska postaja S 5	426
IV. ali ptujška relejna linija	430
Kurirske postaje IV. relejne linije	432
Kurirska postaja S 30 v Rožni dolini pri Celju	432
Kurirska postaja S 33 pri Stranicah	437
Kurirska postaja S 7 na Tolskem vrhu nad Slovenskimi Konjicami	441
Kurirska postaja S 2 na Sladki gori	445
Kurirska postaja na S 4 na Boču	450
Kurirska postaja S 8 v Strnišču, pozneje v Halozah	454
Kurirska postaja 8a ob Dravi	466
V. ali dravska relejna linija	470
Partizanska saniteta na V. relejni liniji	474
Kurirske postaje V. relejne linije	476
Kurirska postaja S 14 pri Moškanjcih	476
Kurirska postaja S 15 na Kogu v Slovenskih goricah	485
Kurirska postaja S 15a pri Štrigovi v Medžimurju	489
Kurirska postaja S 17 pri Vurbergu	491
Kurirska postaja S 16 na Kozjaku	496
Kurirska postaja S 18 nad Ožboltom na Kozjaku	499
VI. relejna linija III. sektorja	501
Kurirska postaja S 32 pri Andražu	501
Kurirska postaja S 34 v Saleški dolini	504

Kurirska postaja K 11 na Smrekovcu	508
Kurirska postaja K 12 pod Uršljo goro	510
Jurčkova linija v OK Celje	513
GORENJSKA	513
Ustanovitev IV. (Gorenjskega) relejnega sektorja	523
I. relejna linija	528
Kurirske postaje I. relejne linije	529
Kurirska postaja P 35 v Poljanah pri Cerknem	529
Kurirska postaja G 3 na Martinj vrhu nad Železniki	533
Kurirska postaja G 7 v Vinharjah nad Poljanami	538
Kurirska postaja G 9 na Žirovskem vrhu	542
Kurirska postaja G 11 v Davči	545
Kurirska postaja G 13 na Gabrški gori	549
Kurirska postaja G 13a v Bodoveljski grapi	551
Kurirska postaja G 15 pri Andreju nad Zmincem	553
Kurirska postaja G 25 pri Medvodah	556
Kurirska postaja G 36 v Jarčji dolini	561
II. relejna linija	566
Kurirske postaje II. relejne linije	567
Kurirska postaja G 1 v Podlonku	567
Kurirska postaja G 1b	570
Kurirska postaja G 2 na Bitenjski planini	571
Kurirska postaja G 4 na Gorjušah	576
Kurirska postaja G 6 na Stari Pokljuki	581
Kurirska postaja G 12 nad Kropo	585
Kurirska postaja G 20 v Dražgošah	587
Kurirska postaja G 26 na Mohorju	590
Kurirska postaja G 27 nad Bohinjem	592
Kurirska postaja G 29 v Radovni	596
Kurirska postaja G 30 nad Bohinjsko Belo	598
Kurirska postaja G 33 na Taležu	602
III. relejna linija	605
Kurirske postaje III. relejne linije	606
Kurirska postaja G 8 na Mežakliji	606
Kurirska postaja G 10 na Planini pod Golico	611
Kurirska postaja G 14 v Dragi nad Begunjščico	615
Kurirska postaja G 17 pod Stolom	618
Kurirska postaja G 22 nad Javorniškimi Rovtomi	621
Kurirska postaja G 28 nad Plavškim Rovtom	625
Kurirska postaja G 31 nad Dovjani in G 31b	629
Kurirska postaja G 32 nad Martuljkom	633
IV. relejna linija	635
Kurirske postaje IV. relejne linije	636
Kurirska postaja G 7 v Stahovici	636
Kurirska postaja G 9 pri Prevojah	639
Kurirska postaja G 16 pod Dobrčo	644
Kurirska postaja G 18	647
Kurirska postaja G 19 pod Storžičem	652

Kurirska postaja G 20 na Olševku	655
Kurirska postaja G 21 na Šenturški gori	657
Kurirska postaja G 23 na Jezerskem	659
Kurirska postaja G 24	661
Kurirska postaja G 34 V Lomu nad Trzičem	663
Kurirska postaja G 35 v Podljubelju	665
KOROŠKA	667
Ustanovitev relejnih kurirskih zvez na Koroškem	676
Ustanovitev V. (koroškega) sektorja	679
I. koroška relejna linija	681
Kurirske postaje I. relejne linije	682
Kurirska postaja K 2 pod Mačenskim vrhom	682
Kurirska postaja K 3 v Bodentalu (Žabnici)	683
Kurirska postaja K 4 v Zgornjem Kotu pri Selah	685
Kurirska postaja K 5 v Srednjem Kotu	688
Kurirska postaja K 6 nad Kortami na Koroškem	689
II. relejna linija	692
Kurirske postaje II. relejne linije	692
Kurirska postaja K 7 nad Železno Kaplo	692
Kurirska postaja K 8 pri Lenartu pod Olševo	695
Kurirska postaja K 9	698
Kurirska postaja K 10 pri Koprivni	700
Kurirska postaja K 15 na Peci	701
Kurirska postaja K 16 na Uršlji gori	706
Kurirska postaja K 17 na Holmecu pri Dravogradu	708
III. (zahodnokoroška) relejna linija	712
Kurirske postaje III. relejne linije	713
Kurirska postaja K 1 pod Suhim sedlom	713
Kurirska postaja K 13 pri Podkloštru na Koroškem	716
Kurirska postaja K 14	722
Kurirska postaja K 18 na pobočju Kepe	726
Lidija Šentjunc: Pomen zvez v naši revoluciji	731
Lojze ing. Rojec: Značaj kurirskih relejnih zvez	735
Namen in opredelitev značaja kurirskih postaj	736
Notranske karavle	737
Prilagoditev navodil za vzpostavljanje kurirskih postaj, izkušnje, pridobljene na Dolenjskem	738
Poročilo referenta za zveze pri glavnem poveljstvu z dne 5. novembra 1942 o vzpostavljanju relejnih postaj in položaju na Dolenjskem	740
Dvojni značaj kurirskih relejnih zvez	741
Kurirji in tisk	742
Jože Žukovec-Vladimir: O kurirskih zvezah v Sloveniji	744
Imensko kazalo	759
Krajevno kazalo	805

Rado Zakonjšek
PARTIZANSKI KURIRJI

Lektor
Jasna Drnovšek

Recenzija
Dr. Zdenko Roter

Oprema
Tonček Lazar

Slikovni material prispeval
Muzej narodne osvoboditve Slovenije v Ljubljani

Avionske posnetke je dal na razpolago
Geodetski zavod v Ljubljani

Omrežje kurirskih zvez vrisal v zemljevide
Albin Barle-Zoran

V nakladi 6000 izvodov natisnila
RO »ZRINSKI« TIZ, ČAKOVEC

V samozaložbi izdal
Odbor IV. brigade VDV
partizanskih kurirjev Slovenije

K izdaji knjige so prispevale tudi
Združene PTT organizacije Slovenije Ljubljana
in REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA NOTRANJE ZADEVE SRS.

Po izjavi republiškega Komiteja za kulturo SRS
z dne 8. 11. 1985 št. 4210-11/85 je knjiga oproščena
temeljnega in posebnega davka na promet proizvodov

